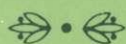

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

ALAPÍTVÁ:
1862-ben

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

1993.

JÚLIUS-AUGUSZTUS

CXXVIII. évfolyam

A tartalomból

*Újra kell gondolni az erdőfelügyelőségek
szerepét, feladatát, jogállását*
193. oldal

*1994-re nagyságrenddel több támogatást
kap az erdősítési program*
197. oldal

*Egyes erdészeti beavatkozások várható
hatásai az erdei ökoszisztémára*
205 oldal

*Az alföldi erdők szerkezetében bekövetkező
változások okai*
211. oldal

*Jelölőverseny
a Pilisi Parkerdőgazdaságban*
216. oldal

*Az erdészet tehetatlenné vált a
fatolvajokkal szemben*
218. oldal

*Vélemények, elírások, hibák,
tévedések, hiedelmek*
240. oldal

Erdészeti Lapok
Az Országos Erdészeti Egyesület
folyóirata
CXXVIII. évfolyam 7. szám
(1993. július-augusztus)
HU ISSN 1215-0398

Szerkeszti: a szerkesztőbizottság. **Tagjai:** Agócs József, Apatóczy István, dr. Balázs István, dr. Bartha Dénes, Bolla Sándor, dr. Bondor Antal, Bús Mária, Gencsi Zoltán, dr. Göbölös Antal, Gyöngyössi Péter, dr. Kárpáti László, Kertész József, Kovács Gábor, ifj. Páll Miklós, Pápai Gábor (a bizottság elnöke), Rakk Tamás, Sántha Antal dr. Sonnevend Imre, dr. Szikra Dezső, dr. Szodfridt István, Varga Béla, Wisnovszky Károly.

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR

TERVEZŐSZERKESZTŐ: SÁGI MARGIT

Szerkesztőség: 1027 Budapest, Fő u. 68.

Telefon: 2016-293

Felelős kiadó: Dr. Lelkes Lajos

Kiadóhivatal: 1163 Budapest,
Koronafüret u. 44.

Telefon: 183-6575

Nyomdai munkák: Pilisi Állami Parkerdőgazdaság nyomdaüzeme, Budakeszi. Felelős vezető: Hegyi Ferenc.

A kézirat lezárva: 1993. június 30.

Terjeszti: a Magyar Posta. Elfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR), Budapest, XIII., Lehel u. 10/a. — 1900 — közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással, a HELIR 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámmal. Egyes szám ára: 30,- Ft. Elfizetés fél évre: 180,- Ft, egész évre: 360,- Ft. Megjelenik havonta. Külföldön terjeszti a Kultúra Könyv- és Hírlap Kúterkereskedelmi Vállalat, 1389 Budapest, Pf.: 149.

Az évi előfizetési ára: 10 USD

СОДЕРЖАНИЕ

A. Гебелеш:	Особьности лесного хозяйства на Алфелде	197
Я. Шарвар:	Возможности использования ореха греского в лесном хозяйстве	199
Г. Ковач:	Возможные последствия лесохозяйственной деятельности на лесные экосистемы	205
Й. Соммер:	Соревнование таксаторов на службе лесохозяйства	216
Э. Валицки:	Биология птиц европейского значения в лесном хозяйстве	221

TARTALOM

ERDÉSZETI POLITIKA

Szántó Gábor: Gondolatok az erdészeti szakigazgatásról vonatkozóan	193
Rakonczay Zoltán: Szertefeszített álmok...	195
Dr. Göbölös Antal: Az alföldi erdőgazdálkodás...	197
Dr. Sárvári János: A közönséges dió...	199
Rakk Tamás: Bajorországi tanulmányút	202
Telegdy Pál: Vállalkozás az erdőgazdálkodásban	203

ERDÉSZETI KUTATÁS

Kovács Gábor: Egyes erdészeti beavatkozások várható hatásai az erdei ökoszisztémára	205
Dr. Kalmár János - Szendreiné dr. Koren Eszter: A gödöllői arborétum földtani sajátosságai	207
Takács László: Újabb vizsgálatok Aszfalfőn	209
Purger Zoltán - Tóth Zoltán: Láthatatlan kapcsolatok	210
Magyar Lajos: A Duna-Tisza közti hátság vízgazdálkodási problémái	211

ERDŐMŰVELÉS

Dr. Bartha Dénes: Fehér nyár szaporítóanyag...	214
Szommer József: Jelölőverseny...	216

ERDŐ- ÉS TERMÉSZETVÉDELEM

Dr. Temesi Géza: Az Ózd környéki erdők vagyónvédelme...	218
Waliczky Zoltán: Az európai jelentőségű madárlelőhelyek...	221
Dr. ivr Stefan A. Wacher: Könyvezet- és természetvédelmi jog...	224
Purger Zoltán: Mentszük meg a szikeket	226

ERDŐKERÜLŐBEN

Kádár Zsombor: A görögnyelvszemlére erdészeti oktatás	227
Retkes M. László: 100 éves a Görögnyelvszemlére Szakiskola	228
Dr. Szodfridt István: Vizsgahónap végén - kendőzetlenül	230
Pápai Gábor: Csutak	231
Nyerges Éva: Erdészeti és faipari szakvásár	232
F. Nagy Györgyi - Szemerei Tamás: Mór Artúr	233
Eszes Ferenc: A tavaszi félév eseményei	234
Ifj. Dr. Solymos Rezső: A budapesti erdők...	237
Dobos Sándor: Erdőművelés egy világváros árnyékában	238
Safcsák Judit: Az üdülőerdő-gazdálkodás és az erdőművelés...	238
Szelesányi György: Vadgazdálkodás, fahasználat...	239
Szelekovszky László: Eltűnt fasorok és erdősávok...	239
Rakonczay Zoltán: Vélemények, elírások, hibák...	240
Jerôme René: Emlékezés dr. W. Erteld professzorra	243
Dr. Szőnyi László: Nők az erdőgazdaságban (fordítás)	243
Dr. Kollwintz Ödön: Közel fél évtizeden...	247
Csuka Imre: Keskeny ösvényen	248

KÖNYVESPOLC

EGYESÜLETI HÍREK	249
-------------------------	-----

CONTENTS

Göbölös, A.: Features of the silviculture in the region of Alföld	197
Sárvári J.: Possibilities of the forestry utilizing of European walnut	199
Kovács, G.: Expected effects of silvicultural treatments on the forest ecosystems	205
Sommer, J.: Tree marking competition in the service of tending	216
Waliczky, Z.: Silviculture and habitats of birds of European importance	221

INHALT

Dr. Göbölös, A.: Eigenschaften der Forstwirtschaft am Tiefland	197
Dr. Sárvári, J.: Nutzungsmöglichkeiten der Walnusz in der Forstwirtschaft	199
Kovács, G.: Erwartbare Reaktionen forstlicher Eingriffe in Wald-Ökosystemen	205
Sommer, J.: Auszeichnungswettbewerb im Dienste der Bestandespflege	216
Waliczky, Z.: Für Europa bedeutende Vogellebensräume und die Forstwirtschaft	221

SZÁNTÓ GÁBOR

Gondolatok az erdészeti szakigazgatásra vonatkozóan

Dr. Ajtai Sándor 1935-ben kiadott „Magyar erdészeti közgazgatás” című munkájának lapozása közben szembeötlik a kincstári erdőigazgatási szervezet, mely az államot mint erdőtulajdonost testesítette meg.

Kialakulásának kezdetét az első két kamarai erdész kinevezésének idejére lehet visszavezetni, akiknek ügykörét részletes erdőrendtartás szabályozta. A kincstári erdőigazgatási szervezet (az összes államjóságok igazgatóságát ellátó egyetemes szervezethez tartozott – mondhatnánk úgy is, mint a jelenlegi szuperholding, noha nem a privatizáció volt a feladata) főhatósága az udvari kamara, a parlamenti kormányforma bevezetése után a pénzügyminiszter volt. Az egyetemes kincstári szervezetben azonban az erdőgazdálkodási érdekek és erdőgazdasági teendők háttérbe szorultak, e hátrányok megszüntetése miatt 1881. január 1-jétől a kincstári erdők igazgatási szervezete a földművelésügyi miniszter főhatósága alá került.

Mária Terézia által kiadott és II. József által Erdélyre is kiterjesztett erdőrendtartás alapján és következményeként 1809-ben a kormányhatóságok a kincstári, közalapítványi és városierdők egységes felügyeletére országos főerdőfelügyelőségeket szerveztek. Egyetemes jellegű és központi felügyelet alatt működő erdőfelügyeleti szervek létesítésére csak a kiegyezés utáni évek adtak lehetőséget. Az állami erdőfelügyelet megszervezése az erdőtörvénnyel következett be, melynek alapján kir. erdőfelügyelőségeket létesítettek.

Az erdészeti igazgatásról szóló 1923. évi XIX. törvénycikk hatályba lépésével a kincstári igazgatóságok, a kir. erdőfelügyelőségek, a kir. állami erdőhivatalok az újonnan szervezett erdőigazgatóságokba (a korábbi kincstári erdőgondnokságok és járási erdőgondnokságok az új erdőhivatalokba) olvadtak be.

Az erdőigazgatóságok feladatukat az erdőfelügyelőségeken keresztül gyakorolták. Az 1935. évi IV. törvénycikk 232. §-a szerint az erdőigazgatóság közvetlenül a földművelésügyi miniszternek (mint az erdészeti ügyek legfelső kormányhatóságának) alárendelt szerv, de a hatósági jogosítványokkal – ha e törvény másként ne rendelkezett – elsőfokon a törvényhatóság közigazgatási bizottságának gazdasági albizottsága, másodfokon a földművelésügyi miniszter rendelkezett.

Az 1945. évi VI. törvénycikkbe iktatott 600/1945. M. E. rendelet (1945. évi földreform) alapján a 100 kh-nál nagyobb erdőterületek állami tulajdonba kerültek. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés által 1945. szeptember 13-án adott felhatalmazás alapján a kormány létrehozta a „Magyar Állami Erdőgazda-

sági Üzemek” (MALLERD) nevű állami tulajdonban lévő egyéni céget (1945. december 23.). Az erdők államosításának az új államerdészeti vállalat szervezeti gerincének a kir. erdőigazgatóságok szervezetét használták fel (ezekből alakultak ki a közvetlen gazdálkodással – és már nem szakigazgatással – foglalkozó vidéki erdőigazgatóságok). Egyidejűleg a kormány átszervezte az erdészeti igazgatást. Elsőfokú erdészeti hatósági ügyekben a törvényhatóság közigazgatási bizottságának gazdasági albizottsága és az állami erdőfelügyelőség, másodfokon a földművelésügyi miniszter járt el. A volt magyar állami erdőigazgatóságok hatáskörébe utalt tennivalókat az erdőfelügyelőség kapta meg.

A kormány 1949. márciusában létrehozta vármegyénként a mezőgazdasági igazgatóságokat, ahová integrálta a növénytermesztéstől az alsófokú mezőgazdasági szakoktatásig a mezőgazdasági jellegű szakigazgatási szerveket, egyebek között megszüntette az erdőfelügyelőségeket is. Az erdészeti szakigazgatási tevékenység 1950 közepére az összevont szervezetben elsorvadt. Az erdőgazdálkodásban jelentkező termelési gondok miatt (ismereteim szerint) 1954-ben Tömpe István csempészte vissza az erdőfelügyeleti tevékenységet az 1952-ben alapított Állami Erdőrendezési Intézet szervezeti keretei közé, erdőrendezési felügyelői státuszok létesítésével. Az erdőrendezési felügyelők közvetlenül az Országos Erdészeti Főigazgatóságnak voltak alárendelve, függetlenül attól, hogy fizetésüket az erdőrendezési kirendeltségeknél számfejtették.

Az erdőfelügyeleti tevékenység részleges visszaállításának az oka és előzménye az erdők túlhasználata volt, melynek okán a kormányzat már az 1950-es évek első felében arra kényszerült, hogy szigorúan titkos utasításban figyelmeztesse az állami erdőgazdaságok igazgatóit, hogy legalább a magtermő állományokat ne termeltessék le. (Ebben az időszakban nagy volt a fahiány.)

A kormányzat 1968-ban szükségesnek tartotta új szervezetnek, az állami erdőrendezőségeknek létrehozását. Az állami erdőrendezőségek az akkor alapított erdőfelügyelőségekből, a meglévő erdőrendezési kirendeltségekből, az állami erdőgazdaságoknál működő (államerdészeti kezelést ellátó) fásítási-szakirányítási osztályokból, az állami erdőgazdaságok belső szakfelügyeletét végző szakfelügyelői apparátusból alakultak, az elődszervezetekhez viszonyítva nagymérvű létszámcsökkentéssel egybekötve. Ebben a szervezetben – noha funkciók szerit elkülönülve – együtt volt az erdőfelügyelőség (szakigazgatás), erdőrendezés (üzemtervezés) és bizonyos vadgazdálkodási, természetvédelmi és általános környezetvé-

delmi tevékenység hatósági jogkör nélkül. A hatósági jogosítványokat a megyei tanácsok, részben a járási tanácsok, másodfokon a mezőgazdasági és élelmiszerügyi (földművelési) miniszter gyakorolta.

Ezt a szervezetet 1979-ben szüntették meg, részben az akkor alakuló természetvédelmi szervezet, valamint a megyei tanácsokhoz rendelt környezetvédelmi felügyelők leválasztása, alapvetően azonban az erdészeti igazgatás mint hatósági munka és az üzemtervezés mint szolgáltató jellegű tevékenység – szükségesnek ítélt – szétválasztása miatt, ismételtlen alapos létszámcsokkentés mellett. Az egyik utódszervezet a hatósági jogosítvánnyal rendelkező erdőfelügyelőség lett. Az 1968-ban megkezdődött gazdaságirányítási és gazdasági átalakulási folyamat (pl. a termelerszövetkezetek közel félmillió hektár erdő használati jogát kapták meg, az államerdészeti kezelés gyakorlatilag megszűnt) az 1990. évi választások után mélyreható tulajdonosi, gazdaságszervezeti, érdekeltségi változásokat eredményezett, amely óhatatlanul magában hordja a hatósági, szakigazgatási (közigazgatási) erdőrendezési tevékenység szükségszerű változásait.

Az erdők megóvása, materiális és immateriális produktumainak megőrzése, növelése, a piacgazdaság szokásosságának természetessége mellett legalább az 1945 előtt kialakult tartós értékek megtartását feltételezi a szakigazgatásban is.

Az erdőgazdálkodásban a tartós alapértékek közé sorolandó:

- az erdőtulajdon, az erdőkezelés, az erdőhasználat (nem fahasználat) természetbeni túlzott elaprodásának megelőzése,
- a természeti és gazdasági feltételeknek megfelelő, a környezeti hatásokat is mérlegelő szakszerű (üzemterv szerinti) erdőgazdálkodási kötelezettség,
- az erdőfenntartás anyagi alapjainak biztosítása (erdőfenntartási alap).

E célok folyamatos megvalósítása szoros kapcsolatban áll az erdészeti szakigazgatással is, ezért újra kell gondolni az erdőfelügyelőségek szerepét, feladatát, jogállását.

A történelmi tapasztalatok szerint az erdészeti szakigazgatás helye – ha az nem közvetlenül a Kormány alá rendelt főhatóság – a Földművelésügyi Minisztériumban, annak közvetlenül alárendelt területi szervezetében van, függetlenül attól, hogy a tulajdonosi jogokat ki gyakorolja. Feltéve, hogy a Földművelésügyi Minisztérium magánéknak tekintti az erdészeti szakigazgatás ügyét és törődik is vele. Erre utal a múlt század pénzügyminiszteri fennhatóság alatt álló időszakának, és 1949-ben a mezőgazdasági igazgatóságok néhány évet megélt szervezetének és szerepének tapasztalata.

Az erdőtulajdonosok, erdőkezelők, erdőhasználók szervezetek és személyek számának megszokozódása, az erdőingatlan-forgalom megindulása, az eddigi szinte monolitikusnak tekinthető gazdaságszervezettel szemben (a szakigazgatás alig két tucatnyi nagyvállalattal, néhány ezer termelerszövetkezettel és állami gazdasággal, pár ezer egyéb szervezettel,

magán személyvel volt munkakapcsolatban) az általunk sokatlan sokszínűségbe, az esetek sokaságába megy át, egyben a szakigazgatási munka korszerűsítését és megerősítését igényli.

A korszerűsítés és megerősítés alatt nem partatlan létszám- és költségnövekedési igényeket gondolok, de azt nyíltan meg kell mondani, hogy az eredményes szakigazgatási munkának anyagi és személyi feltételei is vannak. Ebben a vonatkozásban az utolsó egy-másfél évtizedben az erdészeti szakigazgatás mostohagyermek volt, és ma is az. Az új körülmények között korábbi feladatait nem tudhatja – és nem is szabad – szelektálás nélkül vállalni. Feladatmódosulásai között megkülönböztetett figyelmet kell szentelni:

- az erdőtulajdonosok és az erdőtulajdon, a gazdálkodást végző szervezetek, személyek megbízható nyilvántartásának (számítógépes módszerrel megoldható);

- meg kell őrizni és gondozni az üzemtervek (erdőtervek) kiindulási alapadatait;

- szakhatóságként részt kell venni az üzemtervek készítésénél a helyi irányelvek meghatározásában és a hozadékszabályozási munkában. Amennyiben az erdőrendezés a vállalkozói szférába kerülne, úgy az üzemtervezési munka helyszíni és dokumentációs ellenőrzésére, jóváhagyásra történő előkészítésre erdőfelügyelőségként legalább 2-2 erdőrendezőt is alkalmazni kell;

- az éves fakitermelési, erdőösítési, erdőnevelési, erdőfenntartási erdővédelmi tervek és a végrehajtás ellenőrzésére, a bürokrácia csökkentésével egybekötve (kevesebb papír, több érdemi munka kell);

- az erdő használatával, fenntartásával, létesítésével kapcsolatos pénzalapok kezelésére (erdőfenntartási alap, kormányzati beruházások);

- új erdők telepítésének szervezésére;

- az erdészszakember-tartási kötelezettségek betartásának végrehajtására;

- és természetesen a közvetlen hatósági munkára, köztöte a számonkérésre, bírságolásokra.

Az erdészeti szakigazgatás feladatai közül törölni kell minden formális – látszólag fontos – elhagyható tevékenységet, hogy ne az eszköz határozza meg a célt, hanem a cél az eszközt.

A cél pedig nem kevesebb, mint szakszerű erdőgazdálkodással az erdőnek és örökös hozadékának fenntartása, növelése, amely gazdasági szerepe mellett nagyfokú környezetvédelmi és a legjelentősebb természetvédelmi munka is, ami az erdésztsadalomtól egyáltalán elvárható, mivel – a civilizáció korlátai között – folyamatosan újratermeli, megtartja mindazt, amit a természet évszázadok vagy évezredek alatt létrehozott, és ez nem csupán a faállomány.

E cél megvalósításának egyik fontos eszköze az erdészeti szakigazgatás feladatkörének részletes elemzése, működésének anyagi és személyi feltételeinek javítása műhalatlanul szükséges.

RAKONCZAY ZOLTÁN

Szertefoszlott álmok avagy az erdők második trianonja

Mindenekelőtt tisztázni kívánom, hogy számomra „trianon” egy természetrajzilag egységes, földrajzilag összetartozó térség erőszakos és logikátlan szétdarabolását jelenti, majdnem függetlenül az azt benépesítő népektől, még kevésbé a politikától. Ha tehát például a Kárpát-medencében csak avarok, kunok, besenyők, szlovákok vagy horvátok laktak volna, illetve laknának és ők töltötték volna be a magyarok szerepét, vagy ezt az egységes térséget nem a magyarok rovására, hanem a javukra transzferálták volna szét, véleményem változatlan maradna.

Ez a kimondottan természetellenes szétdarabolás, különösen Erdély és Kárpátalja esetében szembetűnő, mert nyilvánvaló, hogy ezek a földdarabok vitathatatlanul a Kárpát-medence részei és például Ungvárnak vagy Nagyváradnak több köze van Nyíregyházához, illetve Debrecenhez, mint Kijevhez vagy Konstancához. E tekintetben a magyarok, rutének vagy románok száma, aránya és érdekei számomra másodlagosak, járulékosak, vagy jelentéktelenek.

En itt e rövid dolgozatban tehát trianon alatt nem egy várost vagy egy kastélyt, hanem egy olyan diktátumot értek, ami valamely szervezeten összetartozónak az erőszakos feldarabolását jelenti (mint ahogy pl. panama alatt nem egy országot, hanem a korrupció egyik változatát értem). Ezek alapján tehát trianon nem a ferdiói kastélyval, panama pedig nem Mongóliával kerül egy sorba, hanem előbbi sokkal inkább Jaltához, utóbbi pedig a sikkasztáshoz hasonlítható.

Ami pedig az erdőket illeti, kiinduló alapnak és célnak a többé-kevésbé emberi tevékenységtől függetlenül kialakult nagykiterjedésű erdőtestek, hegycsúcsok, völgyek, földrajzi, illetve ökológiai összetartozóságának elsődlegességet kellene tekinteni, nem pedig tulajdonjogát.

E vonatkozásban a hazai szakirodalom kissé földrőlalasnak tekinthető, ami a szakmában tájékozatlan politikusok és döntéshozók számára nem mindig érthető vagy hihető.

Logikailag vagy inkább elméletileg a tekintetben, hogy ezek a nagy erdőtestek – mint pl. a Mátra – a király, az egrí érsek, az állam, egy közalapítvány, a kincstár, avagy egy – az erdtől függetlenül is gazdag és becsületes – földbirtokos tulajdonában vannak, közömbösnek kellene lennie. Azt kellene a leglényegesebb szempontnak tekinteni, hogy ezek az erdőtestek fizikailag ne legyenek szétdarabolva és hogy azokat szakszerűen kezeljék.

Más kérdés, hogy a hazai és – néhány e tekintetben messze előtünk járó ország kivételével – a nemzetközi tapasztalatok az erdő esetében egyértelműen az állami (kincstári) tulajdon elsődlegességének szükségességét – bizonyos esetekben elkerülhetetlenségét – támasztják alá.

Az állami, illetve kincstári (esetleg más közösségi) tulajdon szükségessége tehát nem „természet törvényszerűségéből”, hanem történelmi, társadalmi okok miatt, kényszerhelyzetből fakadó „követelmény”, aminek történelmi, tu-

dati, tapasztalati okai vannak. Hazánkban ennek szükségességét több mint ezeréves tapasztalat támasztja alá.

Kedvező jelenségnek kell tekinteni, hogy a lakosság túlnyomó többségének tudatába az utóbbi közel ötven évben az erdők állami tulajdonjoga és ennek természetes volta annyira beléivódott, hogy az erdőkért aggódó emberek az utóbbi évtizedekben az erdőkben tapasztalt vagy vélt hibákért a nem állami erdők esetében is szinte minden esetben az „erdőgazdaságot” marasztalták el.

Tekintsük át ezek után erdeink sorsát.

A honfoglalástól a második világháború végéig eltelt 1048 év alatt (jelenlegi) hazánk erdőterülete közel ezer éven át (896-tól 1848-ig) kis ütemben, majd (1867–1920 között) katasztrofális mértékben folyamatosan csökkent, a két világháború (1920–1944) között pedig változatlan maradt.

Tíz és fél évszázad alatt az erdőszűltség 40%-ról 12%-ra, 3 600 000 ha-ról 1 000 000 ha-ra, vagyis kettő és félmillió, évi 2400 hektárral csökkent.

(A természeti környezetet hazánkban az elmúlt közel két évszázad alatt két nagy csapás érte: az egyik a vízrendezésnek nevezett folyószabályozások, mocsárlecsapolások, vízelvezetések az erdőket is sújtó „kiszáritó” hatása, a másik pedig a katasztrofális méretű erdőirtás.)

A második világhéges után megvalósult az erdészek évszázados álma, az erdők 90 százaléka eléggé leromlott állapotba állami tulajdonba, illetve használatba került.

A hosszú évtizedekig reakciónak tekintett erdőszáradalom túlzás nélkül hősiesnek tekinthető erőfeszítéseinek köszönhetően 1945–1990 között az erdőterület világviszonylatban is kiemelkedő mértékben 50%-kal, 600 ezer hektárral növekedett, így az erdőszűltség 12%-ról 18%-ra emelkedett. Ez az erdőterület kb. annyi, mint amennyit a honfoglalástól eltelt kilenc évszázad alatt kiirtottak. E nemzetközi mércével mérve is jelentős erdőgyarapítás eredményeképpen az erdők élőfakészlete megkétszereződött, a növedék és az évente kiemelhető fatömeg közel háromszorosára emelkedett. A háború utáni negyedszázad korszakalkotó eredményeinek egy részét az utóbbi másfél évtizedben kezdtük felélni.

Egyes „szakírók” írásaiból sajnos néha az derül ki, mintha az elült másfél–két évtized szakmai hibái a két világháború közöttihez képest jelentősen visszaléptek. Ez alapvető tévedés, ugyanis itt a második világháború utáni negyedszázad kétségtelen eredményei egy részének 1968 óta folyó felélése-ről van szó, ugyanis a jelenlegi állapotok az összes probléma ellenére összehasonlíthatatlanul jobbak, mint a két háború között voltak.

Az 1990-ben bekövetkezett változásoktól minden, a szakmájáért aggódó erdőész a helyzet alapvető megjavítását várta. Az elképzelések és meghirdetett célok (pl. a kincstári erdőgazdálkodás bevezetése, az önálló államerdészeti főhatóság

felállítása, az új erdőtervny megalkotása, a vadászati újrászabályozása vagy évi 15 ezer hektár új erdő létesítése stb.) közül eddig semmi sem valósult meg, sőt a helyzet tovább romlik. Folyamatosan van tartalékaink felélése.

Ilyen előzmények után, illetve körülmények között nem részletkérdésekkel, hanem a szakma legalapvetőbb, stratégiai jellegű feladataival kellene foglalkozni. Ezek közül pedig napjainkban az egyik legfontosabb az erdők magánkézbé adása és ezzel együtt az azok felaprózódása elleni fellépés.

Mint ahogy az előzményekből már kiderült, elméletileg elképzelhető lenne 5-10 ezer hektáros egyházi, alapítványi, városi, községi, szövetkezeti, közbirtokossági vagy magánerdőbirtokok létrehozása, amelyekben – megfelelő létszámú és felkészültségű személyzet, szigorú állami felügyelet mellett – a tulajdonos ténylegesen tevékenykedhetne, de ennek jelenleg semmiféle realitása nincs. Egyébként is hazánkban az átlagos kincstári (állami) erdők állapota mindig magasabb színvonalú volt, mint az előbb említetteké. Ha pedig egyszer már az erdők nagy része állami kezelésbe került, erről semmiféle napi politikai vagy pártérdék miatt nem lenne szabad lemondani. *A magas színvonalú tartamos erdőgazdálkodás fenntartásának tehát Magyarországon egyetlen útja az erdők döntő többségének, vagyis minden jelenlegi állami erdő kincstári kezelése adása.* E cél elérése érdekében a mai erdészársadalomnak semmiféle erőfeszítéstől nem lenne szabad elzárkóznia.

A legjobb esetben is naiv álmódosításoknak kell tekinteni azokat az eszmefuttatásokat, amelyek szerint ha egyes nyugati országokban a magán-, községi vagy városi erdőkben elfogadható szakmai színvonalon gazdálkodnak, az itthon is megvalósítható. Akik ilyeneket állítanak vagy tájékoztalnak, vagy a valóságot összetévesztik a vágyakkal. A tények a feltételezésekkel szemben pedig mindig elsődolgesekek. Ez az elképzelés azért is elfogadhatatlan, mert a fentiek egy sor „nyugati” országban sem igazak (pl. a portugál, a görög, a spanyol vagy a francia magánerdők elsőprő többségének állapota meg sem közelíti a hazai állami erdőkét, de sok esetben még a szövetkezetiéket sem).

Ahol a magánerdők állapota eléri a mi állami erdeinkét (elsősorban a skandináv országokban)

- az erdőtlenség a hazainak többszöröse;
- az egy főre vagy egy tulajdonosra eső erdőterület a mieinknél egy nagyságrenddel nagyobb;
- ezek gazdag országok, ahol a tulajdonosok nagy része nem kizsarlja az erdőt, hanem gyarapítja annak értékét;
- az erdők birtoklásának, szakszerű kezelésének és szeretetének évszázados hagyományai vannak.

Önkritikusan vegyük tudomásul, hogy hazánkban az erdőtulajdonosok túlnyomó többsége nem úgy szerette és ma sem úgy szereti az erdőt, mint egyes példaként emlegetett országokban, sokkal inkább szereti az erdőt, mint egyes példaként emlegetett országokban, sokkal inkább szereti azt örökölni, kapni, használni, s végül kivágni, esetleg felparcellálni, beépíteni vagy eladni. E tekintetben a hazai tulajdonosi és intézményi magatartás a példaként felhozott országokkal összehasonlítva évszázados késében van.

Az utóbbi időben gyakran lehet hallani, hogy (különösen) az állami erdők szétosztogatása olyan, mintha az autópályákat vagy a vasutakat azon települések, illetve azok lakói között

szétosztanák, amelyekben azok keresztülhaladnak, vagy akiké azok területe valamikor volt. Ezzel az összehasonlítással nem értek egyet, mert az emberi alkotások sokkal jobban szétosztogathatók, mint a természet bizonyos alkotásai. Az erdők szétparcellázása olyan, mintha a Balatont, az aggteleki barlangrendszer, a Dunát vagy a Tiszát osztanánk szét az érintett települések, illetve azok lakosai között.

Az erdőkön belül még megdöbbentőbb, ha védett erdőkről, a nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek és természetvédelmi területek részéről van szó.

Elszomorító azt tudomásul venni, hogy egy „öröktől fogva” együvé tartozó nagy kiterjedésű erdő –st egy részéből azért lett maszek erdő, mert az új tulajdonos nagymamájától 40 évvel ezelőtt egy 220 kilométerrel távolabb fekvő városban elvették a cukrászdát és az unoka (vagyis az új tulajdonos) 25 évvel később a szőben forgó erdő melletti faluba benősült.

Az ehhez hasonló történések azon felül, hogy teljesen ész- és szakszerűtlenek, több évtized erdészgenerációinak becsületes munkáját hecstelenítik meg. Az a magatartásforma, amely az elmúlt évtizedek nemzetközileg is elismert eredményeit selektálás nélkül „hivataltól” megkérdőjelezi, elfogadhatatlan. Ilyen alapon Kodály vagy Illyés Gyula alkotásai, a romjaiból felépült Erzsébet híd, a Rádió gyermekkorusa, a Magyar Állami Népi Együttes, vagy a Paksi Atomerőmű léte is megkérdőjelezhető.

A meglévő erdők egy részének magánkézbé adása helyett minden támogatást meg kellene adni ahhoz, hogy bárki létesíthessen új erdőt és ezáltal bizonyítsa az erdőhöz való magasabbrendű kötődését, hosszú távú gondolkodásmódját, cseleghazafiságát. Ez lenne az „eredeti tőkefelhalmozás” egyik legbecsületesebb, legúsztessegebb módja.

Ha pedig az erdők egy részének privatizációja elkerülhetetlen, sorsszerű „csapás”, az új tulajdonosokat a legszigorúbban kötelezni kellene kénszertársulások (erdőbirtokossági társulatok, szövetkezetek stb.) alakítására, szakemberek (erdészek, erdőmérnökök) alkalmazására, s végül az erdőfelügyelet révén a szakmai előírások betartására.

Az utóbbi években gyakran – és nagyrészt jogosan – lehet olvasni, hallani a határainkon kívül élő magyarok, pl. a csángók kegyetlen sorsáról. Nyilvánvaló, hogy fájdalom tudomásul venni, ha egy népcsoportot (legyenek azok egyébként kurdok vagy hazai nemzetiségek is) megfosztanak iskoláitól, templomaitól, tanítóitól, papjaitól vagy vándorlásra kényserítnek.

Erősen megkérdőjelezhető azonban azok siránkozásának őszintesége, pl. a csángók sanyarú helyzetén, akik szembrebenés nélkül tudomásul veszik, vagy éppen kitálják, támogatják és megszavazzák az erdők széttrancsúrozását és ezzel az erdészársadalom mint „hazai kisebbség” szaktudását, erdőszerejét, sőt létalapját kérdőjelezzik meg, vagy teszik tönkre.

Egyebek mellett az erdők privatizációja is okozója lehet az erdészek és erdőmérnökök fokozódó munkanélküliségének.

A politikusokkal, a döntéshozókkal és a jószándékú széles tömegekkel mint szavazókkal el kellene hitetni, hogy az erdő iskolája a csemetekert, tanítója az erdész, papja az erdőmérnök, temetője pedig a privatizáció.

Az Alföldfásítás helyzete

című konferenciát ez év tavaszán rendezte meg Bugacon az Alföldfásítási Alapítvány, az Alföldprogram Tanács, az Erdészeti Tudományos Intézet, a Kiskunsági Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság, az Országos Erdészeti Egyesület és ennek helyi csoportja.

Előadások

Az Alföldprogram időszerű kérdései

Dr. Tóth Albert országgyűlési képviselő, az Alföldprogram Tanács társelnöke.

Az Alföldfásítás helyzete, és az ezzel kapcsolatos teendők

Barátossy Gábor miniszteri tanácsos, az Országos Erdészeti Egyesület főtitkára.

Fölkért hozzászólók

Földhasznosítás – erdőtelepítés

Madari Jenő, az FM Bács-Kiskun megyei Földművelésügyi Hivatalának vezetője.

Erdők és természetvédelem

Dr. Iványosi Szabó András igazgató, Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatósága.

Az alföldi erdőgazdálkodás sajátosságai

Dr. Göbölös Antal igazgató, Kecskeméti Erdőfelügyelőség

Az erdőtelepítések várható gazdasági kihatásai

Hallász Gábor főigazgató, FM Erdőrendezési Szolgálat

Dr. Tóth Albert országgyűlési képviselő sajnálattal állapította meg, hogy hiába van kormányprogram, ha anyagi támogatás hiányában most évi 15 000 hektár erdő helyett csak 3-7 ezer hektárt telepíthetünk. El kell hitetni a Parlamenttel – mondotta a jelen lévő 17 országgyűlési képviselő előtt –, hogy az erdősítésekre megszabott összeg jó helyre kerül.

Botos Balázs, a PM helyettes államtitkára ígéretet tett, hogy 1994-re nagyságrenddel több támogatást kap az erdősítési program.

Az alföldi erdőgazdálkodás sajátosságai

Tájtörténeti vonatkozások

Az Alföld megjelenésében, növénytakaróját tekintve másod-, illetve harmadlagos nagytáj.

— Eredeti növénytakaróját: a klímát is jelző erdős-sztyepp, ligetek-mocsarak jellemezték. Az erdők jelentős része az időszakos többletvízhatásnak kitett területeken helyezkedett el.

— A történelmi események, a tájháztartást módosító beavatkozások sora (pl. nagyfolyóinak szabályozása), az élelmi-szertermelés fejlődése átalakította az eredeti növénytakarót.

— Erdeink többsége mesterséges eredetű, illetve származék erdő: fajszegény életközösség, s ott áll, ahol a valamikori természetes tájban nem erdő, hanem sztyepp volt. Az erdők helyén ma intenzív mezőgazdasági kultúrák vannak. Az őshonos és nem őshonos fafajok örök dilemmája innen is credezhető. A nem őshonos fafajok (A, FF, EF stb.) és kultúrklónok (NNy) alkalmazása részben(!) a rendelkezésre álló termőhely-minőségéből származó kényszer is volt!

Az Alföldön az erdők ma, a valamikori természetes tájban nagyságuknál lényegesen kisebb, elhelyezkedésüket tekintve attól eltérő területeket borítanak, sokkal kedvezőtlenebb termőhelyi viszonyok mellett (talajvíz süllyedése, szikesedés stb.).

Társadalom-gazdaságtörténet

E kérdést terjedelme, ismertsége miatt nem kívánom kibontani, de címyszerű felvillantását fontosnak érzem éreztem

a mai helyzet sokoldalú, tisztes megértésc-megértélésé miatt.

— Itt az újkori (XX. sz.) történelmünk szomorú eseményét, az 1920-as Trianoni békeszerződést emelném ki, amelynek következtében 7,4 millió hektár erdőterület 84%-át elvesztettük.

Ez a körülmény az alföldi erdőgazdálkodást felértékelte, a fatermesztésen túl a telkesítés („tanyásítási” program), a népességmegtartás-foglalkoztatás igénye ezt csak erősítette. Az előzőek teljesítési szándéka az eszközrendszer kialakítása, a két világháború között először a jogalkotásban (I. 1923. évi XIX. tc. – 1935. évi I. V. tc.), az erdőterületek csökkenésének megállításában, majd a nehéz gazdasági helyzet ellenére néhány térségben (pl. Bugac–Kecskemét) növelésében fejeződött ki.

— A II. világháború után az alföldi erdőgazdálkodás a sok belső ellentmondás – elkövetett hiba ellenére is meghatározó, megkockáztatom: pozitív korát élte meg.

Ebben az időszakban közel 300 cha erdőtelepítésre és 200 eha-t meghaladó erdőfelújításra – szervezetátalakításra került sor. Az FM ERSZ-adatai szerint az ország erdeinek 24,6%-a van az Alföldön. Ezekben az erdőkben található az élőfakészlet 15,2%-a, s ezekből az erdőkből kerül ki az összes fakitermelés 27,2%-a (1991. évi adatok). Az Alföldön ma az összes erdőgazdálkodást szolgáló terület 500 eha (nem csak erdőállománnyal borított területek).

Az erdőállományok néhány jellemzője

Az előzőekben elmondottakból látszik, hogy az alföldi erdőgazdálkodás különleges szelete gazdálkodásunkak, amelyet csak megerősít az a néhány jellemző tényező, amelyet a teljesség igénye nélkül itt felsorolok. Számszerű adatok az FM-ERSZ országos erdőadattárából, illetve az Erdőfelügyeleti mérlegbeszámolókból származnak.

— A nem erdőtalajon álló – mesterséges létesítésű erdőállományok aránya nagy.

— Az elsőgenerációs honosított fajokból (Ef, Ff) álló állományok kezelése különleges szakmai feladat.

— Az állományalkotó fajokon belül az élőfakészlet 64%-át nem őshonos fajok (A 27,2%, Ef + Ff 21,3% és a NNy 15,5%) adják, ez az érték területben 70%. (Az ország többi részén az élőfakészlet 33%-át adják a nem őshonos fajok.)

— Az Alföldön 1991-ben kitermelt 1972,4 ezer brm^3 fa (az országos 27,2%-a), amely egyébként alatta volt az Erdőtervi éves lehetőségnek, azt jelenti, hogy 4,8 brm^3/ha fakitermelés jut 1 ha erdőterületre (az ország többi részén ez az érték 4,2 brm^3/ha).

Az egy ha-ra vetített kitermelt véghasználati fatömeg az Alföldön 176 brm^3 , az ország többi részén ez az érték 273 brm^3 .

— Az élőfakészlet dinamikus növekszik, ez az érték 22%-ot tett ki az elmúlt 10 évben, a többi térség növekedése 13% volt.

Ez nagyobb részt a fiatal korosztályok nagy arányából következnek. Az 1–20 éves korú állományok 54%-ot tesznek ki (az ország többi részén 25%). A gyorsan növő fajok (A, Ny-k, Fű-k) 59% (az ország többi részében 21%) aránnyal vannak képviselve.

— Az Alföldön általában a vágásérettségi kor lényegesen alacsonyabb, mint az ország más tájain. Így az erdőgazdálkodás ciklikussága „ritmikussabb”.

— A mesterséges (teljes talajelőkészítésen alapuló) erdőfelújítások nagy aránya miatt az erdőterület közel 40%-a valamilyen munkával (talajelőkészítés, ültetés, ápolás, tisztítás, gyérités, véghasználat stb.) érintve van.

Beruházás politika

Fontosnak tartom kiemelni, hogy az elmúlt 40 év erdőtelepítési programjában elkövetett legnagyobb tévedés az volt, hogy a mezőgazdaságilag gazdaságosan nem hasznosítható területeket a legrosszabb termőhelyek irányából használta fel, egy szerencsétlen és bürokratikus „földvédelmi” politika miatt.

Ez a tény sajnos napjainkban és főleg a jövőben egy újabb tévedéshez vezethet, amelyet feltétlenül *el kell kerülnünk*. Nem szabad a jelenlegi erdők „teljesítőképessége” alapján értékel-

nünk a következő időszakban telepítésre kerülő erdőket, miután azok lényegesen jobb termőhelyekre kerülnek majd, így várhatóan a hozam növekszik.

A viszonylagosan magasabb termőértékű földek erdőtelepítéssel történő hasznosítása közelebb hozza a különböző érdekszinteket: telepítő – ágazat – társadalom vagy beruházó (állam) – erdőtelepítő (területtulajdonos kezelő).

A meglévő és telepítésre kerülő erdeink a fatermesztésen túl jelentőséggel bírnak, mert biztonságossá teszik a mezőgazdasági termelést, jó feltételeket teremtenek a befogadó táj és a települések viszonyában, a talajvédelem (kolloid kifűvés), a humánökológiai feltételeket javítják (pl. nyári alacsony relatív páratartalom emelése), környezet- és természetvédelem, élőhelyteremtés stb. területén.

Az erdőtelepítési program feltételei

1. A gazdasági-politikai változásokkal egyidőben, illetve azt követően az erdészeti közigazgatás korszerű, az új feltételeknek megfelelő kialakítása.

2. Jogalkotás.

3. A gyakorlati kivitelezés: tervezés – végrehajtás – ellenőrzés szervezeti formáinak új viszonyoknak megfelelő kialakítása.

4. A szűkebb régiók – tájak általános tájhasznosítási terveinek elkészítése! A tájökölógiai optimum kialakítása: művelési ágak aránya, növénytermesztés-vízgazdálkodás harmóniája, településszerkezet, infrastruktúra fejlesztés irányainak meghatározása, környezetvédelem-termesztésvédelem igényeinek kielégítése, s e tervekbe történő beépítése igen fontos.

Az őshonos fajok telepítésének érdekelttségét az ésszerűség határáig fokozni kell!

5. A támogatási rendszer részletes: korszerű-hatékony kialakítása.

6. A már meglévő alföldi erdőkben a társadalmi igényt mind teljesebben kiszolgáló gazdálkodás feltételeinek megteremtése, amely lényegében egy működőképes Országos Erdészeti Alapot jelent.

7. Tervezhetőség – ütemezhetőség (pl. fenyőerdősítések előző év augusztusában kezdődnek a mélyfogyattal – szélvédő rozsvetessel, fontos az egy-három év alatt előállítható szaporítóanyag-termelés kiszámíthatósága stb.).

Beruházásbiztonság (állami garancia vállalása a folyamatos – többéves erdőtelepítések állományérték-növekmény fedezetére).

Az Alföld erdészettársadalmi alkalmas és kész az új erdőtelepítési program végrehajtására!

Kérem a jelenlétüket, fogjunk össze e hatalmas, jövőformáló feladat teljesítésében!

Dr. Göbblös Antal

Interjú Balogh János professzorral a bugaci Alföldfásítási Konferencia szünetében

Kedves Professzor Úr! Elhangzottak a felkért előadók mondandói, de vajon Ön mit mondott volna, mitn előadó?

Meglepővel kezdem. A legfontosabb most ebben a helyzetben, hogy az erkölcsi tényezőről beszéljünk. Ezt nem papolásként mondom, de egyre inkább azt látom, hogy az egész természetvédelem és minden olyan kérdés, amely a jövőbe pillantó, nem azért stagnál, mert nincsenek meg a megfelelő ismeretek, hanem hiányzik az etika, mely szükséges lenne ahhoz, hogy lépjenek az illetékesek. Óriási lépésnek tartom, hogy mondjuk egy öt évvel ezelőtti hasonló összejövetelen elhangzottakhoz képest, már tényként hangzik el, hogy nem egyszerű gazdálkodásról van szó.

Sajnos az egész világban azt látja az ember, bármerre utazzon, hogy az emberiség úgy él, mintha ez a generáció a Föld minden vagyonát átalakította volna egy olyan életjáradékká, hogy mire meghal, felél mindent. Már bőven a jövőt éljük fel és úgy tűnik, senki nem gondol arra, hogy mi lesz e generáció

halála után. Ez a mai, itt összejött társaság talán egy kicsit más. Mert aki fában gondolkodik, az minimálisan egy-két-három generációban gondolkodik, és most itt érződik ez.

Nagyon jó lenne, ha azok a képviselők, akik itt vannak, akik rendelkeznek valami kevés elosztható pénzzel és döntenek, azok az elhangzottak alapján felmérenék, hogy mit tudnak tenni.

Mert iszonyú anyagi háttere van az itt elhangzott erdősítési elképzeléseknek, és nem látom tisztán, hogy vajon rendelkezésre áll-e majd ez az összeg, akiknek fel kellene használni.

Oly sok ostobaságra megy el sokszor a pénz, hogy a jövő érdekében ténykedőtől nem szabadna sajnálni ezt a néhány száz milliót.

Professzor Úr, hogyan látja az alföldfásítás helyzetét?

Mint ökológus úgy gondolom, hogy el kell választani az alföldfásításnál a papírfát termelő ültetvényeket az erdőszertü erdőtelepítésekétől. Az még nem erdősítés, hogy elfuteltünk bizonyos te-

rőleten egy csomó fát, amiből húsz év múlva haszon lesz. Ez még nem erdő. Ez nem ökológiai egység. Az alföldfásítás az én szememben az Alföld többé-kevésbé természetes odaillő ligeterdőszerű állapotának regenerációja lenne. Felületen ökológiai szemlélettel kell gondolkodni. Nagyon féltém, és aggódom azért az erdőért, amelyek most magánkézzbe kerülnek.

Megalakult az Erdészeti Hivatal többéves várakozás után. Ön mit lát a legfontosabb intéznievalónak?

Nagyon nehéz erre a kérdésre felölősséggel válaszolni, hiszen az erdészeti szaktudásom meglehetősen kevés. De azt kell mondanom, hogy diófát ültessenek és ne papírfát, hosszú távon gondolkozzanak. Az egész világon az a tendencia, így az Erdészeti Hivatalnak is a hosszú távú érdekek képviselete a legfontosabb feladata. Nem felélni, nem megenni a jövőnket!

Pápai Gábor

DR. SÁRVÁRI JÁNOS

A közönséges dió (*Juglans Regia L.*) erdészeti hasznosításának lehetőségei

A közönséges dió, amit neveznek nálunk királydiónak, szelíd diónak, egyes helyeken szürke diónak, elsősorban, mint kertészeti fafaj jelenik meg a közutadban. Erdészeti hasznosításának gondolatával eleink már a századfordulón is foglalkoztak (Ordódy, 1901. Majerszky, 1917), de a kezdeményezések nem találtak visszhangra az erdőtulajdonosok körében. Az okok, amelyek indokolják a téma fontosságát, napjainkban még erőteljesebben hatnak, mint évtizedekkel ezelőtt. Ezek az okok a következőkben foglalhatók össze.

Az irodalmi adatok és a tapasztalatok is azt mutatják, hogy a közönséges dió természetes elterjedésének északi határa Magyarország alatt húzódik (Fekete-Blatny, 1936). A globális felmelegedés várható hatásai miatt – a meteorológusok szerint a jövő század 30-as éveire a mainál 1–2°C-kal melegebb éghajlata számíthatunk (Pálvölgyi, 1992) ez a határ feljebb tolvódik nagyobb lehetőséget adva a hőigényes fafajoknak, mint a Juglans regia.

A közönséges dió értékes fája rendkívül keresett bútortápi alapanyag. A diófa iránti évtizedek óta meglévő kereslet – az állományok csökkenésével megindult folyamatot, ami a magyarországi diófák, fasorok, ültetvények látványos és aggasztó csökkenését eredményezte. Ennek jellemzésére elég annyi, hogy míg 1990-ben a kiadott exportengedélyek alapján 1612m³ diórönköt vittek ki az országból, addig egyetlen év alatt, 1991-re ez a szám 21 140 m³-re nőtt. Összehasonlításként megjegyzem, hogy ugyanezen idő alatti a szintén értékes és keresett feketediórönk kivitel 1230 m³-ról 1044 m³-re csökkent (forrás: PM Erdészeti és Faipari Főosztály).

A következő és az előbb elmondottakhoz csatlakozó ok a közönséges dió fájának ára. Az előbbi számokból levezetve a határparitáris áron számolva a közönséges diórönk átlagára 1990-ben több, mint 25 000 Ft, míg 1991-ben közel 31 000 Ft volt köbméterenként.

Ugyanezek az adatok fekete dió vonatkozásában 25 500 és 26 300 Ft-nak adódtak. A főként Olaszországból és Ausztriába irányuló kivitel rendkívüli növekedése miatt, a hazai közönséges dió állományának védelme érdekében az Agrárpiaei Rendtartást Koordináló Bizottság 32/1992. számú közleményében felhívta a hazai diófarönk fűrészipari exportengedélyek kiadását.

Annak ellenére, hogy a nyugat-európai országok nagy mennyiségben vásárolják a Dél- és Kelet-Európából származó olcsó diófát, a dióállományok mennyisége Nyugat-Európában is vérszenes csökken olyannyira, hogy a jelenlegi trendeket figyelembe véve a jövő század első évtizedeire a közönséges dió eltűnését jósolják Svájcban (Kucera, 1991). A közönséges dió kiváltását a trópusi keménylombos fajokkal próbálják meg, de mint tudjuk, hosszú távon ez sem bizonyulhat járható útnak.

Az erdőszertű közönséges dióállományok megfelelő termőhelyen viszonylag rövid vágásfordulóval kezelhetők.

Nem elhanyagolható az előhasználatokból kikerülő faanyag (az olasz fakereskedők már a 14 cm-es átmérőjű anyagot is megvásárolják) és az esetleges gyümölcsstermés után várható árbevétel sem.

Magyarországon a földtulajdon-változások eredményeként jelentős területek erdészeti hasznosítása válik lehetővé. A közönséges dió termőhelyigényének feltárása után ezen területek jól körülhatárolható részén lehetőség nyílna erdőszertű elegyes vagy elegyetlen közönséges dióállományok létrehozására.

Az eddig felsorolt okok készítették intézetünket az ez irányú kutatások megkezdésére. A kezdeteket dr. Szodfridt István és Szőnyi Tibor 1979-ben, minisztériumi megbízás alapján megkezdett munkája jelentette. A két évvel később írt tanulmányuk és cikkeik alapvető célja a kettős hasznosítású diótermesztés fontosabb termőhelyi feltételeinek meghatározása volt. Ezen munka során létesült Szatmár-Beregben az első erdőszertű, szűk hálózatú (3x3 m) közönséges dió kísérlet is. A munka részben pénzügyi források hiánya, részben személyi változások miatt megszakadt, és csak 1990-ben folytathattuk azt. A következő évben elnyertük az Országos Tudományos Kutatási Alap támogatását a közönséges dió erdészeti termesztési feltételeinek vizsgálatára és más fajokkal történő összehasonlítására (OTKA 1382. sz. téma).

A következőkben röviden szeretném ismertetni magát a fajtát, az eddigi kutatások eredményeit és további terveinket.

A közönséges dió egylaki, egyivarú, szélporozta növény. Gyökérzete vastag karógyökér, levelei 25–35 cm hosszúak, 5–9 (ritkán 11–13) levélkéjűek. Balkáni, elő-ázsiai hegyvidéki flóraelem. Európai természetes elterjedési területe egy, az észak-déli irányban viszonylag keskeny sáv az Istria keleti partjától a Fekete-tenger délkeleti pereméig. A Juglans regia hazai őshonossága vitatott. A fajfa a periodikus klímaváltozások hatására hol előrenyomult, hol visszazorult. A pollen-vizsgálatok hazánkban a jégkorszak előtűről adnak leleteket, azt követően azonban nem. Újabb leletei szórványosan a római korból és tömegesen a honfoglalás korából származnak, tehát a közönséges dió konzekvens megjelenését a pollen-diagramokban kb. 1000 évnél lehet meghatározni (Szodfridt-Szőnyi, 1981).

Kutatásainkat a már meglévő állományok felkutatásával kezdtük azzal a céllal, hogy összeállíthassunk egy, a jelenlegi állapotokat tükröző országos közönséges dióleltárt. Hirdetéseket jelentettünk meg különböző szaklapokban, körlevélben

fordultunk az erdőgazdaságokhoz. Az üzemtervi adatok tanúsága szerint összesen 250 erdőrészletben található elegyesen vagy elegyetlenül közönséges dió mintegy 90 gazdálkodó szervezeti kezelésében.

A fenti körben is teljes felmérést végeztünk. Az eddig beérkezett adatok alapján úgy tűnik, hogy az állományok jelentős részét kitermeltek, az üzemtervben jelzettel sokkal alacsonyabb az elegyaránya, egyes területekről ellopták a törzseket. Szerencsére néhány értékelhető és bemutatható területet is találtunk. Ezek különböző korú, általában kis területű (1–2 ha) olyan erdőszertű dióállományok, amelyek egyértelműen mutatják, hogy megfelelő termőhelyen és kezeléssel a közönséges diónak, mint állományalkotó fajának, helye van erdeinkben.

Az ország három különböző részén (Tiszacsécse, Bőny és Vasvár környékén) közönséges diótörzsfákat jelöltünk ki. A kiválasztás elsődleges szempontjai a kimagasló növekedési erély és a hosszú, egyenes, hengeres törzs kialakulására való hajlam volt. Összesen 30 fáról készítettünk törzslapot. A fákról gyűjtött magból utóvizsgálatot állítottunk be az ERTI Gödöllői Kísérleti Állomásán, míg a Gyümölcs- és Dísznövénytermesztési Kutató, Fejlesztő Vállalat segítségével a törzsfákról szedett oltoágallyal oltoványokat neveltünk egy kísérleti plantázs létrehozásának szándékával. Jelenleg mintegy 300 db egy éves oltovány áll rendelkezésünkre.

Az összehasonlító vizsgálatok körébe elsősorban a kocsányos tölgyet és a fekete diót vontuk be részben hasonló termőhelyigényűk, részben szintén értékes fájuk miatt. Mindhárom fajfa hasonló termőhelyen álló állományából 1–1 mintatörzset döntöttünk és mértünk meg. Ezt avarmintagyűjtés,

részletes termőhelyfeltárás, a minták elemzése és évygűrűanalízis követte. A fenti vizsgálatok első fontosabb következtetési, eredményei a következők voltak:

— A fajokonkénti 1–1 mintafaj alapján kimutatható a fekete dió nagyobb nitrogén-, a közönséges dió kisebb foszforigénye a másik két fajjal szemben. A kalciumra, magnéziumra és káliumra lényeges, illetve tendenciózus különbségeket nem sikerült megállapítani.

— Az évygűrűelemzés alapján a három mintafából vágott 37 korong adta. A digitálpozícióméter segítségével felvett adatokat többféle szempontból (növekedésmenet, átlagnövekedés, össznövekedés, évygűrűtágatok, átmérőnövekedés a kor, átmérő a magasság és magassági növekedés a kor függvényében) elemeztük. Megállapítható volt, hogy a közönséges dió – hasonlóan a fekete dióhoz – nagyon erőteljes fiatalkori növekedést mutat, azonban a 20–25 éves korban bekövetkező évygűrűszélesség csökkenése kisebb mértékű, mint a fekete dió esetében. A közönséges dió optimális vágásértései korának megállapításához további (állományonként minimum 5–10 db) középkorú és idősebb állományok korongjaira van szükség. Sajnos ezekhez igen könnyen hozzájuthatunk, hiszen csak fel kell keresnünk az ország különböző részein az elmúlt két év során kitermelt állományok tuskóit.

Az éghajlati tényezők és a törzsek gyarapodása közötti összefüggés, illetve a gyérítések hatásának vizsgálatára 1992 februárjában 4 állományban (egy-egy fiatal, középkorú és idős erdőszertű, illetve egy középkorú gyümölcsstermesztési célú ültetvény) kerületmértő szalagokat (állományonként 15–20 db-ot) helyeztünk el. A kéthetenként mért adatok az állományokhoz legközelebb eső meteorológiai állomások adataival vehetők össze. Következtetések levonásához azonban legalább 2–3 év adatai szükségesek.

Terveink között szerepel gyökérfelhárások megindítása is és folyamatban van a különböző korú kocsányos tölgy, fekete- és közönséges dióállományok fatermési adatainak összehasonlítása.

Végezetül szeretném ismertetni az erdőszertű dióállományok létrehozásával kapcsolatos fontosabb ajánlásokat, a külföldi és hazai tapasztalatokat.

— A közönséges dió sikeres termesztésének két alapvető termőhelyi feltétele van: napsütötte, fagyzug nélküli fekvésben olyan helyet kell számára találnunk, ahol a 700–800 mm évi csapadékon kívül a talaj gyökérközeli rétegeiben mozgó jellegű pótlólagos vízforrás áll rendelkezésre (Szodfridt–Szőnyi, 1982). Talajtípus szempontjából a dió számára az agyagbemosódásos barna erdőtalaj és a Ramann-féle barna erdőtalaj kedvezőek. Kiváló diótermőhelynek számítanak a hullámterek közpompag fekvéseiben található humuszos öntéstalajok és a dombvidékek lejtőhordalék talaja is. A vázlatajok a közethatású és szikes talajok, a réti és láptalajok kizárhatók a diónak megfelelő talajok közül.

— Az erdőszertű dióállomány ültetését, vetését általában teljes talaj-előkészítés előzi meg. Kivétel lehet ez alól, ha oltvánnyal, esetleg nagy csemetével viszonylag tág hálózatban dolgozunk gyepterületen. Ilyenkor elégnek tűnik a szárnyas mélylazító és a gödörfürdő együttes alkalmazása.

— Az alkalmazott szaporítóanyag lehet mag, csemete vagy oltvány. Magvetésre csak teljesen beérrett, a fáról magától

lehullott dió alkalmas. Az ültetésnél a csemeték érjék el a 30–80 cm-es magasságot. A megfelelő gyökérendszer kifejlesztéséig a dió – a csapadék mennyiségétől függően – több évig is „ülve” maradhat.

Konténeres csemetével kísérletek folynak a bejegyzetvárosi csemetekertben. Ez évi telepítéseink során egy- és kétéves konténeres csemetéket is kipróbálunk. Az oltvány rendkívül drága (egy db kétéves I. osztályú oltvány 400 Ft körül mozog), így alkalmazása csak akkor ajánlható, ha kettős vagy elsősorban gyümölcsstermesztési célú állományt akarunk létrehozni. Kertész kollégáink már keresik az oldalágakon is termő, kettős hasznosításra alkalmas fajtaikat.

— Az ültetési hálózatról általában elmondható, hogy ha értékes faanyag termelésére törekszünk, akkor minél szűkebb legyen. Beállított kísérleteink vannak 3x3, 3x1, 2,4x2,4, illetve 2,4x4,8 m-es hálózattal. Elégítési kísérleteket hozunk létre és tervezzük kocsányos tölgyvel, fekete dióval, török mogoróval, más vadgyümölcsökkel esetleg körisrel soronként és háromszög kötésben. Bulgáriai soronkénti elegyítési kísérletek azt mutatják, hogy a közönséges dió magassági növekedés szempontjából lépést tart a fekete dióval és vastagsági növekedése meghaladja mind a fekete dió, mind az amerikai köris vagy a korai juhar magassági növekedését.

— A klasszikus ápolási munkákon kívül a legfontosabb a nyésés. A nyésés optimális időpontjának megválasztására még folynak a kísérletek. Általánosságban elmondható, hogy a 3 cm-es átmérőt meg nem haladó gallyakat a palást mentén kell elválasztani.

— A dió telepítések erdővédelmi problémái főként az első évek során jelentkeznek. Az elvetett diómagot egyaránt kedveli az egér, a varjúfélék és a vadisznyó. A csemeték csúcsrügyeit lepesszik az őz és – főként kemény telteken – a nyulak jelentős kéregkárosítása jelenkezik. Eddigi tapasztalataink alapján oltványtelepítésben az egyedüli törzsvédelem, sűrűbb hálózati állományoknál a kerítésrel való védekezés ajánlható.

— Igen érdekes megfigyeléseink vannak a dió erőteljes „kivadulási” hajlamáról. A legkülönbözőbb korú és fajajú (akác, feketeifenyő, erdeifenyő, kocsányos tölgy) állományok különböző szintjeiben jelentős mennyiségű közönséges diógedvet találtunk. Ezek a vegyeskorú törzsek a környező kertek, tanyák diófáinak madarak által elhullajtott magjából keletkeztek. Az idős fáktól való távolság több száz méter is lehet és az ily módon terjeszkedő dió elegyaránya egyes állományokban meghaladja a 30%-ot is. A többé-kevésbé zárt állományokban nevelkedő diógedvedek természetes felszűzülása jó, törzsiük egyenes, hengeres, koronájuk kicsi. Vialitásuk és gyors tényeresük az egyes állományokban meglepő. Ezek a tapasztalatok is azt mutatják, hogy a jövőbeni kutatások során nagyobb figyelmet kell fordítani az alételepítési kísérletekre.

Összefoglalva az eddigi hazai és külföldi tapasztalatokat elmondható, hogy a dió megfelelő termőhelyeken 50–70 éves vágásértésségi korral kezelhető, fája pedig a legértékesebb és legkeresettebb Európában. Nem szabad késlekednünk az új állományok létrehozásával, hiszen a diófapiacon az az ország lesz az első, amelyik most, a dióállományok rohamos csökkenésének időszakában, elsőként kezd nagyobb arányú telepítésekre.

RAKK TAMÁS

Gondolatok magyarországi erdészeti vezetők májusi bajorországi tanácskozásáról

Az átalakulás nehéz és egyelőre nehezedő viszonyai között különleges erőfeszítést követel a sürfnővő problémák megoldása, kiváló tehetség szükséges a sikeres gazdálkodás újának megtalálásához és zsenialitásért kiált az új, jó struktúrák kialakítása. Ha a különleges képességek ezen halmaza nincs jelen, akkor nagyon gyakran fordulunk a könnyebb megoldások felé, azaz: másoljuk vagy másolni akarjuk a meglévő – az elmúlt évtizedekben alkalmazott és létrejött – sikeres módszereket, megoldásokat, struktúrákat.

Számunkra az elmúlt évtizedekben ingerlően sikeres, irigyellen elérhetetlen életszínvonalú volt a nyugati világ. Emiatt sokan – úgy tűnik – egyetlen üdvözítő eszköznek tekintik a nyugati megoldások adaptálását, a rendszerváltás gyorsabb, eredményesebb végrehajtása érdekében. Közben feladják önálló gondolkodásukat, megszerzett tudásukat, tapasztalatukat és a mások sikerének, valamint a jelen nehézségeinek súlya alatt létező tehetőségükről is könnyen elfeledkeznek.

Nemcsak mások, mi erdészek is ilyenek vagyunk. A gazdaság minden pontján jelentkező problémák – talán fokozott mértékben – zúdultak a magyar erdőgazdálkodásra. A rendszerváltással járó vezetői személycserék nem minden esetben voltak szerencsések. (A Jelkeseled csak részben képes pótolni a tehetséget, a politikai elkötelezettség pedig képtelen helyettesíteni a szakmai tudást.) Az „erdész társadalom” talán létező egysége gyorsan szétzilálódott, így aztán a „hogyan továbbra” adott válasz keresésénél nem az egyetemes sokrétű tudás sikeres ötvözése, hanem a gyorsan alakult klikkek gőgös bezárkózása volt a meghatározó.

A magyar erdőgazdálkodás problémáinak megoldására többen választának az egyetlen nagy nemzeti vállalatba tömörülést, melyet minisztériumi „kézi vezérléssel” irányítának, döntően költségvetési háttérre támaszkodva. Ennél a megoldásnál gyakran szerepel a legelső érvck között, hogy a legjobb európai gazdasággal rendelkező Németországban is ilyen szervezésben kezelik az állami erdőket.

Akik nagyobb gazdálkodási tapasztalattal rendelkeznek, több bennük az önbizalom a nehéz helyzetek megoldására, azok az eredményes gazdálkodás megszervezése mellett törekednek a fennállás és a fellendülés biztosítására a vállalkozói felfogásban rejlik, többlet eredményekre hivatkozva a részvénytársasági működési forma mellett teszik le a voksot.

Ebben a felfogásban helyet kap a demokrácia működésének egyik sarkköve, az *ellenérdekeltség megieremtése*. Nevezetesen: kemény szakmai felügyelet a minisztériumok részéről (az Erdészeti Hivatal már meg is alakult) és önálló jogi személyként működő vállalkozó gazdálkodó egységek részvénytársasági keretek között. (A két határozott elképzelés mellett sok zavaros megoldási javaslatot is hallani.)

A Bajorországba érkező magyar vezető szakember csoport összetételében valószínű hordozója volt a röviden vázolt nézeteknek. Mindenki várakozással tekintett az előadásorozat elé.

Sok érdekes (néhány kevésbé érdekes) előadás elemzés, gondolat közül itt röviden csak háromt említenék.

1. *Dr. Holzäpfel* elnök úr az Országos Erdő- és Erdőgazdasági Intézet igazgatója szerint a mai Bajor Állami Erdészeti intézmény a középkorból származik, melyet nagyon gyorsan reformálni kell és a legújabb kor eredménycentrikus elvárásainak megfelelő formában alakítani.

Fontos a divíziós egységek kialakítása, melyeknek eredményre kell törekedniük, mert a költségvetés egyre kisebb terheket hajlandó elviselni.

Dr. Hartmann úr a Bajor Erdészeti Egyesület elnöke hangsúlyozta, hogy vizsgálat alatt van az egyes gondnokságok kerületeinek nagysága. Eddig átlagosan 1000 ha erdőt kezel egy kerületvezető. A konkrét munkák elemzése alapján valószínű, hogy 1700–2000 ha nagyságra kell emelni a kerületeket. Hangsúlyozta továbbá, hogy minden vonalon fontos a költségmegtakarítás az eredményes gazdálkodás bevezetése. Fent említett két fontos szakemberen kívül több a gyakorlathoz közelebb álló – előadó is említette a gyökeres változtatás szükségességét, mellyel a bajor – hagyományosan konzervatív – állami erdők kezelésénél szembe kell nézni.

(Úgy gondolom, a lehető legjobbkor jött ez a tanácskozás és figyelemzetés: nehogy lemaradjunk egy elavult struktúrát, amelyet 20 vagy 30 év múlva ismét átalakíthatunk! Merni kell vállalni az újat, esetleg a sajátos magyar megoldást, hisz biztató példák Európa más tájain vannak. Lásd Svédországot, ahol az erdőket már részvénytársasági keretek között kezelik.)

2. Az állami erdők kezelésének, irányításának elavult szerkezete mellett nagy érdeme a bajor erdészeknek, hogy hatáskörükhöz tartozó erdőterületekre részletes természetvédelmi programot dolgoztak ki, melynek nagyon jó propagandát csináltak a társadalom felé. Ennek is köszönhető, hogy a költségvetés eddig „késztűs kézzel” bánt az erdészekkel, persze volt miből! Úgy tűnik, hogy az igen alapos munka folytán a bajor erdészek tekintélye lényegesen nagyobb a környezetvédelmőkkel szemben, mint a magyar erdészeké, pontosabban fogalmazva nagyon jó együttműködés alakult ki a – néha ellenségeknek kiáltott – két tábor között.

3. Bajorországban is vannak katonai célokat szolgáló elkülönített szervezetben kezelt erdők. Ezekről az erdőkről, az ott dolgozó erdészekről nem ellenségesen nyilatkoznak a bajor „államerdészek”, hanem a legnagyobb természetességgel veszik tudomásul létüket, és egymást segítve dolgoznak.

Csodálkozni a négy száz éves spesszárú tölgyeseken a – nagyon sok pénzért – átalakított nürnbergi környezetvédelmi erdőknél lehetett, de okuk is sokat lehet a jelen gondjaiból, melyeket a német kollégák felsoroltak.

Befejezésül remélem, nem tűnik szempontatlanságnak, ha azt is megemlítem, hogy nagyon sok ponton **lépésszínben vagyunk, hogy nincs szégyenkezni valónk, ha tevékenységünket összehasonlítjuk.** A józan ész győzelme lesz, ha ezt a lépésszínny – kényelemből, kishitűség miatt – nem veszítjük el, hanem a Németországban szerzett tapasztalatokkal kiegészítve a gyorsabb kilábalás szolgálatába tudjuk állítani.

TELEGDY PÁL (ERDŐSZÖV)

Vállalkozás a magyar erdőgazdálkodásban

Napjaink egyik legdivatosabb kifejezése a vállalkozás szó, amely jelentéstartalmánál fogva igen tág határok közötti fogalmak jelölésére alkalmas. Vállalkozni lehet orzotti javak értékesítésétől kezdve, más vagyónának a személyes kockázat nélküli hasznosításáig mindenre, és mindez bel tartozik a vállalkozás fogalomkörébe.

Ezért tisztázni szeretném rögtön az elején, hogy vállalkozás alatt azt a tevékenységet értem, amelyben a vállalkozó a tulajdonában lévő anyagi vagy szellemi javait, vagy egzisztenciáját kockáztatva kísérlet meg haszonra szert tenni.

Ebben a felfogásban a vállalkozónak mindenképpen valamilyen formában tulajdonosnak kell lennie, a tulajdonos azonban nem feltétlenül vállalkozó. Akinek nincs olyan tulajdona, amit kockáztatna az adott ügylet kapcsán, az nem tekinthető vállalkozónak.

A tulajdonos alapvetően négy dolgot tehet tulajdonával:

- nem törődik vele, esetleg veszni is hagyja,
- gondoskodik a megvásárlól, fenntartásáról,
- saját maga lát hozzá annak működtetéséhez
- vagy a működtetést megbízza valakit.

E cselekvések között a vállalkozás esetei:

- amikor a tulajdonos maga lát a vagyona működtetéséhez,
- amikor megbízza valakit azzal, hogy vállalja el az állagfenntartást a saját eszközeivel,
- vagy azzal bíz meg valakit, hogy az a saját eszközeivel hasznossal működtesse a vagyont.

Az első esetben maga a tulajdonos, a többinél a megbízott az, aki a vállalkozó.

A tulajdonos szabadon választja a fenti cselekvések és azok átmeneti között, de ebben korlátozza a saját érdek, a másokkal szembeni kötelezettség és természetesen maga a tulajdon is, támaszt követelményeket, hord magában lehetőségeket, melyekre a tulajdonosnak tekintetű kell lennie.

A mai Magyarországon két tulajdonforma és így kétféle tulajdonos létezik: magán és állami. Mindkét esetben azonos a választás szabadsága, az érdekekben és a korlátokban azonban már eltérések vannak, például:

- az államnak érdeke kell legyen, hogy a magántulajdon minél jobban működjön, ez fordítva nem biztos;
- a magántulajdonosnak csak szűk környezetében van felelőssége, míg az államnak polgáraiért, de nemzetközi viszonylatban is, de ezen felelősséget a magántulajdonos közvetlenül, vagy kevés áttétellel gyakorolja, míg az állam viszonylag nagyszámú apparátusában nehezen lelhető fel a közvetlen felelős stb.

Amiben mindkét tulajdonformában az azonosságra kellene törekedni, az az érdek a vagyon gyarapításában és az elérhető hozamok iránti jogos igény maradéktalan érvényesítése. Az ehhez szükséges tulajdonosi magatartásformák a rendszerváltás kezdete óta eltelt idő rövidsége miatt sajnos még egyik szektorban sem alakultak ki.

A vállalkozás helye és szerepe az erdőgazdálkodásban

Hazánk erdőgazdálkodása az elmúlt néhány évben több változáson ment keresztül, mint ez ideig egy közepes vágás-

forduló alatt összesen. Éppen a vágásfordulóban gondolkodásból adódik, hogy az ilyen viharos változásokat az erdőgazdasági ágazat jobban megszenvedti, mint a nemzetgazdaság egyéb területei és ennek hatását ma még csak sejtteni lehet. *Az nem lehet feltételezni, hogy a rendszerváltás az erdőgazdálkodást kevésbé érinti, mint más ágazatokat, és azt sem, hogy további változások már nem lesznek. A sok változás között egy dolog látszik bizonyosnak; az erdőgazdálkodás már ma sem, a jövőre nézve pedig még inkább elképzelhetetlen a vállalkozások sora nélkül. Az erdőtulajdonos nem engedheti meg, hogy azokat a munkákat, amelyek vállalkozónak kiadva gazdaságosabban végezhetőek el, mint ha arra saját kapacitások tartana fenn, ne vállalkozókkal végeztesse. Hogy melyek ezek a területek, azon végeérhetetlenül lehet vitatkozni. Az elmúlt év vége felé a FAGOSZ keretében került megrendezésre egy, jelen előadással azonos témájú problémafelvető megbeszélés, amelyen a résztvevő szakközönség soraiban elhangzott néhány, jellemző véleményi szeretnék idézni:*

- A vállalkozó tönkreteszi az erdőt.
- Nem szabad túl nagy teret engedni a vállalkozásoknak, mert akkor ki leszünk szolgáltatva nekik.
- Az az igazi, ha teljes körű kezelésére szól a vállalkozói megállapodás.

Jómagam ez utóbbi véleményhez állok közelebb azzal a kiegészítéssel, hogy ennek a feltételei még nem alakulhattak ki.

A teljes ellenkezőkkel szemben meg kell említeni, hogy egyáltalán nem új dolog a vállalkozó igénybevételec szakmánkban. A fakitermelésben általában el volt terjedve, de egyféle vállalkozás volt a várakosság az erdőművelésben a háború előtt, úgy gondoljunk az idegen fogatokra, amelyek a csemetekerűről a szállítási elterjedtek voltak. A köztes művelés is ide sorolható. Mindezek néhol még ma is működő erdőgazdasági vállalkozások, mint egy-egy feladat leggazdaságosabb megoldásai.

Arra a felvetésre, hogy kiszolgáltatottá lehet válni, megemlíteném az alapvető különbséget a munkaerő és a vállalkozó között: *a vállalkozó akar vállalkozni.*

Az erdőgazdasági vállalkozó pedig nyilván az erdőgazdálkodás terén akarja ezt tenni, így ő az, aki kiszolgáltatottá válhat.

Összefoglalva az eddigieket, az én véleményem az, hogy a vállalkozásnak az erdőgazdálkodás minden területén létjogosultsága van. Annak azonban, hogy mely területeken milyen mértékben lehet vállalkozásokat alkalmazni, határt szabhat a tulajdonosi szándék mellett az erdő elsődleges rendeltetés és a megoldás gazdaságossága. Az összefoglalást megelőzően szándékosan kerültem el azt az ellenvetést, hogy a vállalkozó tönkreteszi az erdőt, mert ez a mai állapotokat nézve esetenként így igaz, ezért ezzel a kérdéssel külön kell foglalkoznunk.

A szakmai vállalkozások erősítésének szükségessége

Amikor korábbi EFAG munkahelyem első számú vezetőjének egyetértésével, sőt mondhatnám kifejezett ösztönzésére úgy döntöttem, hogy főfoglalkozású vállalkozó leszek, nyu-

godtan fogtam új munkám megszervezéséhez, azt gondolva, hogy **korábbi munkatársaimmal a kölcsönös érdekelttség alapján is együttműködöm majd**, legalább olyan jól, mint az ideig. Hihettem ezt azért is, mert állami erdőgazdaság keretében működő mezőgazdasági szakcsoportként kezdtük meg tevékenységünket, azaz jogilag is kötelező lett volna az együttműködés.

Nem így történt. És, hogy miért nem, arra egy beszélgetés során jöttem rá, amit volt munkahelyem egyik felsőszintű vezetőjével folytattam. Itt hangzott el ugyanis az a jellemző vélemény; te már áttáltál a másik oldalra. Ennek a felfogásnak, ami elég elterjedt, az erdőszársadalomra gyakorolt káros hatása abban is megnyilvánul, hogy meggátolja szakembereink szakmai vállalkozóvá válását. Pedig, ha elfogadjuk azt, hogy a magyar erdőgazdálkodásban helye van a vállalkozásnak, a következő teendők annak az elismerése kell legyen, hogy nincs fontosabb annak megvalósításánál, hogy azok legyenek ezek a vállalkozók, akik eddig is az erdőgazdálkodásban dolgoztak, vagy a szakma valamelyik tanítványeiból szerzett képzését. **Csak ők azok, akikről elvárhatjuk azt a természetszerűen alapuló szakértelmet és szakmai lelkiismeretet, ami az erdőben folyó munkánknál elengedhetetlen.** Az ilyen vállalkozó szakmai előképzettségénél fogva éppen úgy „letéteményese” a magyar erdőknél, mint bármelyik kollégája, **ezért elvárhatóan nem teszi tönkre azt.**

Napjaink gyakorlatában ezzel szemben az erdőgazdálkodási vállalkozó tevékenységre a különféle erdei munkától a fakereskedelemig – beleértve a külkereskedelmet is – többnyire szakmánktól idegen vállalkozó kapnak megbízásokat. A megbízói a megbízás adásakor elsősorban a vállalkozó árajánlata befolyásolja, csak kisebb mértékben annak szakmai felkészültsége, referenciái, jóltálmái képessége nem teljesítés vagy károkozás esetén stb. Mivel az áraknak szinte kizárólagos szerepe van, a megbízónak egyenesen kedvezőlen, ha szakmabelivel kell tárgyalnia, ezért általában csak végső esetben fordul ismert szakmai vállalkozóhoz. De nem kedvezőbb a szakmai vállalkozók helyzete sem, mert pl. egy versenytárgyaláson, ha egyáltalán ilyenre sor kerül, mármint hivatalosan, vagy kiesik a versenytől, mert a kialakulni látszó árak már nem fedezik egy szakmai szempontból még elfogadható szinten a végrehajtás költségeit, vagy megnyerve azt, mert a megbízásra egyszerű megélhetési okokból szüksége van, a szakmai követelményeknek csak addig a mértékig tesz eleget, amennyire arra a vállalkozói díjban fedezet van és ezzel éppen szakmai vállalkozói híre szenved csorbát. Feltehetjük tehát a kérdést; csak a vállalkozó az, aki tönkreteszi az erdőt? A válasz pedig nem lehet más; nem, hanem az is, aki nem garantált szakmai vállalkozónak ad megbízást olyan megbírói díj mellett, mai nem is teszi lehetővé a szakszerű munkát.

Nem lehet tehát vitás, hogy az erdőgazdálkodásban legalább az erdőállománnyal kapcsolatos munkáknál kizárólag szakmai vállalkozókat szabad alkalmazni.

A kérdésre pedig, hogy honnan vegyük őket, az előzőeken adtnak választ. A gond csak az, hogy az erdőgazdálkodás, mint tagadjuk, a nemzetgazdaságnak egy igen kicsi, elszigetelten működő része, így az itt dolgozók még annyira sem készülhetek fel a gazdasági változásokra, mint a mezőgazdaság egyéb területein dolgozók, akikről pedig már tudjuk, hogy alig vagy inkább sehogyan sem.

Ha az erdő tulajdonosa, kezelője kiszámította, hogy a vállalkozás igénybevétele jeleníti egy feladat leggazdaságosabb megoldását, és belátja azt, hogy csak néhány legkézenfekvőbb megoldást javasoljak:

Fel kell deríteni azokat a munkatársakat, akiket foglalkoztat már a vállalkozóvá válás gondolata, esetleg már folytatják is azt a cég rezsiköltségen, és rá kell beszélni őket a főfoglalkozás-szerű vállalkozásra. Az ehhez szükséges eszközöket a lehető legkedvezőbb feltételekkel kell a részünkre eladni. (Ne a felélt, hanem a megéltet szolgáló bevételeként kezeljük.) Biztosítani kell a kölcsönös érdekeken alapuló tartós együttműködés feltételeit, amit célszerűnek tartok a vállalkozó kollégával közösen kialakítani. Ez talán a legnehezebb, a korábbi munka- vagy főnök-beosztott viszonyt olyan együttműködési viszonyra alakítani, ahol a felek egymás egyenrangúságát elismerik. Természetesen még igen sok olyan dolog van, amivel elő lehet segíteni a szakmai vállalkozó indulását és ha az erre irányuló szándék megvan, ötlet is fog születni a megvalósításra.

A vállalkozás és az erdőszársadalom

Egész eddigi mondanóm abból az alap gondolatból táplálkozott, hogy Magyarországi erdővagyonra erdőszársítási lehetőség adott és adottak vagyunk mi erdőszársítók, akiknek hivatása az erdőgazdálkodási feladatok elvégzése, részben attól az egyáltalán nem szegélyhivatalú szándéktól vezérelve, hogy ebből szeretnénk megélni. Bárhogy is szeretnénk, az erdőgazdálkodás nem vonható ki a hazánkban zajló gazdasági folyamatokból, itt pedig mérlyerhető változásokra került és kerül még sor, elsősorban azért, mert a régi struktúrák már nem voltak képesek ezt a megélhetést a megszokott módon és mértékben biztosítani. A megélhetésért folyó küzdelem szakmánkat sem kerüli el, és egyik szomorú következményeként az erdőszársítadalom megosztottsága főle szokatlan méreteket öltött. Sokan úgy érzik, hogy ezt a megosztottságot az erdők tulajdoni vagy kezelői megosztottsága tovább fogja növelni és ezért mindent elkövetnek annak elkerülésére. Szerintem az erdő akkor is erdő marad, ha a tulajdonosa vagy kezelője megváltozik, az erdőszárs pedig erdőszárs marad akkor is, ha a gondjaira bízott erdő tulajdoni, kezelői viszonyaiban változás áll be. Ezért a jelenlegi megosztottság okát kizárólag a megélhetésért folyó küzdelemben látom. Ebből a nézőpontból szemlélve a dolgokat, van egy elképzelésem, amit megvitátásra ajánlanék.

A jövő erdőgazdálkodásában elválaszthatnánk az erdőkezelői, -felügyelői feladatokat az erdőmennyiségért való gazdálkodási feladatoktól és míg az előbbi állami alkalmazott, addig az utóbbi vállalkozói szervezetekre bízom, pl. haszonbérlet formájában. A profi vállalkozó által fizetett haszonbérletből eszközbe és javadalmazásában is profi kezelőszervezetet hoznék létre, amelynek egyik fontos feladata lenne az erdőállományok haszonbérletre való előkészítése is, hogy a vállalkozó kockázata ne legyen, hogy a haszonbérleti díj alapjául szolgáló adatok jők-e, hanem az, hogy a többi vállalkozó között hogyan állja meg a helyét.

A kezdő szakembernek az állami kezelőszervezetben kellene 2-3 évi praxist szereznit, ami után eldöntheti, hogy hol kívánja pályáját folytatni. Az erdőkezelés biztosabb egzisztenciát, a vállalkozói lét a kockázattal arányos nagyobb jövedelmet ígérne.

Annak, hogy egyáltalán való-e erdőszársítók, már az iskolában el kell döntenie. Ebben a felállásban egymás mellett, egymásért, de jól elkülönített pénzügyi rendszerben működhetne az erdőszársítadalom, belső összhangon alapulóan a mainál egységesebb külső képet felmutatva, nem kérve, de kérdéssel a mai-nál nagyobb társadalmi megbecsülést, amely gondolom valamennyiünk közös óhaja.

KOVÁCS GÁBOR

Egyes erdészeti beavatkozások várható hatásai az erdei ökoszisztémára

Az erdei ökoszisztémáknak – mint tudjuk – több évtizedre van szükségük, hogy az ún. stacionárius állapotot elérjék. Ez azt jelenti, hogy az ökoszisztéma folyamatai már egyensúlyban vannak (pl. a talajra jutott szerves anyag mennyisége éves szinten megegyezik a mineralizált szerves anyag mennyiségével).

Minden erdőművelési és fahasználati munka belenyúlást jelent az erdei ökoszisztémába, ami a kívánt hatás mellett (pl. törzsszámszabályozás) kihát a rendszer önszabályozó képességére is. A belenyúlást követően a rendszer stacionárius állapot felé törekszik. Minél nagyobb a beavatkozás mértéke, annál erősebben különbözik a két stacionárius állapot (a beavatkozás előtti és a beavatkozás utáni) egymástól. Pl. gyéritésnél, véghasználatnál nemcsak a fa elszállításával kapcsolatos anyagtranszport jelentkezik, hanem a bioelem körforgalom megváltozásával a talaj tápanyagkészlete is változást szenved.

Tarvágás

A tarvágás a legdurvább beavatkozás az ökoszisztémába, amely sokszerezően éri azt. A vágásérett korú, vagy annál idősebb állományok tarvágását követően megtörténik a vágástakarítás, és elsősorban a sík területeken a teljes vagy részleges talaj előkészítés.

A gépi beavatkozás megzavarja a talajfelszínen a humuszrétegek természetes felhalmozódási viszonyait. Az állomány fának kivágása után a közvetlenül a talaj felszínére érkező napsugarak erősen felmelegítik a talajfelszínt, aminek következtében az évtizedek alatt felhalmozódott humusz a helyi viszonyoktól függően többé kevésbé igen gyorsan, néhány év alatt lebomlik. A mineralizált nitrogén jelentős része nitrifikálódik (a szerves nitrogénformák ásványi formájú nitrátá alakulnak a lebontás során) és ezzel egyenértékű H-ion keletkezik. A következő állománynak rendszerint újabb humuszszintet kell részben vagy egészen újra felépítenie.

A nitrátal egyenértékben keletkezett H-ion mennyiségi becslése abból a feltevésből indul ki, hogy a humuszfelépülési fázisban nem következnek be lényeges nitrifikáció. A tarvágás következtében létrejött gyors humuszlebontás és az ezzel együttjáró H-ion-felszabadulás mindenképpen a talajsavanyodás irányába hat. A tarvágás tehát az ökoszisztémában belső savanyodást vált ki, amelyhez esetlegesen hozzájárul a légkörből, kívülről bekerülő savterhelés. A savterhelés hatása annál nagyobb, minél nagyobb a gyorsan lebomló szerves anyag mennyisége. Azt, hogy talajaink ennek ellenére észrevehetően nem savanyodnak, a talajok pufferképességének (tompítóképeség) köszönhetjük. Talajaink pufferrendszerének lényeges alkotói az ásványi és szerves kolloidok. A legfontosabb pufferanyagok: a szénsavas mész, a szilikátok

és a szerves anyagok. Hazánk abban a szerencsés helyzetben van, hogy a talajok nagy része nagy tompító kapacitással rendelkezik. Domb- és hegyvidéki területeink jelentős részén azonban, ahol erdő valóban alakul, savanyú, illetve erősen savanyú talajokat találunk alapkőzetűl és termőhelyi körülményektől függően. Ezek pufferképessége lényegesen kisebb, mint a mészkő, dolomit és meszes lösz alapkőzeten kialakult talajoké.

A talajok savanyodásának megállapításakor nem hagyathatunk csupán a pH-értékek mérésére. Ha az egyes pH-értékek nem is mutatnak eltérést két egymást követő időszak (több év is lehet) mérései alapján, ennek ellenére lényeges talajsavanyodás játszódhat le. A talaj ugyanis abban az esetben is savanyodhat, ha a kicserélhető kationjai között a bázisionok (kalcium-, magnézium- kálium- és nátriumionok) mennyisége csökken, a telítetlenséget okozó ionok (hidrogén-, alumíniumionok) mennyisége pedig növekszik azonos pH-értékek mellett. Röviden, változatlan pH-értékek mellett is savanyodhatnak a talajok.

A tarvágás talajsavanyító hatásával tehát elsősorban a savanyú alapkőzeten kialakult, kis pufferkapacitású savanyú vagy erősen savanyú talajok esetében kell számolnunk. A leginkább szóba jöhető talajtípusok, pl. a podzolos barna erdőtalajok, az erősen savanyú, nem podzolos erdőtalajok, egyes esetekben a savanyú homokon képződött humuszos homok- és kovárványos barna erdőtalajok.

A talaj pufferképessége azonban nem végtelen és nem kimeríthetetlen. Geológiai idővel szemlélve a talajsavanyodást, nem lehetetlen a ma jó pufferképességű talajok kimerülése. Gondoljunk arra, hogy a jégkorszak utáni löszön kialakult erdőtalajaink, amelyek kb. 10 000 évesek és kb. 10% szénsavas meszet tartalmaztak, mára már a helyi körülményektől függően 1,0–1,5 m mélyen teljesen kilúgozódtak. A kilúgozási folyamatok pedig az emberi tevékenység hatására az idővel exponenciálisan növekszenek.

Tápanyagvesztés és a tarvágás következtében

Minél erőteljesebb a felhalmozódott humuszszint lebomlása, annál nagyobb a tápanyagvesztés is. Ide tartoznak elsősorban a tüllevélt állományok (lucfenyő-, erdei- és feketefenyő állományok), valamint a nehezen bomló avarral borított egyetlen lombosok.

A tarvágás másik negatív hatása, amely a talajok pufferképességétől már jórészt független, a jelentékeny tápanyagvesztés. A gyors szervesanyag-lebontás következtében keletkező nitrát a talajban gyorsan mozog, mivel megkötésével csak erősen savanyú talajok esetén számolhatunk.

Tápanyagvesztés különösen akkor keletkezik, ha a tarvágást követően a növényflóra hiánya miatt a bioelem-felvétel gyakorlatilag nulla. Egyfelől megne a felgyorsult nitrifikáció következtében a nitrogénhiányt, másrészt hiányzik az ezt fölvevő erdőállomány. Ezt a nitrogénfelesleget jelzik a tarvágások területén megjelenő nitrogén kedvelő, nitrofil növények, mint pl. a csalán, málna, deréce stb. A nitrogénben gazdag, könnyen bomló vágástéri növényzet a humuszformát mindenképpen az ökológiailag kedvezőbb módér vagy nullszerű módér humuszformák irányába tolja el, ami azt jelenti, hogy a vágástéri növényzet által felvett nitrogén rövidesen megjelenik a talajok humuszos „A” szintjében, a humuszt gyarapítva. Ezért a tarvágás helyszínén ökológiailag kedvező a lágyszárú növényzet jelenléte, mert a bioelem-körforgalomban (pl. a nitrogénből) csak annyit tudunk az ökoszisztémán belül megtartani, amennyi a lágyszárú flóra beépül.

A vágástéri hulladék ugyancsak a lebontási folyamat következtében bekerül a biológiai körforgalomba. Ezen hulladék eltüzelésével az itt felhalmozódott nitrogén mennyisége teljes egészében a veszteségek oldalára kerül, míg az egyéb tápelemek oxidok formájában (mint a foszfor is) visszamaradnak.

A vágástéri hulladéknak pásztaiba tolásával (pl. az alföldi erdőfelújítások erdeifenyő-, feketefenyő- és akácállományai-ban) a humusz egy részét rendszerint letolják a területől gondos munka ellenére is. A sávokban vagy pásztaiban felhalmozódott tápanyagkészlet hatása csupán a vele szomszédos, egy-két sorban érvényesül. A hiányzó tápanyagfelvétel miatt a pásztaiban jelentős mennyiségű tápanyagvesztéssel számolhatunk, a lebontási folyamat megfelelő időben, csak később következik be.

Ezeknek a tápanyagvesztéseknek a gyakorlatban nem tulajdonítunk jelentőséget, mert nehezen számszerűsíthetők az ebből eredő károk és az állományok létét közvetlenül nem veszélyeztetik. Tarvágáskor senki sem gondol arra, hogy a néhány év alatt eltűnő humuszos szint felépítéséhez hosszú-hosszú évtizedekre van szüksége az állományoknak.

Gyérítés

A gyérítés a tarvágáshoz képest egyszerűbb beavatkozás az ökoszisztéma életébe, stacionárius állapotban kis eltoló-

dáshoz és a humuszformák gyenge megváltozásához vezet. A gyérítés következtében kiritkúl a korona, több közvetlen sugárzás éri a talajfelszínt, tehát megélnék a lebontás. A megnövekedett tápanyagmennyiség felvételére itt van a gyérítés után visszamaradt faállomány, a koronáknak a több fény által nagyobb fotoszintetikus teljesítőképességük lesz, amihez hozzájárul a megnövekedett tápanyagmennyiség. Ezen tényezők együttes hatása érvényesül a nagyobb fatömegben.

Talajápolás

Rendszeres talajműveléssel elsősorban sík területű, intenzív művelt nemesnyár-ültetvényekben, akácosokban, erdeifenyvesekben találkozhatunk. A humuszos szint sekély művelésével a talaj jól levegőzőtté válik. Ennek következtében az aerob biológiai tevékenység és a humuszlebontás is nagyobb intenzitással lehet. A talajművelésnek is elsősorban a talajok tápanyagháztartásának megváltozásában van fontos szerepe. Ilyen:

- A humuszlebontás stimulálása és ezzel a humuszkészlet-lebontás, amely a felhalmozódási szintben az összes kötött tápelemből kiindulva az ásványi talajban levő kicserélhető kationok talajoldatba kerüléséhez vezet (humuszlebontás következtében felszabaduló H-ionok kiszorítják a talajok kolloidjain adszorptíván kötött bázisionokat, amelyek a talajoldatba, majd a szivárgó vízzel a talajvízbe kerülnek).

- A pangóvízes termőhelyeken a hiányzó vegetáció következtében megemelkedik a talajvíz. Ez a probléma azonban erdőterületeink kis részén jelentkezik csak.

- A tápanyagok felvételének elmaradása a hiányzó vegetáció következtében. A nitrifikációval bekövetkező H-ion-keletkezésnek és a tápanyagvesztéseknek csak egy mélyen gyökerező lágyszárú vegetáció képes hatni. A nagy hálózati telepítések, illetve felújításokat követő években az állományok csak csekély mértékben fedik a talajt és alig járulnak hozzá a tápanyagfelvételhez, tehát a humuszos szint felépítéséhez és a kimosódási veszteségek csökkentéséhez. Így a lágyszárú szint kezelése ökológiai szempontból döntő jelentőségű. *Illobá a kultúrákat herbicidekkel vagy sekély talajműveléssel teljesen növénymentesen tartani.* A lágyszárú vegetáció ellen akkor kell csak fellépni, ha az állományok egyedeit veszélyeztetik.

Elhunyt Dr. h. c. Hans Leibundgut, a száraló erdőművelés apostola

Az Österreichische Forstzeitung 1993. 5. számából értesültünk, hogy március 26-án, életének 84. évében elhunyt az erdőművelésnek korszakteremtő, nemzetközileg elismert, nagy tiszteletnek örvendett szaktekintélye,

Leibundgut professzor.

Az 1940. évben nevezték ki a zürichi egyetem professzorává. Itt 1948. évben alapította meg az Erdőművelési Intézetet, ahol Európa sok nevezetese szakembere nevelődött. 1965–1969 között látta el az egyetem rektori tisztségét, 1946–1969 között volt a Schweizerische Zeitschrift für Forstwesennek, társalapunknak főszerkesztője. Nagy hatású hirdetője volt az erdőművelésben az adott életközösség teljes egésze értelmezésének és érvényrejtetésének (Waldesinnung). Egy egész korszakon át nem lehetett korszerű erdőművelési kérdésekről írni, nevére való hivatkozás nélkül. Díszdoktorává választották 1966-ban a müncheni, 1972-ben a bécsi egyetem.

Jérôme René

DR. KALMÁR JÁNOS – SZENDREINÉ DR. KOREN ESZTER

A gödöllői arborétum földtani sajátosságai

A gödöllői arborétum 1902-ben, eredetileg a különböző fenyőfajok honosítása céljából létesült. Napjainkban az arborétumban folyó tevékenység célja a tű- és lomblevelű fajok fejlődésének tanulmányozása, ültetőanyag termelése és az egzotikus fajok bemutatása a nagyközönség számára.

Az arborétum tudományos kutatóműhely, amely lehetővé teszi a termőhely–klíma–növényzet közötti összefüggések tanulmányozását mesterségesen létrehozott növényasszociációk – kísérleti parcellák – területén.

A termőhelyek természetes adottságai között fontos helyet foglal el a földtani sajátosságok ismerete. Ezért az ERTI és a MÁFI egy közös kutatási program keretén belül a terület földtani szerkezetének megismerését, a felszínközeli laza üledékek komplex vizsgálatát tűzte ki céljává.

A kutatások során felszíni térképezést, sekélyfúrások lemelylését, termőhelyi feltárásokat, szedimentológiai és geo-kémiai vizsgálatokat végeztünk. Ezáltal sikerült megismerni a terület földtani felépítését, a termőhelyeken feltárt laza üledékeket és tanulmányozni az üledékek vízháztartását.

A földtani szerkezet

A gödöllői arborétum a Gödöllő és Isaszeg közötti Öreg-hegy (248,5 m) területén fekszik, a Rákos-patak völgye bal oldalán. Az arborétum és a környező terület felső-pliocén és kvarter korú üledékekből van felépítve.

A felső-pliocén rétegsor vastagsága kb. 130 m, melyből az Öreg-hegy területén kb. 70 m van feltárva. Az üledékösszet 20–35 m vastag homokrétegekből áll, melyek között három 4–12 m vastag kőzetlisztes, agyagos, illetve meszes betelepülés található. E rétegsor jól követhető az arborétumot észak felé lehatároló út mentén, valamint az arborétumot átszelő Horhos- és Kőmalom-árokban. A fő területünkön folytonos jellegű betelepüléseken kívül a homokrétegekben kisebb, lencseszerű, főleg meszes betelepülések is találhatóak, pl. az Öreg-hegytől keletre vagy az öreg szőlők területén, a valkői földút mellett.

A felszíni térképezés és a fúrások adatainak korrelációja azt mutatja, hogy e rétegek egy sekély tektonikus szinklinálist alkotnak (1. ábra), melynek tengelye ÉNY–DK irányú és nagyjából a dombgerinccel esik egybe. A Kőmalom-úton e szerkezetet egy vető harántolja: a vető mentén az isaszegi rész 5–8 m-t süllyedt.

A pliocén üledékeket a kvarter fedi. A dombhát lankásabb részein 5–10 cm átmérőjű kvarc-, mészkő- és andezitikavics található, mely egy régi, pleisztocén kori kavicslepel maradványait képezi.

A Rákos-patak völgyében követhető a holocén korú teraszok, amelyek közül az I. terasz 1,2–2 m-re, a II. terasz 3,5–6 m-re helyezkedik a patak medre fölé. Az arborétum isaszegi részében (Fenyves-dűlő, Kutyatelep) egy 100–300 m széles vízszintes területet képeznek. A terasz 1–2,5 m vastag homokrétegből áll, amely alatt apró kavics, illetve murva található. A terasz felszíne hepehupás, rajta 0,5–1 m magas homokbuckák és szélvájta mélyedések vannak, melyeket a növényzet megkötött.

Az arborétum felszínét 1–2,5 m vastag, részben talajosodott lejtőüledék takarja, amely csak a mélyen bevágódott Horhos-árokban hiányzik.

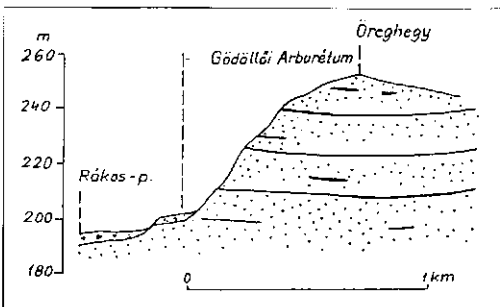
Az arborétumot egy kiirtott őshonos tölgyerdő helyére telepítették. A tarvágot követően az eredeti barna erdőtalaj nagyrészt lepusztult. Jelenleg az eredeti talajtakaró csak foszlányokban van jelen, így pl. az Öreg-hegytől DNY-ra fekvő lankás dombtetőn.

A felszínközeli üledékek

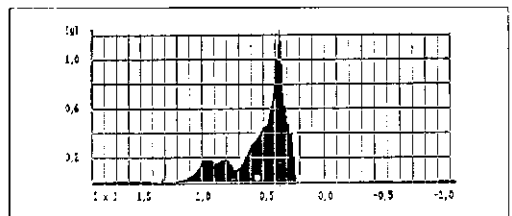
Az arborétum jellegzetes felszínközeli üledéke a sárgás vagy vörösbarna homok, amely a felszín 85–90%-át borítja. A feltárások 60%-a 1–2 m mélységben, homokban áll meg.

A homok finom, helyenként közepes szemcsés rétegekkel, ritkán durva szemcsés vagy aprókavicsos zsinórokkal. A megvizsgált szelvények mintáinak 65%-ában a finomabb frakciók – kőzetliszt, agyag – 10% kőzetlisztet, agyagot is tartalmazó sávok, lencsék jelennek meg (2. ábra).

1. ábra
Földtani szelvény a gödöllői arborétumon keresztül.
Vastag vonalakkal a vízjáró rétegeket, pontozva a homokrétegeket, bekarikázva a terasz-szinteket ábrázoljuk

2. ábra
Kőzetlisztes homok szemcseelosztás-diagramja

A homokszemcsék alakja gömbölyű, néha szögletes, legömbölyítettt éllel. A szemcsefelület sima. A felszínközeli rétegben a szemcséket vékony limonitos agyagburok fedi. A

szemcsék anyaga kvarc, alárendelt mennyiségben ortoklász és plagioklász, muszkovit, járulékonyan klorit, közettörmelék, gránát, apatit, cirkon és titanit.

Az arborétum területén, így a két említett árok mentén és a fúrásokban, a felszínközeli kötések, nem homokos üledékek is találhatóak: agyagos közetliszt, márga, mészmárga, homokkő és mészkő.

A 0,064 mm-nél finomabb frakciók röntgen- és DTA vizsgálata azt mutatta, hogy a finom frakciókban is a kvarc dominál. Az agyagásványokat kaolinit, illit, alárendelten montmorillonit képviseli. A felszínközeli üledékekre jellemző az agyagásványok rendezetlensége, a vegyes szerkezetű agyagásványok jelenléte és a nagy mennyiségű (5–12%) röntgenamorf anyag jelenléte; ennek egy része szerves eredetű. Az amorf limonitgel mellett goethit és lepidokrokrit is megjelenik, néha számottevő mennyiségben.

Az üledékek karbonát tartalma tág határok közt mozog, a tisztán kalcitból álló mészkő és a karbonátmentes homok között. A vizsgálatok kimutatták, hogy egyaránt jelentkeznek a könnyen oldódó és a nehezen oldódó, dolomit jellegű karbonát. Ásványtanilag a karbonát a finomszemcsés üledékben rendszerint hintett mikronos nagyságú szemcséket alkot, a homokban mint kötőanyag (cement) és mint törmelék (mészkő- és dolomitsema), a felszín közvetlen közelében, bizonyos helyeken, mint pl. a Fácántelep fölött mint fehér, morzsás vagy lisztszerű mészkumulációjuk jelenik meg.

Az üledékek kémhatása, a kevés helyen észlelhető mészkumulációs zónákon kívül, általában savanyú, a pH-értékek a felszínközeli 4,9–7,2 közt vannak.

A felszínközeli üledékek vízháztartása

Az arborétum területén lemélyített fúrások csak a Rákospatak teraszaiban találtak talajvizet, három fúrásban 3,6–5,2 m mélységben. Az arborétum nagy részén a növények gyökérzete nem éri el a talajvíz szintjét, s az e fölött lévő kapilláris zónát. A termőhelyek vízellátása ezért csapadékfüggő.

A felvázolt földtani szerkezet kedvez a csapadék tárolásának. Az egymást fedő, sekély teknőszerű vízzáró rétegek felfogják a csapadékot és időszakos vízzakkumuláció jön létre. Ezt bizonyítják az ideiglenes jellegű források (pl. a Horhos-árok forrása), valamint a vízzáró rétegek peremén történő szivárgás (Kómalom-árok, Valkói-út), melyek még aszály idején is nyirkos sárréteket, pocsoltyákat táplálnak.

A dombháton végzett termőhelyfeltárásokból vett minták vízkapacitás- és pórustér-vizsgálatai azt mutatták, hogy a látszólag száraz homok is bizonyos mennyiségű vizet tud megtartani. Ezt a homokban lévő, mennyiségileg nem számottevő, de a kapilláris pórustér kialakításában fontos finom frakció teszi lehetővé, mely a homokszemcsék közti „kötést” biztosítja és ezáltal a vízvesztésig tetemesen csökken. A finom frakció pozitív szerepe a vízháztartásban főleg a kolloid méretű és nagyrészt amorf anyagnak (limonitgel, humuszkolloidok) tulajdonítható.

Az erdőtelepítés és a talajosodás

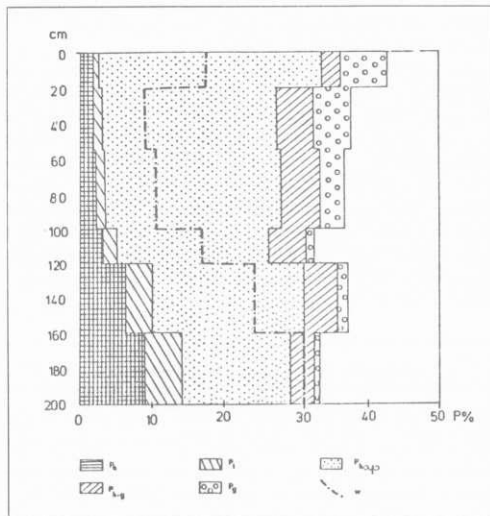
Az arborétum telepítését megelőző mezőgazdasági művelés az eredeti talajréteg lepusztulását okozta. Ezáltal felszínre került a homok, amelyen aztán a szél kisebb-nagyobb fodorok, buckákat hozott létre. A plicionok homokból a szél eltávo-

lította a talajoszemcsés frakciókat, ezért a terület legfelső – 0,5–1,5 m vastag – rétege a szemcseeloszlás szempontjából futóhomok jellegű.

Az ERTI-ben végzett differenciált pórustér-vizsgálatok folyamán számos szelvény felső részében megjelenik a nagy pórustérfogatú homok, melyben a gravitációs pórusok dominálnak. Ott viszont, ahol a telepítés sikerrel járt és létrejött az állomány záródása, a homokban megkezdődött egy másodlagos talajosodási folyamat. Ez jól követhető a 30 évesnél idősebb állományok esetén és különösképpen ott, ahol az eredeti talajtakaróból kisebb-nagyobb, esetleg homokba takart foszliányok maradtak fenn.

A talajosodási folyamat abban nyilvánul meg, hogy a homokszemcsék pórusterében újból megjelennek a finomszemcsés frakciók. A kezdeti stádiumban a finomszemcsés komponens nem haladja meg a 10%-ot; a homokszemcsék érintkezési pontjai körül helyezkedik el és ezáltal a pergő homok bizonyos fokig konszolidálódik. Megnövekszik a kapilláris pórustér és nő a nedvességtartalom. A következő fázis a finomfrakció jelentős mértékű akkumulációja a szelvények alsó és középső részében, ahol a kapilláris pórustér lesz az uralkodó a gravitációs pórustér rovására (3. ábra); végül az idősebb parcellákon, mint pl. a 17. sz. mérőhely 80 éves bükkösein már egy kialakult homokos szövetű rozsdabarna erdőtalaj található.

3. ábra
A legömbölyített kvarc- és szögletes földpátszemcséket sötét színű agyagos-humuszos burok veszi körül. Konszolidált csiszolat 32x

A talajosodás folyamán akkumulált 0,064 mm-nél finomabb szemcséjű frakció jellegzetes komponensei a humuszkolloidok, melyek a frakció 60%-át is eléri (ez a mintában 4–5%-os humusztartalomnak felel meg). A finomszemcsés, szilánkszerű kvarcon kívül a limonit-kolloidok, az agyagásványok és az opak por is jelen vannak, az utóbbi valószínűleg, hogy antropogén eredetű, részben mineralizálódott szennyeződésként.

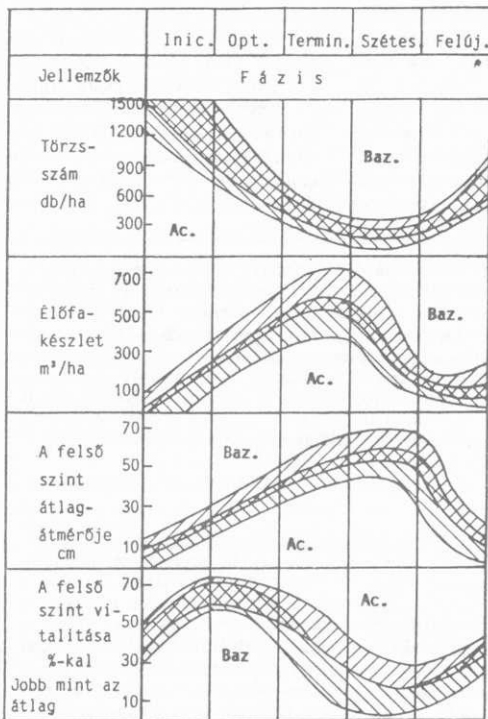
TAKÁCS LÁSZLÓ

Újabb vizsgálatok Asztalfőn

A természetszerű erdőgazdálkodás lehetőségeinek kutatása folyamán már régen felmerült az ember által nem befolyásolt erdei ökoszisztémák kutatásának igénye. Roth Gyula Erdőműveléstan II. (1935) című munkájában külön fejezetet szentel a témának. Az erdők fejlődésének dinamikáját az erdőökológia és a szukcessziós vizsgálatok újabb eredményeinek alapján jobban tudjuk értelmezni. A termőhelyi eltérések miatt a külföldi szakirodalom elsősorban a helyes kutatási metodika, valamint a szervezéstan (?) egységességének megteremtését segíti elő (Leibundgut, Mayer, Mlinsek stb.).

Vizsgálatunkat a Sopron 182 tagban, az ún. Roth-féle szálalóerdőben végeztük, melynek 23,1 ha a területe. Első lépésként egyetemünk földmérési tanszéke elkészítette a terület 1:1000 méretarányú szintvonalas térképét. A felmérés az itt elhelyezkedő két erdőársulást foglalta magában. Döntően (19,6 ha) a középhegységi (gyertyános)-bükkös (*Melüti-Fagetum*) uralkodik félszáz *Carex pilosa* és üde *rudum*, valamint *Galium odoratum* típusossal. (Az 1. ábrán Baz. jelöléssel.)

1. ábra
A fejlődési fázisok főbb jellemzői a Sopron 182 tagban

Másik társulásunk a mézkerülő – bükkös (*Deschampsio-Fagetum*) száraz *Luzula albida* típusossal (3,5 ha). (Az 1. ábrán Ac jelöléssel.) A terület Dk-i részén a gyertyános–bükkös mintegy 0,5 ha nagyságban gyertyán konszociációvá degradálódott. Az északi részen az acidofil és bazofil társulás határán mintegy 1,5 ha-os szél-döntés található, mely elsősorban pionír fajokkal (nyír 75%) kezd beerdősülni. A társulások fajajösszetételét az 1. táblázatban mutatjuk

1. táblázat:
A fajajösszetétel a felső szint törzsszáma alapján

Fajaj	Acidofil	Bazofil
B	85%	49%
LF	5%	40%
Egyéb	10%	11%

be. Területünkön a csírcacsemetől a több száz éves faegyedekig minden korok megtalálható. Uralkodó a 70–130 éves tartomány.

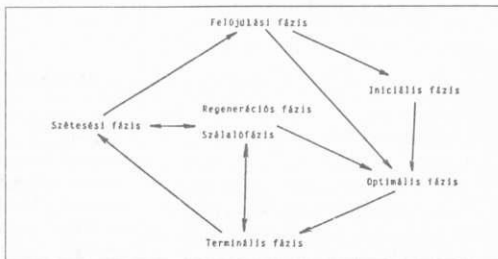
A továbbiakban az egyes fejlődési fázisok területfoglalását (2. táblázat), valamint négy jellemzőt határoztunk meg (1. ábra).

2. táblázat:
A fejlődési fázisok térfoglalása

Fejlődési fázis	Acidofil		Bazofil		Összesen	
	ha	%	ha	%	ha	%
Iniciális	0,6	2,6	1,1	4,8	1,7	7,4
Optimális	0,7	3,1	3,5	15,2	4,2	18,3
Terminális	1,0	4,3	11,2	48,4	12,2	52,7
Szétesési	0,3	1,3	0,8	3,4	1,1	4,7
Felújulási	0,9	3,9	2,1	9,1	3,0	13,0
Regenerációs	–	–	–	–	–	–
Szálaló	–	–	0,9	3,9	0,9	3,9
Összesen	3,5	15,2	19,6	84,8	23,1	100,0

Az 1. ábrán a regenerációs- és szálalófázist nem tüntettük fel, mivel mint a 2. ábrából kiderül, e két fázis egy közbülső leágazás, amely az alap fejlődési sorhoz a későbbiekben visszacsatlakozik. Az 1. ábrán a duplán sraffozott rész a kéttársulás átfedését jelenti. Érdemes megfigyelni, hogy a felső szint vitalitása tekintetében a bazofil társulás a magas lucfenyő arány miatt rosszabb, mint az acidofil.

2. ábra
A Sopron 182 tag lehetséges fejlődési átmenetei

A 2. ábra segítségével könnyen láthatóvá válik erdőgazdálkodásunk törekvése. Szálaló üzemmód esetén az optimális fázis (készlet-szegény szálalóerdő) – terminális fázis (készletgazdag szálalóerdő) – szálalófázis (jó készletű szálalóerdő) utat választjuk ki. Felújítógások esetén a terminális fázisú állományok bontásának a szétesési fázist kikerülve visszük erdőnket a felújulási fázisba, ahol az ápolási munkák segítségével (iniciális fázis kiküszöbölése) az optimális fázis elérése a cél, melyet újra a terminális fázis követ.

PURGER ZOLTÁN - TÓTH ZOLTÁN

Láthatatlan kapcsolatok

Mint ahogy az erdő elég bonyolult rendszer – melyet még kevésbé ismerünk –, sok érdekességet tartogat számunkra. Borne olyan dolgok között fedezhetünk fel összefüggéseket, amelyeket sokszor képilenek vagyunk meglátni, tehát számunkra láthatatlanok. Ilyen kapcsolatokról számolunk be most ebben az írásunkban.

A nagy nyárfacincér (*Saperda carcharias* L.) szinte minden rudaskorú és idős nyárállományban megtalálható. Alcája a törzsek alsó, tő körüli szakaszában és gyökérfőjében él, ahol rágásával erősen rontja a faanyag műszaki minőségét. Kevésbé fordul elő az erősen árnyékolt tövű törzsekben, viszont a gyengébb termőhelyeken telepített nyárasokban és füzésekben elterjedése fokozódik. Bár az 1966-ban indított második nyárfaprogram csak az olyan termőhelyeken telepített nyárasokat támogatta, amelyen az jó vagy közepes fatermést adhat, a nagy nyárfacincér előfordulása még mindig jelentős maradt. Sok lágylombos ültetvény értéke csökkent emiatt.

Zalakomár 37/C erdőrezsletben, a „Petőfi” Mgtst területén is hasonló lehet tapasztalni. Állandó vízhatású, sík területen, gyertyános-tölgyes klímában található ez az erdőrezslet olyan réti erdőtalajon, amelynek termőrétege mély, fizikai talajfélesége homok. Ezek alapján az alkalmazható célállományok között szerepel a kocsányos tölgy és a mézgas éger mellett az óriás és az olasz nyár is. Az itt letermelt nemes nyárasban azonban véghasználatkor nagyon erős cincérrágást lehetett tapasztalni. Következő célállományként mézgas égerült ültettek, ez jelenleg húszéves, 1991-ben végeztek benne gyérítést, melynek folyamán néhány egyedben a nagy nyárfacincér rágását lehetett megfigyelni. Ez a cincérrágás nem függött össze a lombkorona kinttalajával, illetve tömörségével, pedig ez is mutathat legyengült állapotot. Ellenben Bugó János erdőszoci ágazatvezető a gyérítéskor azt tapasztalta, hogy amelyik éger oldalán egy kisebb-nagyobb szürke folt található, az többnyire cincérrá-

gott. Ezeket a tenyérszerű foltokat – amelyek a kérgen, 0,5–2,0 m magasságban helyezkednek el – a *Lepraria incana* (L.) Ach. nevű zuzmófaj alkotja.

Ez a fajnév tulajdonképpen gyűjtőnév. A legegyszerűbbek közé tartozó zuzmókat illetik ezzel a névvel, melyek telepe mindig steril (termőtest nem fejlődik, csak vegetatív szaporodásra képesek), egész finoman szemcsés–poros szerkezetűek, fehérésszürke, szürke színűek. Különböző savanyú aljzaton, fák törzsén, elhalt fákön, mohokön, szilikátközeteken, párás, de fényben gazdag termőhelyen jelennek meg.

A cincér és a zuzmó egymással összefüggő megjelenését kétféleképpen is magyarázhatjuk. Egyrészt úgy, hogy a zuzmók többnyire csak olyan fákön telepednek meg, amelyek már valamilyen oknál fogva legyengültek. Ez az ok lehet rossz termőhely vagy akár például rovarkárosítás is. Ebben az esetben tehát a zuzmók szerepe másodlagos: meglévő károsítást, illetve káro-

sodást jelző szervezetként alkalmazhatók. A másik magyarázat szerint a nagy nyárfacincér és ezen zuzmócsoport hasonló fényigényű. A cincér főleg azokban a tövekben rág, amelyek nincsenek erősen beárnyékolva, a zuzmó pedig olyan törzseken fordul elő, amelyek az igényeinek megfelelő megvilágítást kapják. Ebből megállapítható az a tény, hogy amelyik egyedben megjelenik a *Lepraria incana* telepei, az ki van téve annak a veszélynek, hogy töve esetleg a nagy nyárfacincér táplálékává válik.

Ha tehát elsődleges célunk a fatermesztés, és a területen várható a nagy nyárfacincér megjelenése, akkor cél-szerű állományneveléskor olyan záródást fenntartani (pl. cserjeszint kialakításával), amely a cincér számára kedvezőtlen. A zuzmóknak ekkor elsődleges szerepe van, hiszen ebben az esetben a záródás helyes mértékének megválasztásához jó indikátorként használhatjuk azt a szürke, jelentéktelennek tűnő élőlényt.

Az 1990-es tavaszi viharkároktól megriasztva Németországban előtérbe került a faállományok állékonyosságának a növelése. Vonatkozik ez elsősorban a lucosokra, amelyeket eddig tarvágasos üzemben kezeltek és nagy területen egykorúak. A foltosan vagy összefüggő részekben károsodottakban kézenfekvő a pótlás, vagy állományátalakítás folyamata az állékonyabb fafajokkal való elegyítés. A károktól megkímélt olyan erdőrezsletben, amelyekben továbbra is elegyetlen lucos indokol a termőhely, egyetlen megoldás a belső szerkezet átalakítása. Ezt szerkezetmódosító gyérítésekkel érhetik el. Ilyent a Bajor-erdő nemzeti parkban már évtizedek óta eredménnyel gyakorolnak.

(AFZ 1991. 13. Ref.: Jérôme R.)

Az erdőgazdasági munkák kivételése az NDK-ban állami monopólium volt. A politikai változások kapcsán azután egyre-másra alakultak olyan magánvállalkozások, amelyek megegyezéssel áron látnak el különböző erdőgazdasági munkákat. Egyedül a Szász tartományban kerekén 540 főt foglalkoztat mintegy 140 bérvállalkozás, számuk egyre nő. Vállalnak fakitermelést, közelítést lóval, traktorral, kőtélpályán, vágastakarítást, irtást, talajművelést, ültetést, erdőfelújítást, kerítésépítést, ápolást, tisztítást, vízépítést, faanyagok szállítást, útépitést és minden egyébbet. Van vállalat, amelyik nyolcféle munkára is ajánlkozik, ezeknek van a legnagyobb jövőjük. A gégek az állami erdőgazdaságokén túlmenően gépekkel, speciális szerszámokkal igen jól felszereltek. Az idei mező- és erdőgazdasági vásár alkalmával Lipcsében munkaközösséget alkottak, ami a munkaadókkal szemben érdekeiket megvédeni hivatott. Részt vett ezen a tartományi erdőgazdasági főnök is és referátumában a jó együttműködés fejlesztését hivatala fontos feladatának ismerte el.

(DW 1992. 6. Ref.: Jérôme R.)

MAGYAR LAJOS

A Duna–Tisza közti hátság vízgazdálkodási problémái c. konferencia előadása

Hogyan érintik a hátság erdőgazdálkodását a vízgazdálkodási problémák?

Az előzmények

Az erdő és víz kapcsolatából adódó problémák nem újkéntek, csak eddig társadalmi szinten nem figyeltünk fel rájuk.

A történelem folyamán a Kárpát–medence földrajzi helyzeténél fogva többször is színtere volt a természetes és az ember által kiváltott ökológiai változásoknak. Különösen drasztikus változások történtek az Alföld növénytakarójában a történelmi évszázadokban.

A természeti folyamatok közül a 1650–es években kezdődő és az 1750–es évekig tartó ún. *kis jégkorszak* érdemel említést, amely jelentősen kihatott az erdők fejlődésére, kedvezve a keményfaerdők elterjedésének. Az ember által kiváltott változások közül a népszécség növekedésével a mezőgazdaság térhódítását és az urbanizációt említhetnénk, amelyek folyamatos hatásként változásokat idéztek elő a természetes környezetben. A civilizáció fejlődése együtt halad az erdők irtásával, az erdőterületek folyamatos csökkenésével, amely folyamat sajnos még napjainkban is tart. A második évezred végére globális méreteket öltő levegőszennyezés okozta időjárási anomáliák, a Föld felmelegedésének veszélye, a várható klímaváltozások kedvezőtlen hatásai, a katasztrófáktól való félelem egyre inkább a természeti értékek megőrzésére, az erdőirtás megállítására hívják fel az emberiség figyelmét. A mai területének honfoglalás kori természetes erdőtürsulási – területi arányukat tekintve – jelentősen csökkentek. A megmaradt erdők az emberi tevékenység hatására szerkezetükben is megváltoztak.

A legnagyobb változások azokat az erdőterületeket érintették, amelyek létükben többletvízhez (talajvíz, folyóvíz) kötöttek, és életfeltételeik ezek mennyiségétől és az éves vízjárástól függenek. Mivel ezen erdőtürsulások (ártéri és ligeterdők, láperdők, homoki tölgyesek) érzékenysége a környezet változására fokozottabb, nem csodálkozhatunk azon, hogy elsősorban és fő okként – a folyószabályozások és vízrendezések negatív következményeként – területarányuk egyre fokozódó ütemben, mintegy ezer év alatt, kevesebb mint a tízedre csökkent. Helyükön ma részben mezőgazdasági kultúrák, részben pedig mesterséges erdők (akácok, nemcs nyárasok, erdei- és feketefenyvesek) találhatók.

Az erdők és a talajvíz kapcsolata a vízrendezések után és napjainkban

A természetes és mesterséges erdőtürsulások viszonya a talajvízhez változatos, vannak olyan erdőállományok, amelyek léte magas talajvízálláshoz kötött, és vannak olyanok, amelyek nem igénylik a talajvízből származó többletvizet. A Duna–Tisza közti homokhátság II. világháború utáni 6,5%-os erdőtürsűcsge napjainkig 17%-ra növekedett. (Így az erdők területe az elmúlt 45–50 évben több, mint a két és félszeresére emelkedett.

100 évvel ezelőtt viszont a mai területnagysághoz hasonló volt az erdőtürsűcsge, mégis óriási a különbség a száz évvel ezelőtti és a mai erdők területi elhelyezkedése között. Míg régen nagyobbreszt talajvízhez kötött természetes, illetve fél-

Agroerdőgazdálkodás

Még Ázsiában és a Csendes-óceán térségében is, ahol a farmerek évszázadok óta gyakorolják az agroerdőgazdálkodást, a kormányok szorgalmazzák a kutatást és fejlesztést a mezőgazdasági termények, az erdőállomány, az állat- és halállomány jobb koordinálására. A világnak ezen a részén is komoly gondot jelent az élelmiszerhiány, a népességnövekedés, az erdőirtás, a talajerózió és a vízgyűjtő területek degradációja. Két évvel ezelőtti az Ázsia–Csendes-óceán agroerdőgazdálkodási hálózat (Asia-Pacific Agroforestry Network) 10 ország részvételével, hogy információkat szolgáltatassanak, megosszák tapasztalataikat és erőforrásaikat. Olyan hatékonyan működnek, hogy idén egy 1998–ig tartó újabb munka kezdődött, Kína és más országok társulásával. A szükséges tőkét a Japanese Trust Fund és az UNDP–Farm Program adja.

(Ref.: Szemerey Tamásné,
a Ceres No 141 [Vol. 26, No. 3]
May–June 1993. alapján)

természetes erdőtürsülások tenyészték a buckák közötti mélyedésekben vagy az alacsonyabb fekvésű talajvízközeleli területeken, addig napjainkban a mesterségesen telepített, szárazságot jobban elviselő erdőtípusok (akácosok, erdei- és feketefenyvesek), a talajvízhatástól függetlenül, magasabb térszinteken található. Az alföldi erdők szerkezetében bekövetkező változások okai: egyrészt a már említett mezőgazdasági területfoglalás, minek folytán a telepített erdők túlnyomórészt a homoki gyeptürsülások helyére szorultak, másrészt az erdőfelújítások során az egyre szárazabbá váló termőhelyeket a régi, őshonos, magas vízigényű fajok helyett szárazságtűrőbb fajokkal kellett felváltani. (Ez a folyamat napjainkban kezd felgyorsulni.)

A természetes vegetáció a homokhátság magasabb fekvésű területein az erdősztyepp, ahol száraz kontinentális jellegű klímaviszonyok között zárt koronaszintű erdők természetes úton nem alakulnak ki, mert vízigényüket a lehulló csapadék nem elégíti ki. Hogy az emberi tevékenység következményeként mégis zárt erdők találunk ezeken a területeken többletvíz nélkül is, ennek okát az erdőtelepítésekre felhasznált fajok tulajdonságaiban kell keresnünk.

Az erdőgazdálkodás mai céljai a német Sachsen-Anhalt tartomány készülő erdőtvényének terve szerint:

„...az erdőt gazdasági haszna és környezetalakító jelentősége végett, amit különösen a természet háztartásának folyamatos teljesítőképessége, a klíma, a vízháztartás, a levegő tisztán tartása, a talaj termékenysége, a táj megjelenésének, az agrár- és infrastruktúra, valamint a népesség felüdülésének érdekében kifejez, meg kell őrizni területét, szükség szerint növelni és benne a rendszeres gazdálkodást tartamosan biztosítani kell.”

Az állami erdőre vonatkozó irányelveket a következőkkel vezeti be:

„Az éveken át használati tervekkel meghatározott gazdálkodás után a jövőben természetközeli, az erdő sokrétű feladatainak megfelelő gazdálkodást kell bevezetni. Állékony, ellenállóképes, fajokban és fakészletben gazdag, a természetes növekedési viszonyoknak megfelelő erdő a cél. Az ilyen erdő kedvező módon tesz eleget a vele szemben a fatermesztés, a sokoldalú védelmi rendeltetések állította követelményeknek. A természetközeli erdőgazdasággal az ökonomiai és az ökológiai követelmények eredményesen, más gazdasági ágak számára példaadó módon egyeztethetők össze. Amellett ügyelni kell arra, hogy az erdőknek gazdálkodáson kívüli szolgáltatásainak is ára legyen. A fatermesztésnek és annak az alapelveknek az elhanyagolása nélkül, hogy a gazdaságosság elve az erdő immateriális szolgáltatásaira is vonatkozik, az erdő védelmi és üdülési rendeltetése kiemelt jelentőséget nyer.”

(DW 1993.2. Ref.: Jérôme R.)

A térségben legnagyobb területtel telepített három faj (akác, erdei- és feketefenyő) legfontosabb tulajdonsága a szárazságtűrés. Ezenkívül a probléma szempontjából fontos a következők ismerete:

- az erdeifenyő kivételével egyik sem őshonos fajunk (az Alföldön az erdeifenyő sem őshonos),
- természetes erdőtürsülésben az Alföldön egyik sem fordul elő,
- hazánk az erdeifenyőnek a déli, a feketefenyőnek az északi elterjedési határán fekszik,
- mindháromnak magasabb a páratartalom igénye, mint ami a Duna-Tisza közti homokháton adódik számukra,
- csak az akác és az erdeifenyő minimális vízigényét elégítik ki a duna-Tisza közti csapadékvizonyok,
- a feketefenyőnek a hátságon lehelő évi 500 mm körüli csapadék – az intercepció veszteséget leszámítva – is elegendő, de a homoktalaj és az alacsony páratartalom nem a legkedvezőbb ökológiai adottság a számára.

E három fajfaj terhőditása annak a kényszerpályának a következménye, amelyet az évszázadok óta tartó, a faállományoknak kedvezőtlen hidrológiai változások jelöltek ki számukra. Bármilyen nagy is a környezetekhez való alkalmazkodóképességük, ez csak a faegyedekre igaz, a velük létrehozott erdőállományokra nem. Az ebből adódó erdőgazdálkodási gondokat leginkább a monokultúrák erdővédelmi problémái mutatják. Ennek ellenére ezeknek az egykorú, gyakran egy fajfajból álló faültvényeknek, monokultúráknak a telepítéséről sem napjainkban, sem a jövőben nem mondhatunk le az előbbieken vázolt ökológiai és az ezekhez kapcsolódó társadalmi okokból.

A megváltozott gazdasági környezetben a gyengébb minőségű területek földhasznosításának lehetőségei beszűkültek, így az erdőtelepítések a szerényebb vízfogyasztású fajokkal – mintegy gazdasági kényszermegoldásként – a jövőben is folytatódni fognak. A mezőgazdasági termelés szerkezetének napjainkban zajló átalakulása nagy parlagterületeket eredményez, ezek hasznosításának az erdőtelepítés az egyik választási lehetősége.

A gazdasági küszöbszint (ami a fatermesztési osztályokkal jellemezhető és prognosztizálható) alatti erdő telepítését nem vállalhatja magára az ágazat. Az erdőültetésre nem alkalmas gyenge termőképességű területek hasznosítását más módon kell megoldani. A különleges rendeltetésű vagy védelmi célú erdő telepítésének, a rendelkezésre álló földterületek nagyságához mérten, csak erősen korlátozott mértékben van realitása. A fatermesztési osztályok vizsgálata, amelyet az *Erdőrendezési Szolgálat* végzett, egyértelműen a faállományok fatermő képességének csökkenését jelzik. A *Kecskeméti Erdőfelügyelőség 1991–2011-ig* elkészített prognózisa alapján megállapítható, hogy a korosztályviszonyok kiegyenlítődése és a fajfajcserék következménye szintén az erdők vízigényének csökkenését vonja maga után.

A környezetvédelem vagy az apróvad-gazdálkodás, az erdővel szemben támasztott szociális igények, a tájésztétika szempontjából kívánatos volna az őshonos fa- és cserjefajok-

kal történő erdősisítés, de az őshonos fajok és természetes erdőfűpusok megtartása, vagy méginkább telepítése aligha lehetséges. A tendenciát nagyon jól jelzik az erdők faji összetételének változását mutató adatok. A csökkent talajvízszint miatt a még meglévő, értékes környezetvédelem és génmegőrzés szempontjából is pótolhatatlan léperdőinket vagy gyöngyvirágos és homoki tölgyescinket nemhogy természetes úton nem tudjuk felújítani, de mesterséges újraerdősítésük is reménytelen. A vízhiány miatti lassú vagy gyors pusztulásuk elkerülhetetlen. A kívánatos és a lehetséges közötti szakadékokat csak a természet pótolhatja, de a felmelegedés prognózisai nem biztatnak ezzel bennünket.

A Kárpát-medence középső részére a felmelegedés a szárazságot, ezzel az erdőssztyepp-klíma és a rá jellemző növénytakaró fokozatos sztyeppé száradását jelzi.

Az erdő történelmi kutatások tanúsága szerint az Alföld történetében kb. i.e. 8000 körül már volt egy szárazabb és melegebb korszak, tehát a napjainkban lezajló éghajlatváltozás is lehet részben természetes, időnként független folyamatok következménye.

Hogy milyen mértékben vagyunk okozói e kedvezőtlen éghajlatváltozásnak, nem tudjuk. De hogy nekünk kell elszenvedni a következményeit, azt tudnunk kell. Információk begyűjtésében, a folyamatok természetének megértésében van még mit tennünk.

Jó lenne, ha politikusaink hozzáállása megváltozna az alapkutatásokhoz nyújtandó állami pénzeszközök megítélésében, és végleg megváltoztatnánk azon nézetüket, miszerint amelyik kutatás nem hoz kézzelfogható, azonnal számszerűsíthető gazdasági eredményt, az felesleges.

Nagyon megfontoltan kell közelítenünk a talajvízcsökkenés okozta problémák megoldásához. Egy nagyszabású gazdaságromboló program, amelyből volt már része ennek az országnak – gondolok itt az eocénprogramra vagy a felesleges meliorációs „nagyvállalkozásokra”, vagy akár „Bős-Nagyymaros ügyére” – semmiképp nem kap támogatást az erdősz szakemberek részéről. A kudarcok arra figyelmeztetnek bennünket, hogy csúnyán kell bánnunk az erőteljes mesterséges beavatkozásokkal, a nagyszabású természetátalakító tájrendezésekkel és programokkal. A természeti folyamatokba csak átfogó szemlélettel, gondos előkészítéssel (alap- és gyakorlati kutatások) és a távolabbi jövőben is gondolkodva szabad beavatkozni.

Ezekből következik, hogy nem támogatunk olyan újabb meliorációs programot, amely milliárdokat vonna el a nemzetgazdaságtól, és a Duna vízének mesterséges átemelésével próbálná megoldani a homokhátság vízgazdálkodási gondjait.

Eredményességét és hasznosságát tekintve kétségeink vannak, nem beszélve a gazdasági hasznáról.

Sokkal inkább partnerek vagyunk egy olyan vízgazdálkodási program kidolgozásában, amely a meglévő vízügyi létesítmények korszerű, vízmegtartó működtetését célozza meg.

Mivel a homokhátság erdeinek jelenlegi állapota és területi elhelyezkedése nem oka, hanem következménye a talajvízszint süllyedésének, mi ebben vagyunk érdekeltek. Természetesen nem kérdőjelezzük meg, hogy a Duna vízének felhasználása az ökológiai viszonyok javítására helyenként pozitív hatással lenne, a talajvízsüllyedés problémáját véleményünk szerint mégsem oldaná meg véglegesen.

1993. május 1-jétől az FM Erdészeti és Faipari Főosztálya

Erdészeti Hivatalként

működik.

Az Erdészeti Hivatal

elnöke:

helyettese:

Dauner Márton

Barátossy Gábor, aki egyben

az új, Magánerdőgazdálkodási

Osztály vezetője.

További osztályok:

Erdővédelmi és Erdészetpolitikai Osztály

Vezetője:

Holdampf Gyula

Erdőrendezési és Felügyeleti Osztály

Vezetője:

Dr. Rada Antal

Erdészeti és Faipari Szabályozási Osztály

Vezetője:

Horváth Zoltán

DR. BARTHA DÉNES

Fehér nyár szaporítóanyag-gazdálkodásunk időszerű kérdései

Bevezetés

A fehér nyár (beleértve a rosszul értelmezett „szürke nyárat” is – L. Erdészeti Lapok 1992/3. – hazai területe az elmúlt száz évben harmadára zsugorodott (l. ábra). Az évente megtermelt csemetemennyiség is fogyó tendenciát mutat (l. táblázat), pedig a közeljövő erdőtelepítéseinek és erdőfelújításainak jelentős szerep hárul majd erre a fafajra. A szaporítóanyag csökkenésnek nyilván komplex okai vannak, azonban a bizonytalan és nehézkes maggyűjtés az egyik legfontosabb tényező lehet abban.

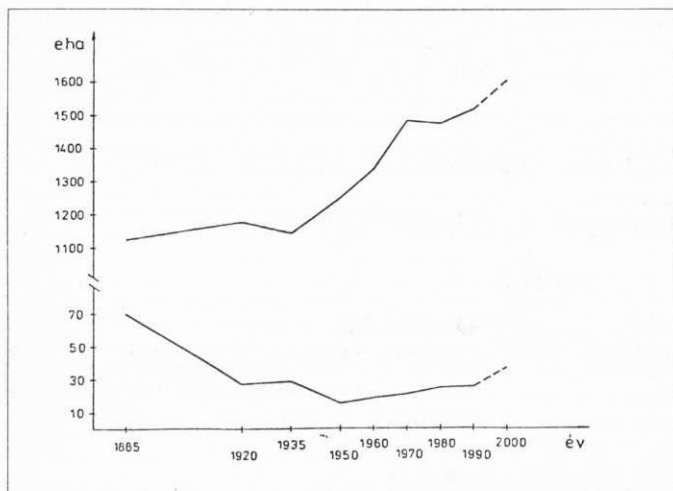
A származási körzetek kérdése

A magas kőrös német példája (Kallesche – Wasseresche) alapján az ötvenes években kutatóink (*Bokor Rezső, Haracsi Lajos*) kétféle ökotípust, ártérit és homokit tételeztek fel ennél a fehér nyárnál. Ezt a következtetést tisztán termőhelyi alapon, a faj által benépesített, egymástól ökológiailag jelentősen különböző élőhelyek szerint tették. Ezen ökotípus-konceptióra alapozva alakította ki *Mátyás Vilmos* 1958-ban a fehér

nyár szaporítóanyag-termesztési és –felhasználási körzeteit: I. Duna mente, II. Rába mente, III. Hanság–Szigetköz, IV. Somogyi homok, V. Tisza hullámter, VI. Duna–Tisza közi, Tengelici–Mezőföldi homok, VII. Nyírségi homok, VIII. Tiszántúl. Történelmi tényként említendő, hogy a 35 éve létező körzeteket eddig figyelmen kívül hagyták.

Ha valóban léteznek ilyen ökotípusok, vagy más, genetikai szempontból egymástól elhatárolható és kezelhető egységek, akkor a körzetek betartatása rendkívül fontos. Legújabb kutatásaink azonban azt igazolták, hogy a fehér nyárnál hazánkban ökotípusos elkülönülést nem lehet tapasztalni. A faj előfordulása alföldjeinken folytonos, izolációra nincs lehetőség, így a tájegységek önállóan vagy akár összevonva sem felelhetnek meg származási körzeteknek. A fehér nyár szaporítóanyag-gazdálkodási stratégiáját hazánkban nem lehet származási körzetekre alapozni!

Az erdőterület és a fehér nyár területének változása az utóbbi száz évben, várható kiterjedésük az ezredfordulón

A fehér nyár szaporítóanyag mennyisége (edb) [Forrás: MMI]

	1960	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Magról nevel	38 900	14 308	14 412	11 969	9 578	9 442	8 662	5 971
'Villafranca'	–	1 128	1 288	1 287	1 431	1 002	1 085	460
Összesen	38 900	15 436	15 700	13 256	11 009	10 444	9 747	6 431

Magtermelő állományok vagy magtermesztő ültetővények?

Mivel a fehérnyár-szaporítóanyag több, mint 90%-át az elmúlt időszakban magról nevelt csemetéből fedeztük, s ezt az arányt – az egyetlen vegetatív úton szaporított monoklón 'Villafranca' miatt sem – nem célszerű a jövőben változtatni, ezért az alcímben feltett két lehetséges út között kell választanunk. Annál is inkább csak e két út közül, mert a jelenleg kizárólagosan alkalmazott módszer, miszerint a magérés időszakában esetlegesen kijelölt és kidöntött fákról gyűjtjük a magot, nemcsak körülményes, hanem elítélendő cselekedet is.

Hazánknak eddig egyetlen, azonosított kategóriájú magtermelő állománya van (Máriakálnok 4A – 1,7 ha). Ennek tapasztalatai is megerősítik azt a tényt, hogy zárt állományból, a fák sérülékenységét biztosítva, igen problematikus a maggyűjtés. Ezt a lehetőséget csak addig szabad igénybe venni, amíg a legjárhatóbb út, a magtermesztő ültetvények hálózata nem jön létre nálunk.

Megemlítendő, hogy *Kopecky Ferenc* a hetvenes évek legelején már létrehozott egy magtermesztő ültetvényt (Albertirsa [Pilis] CS2 – 2,8 ha), de létesítési körülményeinek ismeretlensége és egyéb okok miatt funkcióját csak részlegesen tudja betölteni.

A fehér nyár magtermesztő ültetvények előnye

1. Megválasztható a kiindulási anyag. Az oltványplántázs létesítésekor már előzetesen tesztelt egyedek vonhatóak be. Tekintettel kell lenni arra is, hogy a fehérnyár-populációk nagyobb része hazánkban erősen hibridizált, a homogén utódanyag céljából „tisztavérű” fehér nyáratok célszerű szelctáláni.

2. Fokozható és biztonságosabbá tehető a magtermés mennyisége. A kór- és károkozók ellen intenzív módon lehet védekezni, serkentőszerekkel – ha kell – növelhető az éves magmennyiség, a tág hálózat és az ebből fakadó növényter nagysága miatt is intenzívebb a virágképzés, több és egyenletesebb a magtermés.

3. Kíméletes a maggyűjtés. Az anyafák kivágása nélkül begyűjthető a szükséges magmennyiség. Megfelelő segédesszközökkel (pl. hidraulikus plató) a korona valamennyi részéről leszedhető a fűzérc (esetleg kisebb ágak lenyesésével is).

4. Koncentrálnak a magtermesztés. Egy helyen megtermelhető egy nagyobb térség szaporítóanyag-szükséglete. A minőségi és mennyiségi magtermesztésnek nincsen különösebb akadály.

5. A fölös magmennyiség tárolásával (!) kiegyenlíthető az eltérő termésű évek közötti különbségek. A plantázs így a szükséges magmennyiséget évről évre fedezni tudja.

A fehér nyár elterjedési és alkalmazási területét figyelembe véve, négy magtermesztő ültetvény kialakítása javasolható: I. Kisalföld, II. Alsó-Duna-ártér, III. Kiskunság, IV. Nyírség a megfelelő vonzáskörzetekkel. Működésük érdekében fontos lenne a központi irányítás (MMI).

Fehér nyár csemetetermesztés vegetatív úton

A mikroszaporítás rendkívüli idő-, munka- és költségigénye miatt csak kis tételű, cseti alkalmazásnál (pl. plantázslétesítés) bevált. Hagyományos dugványozással eddig egyetlen fajtát ('Villafanca' = 'I-58/57') szaporítunk. Éves csemetemennyiségét már csak monoklon volta miatt sem célszerű növelni. Vegetatív úton csak olyan multiklon fajtákat szabad szaporítani, melyeknek egy közös kiemelkedő tulajdonsága

van. Az eddigi tapasztalatokat figyelembe véve, ez idő tájt a színtelen gesztőség az, amiért érdemes szelekciós munkába fogni. Ez azonban még várta magára.

Epilógus

A fehér nyárral mostohán bántunk az utóbbi időszakban. Divalfafajt ugyan nem kell csinálni belőle, de előnyös tulajdonságai miatt – természetvédelmi szempontból is – nagyobb figyelmet érdemelne. Az Alföldi arculatának egyik fontos meghatározójáról, a fehér nyárról így ír Móra Ferenc: „Nem válogatós, alkalmazkodó, földdel, klímával gyorsan megbarátkozó, ahol kell, a fűzeknek is alája alázkodó, ahol lehet, a tölgyeknek is föléje törtető; sűrű termését irdatlan magasságból eresztí szélnek, de ha muszáj, bokornak is megél és még az embernek is kedvében tud járni: minden levele ezüstállóér”.

Ahhoz, hogy a fehér nyár előnyös tulajdonságait ki tudjuk használni, ahhoz, hogy a jövő erdőtelepítéseinél megfelelő mennyiségű és minőségű csemete álljon rendelkezésünkre, már most gondoskodnunk kell e faj biztonságos szaporítóanyag-termesztéséről.

Magas fákról való maggyűjtés és más, a fák koronájában végzendő munkák számára kötött léggömbös módszert alakítottak ki Németszágban. Először hőléggel próbálkoztak, de ez nem vált be. Az elmúlt évben hidrogénnel töltött, mintegy hét méter átmérőjű ballont gyártottak, erre kezelőkosarat függesztettek, és az egészet horgonyzókötélcsohlóval ellátott lánctalpas minitraktorhoz kötötték ki. A szerkezet mozgását a kosárban elhelyezett dolgozó maga irányítja. Az első eredmények arra engednek következtetni, hogy a szerkezet évi 100 napot dolgozhat és magasabb értékű munkák esetében gazdaságos is lehet.

(AFZ 1993. 5. Ref.: Jérôme R.)

A Dráva 210 km-es karintiai szakaszából már jelenleg is 150 km-en mesterségesen duzzasztják a vizet. „Közösségi érdekből” a folyón további eróművek építését tervezik, annak ellenére, hogy a területnek nagy az ökológiai értéke. A közel érintetlen artéri erdőkben és folyószakaszokon háromszor több faj és 4,7-szer több egyed él, mint a kiépített részekben. A vízi eróművek építésével ritka biotópok szűnnek meg, védett állat- és növényfajok pusztulnak ki.

(Natur und Land 1993/1. Ref.: Bidló A.)

Jelölőverseny az erdőnevelés szolgálatában

Bajna 1993.

A manapság dúló erdészeti politikai zűrzavarban öröm volt látni a gyülekezőt a Pilisi Parkerdőgazdaság bajnai erdészetének udvarán. Afféle gazdaságon belüli vándorgyűlési hangulatban beszélgettek a résztvevők, s a meghívottak. Ez utóbbiak között volt ki panaszkodott, hogy milyen nehéz saját gazdaságánál bevezetni az ökológiai szemléletű fahasználatot. Mert nem kell feltétlenül azzal kezdeni, hogy a cserjeszintet eltüntetjük a fahasználatlalt érintett területekből. Igaz, jó lenne, ha a faanyagnyerés költségének minimuma fölötti összeget megfizetné a természetvédelem.

A versenyen jelen volt a Budapesti Természetvédelmi Igazgatóságtól *Balogh Zoltán, dr. Szikra Dezső és Janota Károly* is. Rövid beszélgetésből kiderült, hogy a természetvédőknek különösebb gondjuk a Pilisi Parkerdőgazdaság erdőgazdálkodásával nincs.

A Pilisi Parkerdőgazdaságnál 1986. óta minden év májusában megrendezük a kerületvezető erdészek jelölőversenyét. A szakmai vetélkedés elegyarány szabályozó tisztítás, illetve törzs-kiválasztó gyérítés korú állományokban folyik, és azt célozza, hogy az erdőnevelés üzemi gyakorlatában egyre inkább helyes és egységes szakmai elvek érvényesüljenek.

A verseny módszere az eltelt évek során mind a feladatmeghatározás, mind a kiértékelés terén sokat változott, összességében egyszerűsödött, és most az alábbi lényeges elvi, illetve gyakorlati elemekre épül.

A versenyben 1987–89 között három, 1990 óta kilenc erdésztünk 5–5 fő kerületvezető erdészből és az erdőművelési műszaki vezetőből álló csapata indul (1986-ban a rendező erdészet is versenyzett). *Fontos versenyszabály, hogy erdészetenként minden évben két olyan versenyzőt kell nevezni, akik a megelőző két esztendőben nem indultak.* Ezzel kívánjuk elérni, hogy ebben a versenysorozatban minden erdésztünk résztvegyen. *Az éppen házigazda tizedik erdésztünk nem indul versenyzőt, övék a rendezés feladata.*

A rendező erdészet területén, lehetőleg egymáshoz közel, 2–3 különböző korú és fafajösszetételű, 20–45 év közötti állományt választunk ki azok kö-

zül, amelyekben sürgős erdőnevelési feladata van, és azokban a törzsek sűrűségétől függően 600–2000 m² területű versenyparcellákat tűzünk ki. Az a cél-szerű, ha parcellánként 250–350 közötti a fák darabszáma. A parcellán belül minden élő fa törzsére – a két ellentétes oldalon – festett sorszám kerül.

A Parkerdőgazdaság központjának és a rendező erdészetnek a szakembereiből egy 5 fős bizottság alakul, amely az állomány szerkezetében betöltött szerepe alapján minden egyes fát minősít, osztályoz. A minősítés szerinti két főcsoport: a lábon maradó, illetve a kivágásra ítélt fát. Ezekben belül a fajfajösszetételtől, az állomány szerkezetétől függően a facsoportokat 4–7 kategóriába soroljuk, amelyek közül a leggyakoribbak: javafák, felső koronaszintbeni segítőfák, alsó koronaszintbeni segítőfák, javafa érdekében feltétlenül kivágandók, egyéb felső koronaszintből kivágandók, alsó koronaszintből kivágandók.

Az egyes kategóriákba sorolt fák mindegyikéhez azonos és olyan mértékű hibapontot kapcsolunk, amelyet jelentőségével arányosnak ítéltünk. A hibapontok nagyságának, arányainak megválasztásával nemcsak a különböző facsoportok egyedei közti súlyozást tudjuk számszerűsíteni, hanem az egyes parcellákban megoldandó feladat ne-

hézségi fokát is figyelembe lehet venni, valamint az alul-, illetve túlgyérítés (tisztítás) eltérő mértékű szankcionálása is érvényesíthető.

A versenyzők minden parcellában dolgoznak, éspedig úgy, hogy az összes fa számát tartalmazó táblázaton (vagy listán) az általuk kivágásra ítélteteket megjelölik.

A megjelölt fák sorszámainak számítógépre vitele után néhány perccel elkészül a kiértékelés, azaz minden versenyző teljesítményéről kinyomatott eredménylap készül, amely parcellánként mutatja az egyes fakategóriákon belül elkövetett hibákat, azaz, hogy hány kivágandót ítélték lábon maradóknak, illetve hány javafát, illetve segítőfát minősítettek eltávolítandónak, a hozzájuk tapadó hibapontokkal együtt. Természetesen a számítógép versenyzőként összesíti a különböző parcellákban begyűjtött hibapontokat és kilistázza a parcellánkénti, s ezen túl az összetett egyéni verseny végeredményét is.

Ebben az esztendőben a jelölőverseny fatömegbecsléssel bővült. Előzetesen a bizottság a legidősebb korú parcellában – egyedi felvétellel – minden egyes fa fatömeget megállapította és rögzítette. A számítógépes értékelés lehetővé tette, hogy a jelölés helyességétől függetlenül összevessük a jelölőbizottság által kivágandónak minősített fák fatömeget a versenyzőkével. Ez az értékelés a belenyúlási erély mértékére nézve adott információt, és hibákat az eltérés abszolút értéke hatványozottan esett latba. A versenyzőknek ugyanakkor a rendelkezésükre bocsátott segéd-eszközök igénybevételevel meg kellett állapítaniuk az általuk kivágásra javasolt fák fatömeget. Itt az elfogadott hibahatár ± 5% volt, azon felül a százalékos eltérés értékevel egyenes arányban képződött a hibapont is.

Az egyes versenyző összes hibapontjának száma, illetve helyezése tehát a parcellákban végzett jelölés helyesség-

gétől, a fatömeggel jellemzett beavatkozások erőlyének mértékétől és a becslés pontosságától függően alakult.

A csapatversenyt azonban nemcsak a három kerületvezető erdész teljesítménye, hanem az erdőművelési módszaki vezető szereplése is befolyásolja. Ők, akik csoportjukat egyébként is elkísérik, évente változó, az erdészektől lényegesen kisebb időigényű, de hasonlóan fontos szakmai feladatokat kapnak. Egyik évben egy számukra kitűzött parcellában az erdészekhez hasonló feladatok mellett jelölték is már. Volt feladatauk a Parkerdőgazdaságunknál rendszerezett „Nevclőlvágás terv” készítése, különös tekintettel egy, a jelölőverseny tárgyát képező, az átlagosnál könnyesebb és összetettebb erdőnevelő feladat szakmai szempontjainak meghatározására, leír megfogalmazására. Feladatauk – általában – a verseny megkezdése előtt a bonyolultabb feladatúnak ítélt parcellákban a jelölés követendő elveit a csapattársakkal megbeszélni, nekik hasznosnak szánt tanácsokat adni, s ezáltal teljesítményüket egységessé tenni, egymáshoz közelíteni.

Ebben az évben az volt a feladatuk, hogy az egyik parcella térségében ásoft talajszelvénynek, a reá vonatkozóan elvégzett laboratóriumi talajvizsgálat adatainak, a faállomány típusának, képenek, az előforduló és felismert lágyzárú növényeknek az együttes számbavétele nyomán a termőhelyre, a faállományra, múltbani, jelenkori és jövőbeli összefüggésekre vonatkozóan megfogalmazott kérdésekre minél helyesebb és teljesebb feleletet adjanak. „Dolgozataik” elbírálásában és pontozásában a Parkerdőgazdaság szakemberein kívül az Erdőrendezési Szolgálat munkatársa is résztvett, aki egyébként a termőhelyfeltárást is végezte.

A versenynap programja a teljesítmények számszaki kiértékelésével nem ér véget. A terepen folyó verseny befejezése után a rendező erdészeti szemlézete a bizottság által kivágandónak ítélt faegyedek törzseit színes papírszalagokkal gyűrűzi, a versenyzők pedig az időközben számítógépre felvitt adatai munkalapjaikkal a kezükben szembesítik saját jelölésüket a bizottságéval. Láthatják hibáikat, súlyosabb esetben az egész jelölési szemléletük helytelenységét, vitathatják meg a jelölőbizottság helyszínen tartózkodó tagjaival az eltérő

megítélés indokait és mondanak nem egyszer bírálatot is a jelölőbizottság munkájával kapcsolatban. Ez a **tömeletti konzultáció a versenynek az a mozzanata, amely leginkább kamatozhat és kamatozik is a mindennapi erdőnevelési gyakorlatában.**

A jelölőversenyek szakmai tapasztalatai közül egyértelműen megállapítható, hogy a bizottság által a megfelelő hálózatban javafa tulajdonságúnak minősített egyedek általában védelmet kapnak. Nagyon kevés az ebben a kategóriában elkövetett hiba. Egyre inkább egységessé mondható a talaj-, illetve törzsárvány második koronaszintbeni árnytűrék megbecsülése. Az elmúlt évek során a legnagyobb mérvű szemléletváltozás ebben tapasztalható (a gyakorlatban is). A legnagyobb szóródás a felső koronaszintbeni, a javafákkal azonos fajajú segít, illetve kivágandó fák megítélésére terén van. Ebben a két kategóriában valóban sok a viszonylag ha-

sonló habitusú, funkciójú egyed, és idevagy odasorolásuk néha csak attól függ, hogy melyik irányban halad a jelölő. Ha azonban a munka azzal kezdődik, hogy kisebb térségekben meghatározzuk a javafákat és azok lehető legegyszerűsebb hálózátát, akkor ez már nagyban segít bennünk a szomszédos, uralkodó koronaszintben lévő egyedek elbírálásában. Mert a javafát nem elég csak felismerni, annak további zavartalan fejlődését elő is kell segíteni. E szükségesség felismerése pedig már elég egyértelmű eligazítást ad részünkre a felső koronaszintbeni teendők elvégzéséhez.

Cikkünk közreadásával segíteni kívántunk azoknak az erdészkollektíváknak, ahol hasonló versenyek megrendezését fontolgatják, és egyúttal felvetjük **egy szélesebb körű országos jelölőverseny gondolatait** is, amelyek közül az elsőnek, 8 évnnyi tapasztalat birtokában, a házigazdái is lehetnének.

Szommer József

Jelölőversenyeink végeredményeinek rövidített jegyzőkönyve:

Év	Egyéni helyezettek	Győztes csapat
1986	1. Csepely József (Budapest) 2. Katona Imre (Visegrád) 3. Koncz Antal (Visegrád)	Budapesti Erdészeti
1987	1. Szántai Péter (Budapest) 2. Csepely József (Budapest) 3. Liebhart István (Szentendre)	Budapesti Erdészeti
1988	1. Zsíros Mihály (Esztergom) 2. Katona Imre (Visegrád) 3. Homor Jenő (Visegrád)	Esztergomi Erdészeti
1989	1. Merczy Caba (Pilismaróti) 2. Sztanó András (Budapest) 3. Homor Jenő (Visegrád)	Pilismaróti Erdészeti
1990.	1. Smetana Mihály (Psztker) 2. Koncz Antal (Visegrád) 3. Császár Endre (Gödöllő)	Szentendrei Erdészeti
1991.	Müllner Antal (Psztker) 2. Hámos Béla (Gödöllő) 3. Misik Lajos (Pilismaróti)	Pilismaróti Erdészeti
1992.	1. BergmannKároly (Visegrád) 2. Czita Gábor (Ráckeve) 3. Németh Béla (Pilismaróti)	Bajnai Erdészeti
1993.	1. Jávör György (Szentendre) 2. Dankó Miklós (Budakeszi) 3. Cseh János (Pilismaróti)	Budapesti Erdészeti

Az Ózd környéki erdők vagyonvédelme

Erdészeti és vadászati szakkifejezéseink között az elterjedten használtak, de egyértelműen nem definiáltak (természetszerű, természetközeli, őshonos stb.) és a száműzendők (pl. lábon álló faállomány, lapátsövű vadászfegyver) mellett az utóbbi időben új fogalmak is megjelentek. Ilyen például az „erdővagyon-védelem”, mely fogalom szakmai és jogszabályi meghatározásának kidolgozása folyamatban van.

Az erdővagyon védelem tágabb értelemben az erdővagyon nagyságának és tartamos értéktermelő képességének megővésére irányuló tevékenység, amely közvetlenül

– az erdőrendezés és az erdőfelügyelet szabályozó, illetve ellenőrző rendszerének szakmai (erdőtervezés, hozamszabályozás stb.), közgazdasági (pl. Országos Erdészeti Alap működtetése) és jogi (hatósági–szakhatósági) eszközeivel, valamint

– az erdővagyon-gazdálkodást megvalósító szakkezelés eszközeivel (természetközeli erdőgazdálkodási módok alkalmazása, korszerű erdővédelem, hatékony erdőőrzés) látható el.

Szűkebb értelemben az erdővagyon védelme alatt tulajdonképpen a hagyományosan értelmezett erdővédelem és az erdőőrzés értendő. Úgy tűnik, hogy korunk gazdasági és szociológiai értelemben egyaránt kritikus évüzdő az utóbbinak a „reuzsánszát” fogja jelenteni.

Erdeink falopással, engedély nélküli fakitermelésekkel, sőt szándékos gyűjtogatással történő pusztítása ugyanis néhány éve az ország több térségében súlyos problémaként jelentkezik, és egyes helyeken – így Ózd környékén – szélsőséges mértéket ölt.

A falopások és az erdőtűzek kárértéke az ózdi Erdészet területén 1990–1993 között az táblázat szerint alakult. A táblázatba foglalt számok a regisztrált, dokumentált adatokat tartalmazzák, a valóságos helyzet ennél súlyo-

Lopás- és tűzkárok az Ózdi Erdészet területén

(összeállítva az erdészet adatszolgáltatása alapján)

	Kárérték (Ft)	Feljelentések száma	Összes feljelentésből		
			bírság kiszabás	nyomozás megszüntetés	a nyomozásról nincs információnk (1993. június 15-ig)
1990.	lopáskár 231 490	19	3	9	7
	tűzkár 1 997 300	12	–	9	3
	összesen 2 228 800	31	3	18	10
1991.	lopáskár 1 874 960	69	11	42	16
	tűzkár –	–	–	–	–
	összesen 1 874 960	69	11	42	16
1992.	lopáskár 3 212 720	182	6	137	39
	tűzkár 2 299 500	1	–	–	1
	összesen 5 512 220	183	6	137	40
1993.	lopáskár 1 886 900	60	1	24	35
(V. év)	tűzkár 1 928 600	3	–	2	1
1-ig)	összesen 3 815 500	63	1	26	36

sabb. Az erdészet területén korábban sem volt ismeretlen probléma a falopások ténye, de 1991 februárja óta ugriásszerűen megnövekedett és egyre emelkedőbb tendenciát mutat az élőfa-készlet illegális kitermeléssel okozott károk mértéke.

Egyes területeken – főleg a cigánytelepülések körzetében – szinte az erdőrészek fennmaradása forog kockán. Az erdőtűzek is nagyrészt szándékos gyűjtogatás és tüzelés következményei. Az Ózdi Erdészet 8700 ha-os területén így az erdőpusztítással okozott közvetlen faállománykárok összege 1992-ben már meghaladja az öt és fél milliós nagyságrendet. S bár az erdővagyon védelme, őrzése a tulajdonos (kezelő, használó) kötelessége, a Mátra-Nyugatháti EFAG, illetve Ózdi Erdészete tehetetlenné vált a kistűz és nagyban fatolvajokkal szemben. Érthető, hogy a gazdálkodók sem létszámban, sem anyagiakban nincsenek arra felkészülve, hogy minden hektár erdőterületet a vázolt kritikus helyzetnek megfelelően és állandó jelleggel őriztessenek.

A kialakult súlyos helyzetben társadalmi természetvédő szervezetek kérték a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium segítségét az Ózd környéki erdőpusztítás problémájának megszüntetéséhez.

A KTM Természetvédelmi Hivatala 1992 végén – 1993 elején az erdőpusztítás alapvető okainak feltárára, s azok alapján a megszüntetés érdekében fogantatandó intézkedések lehetséges körére irányuló vizsgálatot folytatott, melynek eredményei a következőkben vázolhatók fel.

Az „erdőpusztítás” alapvető okainak vázlata

– A lakosság egyes rétegeinek kritikus gazdasági és szociális helyzete (bányák bezárása, munkanélküliség, alacsony jövedelem, drága tüzelő stb.).

– Szociológiai problémák.

– A vagyonőrzésre kötelezett vagyonkezelő erdészet az erdészek sokrétű feladatkörével, intézkedési jogkörével és személyi biztonságával összefüggő problémák, valamint a kis létszáma

miatt egymagában jórészt tehetetlen a megoldásban.

— Hiányzik a megfelelő védelmi szolgálat, s mivel a tágabb térségben napjainkig természetvédelmi oltalom alatt álló terület sem volt, így Ózd környékén természetvédelmi őrszolgálat sem működött.

— A „mezei rendőrség” hiánya, a rendőrségi nyomozási eljárások hiányossága.

— A szankcionáló jogszabályok és joggyakorlat nem felelnek meg korunk környezet- és természetvédelmi követelményeinek és a fennálló körülmények (alacsony kárértékek, a kiszabott bírságok gyakran nem végrehajthatók, a hatóságok – részben másirányú leterheltségük miatt – sokszor nem tulajdonítanak a falopás problémájának megfelelő jelentőséget).

— Nem elégséges szintű az együttműködés a problémakörben az erdőgazdaság (erdészet), a rendőrség, a szabálysértési hatóság, az önkormányzatok és más érintett szervek között.

A romló szociális helyzet és a falopások növekedése szinte lineáris összefüggést mutat. Sokan lopással szerzik be tüzelőjüket, a szükséges szarfát, egyesek üzletszerűen ebből élnek. A tulajdonviszonyok rendezetlensége csak fokozza a problémát.

Az *Ózdi Erdészet tájékoztatója szerint* a megtejt feljelentések alapján, *egyértelműnek tűnő bizonyítékok esetén sem születnek példaértékű elmarasztaló büntetések.* A feljelentés után a nyomozás már a rendőrség, a megítélés pedig a szabálysértési hatóság, bíróság, ügyészség hatásköre. Az illetékes hatóságok viszont nem kezelik kellő súllyal a „falopást”, holott azáltal az erdei ökológiai rendszer károsításáról, súlyos természetkárosításról is szó van, melynek teljes kárértéke sokszorosa az eltulajdonított fa és az elmaradt haszon értékének. Az erdészet által tett feljelentések jelentős része elveszíti súlyát, mire a rendőrség - szabálysértési hatóság, bíróság – esetleg ügyészség útjain végigmegy. Az elkövető tudatában van an-

nak, hogy néhány kivételtől eltekintve az esetek nagy százalékában nem történik semmi, és szinte a büntetés veszélye nélkül tetheti tönkre környezetét. A tetten ért személyek nem igazolják magukat, hamis adatokat diktálnak be, egyre agresszívebbek, fenyegetőznek, támadólag, esetenként tettelegesen lépnek fel.

A *megvizsgált rendőrségi nyomozati határozatok* tanúsága szerint a nyomozó hatóságok nem minden esetben tesznek maradéktalanul eleget tényállás feltárási kötelezettségüknek. A bizonyítási eljárás során a gyanúsított és a tanú kihallgatásán túl egyéb bizonyítási eszközök (pl. szemle, helyszínelés stb.) nem vesznék igénybe. Ezen túlmenően a rendelkezésre álló bizonyítékok értékelése sem történik meg gyakran a szükséges alapossgal. Egyes, a gyanúsított bűnösségére utaló, vagy más szempontból jelentős vallomások figyelmen kívül hagyódnak, más, a vallomásokban szereplő állítások valódiságát nem vizsgálják kellően. A vallomások által feltárt tények részletes, pontos kivizsgálása elmarad. *Összefoglalva: a nyomozási eljárás folyamán a bizonyítási eszközök vizsgálata és a bizonyítékok értékelése nem meríti ki a törvényi követelményeket, ami miatt az illetékes ügyészség is intézkedést tehetne, például pótnyomozás elrendelésével.*

A tervezett szükséges intézkedések

Az erdőpusztítás megszüntetése érdekében, a feltárt okok alapján a KTM Természetvédelmi Hivatala az FM Erdészeti és Faipari Főosztályával egyeztetve többirányú intézkedéseket tervezett, alapvetően három körben.

1. Szociális intézkedések

1.1. A munkanélküliség csökkentése munkalehetőségek biztosításával (erdőtelepítési program).

1.2. Kedvezményes tűzifa juttatás a ténylegesen rászorulóknak (e szociális intézkedésnek gazdasági kihatása is van azáltal, hogy a lopások mérséklésével

Szabadtéri bölényszervátumot üzemeltet a németországi Jabel erdőhivatal az elő-pomerániai Damerower Werder természetvédelmi területen. Ez a 300 ha területű félsziget a Kolpin-tóba nyúlik és csak keskeny – szigorúan zárt – folyosó köti össze a szárazfölddel. Az első bölénypárt 1957-ben telepítették be és azóta itt 126 borjú látta meg a napvilágot. Gondoskodtak a szükséges vérfelújításról is, és állományuk ma 34 egyedből áll. Évente 40 000 látogató keresi fel a telepet, s ez példája a kihalt állatfajok fenntartásának.

(AFZ 1992. 26. Ref.: Jérôme R.)

Szántókon telepített erdők hatását a talajra kellően nem ismerjük, holott ez erdészeti politikai szempontból nagyon fontos lenne. Érdekes idéznünk az *Allgemeine Forstzeitschrift* 1993. évi 5. számában megjelent tanulmányt. E szerint a szántóföldi művelés befejezése és az erdőtelepítés után mintegy 100 évvel a talaj tápanyagháztartása nagyon erősen megközelítette az erdőkre jellemző állapotot, vagyis legalább ennyi időre van szükség ahhoz, hogy a hosszú ideig tartó mezőgazdasági termesztés talajtani hatását az egykori erdőterületeken újra visszaállíthassuk. Az erdők hatására a tápanyagok egyre nagyobb része helyezkedik el a felső, pár centis humuszrétegben. Ezzel egyidejűleg a talajszintekben csökken a talaj kationkicszerelő kapacitása és a tápanyagok mennyisége.

(Ref.: Bidló A.)

együttal kevesebb iparifa minőségű faanyag kerülültüzelésre).

1.3. Egyéb általános szociális intézkedések.

2. *Hatósági jellegű megelőző-szankcionáló intézkedések.*

2.1. Az erdészet és a rendőrség hatékonyabb megelőző és szankcionáló intézkedései (a fakiadások rendjének megszorgorítása, a feljelentések előírászerű megtetele, erdei-mezői járőr-szolgálat, akciók és ellenőrzések tartása, szigorú rendőri intézkedések, nyomozati munka javítása).

2.2. Az erdőgazdálkodó (vagyonkezelő), a rendőrség, a szabálysértési hatóság, az önkormányzatok és más érintett szervek (bíróságok, tűzoltóság, polgárőrség stb.), továbbá az állami természetvédelem és a társadalmi természetvédő szervezetek közötti szorosabb kapcsolat, jobb együttműködés az erdőpusztítás problémájának felszámolása terén.

2.3. A természetet károsító cselekmények lényegesen szigorúbb szankcionálási rendszerének kidolgozása a jogszabályalkotó munka során a készülő új erdőtvényben, a természet védelméről szóló törvényben, valamint azok végrehajtási rendeleteiben és más új jogi szabályozásokban.

2.4. Egyéb feladatokról függetlenül, kellő létszámmal, megfelelően felszerelt erdővagyon-védelmi (erdőőrzési) szolgálat megszervezése és működtetése a szükséges anyagi feltételek megteremtésével.

3. Végezetül az intézkedések harmadik köre a nyilvánosság (írott és elektronikus sajtó, lakossági fórumok, iskolai nevelés-oktatás stb.) igénybevétele a probléma megoldásában.

A KTM TvH Erdészeti és Területi Osztálya felvállalta a probléma operatív kezelésére irányuló előzőekben vázolt intézkedések megvalósításának összefogását, összehangolását.

Intézkedési terv készült, széles körű helyi tájékoztatás történt a kialakult helyzetéről, a probléma-megoldás lehetőségeiről, kezdeményezésünkre meg-

alakult az Ózdi Operatív Erdővagyonvédelmi Bizottság és a városi önkormányzat Ózdi Erdővédelmi Alapítvány elnevezéssel határozatlan idejű nyitott alapítványt hozott létre.

A szűk körű operatív bizottság szükség szerinti összetételben és gyakorisággal ül össze a felmerülő konkrét kérdések megoldása céljából. Tagjai az erdészet vezetője, a városi alpolgármester, a polgárőrség parancsnoka, a rendőrség és a tűzoltóság képviselője, az Ózdi Természetvédő Egyesület elnöke és a KTM TvH közüztviselője. Az alapítvány célja a város környéki erdők pusztításának és pusztulásának megakadályozásához az anyagi feltételek megteremtése.

A Természetvédelmi Hivatal az ügyben támogatást kérve megkereste a Földművelésügyi Minisztérium Erdészeti és Faipari Főosztályát, az Országos Rendőr-Főkapitányságot, az Ózdi Városi Rendőrkapitányságot, az illetékes erdészeti szerveket, az érintett települések polgármesterei hivatalát, a helyi polgárőrséget, társadalmi természetvédő szervezeteket, szabálysértési hatóságot és a sajtót.

Az ismertetett hármast intézkedési körben konkrét kezdeményezéseket tettünk munkalehetőségek biztosítására és kedvezményes tűzifa-juttatási akciókra. Az országos erdőtelepítési program keretében került sor első lépésben a tavasz folyamán 22 ha új erdő telepítésére Ózd közvetlen térségében, nemcsak munkalehetőséget teremtve a jövőbeni ápolásokkal is, hanem némileg pótolandó az erdőpusztulási károkat. Megszerveztük az erdővagyon-védelmi szolgálatot és szorgalmazzuk az annak működtetéséhez szükséges anyagi támogatások biztosítását.

1993. április 2-ától megfelelő technikai eszközökkel (az erdőgazdaság által biztosított terepjáró gépkocsival, az erdészet és a polgárőrség biztosította URH hírlánccal, távsóval, fényképezőgéppel, fegyverzetel stb.) felszerelt erdővagyon védelmi, vagyis más feladatokról függetlenül erdőőrzési szol-

gálat („Zöld Brigád”) kezdte meg működését.

A Zöld Brigád tagjai:

- az Ózdi Erdészet személyi állományából 2 fő erdész,
- az Ózdi Városi Önkormányzat által biztosított és a városigondnokság alkalmazásában álló 2 fő vagonőr,
- a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság 1 fő természetvédelmi őr,
- az Ózdi Polgárőrség 10 tagja (szolgálatonként 2-2 fő),
- esetenként önkéntes természetvédők, hivatalos vadász, önkéntes tűzoltók változó létszámmal.

A szolgálatot támogatja a rendőrség, a határőrség, tűzveszélyes időszakban pedig a tűzoltóság is.

A védelmi szolgálat következetesen és szigorúan eljár az erdőben kárt okozókkal szemben az arra vonatkozó jogszabályok szerint. A lefoglalt faanyagot általában meghatározott intézményekhez, iskolákhoz, óvodákhoz szállítják, és azt a hatósági procedura lefolytatása után ezen intézmények, vagy az arra ténylegesen rászorulóknak kaphatják meg ingyenesen vagy kedvezményesen.

A KTM Természetvédelmi Hivatala vállalta végül az erdővagyon-károsítás tárgyában tett feljelentések sorsának, illetve eredményének figyelemmel kísérését, szükség esetén megfelelő intézkedést, különösen indokolt esetben ügyései felügyeleti vizsgálat kezdeményezését.

Az Ózdi Polgármesterei Hivatal és a Mátra-Nyugathükki EFAG helyi erdészete elsősorban a természetvédelemmel és az Ózdi Polgárőrséggel közösen komoly lépést tett tehát a környezet, a természet, az erdők megóvása érdekében. *Balogh András* alpolgármester, *Bacska István* polgárőr parancsnok és *Kliegl Béla* erdészeti vezető aktív, megoldást kereső közreműködése, lelkes feladatvállalása nélkül azonban ez az évek óta húzóddó, kényes, szinte kezelhetetlennek tűnő súlyos probléma megoldatlan maradhatott volna.

Dr. Temesi Géza
min. tanácsos
KTM TvH

WALICZKY ZOLTÁN

Az Európai jelentőségű madárélőhelyek és az erdőgazdálkodás

Mit fed ez a fogalom: Európai jelentőségű madárélőhely (vagy röviden: EM)? Hiszen már annyiféle védett terület van a természetvédelmi területektől a nemzeti parkokig, sőt, ismerünk bioszféra rezervátumot is, meg Ramsari területet, amelyek már nemzetközi kategóriák. Nos, az EM elnevezés (eredetiben Important Bird Area, IBA) gyűjtőfogalom, amely megjelenési formájában bármelyik lehet a fentebb felsorolt védelmi kategóriákközül, sőt, szükséges is, hogy védett legyen, mégpedig a lehető leghatékonyabb módon.

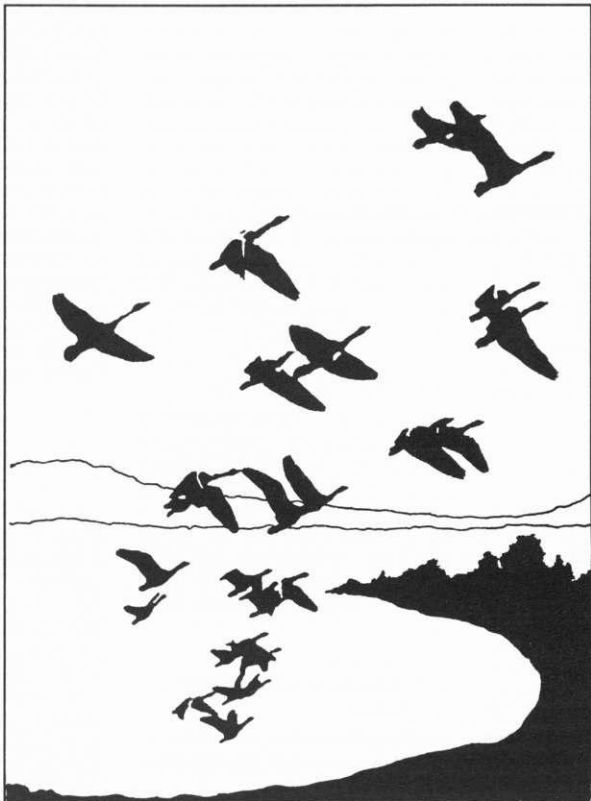
Az, hogy egy adott terület európai jelentőségű madárélőhely vagy sem, azon dől el, hogy megfelel-e bizonyos mennyiségi kritériumoknak. Ezeket a kritériumokat az 1980-as évek második felében dolgozta ki a Nemzetközi Madárvédelmi Tanács (International

Council of Bird Preservation, ICBP) és a Nemzetközi Vízimadár-kutató Iroda (International Wildfowl Research Bureau, IWRB) az Európában élő veszélyeztetett madárfajokra. Ezek a veszélyeztetett madárfajok a következő csoportok közül kerülnek ki:

- világszerte kipusztulással fenyegetett fajok (pl. parlagi sas, réti sas, túzok; összesen 29);

- Európában kipusztulással fenyegetett fajok és alfajok (szám szerint 185);

- veszélyeztetett vízimadárfajok (összesen 76);

- kis elterjedésű európai fajok (35 faj).

A mennyiségi feltételek megkívánják, hogy az EM-eken adott veszélyeztetett faj állatföldrajzi populációjának adott hányada forduljon elő fészkelés, táplálkozás vagy pihenés céljából. Azok a területek a legértékesebbek, ahol a legnagyobb faj- és egyedszám-ban fordulnak elő a fenti csoportokba tartozó fajok.

Többéves adatgyűjtés után, 1987-ben jelent meg az a könyv, amely összesen 32 ország 2444 európai jelentőségű madárélőhelyének leírását tartal-

mazza (Grimmett adn Jones: Important Bird Areas in Europe). Ez a madárvédelem történetében mérföldkőnek számító munka elsősorban a nemzeti és nemzetközi természetvédelmi szervezeteknek és a döntéshozóknak készült. Legfőbb célja, hogy felhívja a figyelmet azokra a területekre, amelyeknek a védelme – a madarak, de egyéb élőlények szempontjából is – kiemelkedően fontos. A veszélyeztetett madárfajok széles körének megfelelően az EM-ek között éppúgy találunk tengeri szigeteket, folyótorkolatokat, füves pusztákat, sziklás hegyeket, mint erdőket.

Magyarországon az első felmérés szerint 46 EM van, további 18 az újabb adatok szerint szintén megfelel az ICBP követelményeinek, így hivatalos bejegyzésük csak idő kérdése. Az EM-ek által elfoglalt kb. 600 000 ha terület mintegy 40%-a erdővel borít-

tott, így az erdőgazdálkodás hatása összességében is jelentős. Egyes EM-eken, így a hegyvidékeken (pl. Vértes, Bükk, Aggtelek) vagy a folyóártereken levőkön (pl. Közép-Tisza, Gemenc) pedig éppen ez a hatás a legerősebb.

A túlnyomórészt erdővel borított EM-eken található ragadozómadár-állományunk jelentős része, így pl. a parlagi kigyászórv, kereszensólyom populáció 80–100%-a, szinte kizárólag ezen él a feketegölyva, császármadár, fehérhátú harkály, az ártéri erdőben pedig értékes vegyes gémtelpek találhatóak.

Az erdőgazdálkodás negatív hatásai az EM-eken

Az EM-ek hatékony védelme véget a Magyar Madártani Egyesület és a Nemzetközi Madárvédelmi Tanács 1991-ben programot indított. A program célja hármas: információgyűjtés, tanácsadás és kampánytevékenység. A program keretében adatokat gyűjtötünk az egyes EM-eken a területek és azok madárállományainak fennmaradását leginkább veszélyeztető tényezőkről. Az eredmény elgondolkodtató, mert bár az EM-ek mintegy 80%-a legalább részben védett, ezek állapota korántsem rózsás. Azokon a területeken, ahol az erdők nagysága nem elhanyagolható (az összes EM-ek mintegy 35%-án), az erdőgazdálkodás mindenütt a veszélyeztető tényezők között szerepel.

Melyek a fő konfliktusforrások az erdőgazdálkodás jelenlegi gyakorlata és a természet-, azon belül is a madárvédelem között?

1. Erdőirtás

A legközvetlenebb probléma továbbra is az intenzív fakitermelés, amely a megengedhetetlen nagyméretű tarvágásokat, az erdők korosuló-előszárlásának eltolódását a fiatalosok felé, az öreg erdőállományok rohamos csökkenését, az elegyes, többkorú állományok helyén egyetűen, egykorú ültetvények létrejöttét okozza. Következésképpen csökken az erdők fajdiverzitása, kipusztulás szélére kerülnek az ún. klímamax jellemző állapot és növényfajok, romlik a terület vízháztartása, nő az erózióvesztés, csökken az erdők ellenálló képessége, és még sorolhatnánk.

Ezzel együtt Magyarországon létrejött az a lehetetlen állapot, hogy a védett területeken levő erdők csak névleg védettek, gyakorlatilag ugyanolyan erdőgazdálkodás folyik rajtuk, mint a védelem alatt nem álló erdőkön.

Ezekre az erdőkre az esetek többségében nincs megfelelő természetvédelmi kezelési előírás, vagy ha van, azt a gazdálkodók általában nem tartják be. Így lehetséges aztán, hogy nemzeti parkban, sőt bioszféra rezervátumban is találkozhatunk hegyoldalmi tarvágá-

sokkal vagy tájidegen fafajok iltetvényeivel.

2. Természetellenes fafajpolitika

Ugyancsak az őshonos, veszélyeztetett élővilág fennmaradását teszi kétségesse a hazai fafajok helyén idegen fafajokkal vagy fajtákkal történő újracsoportosítás. Ennek két fő frontvonalja az irtási tölgység-körös-szil és hazai nyár-ligeterdők lecserélése nemesnyár-ültetvényekkel, illetve a hegy- és dombvidéki tölgyesek és bükkösök helyén létrehozott luc- és erdeifenyő-telepítések. Ezt a fafajváltást sem biológiai, sem ökológiai szempontok nem indokolhatják, okát kényelmi szempontokban és rosszul kialakított gazdasági ösztönzőkben kereshejük. Ennek következményei láthatók mindenfelé a beteges, haladó, katasztrofálisan szegényes élővilágú fenyő-, nyár- és akácültetvényekben.

3. Túlszaporodott vadállomány

Ez a gond az erdőgazdálkodókkal közös, hiszen az erdők természetes felújulását és mesterséges felújítását egyaránt lehetetlenné teszi, és ezáltal az erdők fennmaradását kérdőjelezi meg. A hazai császármadár-állomány kipusztulás szélére kerülését szakmai vélemények szerint, legalábbis részben, a rendkívül jelentékeny vaddisznóállomány okozza.

4. A feltárutak sűrűségének növelése

A feltárút-hálózat hosszának növelése a következő káros jelenségek létrejöttéért felelős:

- a teljes erdőterület csökkenése,
- az ún. szegélyhatás erősödése,
- az erdőterület mozaikosodása,
- a veszélyeztetett madárfajok fészkelőhelyének intenzív zavarása,
- az erózióvesztés növekedése,
- az erősebb kompetitor pionírfajok megjelenése.

Mindez azt eredményezi, hogy azoknak az állat- és növényfajoknak, amelyek létfeltételeiket csak nagy kiterjedésű, zárt erdőállományokban találják meg (klímajelző fajok) egyedszáma és elterjedési területe nagymértékben csökken. Ma már alig található olyan eldugott völgy vagy hegyvonul, ame-

lyet ne szelne át keresztül autópálya szélességű feltárutak.

5. Erdősítés nem erdőterületen

Ez közvetlen károsító tényezőként elsősorban a fajokban gazdag, ősi lösz-, homokpuszta- és sziklagyepeken jelentkezik. Egy másik potenciális problémaforrás a felhagyásra kerülő szántóföldek és a fás szárú monokultúrák (szilvikultúrák) létrehozása. Ezeket a parlagterületeket ugyanis sok esetben ökológiai, de akár gazdasági szempontból is nagyobb létjogosultsága van egyéb gazdálkodási formáknak (extenzív mező- vagy rétgazdálkodás, legeltetés, halastavak létrehozása). Egyes helyeken még az erdei, természetes ökoszisztémák visszaállítása is felmerülhet (Jefolyástan, nedves területek). A szilvikultúrák telepítése ugyanis biológiai, ökológiai potenciálját tekintve semmilyen többletet nem ad a szántóföldi monokultúrákhoz képest, csak a lágyszárú fajtaikat fás szárúaká váltják fel.

Megoldási lehetőségek

Mi lehet az optimális megoldás ezekre a problémákra? A legfontosabb lenne a társadalom hozzáállásának megváltoztatása a természet- és környezetvédelem kérdéseivel. A természetvédelem nem egy szűk réteg hobbjá, és nemcsak elkerített rezervátumok megőrzésére hivatott, célja az egész bioszféra, a Föld teljes természeti öröksége fennmaradásának biztosítása, a rövid távú gazdasági és politikai érdekek alárendelése az élővilág és az emberiség túlélésének, amely így a társadalom minden tagjának érdeke és kötelessége.

Természetesen ez nem megy egyik napról a másikra. A jelenleg elöttünk álló feladatok közül a legégetőbb a megfelelő szintű, korszerű törvények, többek között az új erdőtervény megfogalmazása. Ahogyan *Agócs József* az Erdészeti Lapok 1992. februári számában jelezte, a jelenlegi törvénytervezet alapjaiban, szemléletben hibás. Az erdő közkinccs, természeti örökségünk része, és mint ilyen, nem lehet a gazdálkodó kizárólagos joga és feladata a benne folyó munkálatok minőségének és mennyiségének meghatározása. Az erdő hosszú távú fenntartásánál nem ré-

szeszíthetjük előnyben a rövidlátó gazdasági érdekeket, ezt csak a megismert biológiai, ökológiai törvényszerűségek messzemenő figyelembevételével szabad megtervezni. Mindez megkívánja a természetvédeők, ökológusok és más szakterületek kutatóinak bevonását is.

Ezzel együtt nem lehet elvárni az erdőgazdaságoktól, hogy ugyanolyan anyagi feltételek mellett ugyanannyit termeljenek mint eddig. Ahhoz, hogy az erdők minőségi megújulása bekövetkezzen, az erdőgazdaságok rendeltetését és szervezetiét is gyökeresen meg kell változtatni. Az éves tervekben nyereségcentrikus beállítottsággal működő vállalati szisztéma a tartamos erdőgazdálkodás eszméjével teljesen összefergethetetlen, ehelyett egy sokkal hosszabb időtartamra tervező, alapvetően nem kitermelt köbméterben számoló, nem nyereségorientált szervezettel kell ezeket átalakítani. Ennek költségeit fokozatosan kell a társadalomnak átvállalni.

Adig is, amíg az ökológiai alapoknál nyugvó, tartamos erdőgazdálkodás minden erdőterületen megvalósul, a védett területeken kell az erre való állást megkezdeni. Az erdőrezervátumok olyan területek, ahol bizonyos – esetlegesen szükséges – kezdeti, irányítójellegű beavatkozásokon kívül semmiféle belenyúlás nem lehetséges. Ezeknek az erdőknek teljesen önállóan kell fejlődniük, mintegy kijelölve azt az állapotot, ami felé a többi erdőnek is közelítenie kell. Az egyéb védett területeken (*természetvédelmi területek, tájvédelmi körzetek, nemzeti parkok*) többek között a következő feladatokat kell sürgősen végrehajtani:

- a tarvágásos üzemmód megszüntetése. Helyette a szálalás, illetve a kisméretű (0,5–1 ha-os) vágásterületek bevezetése lehetséges. Ez utóbinnál szempont, hogy egymás mellett különböző korú erdőfoltok mozaikja helyezkedjen el;

- többkorú, elegyes állományok kialakítása;

- több száz hektáros egybefüggő idős állományok, magterületek létrehozása minden különálló, túlnyomórészt erdővel borított védett területen, amely magterületeken csak szálalás megengedett;

- az idegen fafajok és fajták (az összes fenyőfaj, nemesnyár-változat, akác, vöröstölgy stb.) telepítésének leállítás, a már meglévő ültetvények visszaerdősítése őshonos fafajokkal;

- a vadállomány drasztikus csökkentése a vadlőrő képességi érték alá;

- az erdőgazdálkodók érdeklődését a változások bevezetésében.

Az új erdőosztások kialakításánál a természetvédeők, ökológusok, mező- és erdőgazdálkodók véleményeinek egyeztetése szükséges ahhoz, hogy a gyeppek, parlagterületek, felhagyott szántók mekkora hányadán és hol célszerű faültetvényeket létesíteni, és hol kell más típusú gazdálkodási formát (extenzív mezőgazdaság, halastó, legeltetés stb.) bevezetni, vagy egy természetserű ökoszisztémát visszaállítani (pl. pangóvizes, lefolyástalan területeken).

Első hallásra sok erdész számára bizonyára nehezen emészthetőek ezek a gondolatok.

Ennek oka elsősorban az erdőgazdálkodás termeléscentrikus, műszaki beállítottsága, amely szemléletéhez képest a felvázolt alternatív problémakezelés valóban szokatlan és újszerű.

A nyitottság, a változások befogadásának képessége viszont elengedhetetlen előfeltétele annak, hogy erdeink valóban önfenntartó, gazdag élővilágnak otthont adó, egészséges ökoszisztémákká váljanak és ne sivatag, egyfaj, elegyetlen, sterilizált ültetvényekké.

Európai jelentőségű madárelőhelyek (EM-ek) Magyarországon

Nyilvántartott	Tervezett
001 Fertő tavi NP	1 Balaton
002 Tatai Öreg-tó	2 Kiskunsági puszta NP
003 Hansági TK	3 Tápó–Hajta vidék
004 Börzsönyi TK	4 Jászkarajenői puszta
005 Pilisi TK	5 Béda–Karapancsa TK
006 Vértesi TK	6 Sumonyi–halastavak
007 Ócsai TK	7 Belső–somogyi erdők
008 Velence és Dinnyés TT	8 Somogyi Nagyberek
009 Kis–Balaton TK	9 Pacsmagi tavak TT
010 Barcsi TK	10 Felső–Mezőség
011 Szaporcai TT	11 Szigetközi Duma TK
012 Zempléni	12 Dunakanyar
013 Büki NP	13 Dabas–kunadaci turjános
014 Tiszatelek–Tiszabercel TT	14 Dél–hevesi füvespuszták
015 Közép–tiszai TK	15 Körös–völgy
016 Hortobágyi NP	16 Bihari puszták
017 Tiszafüredi TT	
018 Pusztaföldes mocsarak TT	
019 Ároktó–tiszacsepei TT	
020 Ágota–puszta TT	
021 Kiskunsági szikes tavak NP	
022 Kolon–tó NP	
023 Dévaványa TK	
024 Péteri-tó TT	
025 Kardoskúti Fehér-tó TT	
026 Mátyási TK	
027 Pusztaszeri TK	
028 Aggteleki NP	
029 Gerecsei TK	
030 Mátrai TK	
021 Gemenci TK	
032 Tokaj–Bodrogzug TK	
033 Fejér megyei Sárrét	
034 Tiszadobi ártér TT	
035 Tiszaalpari rét NP	
036 Biharugrai TK	
037 Keresztyéni TK	
038 Kisteleki Müller–szék	
039 Borsodi Mezőség TK	
040 Hajdúsági TK	
041 Nagykunsági puszta	
042 Harta–akasztói puszta	
043 Balmazújvárosi Nagyszék NP	
044 Bélmegyeri puszták TT	
045 Pitvarosi puszták TK	
046 Szabadkigyósi puszták TK	

NP: National Park TK: Landscape Protection Area TT: Nature Reserve

A
természet
védelme
önmagunk
védelme

DR. IVR STEFAN A. WACHER

Környezet- és természetvédelmi jog

Németországban az alkotmány felosztja a környezetvédelmi törvényhozás hatáskörét az állami és a tartományi szervek között. A tartományok elsősorban a természet-, a tájvédelem és a vízgazdálkodás területéért felelősek, míg az állatvédelem, a hulladékeltakarítás, a légtisztaság és zajártalom csökkentése az állami törvényhozó szervek hatáskörébe tartozik. Az állam 1971-ben felállított természetvédelmi programja az utóbbi húsz év törvényhozásának alapjául szolgált a következő célkitűzésekkel:

— egészséges és emberhez méltó környezet megteremtése,

— a talaj, a víz, a levegő, a növény- és állatvilág védelme hátrányos emberi beavatkozásokkal szemben,

— meglévő károsodások megszüntetése és a hátrányos emberi beavatkozások felszámolása.

A fenti célok eléréséhez ea következő eszközök szükségesek:

— a környezetszennyezés megelőzése preventív eszközök bevetésével közvetlenül az esetleges szennyeződés helyén (veszélyelhárítási elv – óvatosság elve),

— az „okozói elv” következetes alkalmazása (aki szennyez, az fizet),

— mindkét érintett felet, tehát a kárt okozót és a károsultat be kell vonni a döntési mechanizmusokba (együttműködés elve).

A fenti normák alapján kialakult egy törvényhozás, a mai napig több mint 100 egyedi törvénnyel és különösen az utóbbi időben átfogó jogi szabályozásokkal, melyek jobban megfelelnek e téma összetettségének, mint pl. a biotópok védelme és a környezettel való összeférhetőség vizsgálatainak szabályozása. A törvényhozásnak a következő eszközök állnak a rendelkezésére:

— a személyek és iparvállalatok magatartásának közvetlen módon történő irányítása ajánlások, tiltások, engedélyek, valamint szerződések és a környezettel való összeférhetőség vizsgálatainak segítségével,

— a tevékenység irányítása természetvédelmi tervezetek segítségével,

— közvetett magatartás-szabályozás gazdasági ösztönzők és természetbarát stratégiák kidolgozásával.

A természetvédelmi jog területén a korábbi elképzelésekkel szemben, melyek szerint a természetvédelemnek csak állapotfenntartó szerepe volt, az utóbbi időben az a célkitűzés került előtérbe, hogy a károsult tájakat fejlesszék, a károkat megszüntessék, valamint a tartósság követelményének eleget tegyenek. Az egymásnak ellentmondó érdekek, mint a természetvédelmi célkitűzések, a közterületek pihenésre való felhasználása, valamint más általános társadalmi-gazdasági célok kielégítése (pl. település, közlekedés, államvédelmi feladatok, természeti kincsek kiaknázása) stb. közötti felelősségteljes mérlegelés egy nagyobb szerepet játszik. Ezek az ütközések úgy oldandók meg, hogy a természet- és tájvédelem ugyan ne domináljon, de egyenrangú legyen a gazdasági megfontolásokkal és az egyéb elvárásokkal, tehát érdekegyeztetés történjen. Mérlegelni kell azt is, hogy a természet várható károsodása aránytalanul viszonyul-e a vele szemben álló tervekhez és tervezett beavatkozásokhoz, valamint az ezekkel kapcsolatos várható gazdasági előnyökhöz. Lényeges szerepet játszik a védelmi kategóriákhoz való tartozás, melynek segítségével kiterjedés szerint és tárgyhoz kötötten fontossági sorrendet állítanak fel, így például megkülönböztetnek tájvédelmi és természetvédelmi területek, természetparkokat, nemzeti parkokat és természet műemlékeket, valamint a fajvédelmet, amely céljával a Nemzeti Fajvédelmi Jog és a Washingtoni Fajvédelmi Megállapodás alapján a vadon élő állatok és növények különös védelmet látnak ki.

A természetvédelmi jog integrált részét képezi a lakosság pihenésének és az egyes személyek ezzel egybekötött joga a szabad természet használatára. Új az is, hogy a szövetségek és egyesületek bizonyos feltételek mellett a lakosság bevonásával részt vehetnek a természetvédelmi szervek által tervezett törvényrendeletek kidolgozásában. Ez törvényes jogunk.

Erdészeti jog

Az erdészeti jog a Német Szövetségi Köztársaságban mind az állami, mind a tartományi jogban szabályozott. 1975-ben alapozták meg a modern, egységes erdészeti törvényhozás pilléreit a Nemzeti Erdészeti Törvény jóváhagyásával, mely lehetőséget nyújt az egyes tartományoknak ettől eltérő, illetve ezt kiegészítő szabályozások bevezetésére. Ilyen módon ma minden régi és új tartományban modern erdészeti törvénye van, mely programszerűen előírja az erdők karbantartását, védelmi, hasznosítási és pihenési szempontokat szem előtt tartva, az erdőállomány növelését és szabályszerű tartós megművelésének biztosítását, az erdészet fejlesztését és az egyensúly megteremtését az erdőtulajdonosok és a lakosság érdekei között. Az erdőgazdálkodás területén tilalmakat és engedélyezési kötelezettségeket állítottak fel, és az erdőtulajdonosoknak ajánlásokat tesznek, melyek az erdőgazdálkodás alapelveit – a tartósság, az ápolás, a szakismeret és tervszerűség – fektetik le. Különböző erdőkategóriák vezethetők be, így például védelmi erdő vagy pihenésre szolgáló erdő, valamint először fektették törvénybe a polgárok azon jogának biztosítását, hogy az erdőbe léphessenek. A tartományi törvényhozó szerveket követi az alsóbb szervezeti egység, az Állami Erdészeti Hivatal, mely hatáskörében minden erdőtulajdoni (állami erdő, községi erdő, magántulajdonú erdő) egyesít. Az állami erdőségek vagyoneként a pénzügyi szervek felügyelete alá tartoznak, a községi és magánerdőségek pedig a tervezés és az erdőgazdálkodás végrehajtása szempontjából csak tanácsadásban és gondozásban részesülnek. Egyidejűleg figyelemmel kíséri az Erdészeti Hivatal azt is, hogy az erdőtulajdonosok betartsák a törvényesen előírt kötelezettségeiket.

Az új erdészeti törvényhozás nagyon jól bevált. A változó szükségletek és tendenciák azonban e törvényhozás továbbfejlesztését elengedhetlenül teszik. Ennek okai között a következőket sorolnám fel:

— a környezetszennyeződés által okozott erdőbetegségek,

— a hozamhelyzet gyors ütemű romlása (magas kitermelési költségek és ugyanakkor stagnáló vagy alacsonyabb faárak),

— túl nagy számú vadállomány, mely a fajgazdag elegendes erdő létrehozását megakadályozza,

— az erdőgazdálkodás növekvő gátjai a természetvédelmi rendelkezések által, melyek az erdészeti joggal összefüggésbe kerülhetnek,

— az erdőélési jog („belépési jog”) túlzott gyakorlása az erdő üzleties használatára révén a lakosság szabadidő-tevékenységének kielégítésére és ezáltal az erdő életközösségének zavarása.

Vadászati jog

Hasonlóan az erdészeti joghoz az állami törvényhozás itt is csak keretet remített a tartományoknak, mellyel elérték a rendeletek egységesítését. Tartal-

milag a következő alapelveket fektették le:

— a vadászati jog földtulajdontól való elválaszthatatlanságát,

— a vadászberlemény feltételeit,

— a kilővése hányad megállapítását a vadászati hivatal által és

— a vadászvizsga feltételeit.

A Német Szövetségi Köztársaságban egy ún. körzetrendszert alakítottak ki, ellentétben más országokkal, ahol licenc- és patentrendszert alkalmaznak, melynek következményeként a licenc tulajdonosa, tekintet nélkül a föld tulajdonjogára, mindenütt vadászhat. A körzetrendszer ezzel szemben behatárolja a vadászati területet egy bizonyos, a bérlok és földtulajdonosok által megszabott alapterületre, melynek minimális nagysága meghatározott. E rendszer alapján az egész Szövetségi Köztársaságot kb. 70 ezer vadászati körzetre osztották fel, melyek gazdálkodása olyan tervek alapján történik, amiket évente a Vadászati Hivatal által engedélyeztetni kell. A vadápolás, a természet- és fajvédelem elvét követve, már az állami törvény is megállapítja a vadászidényt, illetve a vadászati tilalom idejét, valamint azt is, hogy mely vadászati módok alkalmazása tiltott vagy korlátozott.

Németországban a vadászok száma és a meglévő vadászati lehetőségek közti aránytalanság, a vadászok törvény által előírt kötelezettségének félreértése a vadállományt tekintve, a vadászat nyilvánosság előtti fokozódó bírálata az állatvédők eltúlzott követeléseivel (de ide tartozik a vadászat megnehezítése, a környezet és a szabad táj erős szabadidő kihasználtsága is) közrejárásnak abban, hogy a német vadászati jog továbbfejlesztésre szorul, melynél:

— a természet és az erdő előbbséget élvez a vadászati létjogosultságának biztosítása és további legitimálása szükséges természetes regulációként és szabadidő tevékenységként elfogadott,

— ezen célok elérése megfelelő vadászati és végrehajtási módszerek előléte által biztosított.

Közép-Európa legidősebb kocsányos tölgygyedei – egykori legerdő maradványaiként – Németország északi részén, a stavenhageni erdőhivatal kezelésében álló Ivenacker természetvédelmi területen állnak. A hét legidősebbnek tartottak korát több mint 1200 évesre becsülik. A legméretesebb mellmagassági átmérője 3,49 m, magassága 35,5 m, koronaátmérője 29 m, élőfa-térfogata 180 m³.

Ez az egyed még teljesen egészséges képet mutat, bár a fák belső része általában korhadt. Hatalmas odvaik vannak, nem kezelik, csupán az ősi környezetet igyekeznek megtartani. A 72 ha-os zárt területen 100 dámvad legel, a látogatók csak kerített utakon járhatnak a talajtömörödés elkerülése miatt.

(AFZ 1992. 26. Ref.: Jérôme R.)

Mentsük meg a szileket!

Hazánk erdeit járva itt-ott még találkozhattunk pusztuló szilfákkal. Főleg az erdőszegélyekben látjuk meg őket megbarndult, összcsoportodott leveleikkel, elszáradt hajtásaikkal. Mára azonban egyre kevesebb helyen fordulnak elő, aminek sajnos nem az az oka, hogy a betegségláncolat visszaszorult és a fák újra virulnak. A szileket kipusztulás fenyegeti!

A szilfavész vagy más néven szilgutaités a harmincas években lépett fel hazánkban, majd a hatvanas években öltött akkora méretet, aminek következtében szilfáink nagy része elpusztult. Kezdetben a betegség okozójának a *Ceratostomella ulmi* (Schwarz) Buism. (konidiumos alakja: *Graphium ulmi* Schwarz) gombafajt tartották, de később bebizonyosodott, hogy kórláncról van szó, melynek ez a gomba csupán egyik tagja. Az elsődleges okok között a szárazságot, a fagyot, a kötött talajt stb. említhetjük, tehát a szilek pusztulásáért nem egy határozott faj vagy állapot a felelős. Ha belegendolunk, beláthatjuk, hogy az utóbbi évtizedekben a környezetünket viszonylag hirtelen megváltoztattuk. Ez a változás (amit fejlődésnek hívunk!) nagymértékben elősegítette a szilfavész elterjedését.

Azóta már egyéb fajok esetében is jelentkezett járványszerű pusztulás (pl. tölgyek, szelídgesztenye, mézgas éger), s várhatóan más fajoknál is előfordul a jövőben, ha csak nem hagyunk fel ezzel a természetpusztító gazdálkodással (vagy inkább garázdálkodással). Ezért fontos faállományaink egészségi állapotával többet foglalkozni! Persze, csak ha szeretnénk néhány évtized múlva is erdőföld látni környezetünkben, fából készült tárgyakat használni, fával tüzelni, vagy akár csak levegőt venni. Tehát szerintem ez nem lehet vitás kérdés.

A szilvekről — nagyszabású megfigyeléseink és más, gyakoribb fajok pusztulása miatt — elfordult a szakmai figyelem. Ez részben érthető is, azonban úgy érzem, hogy fontos elegyfajok, tehát nem engedhetjük kipusztulni őket. Nemcsak azokat a fajokat kell felkarolni, amelyek fő állományalkotók, hanem a kísérőiket is. Ugyanis a gazdálkodás folyamán alkalmazzuk vágásmódok jelentős változásokat okoznak az életközösségekben, aminek következtében a regenerálódás egyre nehezebb, lassan végbemeno folyamat. Ha egészségesebb, életerősebb faállományt akarunk létrehozni, akkor gyorsítanunk kell a kísérő fajok betelepítését is. Mert egyértelmű ugyan, hogy az clegyes ál-

lománynak nagyobb az ellenálló képessége a betegségekkel és a károsítókkal szemben, mint a monokultúráé. Ebből az okból további következmény az is, hogy az egyes fajok esetében a genetikai változatosság biztosítva legyen, mert így érvényesülhet jól a természetes szelekció, ez a jól bevált, pénz nélkül „dolgozó” rendszer. A rezisztencia nemestíssel a fajták előállítására nem mindig előnyös. Célszerűbb — amennyiben lehetséges — a természetben található ellenálló egyedek továbbszaporítása.

Tapasztalatom szerint az országban vannak olyan szil egyedek, amelyek szemmel láthatóan ellenállnak a szilfavész pusztításának. A gelsei mezőgazdasági termelőszövetkezet területén találkoztam egy ilyen öreg szilvel. Ennek a fának az utódai is egészségesnek bizonyultak, míg az erdőrészesben lévő többi fiatal szil nagy részén a gutaütés jeleit lehetett felfedezni. Ebből kiindulva feltételezem, hogy az egész ország területén van még néhány helyen egy-egy hasonlóan egészséges szilfa. Mivel azonban nekem nincs lehetőségem arra, hogy ezért végigjárjam hazánk faállományait, szeretném erdőszkollégáim segítségét kérni: *aki tud idősebb, egészséges szilfáról a területén, amelyről lehetőség van továbbszaporítás céljából magot gyűjteni, kérem írja meg nekem!* A mezei (*U. minor*), a hegyi (*U. scabra*) és a vénic szil (*U. laevis*) is érdekel. Az összegyűjtött magból néhány társammal együtt csemetét szeretnénk nevelni, melyeket több olyan helyen is kiültetnénk, ahol a szilek természetesen előfordulnak vagy elfordultak. Ezek után megfigyelhető lenne, hogy az utódok valóban ellenállóak lesznek-e a szilfavéssel szemben.

Kérem azokat a kollégákat, akiknek lehetőségei megengedik, kapcsolódjanak be ebbe a munkába; akár az egészbe, akár csak egy részébe is! Kérem ezt azért, mert úgy érzem, hogy a világban csak kölcsönös elvárások alapján élhetünk tartósan, hiszen nincs alá- és fölérendeltség az élővilágban, csak mellérendeltség. Ha az erdtől elveszünk valamit, akkor adni is kell neki. Ha ő segít nekünk élni, akkor nekünk is tenni kell valamit érte. Különben elpusztul — velünk együtt.

Purger Zoltán

Egy 200 MW teljesítményű villamoserőműből kanadai vizsgálatok szerint évente $0,34 \times 10^5$ t C-nal egyenértékű, az üvegházhatásért felelős CO₂ kerül a levegőbe. Ennek lekötésére $4,7 \times 10^5$ ha erdőterületre van szükség. Kedvezőbb a helyzet a mezőgazdasági területek beerdősítése esetén. Mivel a mezőgazdasági területeken a talajokban sokkal kisebb a lekötött C mennyisége, beerdősítésük esetén a fenti CO₂ ellensúlyozására elegendő $0,72 \times 10^5$ ha fenyő telepítés jó termőhelyen vagy $1,9 \times 10^5$ ha gazdasági beavatkozásoktól mentes erdő. Ezek az erdők fokozott védelmet igényelnek nagymértékű fakitermeléssel, tűzkárral és lombfogyasztó rovarokkal szemben.

(Forest Ecology and Management, 55. Ref.: Szemerey T.-né)

Lovak alkalmazása az erdei munkában — a 60-as évek óta mind nagyobb mértékben elterjedt gépesítés káros hatásainak láttán — egyre inkább előtérbe kerül Ausztriában. Közelítésre régebben főleg nehéz, hidegvérű lovakat használtak, újabban azonban rájöttek, hogy a fokozottan keresett vékony anyag közelítéséhez elegendő a könnyebb, hidegvérű ló és ez többcélnál is alkalmazható. Főleg a mind szélesebb körben jelentkező szabadidő-hasznosítás nyújt erre jó alkalmat (kocsizás, lovasszán, lovaglás stb.). Ilyen célra ajánlják a Magyarországon tenyésztett fajtának különösen a nagyobb, sötétpej változatát is.

(IH 1990. 25/26. Ref.: Jérôme R.)

A görgényi erdőőri szakiskola megnyitása

Írta: Arató Gyula m. kir. erdész (részlet)

Épen tíz évvel ezelőtt, szintén az őszi közepén, szakunkra nézve igen öröndetes esemény hírt vitték e lapok szerzője országba. Ez a hír az első erdőőri szakiskola megnyitásának ugyanakkor érdeme szerint méltatott s emlékezésre érdemes eseményéről szólt.

Ma immár a negyedik erdőőri szakiskolának megnyitásáról adhatunk hírt.

Bizonyára nem veszi tagadásba közülünk senki annak a főrvényszakasznak erdőgazdálkodásunk törekvéseivel bensőleg összeforrt szükségességét és létjogosultságát, mely az állam közvetlen felügyelete alá rendelt erdőkre nézve a szakképzeti erdőőrök tartását feltétlenül kötelezőnek minősítette, a többi erdőbirtokra pedig bizonyos előny nyújtásával ajánlatossá tette.

Nem szabad ugyanis megfeledkeznünk arról, hogy az erdőgazdasághoz népünk sokat nem ért; s a mi ennél veszedelmesebb, az erdőkről és az erdőgazdaságról még sok oly téves vagy épen káros fogalmat hord lelkében meggyökerezve, melynek kiirtása előtt jóvaló erdőgazdát nevelni belőle, azt hiszem, hiru reménykedés.

Ismerjük a mi népünket; ismerjük okoskodó természetét mellett csak jó szónak engedő akaratoságát, melynek rabjaként a jót is csak a maga szemével látja jónak s a jónak látta jót is csak akkor követi szívesen, ha maga jószántából követheti. Údós eredményt óhajtoa, a nép lelkéhez kell tehát férkezniünk, abba kell a jóra való készség csirját elhinteni s az ismeretek világossága mellett felnevelni.

Erre jők épen az erdőőri szakiskolák, erre jők az évenként ismétlődő erdőőri szakvizsgák.

A görgényi erdőőri szakiskola megnyitásának ünnepélye október hó 13-án folyt le. Gróf Bethlen András m. kir. földművelésügyi miniszter képviseletében, Bedő Albert országos főerdőmester és miniszteri tanácsos jelent meg.

(Erdészeti Lapok, 1893.)

A görgényszentimrei erdészeti oktatás első évtizedei

Mielőtt a görgényi Erdészeti Lecium történetének első szakaszáról megemlékeznénk, magáról Görgényváról és az itteni egykori erdőuralomról kell röviden szót ejtenünk. Ezt a visszaemlékezést pedig annál is inkább megtehetjük, mert Erdély egyik nagy történetésze, a szentgericci születésű *Jakab Elek*nek (1820-1897) 1883-ban megjelent Görgényvár és görgényi kastély a múltban c. terjedelmes dolgozata (Századok) ebben nagy segítségünkre van. Ami pedig az itteni erdő történetét illeti, arról *Pausinger József*nek (1829-1894) A görgényi kincstári erdők gazdasági viszonyainak leírása c. 90 oldalas monográfiája (Erdészeti Lapok, 1885. évf.) ad szakszerű tájékoztatást.

A vegyesházbeli királyok korszakában – vagyis 1301 után – a Székelyföldet a *székelyek ispánja, Görgény vára* székhellyel saját nemzeti törvényekkel igazgatta. Amikor pedig az ispán egyzersmind Erdély vajdája is volt, s székely alispán lakott állandóan Görgény várában. A mohácsi vész (1526) után a székely ispánság tisztán az erdélyi fejedelmek átvették. Ebben az időszakban a

várat és a hozzá tartozó birtokot sokszor zálogba adták. II. Rákóczi Ferenc győzelme következtében Görgény a kurucok kezére került. Tőlük 1708-ban Rabin császári tábornok foglalta vissza, ki a várat földig leromboltatta, a hozzá tartozó birtokokat pedig osztrák kamarai (kincstári) kezelés alá adták. Majd a *Bornemissa-család* kapta zálogba, akik a kastélyt barokk stílusban felépítették, és 1840 körül a parkot létesítették.

E korszakról – mint technikátörténeti érdekesség – említésre méltó Pausinger

feljegyzése, mely szerint az uradalom határaitól 1734-ben egy latin nyelven írt *határleírás* készült, „melyben a főbb határpontok csillagászati felvételek alapján határozattak meg a legnagyobb pontossággal, úgy hogy azok most is bármikor fellelhetők s meghatározhatók”.

Az uradalmat később, 1823-ban mérték fel, területét 106 446,87 holdban, azaz 10,64 négyzetmérföldben, vagyis 61 206,95 hektárban állapítva meg. A birtok 1870-ben került ismét állami kezelésbe.

Az Erdészeti Lapok 1883. októberi száma az első oldalon ünnepélyesen jelenthette be a nagy hírt, hogy október 10-én Szeged-Ásoththalmán megnyílt az első erdőőri szakiskola.

Az első alsófokú szakiskola megalakulását gyors ütemben követte egy évtizeden belül még három másik megnyitása. 1885-ben Temesvár mellett Vadászerdőn, 1886-ban Liptóújváron, 1893-ban pedig Görgényszentimrén alakult kétéves erdőőri szakiskola. Ezek az állami intézetek évente összesen kb. 80-100 erdőőr kibocsátásra voltak alkalmasak. Így az alsófokú szakemberképzés ügye megnyugtató módon nyert megoldást.

Király Pál: Az Országos Erdészeti Egyesület története (1866-1966) 25 old.

A görgényszentimrci erdőőri szakiskola első igazgatója 1900-ig *Péch Dezső*, sokoldalú, nagyműveltségű erdőmérnök volt. Életéről többet tudunk, ugyanis szakírói tevékenységének köszönhetően a *Szinnyi József* által összeállított magyar írók élete és munkái (X. kötet, 1905) c. életrajzi lexikonban szerepel. 1872 és 1876 között a selmecbányai Bányászati és Erdészeti Akadémia hallgatója volt. Maros-Torda megyében 1885 és 1900 között teljesített szolgálatot. (Péché volt a marosvásárhelyi erdőgondnokság megalapítója, első vezetője, ami akkor 195 testületi – törvényhatósági, községi, egyházi, iskolai, jegyzői, közbirtokossági – erdőbirtok üzemtervének elkészítését és állami kezelését, felügyeletét jelentette.) Itteni sokoldalú munkássága a külföldi facsemeték tenyésztésére is kiterjedt. 1903-ban könyvet is írt e témában *A külföldi fanemek hazánkban való telepítéséről* címmel. Erdészettörténeti jelentőségű írásai közül pedig *Ősi Marosközéi nemes székely közbirtokosságának erdejéről* címmel, a Marosvidék 1890-es évfolyamában megjelent dolgozata a legjelen-

több. Egy időben a görgényszentimrci szakiskola megalakulásával Péché Dezső irányításával létrehozták a *szabódi erdészeti kísérleti telepet* is, a *mezősgéi kopárfásítás* problématicájának megoldását elősegítő céllal. Itteni működéséről az *Erdészeti Kísérletek* c. tudományos folyóiratban megjelent cikkei tanúskodnak. A kopárfásításra felhasználható fafajok általa ajánlott alkalmazásági sorrendje – a tölve átvett elnevezésekhez ragaszkodva –: *közönséges akác*, *mezei szilfa*, *parás szil*, *fekete dió*, *szürke dió* stb.

A szakiskolában 1894 és 1914 között 21 évfolyam, azaz 524 tanuló végezte el a két éves tanfolyamot. (Az emleketi tanításnál a *Bedő Albert* által írt „Erdőőr” c. könyv szolgált vezérfonallal.)

Barabás Endre az iskola közel másfél évtizedes tevékenységét összegezve, az 1907-ben megjelent monográfiájában (Maros-Torda vármegye és Maros-Vásárhely Közgazdasági leírása. Bp. 1907.) az itt működő kis létszámú tantestület (2-3 erdőmérnök, néhány óraadó és alerdész) munkáját dicsérve, az alábbi adatokat közölte: „A szakiskola

kezelése alatt áll 807 hektár erdő, 11,5 hektáros csemetekert és egy 7,5 hektáros növénytani kert. Szállított az intézet a kopár területek heerdősítésére 2,9 millió csemetét az 1900-ik évben. Az intézettel kapcsolatban meteorológiai megfigyelő állomás is van szervezve.” (A parkban – dendrológiai kertben – 1904-ben 187 őshonos és egzotikus – külföldi – fafaj létezett. *C. Gilga* erdőmérnöknek, az iskola egykori igazgatójának 1973-ik évi adatai szerint a park összterülete ekkor 21,59 hektár volt, melyből a dendrológiai kert 10,85 hektárral szerepelt. A 343 létező fafajból fenyő 59, lomblevelű pedig 284 volt.)

Ősz van ismét! Mi mással adózhatnánk Marosvásárhely és környéke első erdőgondnoka *Péché Dezső* – emlekedni mindazok, akik napjainkban a városunkat környező erdőket felkeresik, mint *Kiss Jenő* Fákrol c. verse alábbi szakaszának felidézésével: „Ha a vén akác clejt / egy-egy sárga levelet, / valami úgy megragad – / jön, hogy odafuss és felad.” (1938.)

Kádár Zsombor

RETKES M. LÁSZLÓ

Százéves a Görgényszentimrci Erdészeti Szakiskola (1893–1993)

Az Országos Erdészeti Egyesület 1866-ban történet létrejöttének történelmi okait vizsgálva megállapítható, hogy abban alapvető szerepe volt a magyar nemzet társadalmi és politikai fejlődésének.

A fejlődés sodrásába került magyar erdőgazdaság korszerű kialakításának egyik legmagyobb kerékkötőjét a jól képzett magyar szakemberek hiánya jelentette.

A kiegazdász – 1867 – utáni években Magyarország erdőterülete kerek számában 9 131 000 hektár volt, ebből állami erdő 2 009 000 hektár. A kétmillió hektár állami erdő sorsát 1878-ból származó adatok szerint 1805 fő intézte, beleértve ebbe az 1349 erdőőrt és az adminisztrációs személyzetet is.

Lényegesen rosszabb volt a helyzet az erdőbirtokok 78%-át kitevő magán-, községi, közalapítványi stb. erdőkben.

A kérdéssel foglalkozó *Fekete Lajos* erdőakadémiai tanár 1877-ben 10 000 főre becsülte az országban minimálisan szükséges erdészlétszámot.

A bajok gyökere ott volt, hogy az országban mindössze egy szakiskola működött, a selmecbányai akadémia, amely felsőfokú képzettségű szakembereket hozott ki. Ezek száma azonban távolról sem fedezte a szükségletet, mivel az erdészeti hallgatók összlétszáma az 1848/49-es szabadságharc bukása és a kiegazdász közötti másfél évtizedben átlagosan évi 50–60 fő volt.

A selmecbányán végzett magyar erdőmérnökök, ha számuk csekély is volt, zömmel az államerdészetnél és a legjelentősebb uradalmakban helyezkedtek el. Így a felsőfokú képzettségű, irányítói munkakörben dolgozó szakemberek hiánya terén nem érződött olyan égető hi-

ány, mint az alsófokú végrehajtó személyzetnél.

Az egyesület életében, vitáiban, programjaiban éveken keresztül központi kérdés a szakemberképzés problémája volt. Az Erdészeti Lapok 1867–1882. évi évfolyamait lapozva sorozatosan ennek a kérdésnek a vitálásával találkozunk. Az egyesület számtalan választmányi ülése, közgyűlése, szakbizottsága foglalkozott a probléma megoldásával. A legkülönbözőbb felvetések, javaslatok születtek. Végül is kikristályosodott a végkövetkeztetés: önálló állami alerdész iskolát kell felállítani és a kiképzést intézményesen megoldani.

Az egyesület fáradhatatlan, töredék gondoskodása nem maradt eredmény nélkül. Az Erdészeti Lapok 1883. októberi száma az első oldalon ünnepelesen jelenthette be a nagy hírt, hogy ok-

tóber 10-én Szeged–Ásotthalmán megnyílt az első alsófokú erdészeti szakiskola. Megalakulását gyors ütemben követte egy évtizeden belül még másik három megnyitása. 1885-ben Temesvár mellett Vadászerdőn, 1886-ban Liptóújváron, 1893-ban Görögnyezentúrnén alakult kétéves erdészeti szakiskola, melyek évente összesen kb. 80–100 végzett tanuló kibocsátására voltak alkalmasak. Így az alsófokú szakemborképzés ügy megnyugtató módon nyert megoldást.

Az 1883–1893. években megnyílt négy szakiskola közül a görögnyezentúrnéi volt a legnagyobb. Kiváló és igen nagy tudású igazgatóit, tanárait, oktatóit név szerint – frásom korlátozott terjedelmé miatt – nem sorolhatom fel, de érdemeik, szakmai és emberi tudásuk, tulajdonságuk csorbítása nélkül, Roth Gyula (1873–1961) kiemelkedő, európai hírű tudós neve mégis megemlítésre méltó! 1900-ban került a görögnyezentúrnéi szakiskolához, ahol akkor *Szakmáry Ferenc* volt az igazgató. Roth Gyula itt került közel az erdészeti oktatáshoz és innen számíthatjuk jelentősebb tudományos munkásságát is. Az akáccal kezdett foglalkozni, és kopárfátással kísérletezett a szabódi kísérleti telepen. 1904-ben áthelyezték Selmecbányára.

A görögnyezentúrnéi szakiskolából igen jól képzett, kiváló szakemberek kerültek ki, közülük sokan elvégezték azt a szakiskolai egyéves továbbképző tanfolyamot is, amely 1908-ban indult Vadászerdőn és 1915-ig működött. Erdély – és így Görögnyezentúrné – 1919-ben román megszállás alá került, majd Trianon után elszakították Magyarországtól. Ekkor megszűnt a magyar erdészeti szakiskolai oktatás Görögnyezentúrnén.

Rövid idő múlva a románok újra megnyitották az iskolát és mint román iskolában románul folyt az oktatás 1940. augusztus 30-ig, amikor a második bécsi döntés Magyarországnak ítélte Erdély északi felét, így Görögnyezentúrné újból Magyarországhoz került.

Az 1941. év januárjában a szakiskola, mint kétéves M. Kir. Alerdész Szakiskola, 50 főnyi elsőéves tanulóval megkezdte működését, igen kiváló igazgatóval, tanári karral és segédzsemmel. A községben székeltő M. Kir. Erdélyhivatal vezetőjétől, különböző intézményektől, hatóságoktól, szervektől és nem utolsósorban az FM-től sok segítséget és támogatást, a község révén lakosságától nagy megbecsülést kapott, tekintélyt élvezett.

Évente mintegy 50 elsőéves és 50 másodikéves tanuló a bentlakásos intézetben. A tanulók összetételére jellemzőek az alábbiak: voltak jelentékeny létszámban az ún. „anyaország” minden tájországról, jelentékeny létszámban voltak erdélyi magyarok, nagy létszámban székelyek, erdélyi román származásúak, erdélyi szászok, dél-bácskai németek, kárpátaljai rutének és a felszabadult felvidékről magyarok. Jelentékeny volt a helybeli görögnyezentúrnéi létszáma, azonban ők is az intézet tanulóitthonában laktak és étkeztek.

A feltüntetett összetételű tanulóifjú-ság iskolai előképzettsége, erdészeti gyakorlati tudása, családi körülményei és az erdész pályára való alkalmassága nagyon különböző volt és a megfelelő elméleti és gyakorlati tudás, a szemlélet, az egymás megbecsülése, az erdészpálya megszerzésére való törekvés hatalmas munkái, fáradtságot, energiát, fegyelmetartást, megértést követelt az iskola kiváló igazgatójától, tanáraitól, oktatóitól és minden alkalmazottjától.

Méltányolta az ifjú erdészek kitűnő nevelését a „Magyar Erdészeti és Vadászati Műszaki Segédzsemmel Országos Egyesülete” (MEVME) is, és gyönyörű országzászlót adományozott Görögnyezentúrné községnek, ezt a szakiskolában őrizték és ünnepi alkalmakkor vonták fel a község fölterén álló árbocra. A szakiskola a nemes gesztust azzal hálálta meg, hogy a MEVME 1938 tavaszán felszentelt egyesületi – csodálatosan szép – zászlójjára hímezett jelmondatot gyakran hangoztatta az ifjúság előtt. Így hangzik: „Istenfélelem, szeretet, munka!” Erre tanít bennünket az erdő örök bölcsesete!”

Szomorú napok következtek Görögnyezentúrné és az erdészeti szakiskolára 1944 szeptemberében. A második világháború harcai vésszerű gyorsasággal közeledtek. Szeptember első napjaiban még megtartották az 1944/45. tanévre felveendő tanulójelöltek felvételi vizsgáját, azonban a tanév megkezdésére már nem kerülhetett sor, így az újonnan felvett elsőéveseket, valamint a másodikéveseket is hazaküldték. Az iskola megszűntette működését, mivel Görögnyezentúrné térsége harcok színhelye lett, majd újra Romániához csatolták. Az erdélyi harcok megszűnése után az iskola újra megkezdte működését, mint román iskola. Ma is működik.

Figyelemmel az esetenkénti rövid megszakításokra, az iskola immár 100 éve erdészeti szakiskolaként folyamatosan működik! Sok kiváló erdészeti szakembert nevelt, még akkor is, ha azok különböző nemzetiségűek és anyanyelvűek.

Most mikor szívünk minden megéltel köszöntjük az 1893-ban megnyílt *Görögnyezentúrnéi Erdészeti Szakiskolát*, jóleső érzéssel állapíthatjuk meg, hogy szeretett Országos Erdészeti Egyesületünk erőfeszítéseit siker koronázta a magyar erdészeti szakoktatás megszervezésében az egész szakma javára!

A régi erdésziákok búcsúznak Hemingway gyönyörű versével:

*Régi harcok, régi kopott könyvek,
Derű, mosoly: néha fájó könnyek.
Múlik minden, suhannak az évek.
Búcsút mondunk, múltó diákevek!*

A XX. század vég erdőgazdasági eszményképét fejtette dr. K. H. Volz, a müncheni egyetem erdészettudományi karának erdészeti politikai és erdészettörténelmi tanára. Ez – szerinte – az ökológiai és az ökonómiai alapelvek összhangolásával alakult. Az ökológiai alapelvek szerint a természet rendjébe való minden emberi beavatkozást az egészre kiterjedő következetes felelősségtudat kell vezessen. Az erdőgazdálkodásban ezt minden intézkedésünkben a természeteshez való közelítés jelenti, amit középtávon erdőrezultatenként az erdőrendezésre kell mérlegelnünk. A természetvédők és más általános megnyilatkozások „természetközeli” vagy „természeteszerű” erdőgazdálkodásról szólnak, miközben a „természetes” erősen vitatott. Az erdészeti gyakorlat a részletek tekintetében a „szakszerű” erdőgazdálkodást alakította ki, amiben a gyakorlati tapasztalatok, tudományos felismerések, változó célok és lehetőségek jutnak érvényre. Ezt kell fejleszteni úgy, hogy az ökonómia végül is ökológiává váljék.

(DW 1992. 6. Ref.: Jérôme R.)

LEVÉL A FŐSZERKESZTŐHÖZ

Kedves Gábor!

Küldök egy írást, kicsit szokatlan tartalommal. A bennem élő aggodalmakat vetettem papírra, talán van erdészei vonatkozása is. Alapjában véve nem szakmai tartalmú írás, ezért ha lapod számára alkalmatlannak tartod, kérlek, tépd össze és dobd a papírkosárba. Morgolódom fő oka az volt, hogy az egyik vizsgáló öregfiú nem tudta megmondani, melyik az a hegység, ami az Ipoly fog karéjába és délen a Duna nyaldossa a lábát. A bennem fortyogó haragot akartam kiünni magamból, bocsásd meg nekem. Sajnálatos, hogy a műveltségemet éppen a sajtó, leginkább a televízió terjeszi, leszoktat az irodalmi szövegek élvezéséről, megakadályoz sokakat abban, hogy magyarságukat, műveltségüket gyarapítsák, erősítsék. Az amerikanizálódás ezer jele fog szorítóba bennünket és a lázas nyugat újani törtételeiben éppen azt veszítjük el, ami igazi értékünk: magyarságunk és annak jellegei. Bocsásd meg füstölgésemet. Köszönöm megértésedet, barátsággal köszönt:

dr. Szodfridt István

Vizsgahónap végén – kendőzetlenül

A félévi szemeszternek vége, a vizsgahónap is lassan befejeződik. Több évfolyam hallgatóit kellett vizsgáztatnom, ehhez járult még két szakmémóki tanfolyam „öregfiúk” csapata is. Úgy vélem, mindez elég alap ahhoz, hogy egy-némely gondolatomat közreadjam. Mondanivalóm érzékeltetésére előzetesen néhány példa:

1. A vizsgázónak a tatárjuhar nevét kellett volna mondania. Rövidzárlat, nem jut eszébe. Segíteni akartam. „Mondok egy évszámot” – szóltam a vizsgázóhoz – „milyen történelmi esemény zajlott le akkor és ha ezt megmondira, rájön majd, milyen fajaf nevét szeretném hallani. Az évszám 1241.” A válasz: némaság, az évszám semmit nem mond a vizsgázónak.

2. Az akác termőhelyi igényéről hallottam nagyon szép feleletet. Megkérdeztem hát a vizsgázót csak úgy vizsgán kívül, hogy mondja meg nekem, ki volt a költő, aki az Üllői úti akácsonról remekbe sikerült verset írt. A válasz: hallgatás. „Az a költő, aki „Szegény kisgyermek panasza” címen egy egész versiklust is közreadott” – szóltam. A válasz: hallgatás. – „Ismeri ugye Kosztolányi Dezső nevét?” – kérdeztem. – „Hogyne, Budapesten teret neveztek el róla, de a műveit nem ismerem” – volt a válasz.

3. Termőhelyismeretűn vizsgán az ország legcsapadékosabb délnyugati csücske után érdeklődtem. „Hogy hívják azt a térséget, vagy legalább mi a megye neve?” – kérdeztem. Töprengés, majd tévova válasz: „Baranya”. Ingattam a fejem a válasza, ezért újabb érkezett: „Somogy”. Csak a harmadik neki-futásra sikerül Zalát is említene a vizsgázónak.

4. A fentieket kiegészítem még a rossz hangsúlyozással, nehézkes kifejezési eszköztárral, a szóvégi szótag magánhangzójának elhúzásával, a mondat végi pont előtti hangsúly felvitelével, az utolsó szótag hangsúlyozásával.

Azt hiszem ennyi is bőven elég annak az igazolására, hogy erdőmérnök-hallgatóink általános műveltsége itt-ott elég hiányos. Pedig aki intézményünkben egyetemi diplomát szerez, az nemcsak okl. erdőmérnökké válik, hanem a magyar értelmiség tagjává is, ez pedig kötelezettségekkel is jár. Elsősorban alapvető magyar sajátosságainkat, a helyes nyelvhasználatot, választékos kifejezőeszközt, a magyar irodalom, történelem, földrajz beható ismeretét kellene tudnia a jövőendő értelmiségnek. Mert ha ez nincs, ugyan mi kösse a leendő mérnököt ehhez a földhöz, amit hazánkunk hívunk. Ha az érzelmi vonzódás nem elég erős, akkor a szálak könnyen elszakadnak, ehhez elég egy vastagabb szelet kenyér ígérete valahonnan külföldről és a mérnökünk megszűnik magyarnak lenni.

Ezekért a jelenségekért aligha az egyetemi oktatás a felelős, sokkal inkább az az iskolarendszer, amely általános vagy középiskolai fokon az ilyen ismeretekre nem tanítja meg a leendő felnőtteket és nem ad kellő késztetést ahhoz, hogy műveltségét gyarapítsa, bővítsé és ezzel segítse a magyarság sokszínűségét, credetiségét megtartani. Körülöttünk a nacionalizmus tüzei égnek, ezzel szemben egyéppen vethetjük fel a küzdelmet: ha sajátos nemzeti jellegeinket féltő vigyázattal őrizzük és nem kótyavetyéjük el divatos áramlatok talmi piacán. Elsősorban a nyelvi tisztaság forog veszélyben. Az Európá-

ba törekvés lázas lihegésében már fel sem tűnik, hogy üzleteink cégtáblájáról lekopik a „bolt” vagy „üzlet” kifejezés, csak a shop hangzik megfelelően, ez az előkelő, a hangzatos, a menő. És bevásárló központ is csak „shopping center”-re keresztelhető. Folytathatom a tervek „realizálásával”, a sokféle igekötő törzsszülött szavakat eredményező helytelen használatával (pl. beindul, felvállal, leparkol, beüzemel – de minek folytatni, ennyi is elég belőlük), vagy a szó szerinti német fordítások ragályoszerű terjedésével. Már nem is tudunk „cél” említeni, csakis a „célkitűzés” hangzik jól a fülnék (már amelyiknek!). Ha így folytatjuk, akkor vedtet területekre gyűjthetjük a magyar nyelvet tisztán és helyesen beszélő keveset.

Ezek a gondolatok jutottak eszembe a vizsgahónap végén. Mit lehetne tenni? Elsősorban olyan oktatási rendszert kialakítani, amelyben a különböző fokozatok harmonikusan illeszkednek egymáshoz és megjelenik az igényesség. A televíziós műveltséget részben felváltja az frott szöveg gyönyörűsége és a szép-irodalmi olvasás-élmény szolgálja a pihenés, a lazítás örömét. Ezt azzal érhetjük el, ha másokat is igyekszünk meggyőzni az ilyen gondolatok helyességéről és a törvényi szabályozásban az oktatás egyes részeit nem külön, hanem összefüggésükben próbáljuk egymásba ágyazni.

Kosztolányi Dezsőtől vett idézettel zárom morgolódom soraimat:

„A nemzet akkor hal meg igazán, ha feladja nyelvét, nem akkor, amikor a határát adja fel. A határokat vissza lehet szerezni, a nyelvet soha.”

Dr. Szodfridt István

A ki járt Erdélyben a közelmúltban, annak feltűnhetett, hogy a településeken – légyen az kis falu vagy nagyobb város – sokan ácsorognak és integetnek stoppot a járműveknek. Nemcsak buszmegállóknál, hanem útkeresztvezéseknél is. Az ok egyszerű. Olyannyira megdrágult a közlekedés, hogy járatok maradnak ki vagy élnék önálló életet, s mennek arra, amerre több az utas, fityet hányva a menetrend szerinti útvonalnak. A stoppos alkalmi utas kezében szorongatja a viteldíjat, és az elért úticélnál fizet – ha hagyják.

Csikszeredába igyekezvén Bálványos után egy zöld egyenruhás intése megálltam. Nemcsak azért, mert fel szoktam venni a rászorulókat, hanem mert szemmel láthatóan szakmánkbéli volt az illető. Mint megtudtam: *Baló József* kerületvezető, aki a zombori kerületben teljesít szolgálatot.

— Éppen csutakoltunk – mondja a szimpatikus fiatalember, 850 hektár erdő gazdája.

— Aztán hány lovat tart? kérdeztem abban a hiszemben, hogy végre egy,

a terepen lóval közlekedő erdőszel be-szélhetek.

— Egyet sem – felelte és hangján éreztem, hogy butaságot kérdeztem.

Csutak

— A szokásos ellenőrzés volt, amit minden évben kétszer tart az erdőfelügyelet. Az első hóolvadás után. A kerületet járva a kivágott fák csutakját (tuskójt) vizsgáljuk. A biztonságban az érintett kerület vezetőjén kívül jelen van az erdőfelügyelő és az egyik szomszédos kerület vezetője is. Minden tuskót megvizsgálunk és a kerületvezetőnek el kell számolni velük. A szolgálati napló-

ba ugyanis be kell írni, hogy hol, mikor, milyen tuskót talált, és ha mód van rá, kideríteni, hogy ki a tolvaj. Ha sikeres a nyomozás, akkor a tolvaj fizet. Ha a kerületvezető a szolgálati könyvben nem rögzítette mindent, vagy meggyőző magyarázatot adni nem tud, akkor a büntetés a kerületvezetőt sújja.

Mint később megtudtam, a csikszeredai központhoz tartozó 280 erdősz 1992-ben a hozzávetőleg egymillió kárból mintegy 40%-ot fizetett. A fizetendő összeget a napi faár figyelembevételével állapítják meg. A táblázat szemlélteti a büntetések nagyságát. Az első számérték egy szorzó, ez a köbméterre vonatkozik, a második számoszlop az 1993 tavaszán érvényes büntetés mértéke lejben, tuskónként.

Pápai Gábor

Fafaj	Tolvaj fizet						Erdész fizet					
	tuskóátmérő centiméterben											
	8-12		40,1-44		80 <		8-12		40,1-44		80 <	
Fenyő	0,5	900	7,0	12 600	29,8	53 640	0,3	540	4,2	7 580	17,9	32 220
Tölgy	0,9	1 620	16,6	29 880	98,3	176 940	0,5	900	9,9	17 880	59,0	106 200
Bukk	0,4	720	7,2	12 960	55,8	100 440	0,2	360	4,3	7 740	33,5	60 300

Hanspeter Bobak: Az osztrák legfelsőbb bíróság álláspontja az erdőki állapotáért való felelősségről az erdei utak és jelzett ösvények környékén

1988. decemberében egy kiszáradó hegyi juhar egészen gyenge szélben gyökérgárosodás miatt egy erdei útra zuhant. Az ágak egyike elért egy, az úton éppen közlekedő személyt, aki súlyos sérülést (bénulást) szenvedett. Az út mellett az állományban álló 16 m-es fa 10 méterrel felfelé száraz koronájú volt, az alsó 10 méteren a kéreg kívülről egészségesnek látszott, vízajtások voltak rajta és a gyökérgárosodás nem látszott.

Az első bírósági ítélet az erdőtulajdonost tette felelőssé a kárért. A másodfok visszavonta az elsőfokú ítéletet, és a legfelsőbb bíróság elutasította a károsult követelését.

Mind a három bírósági szint azt a jogi véleményt követte, hogy az osztrák erdőörvény alapelvei alapján az erdei utak és nyilvánosan használható jelzett ösvények mellett erdőki állapotáért a tulajdonos akkor felel, ha ezen utakon vagy kijelölt ösvényeken a kár a tulajdonos durva figyelmenlensége vagy a kiszámítható és feltételezhető veszélyfelismerés és veszélyelhárítás szándékos elhanyagolása miatt következik be.

A bíróságok a kárfelelősség megítélését látták különbözőképpen.

Az eljárás alapján a szerző azt ajánlja az erdőtulajdonosoknak, hogy az erdei utak és ösvények mentén vizsgálják felül, vannak-e veszélyt okozó fák vagy száraz ágak.

(ÖFZ 1993. 3.Ref.: Dr. Anda István)

TES 93 innovációs kiállítás

1993. május 25-én a Magyar Honvédség Művelődési Házában Pungor Ernő akadémikus, tárca nélküli miniszter, az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság elnöke nyitotta meg az a kiállítást, amely az OMFB által támogatott kutatási-fejlesztési tevékenység eredményeit mutatta be. Az 1991-ben indult alkalmazott kutatási pályázati rendszer keretében elért eredményeket ismertető kiállításon 80 sikeres pályázat került táblák és képanyag formájában a meghívottak és az érdeklődők elé. Örvendetes, hogy a Faipari Kutató Intézet, egyetlen intézményként a szakmából, két kiállítási anyaggal is részt vehetett:

— Gipszkötésű faforgácslapok gyártási és felhasználási lehetőségeinek kutatása. Hazai alapanyagokból kísérleti üzemi gyártás megvalósítása.

— Technológiai kifejlesztése a hazai kitermelésű és import faanyagok hossz- és szélességtoldással történő méretnövelésére.

Megjegyzendő, hogy a fenti kutatási témákon túl, az FKI dicsőretet kapott a

Szerkezeti célú rétegelt falemezek tervezésének és technológiájának kifejlesztése című OMFB-pályázathoz elért eredményeiért is.

Az FKI kiállított anyaga élénk érdeklődést váltott ki a szakemberek körében. A TES 93 mozgó kiállítás, az ország több városában is bemutatásra kerül.

Dr. Németh József,
az FKI igazgatója

Erdészeti és Faipari Szakvásár Országos Erdészeti Találkozó

A WOOD-TECH Erdészeti és Faipari Szakvásár idén először került megrendezésre a hazai erdészet és faipar szelleme központjában, Sopronban.

Ez a kiállítás Magyarországon elsőként adott teret az erdészet és elsődleges faipar bemutatkozására a hazai és külföldi kiállítók számára.

A vásár megrendezésének időszzerűségét, szükségességét a szakágazaton belüli változások, strukturális átalakítások és az egyre nyitottabbá váló gazdasági élet indokolja, amit a nagyszámú érdeklődés belföldről és határainkon túlról egyaránt bizonyított.

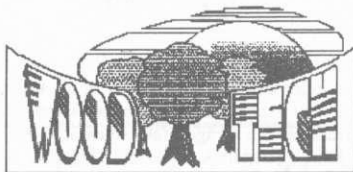
A vásáron 37 kiállító – egy-egy kiállító több céget is képviselve – (nyolc országot reprezentálva) mutatkozott be az alábbi erdészeti és faipari szakterületeken:

- * csemetekerti gépek, eszközök,
- * erdőművelési gépek,
- * fahasználati gépek,
- * haszon gépjárművek,
- * erdészeti kisgépek, segédeszközök,
- * fafeldolgozó gépek, szerszámok,
- * faipari kisgépek,
- * erdővédelmi és faanyagvédezőszerek,
- * faipari szárítók,
- * munkavédelmi ruházat, eszköz.

A szakkiállítás Tóth Béla, az E.K.F.M. (ERFATERV) Kft. ügyvezető igazgatója – a vásár megvalósításának kezdeményezője – nyitotta meg, aki üdvözlő beszédében kiemelte:

„A magyar erdészeti gazdálkodás átalakulóban van mind a tulajdonviszonyok (magánerdők), mind szervezeti változások (szövetkezetek felbomlása, RT-vé alakulás), de az erdőgazdálkodással szemben megmutatózó elvárások tekintetében is. Az új helyzethez való alkalmazkodás fokozottan igényli a naprakész információkhoz való hozzájutást, mind a nemzetközi műszaki fejlődés, mind a szakma tudományos eredményeihez. Ebből a helyzetből kiindulva határoztuk el a WOOD-TECH szakvásár megrendezését, és reméljük, hogy saját elvárásaink mellett úgy a kiállítók, mind a látogatók elvárásainak is meg tud felelni, és szándékunk szerint évenként visszatérően megrendezhetjük.”

Köszöntőt mondott Schmotzer András, az Országos Erdészeti Egyesület elnöke és dr. Kosztka Miklós, az EFE Erdőmérnöki Karának dékánja.

A WOOD-TECH 93, mint első hazai Erdészeti és Faipari Szakvásár, megszervezésekor az Országos Erdészeti Egyesület, az E.K.F.M. Kft. és az EFE Erdőmérnöki Kara együttműködve célul tűzte ki egy – a szakvásárral egyidőben – a szakmát összefogó rendezvényesorozatot, az Országos Erdészeti Találkozó létreho-

zását, melynek célja volt átfogó képet adni a résztvevők számára az erdőgazdaság és elsődleges faipar helyzetéről, felkészíteni az érdekelteket a továbblépésre.

Ezt szolgálta a *Merre tart az erdőgazdálkodás* c. konferencia. A konferencia plenáris ülésén mintegy 300 érdeklődő hallgatta az ágazat helyzetéről, irányításáról, várható jövőjéről, gyakorlati problémákról, az erdőmérnök-képzés nehézségeiről szóló előadásokat, amiket a szakma prominens képviselői – OEE, FM, AVRT, EFE, ERTI, E.K.F.M. Kft.) részéről – tartottak.

A második napon a konferencia öt szekcióban folytatódott.

1. Erdészeti politika
2. Erdővédelem
3. Erdőművelés
4. Erdészeti üzemgazdaság
5. Erdészeti műszaki.

Az utóbbi időszakban – a gyakorlatban és kutatásban – elért eredményekről, ötletekről, elvadásokról beszéltek az előadók. Az elhangzott 48 előadás anyaga külön kiadványban is megjelent. A rendezvény-sorozatot filmvetítés – *Pápai G.: Sopron 1956 és Somogyi Zoltán* kanadai élménybeszámolója – a szakmán belüli összefogás erősítését célozva – szakestély egészítette ki.

A fentiekben túlmenően a WOOD-TECH Szakvásárhoz kapcsolódott a „Szerkezetváltás és privatizációs lehetőségek az elsődleges faiparban” c. konferencia a FATE, E.K.F.M. Kft. és a soproni TÁEG közös rendezésében.

A szervezők célja – a szakma elvárásait figyelembe véve –, hogy a szakvásár és a vele egyidőben megrendezendő Országos Erdészeti Találkozó hagyományteremtővé váljon és évenkénti lehetőséget biztosítson a szakma számára az információcserére, a legfrissebb események, kutatások bemutatására, korszerű termékek ismertetésére, egyre több hazai és külföldi kiállítót vonzva. További kíváncságot, hogy a következő évi és az azt követő konferenciákon még nagyobb számban vegyenek részt az erdővel, erdőgazdálkodással foglalkozó kutatók és gyakorlatban dolgozó szakemberek is.

Nyerges Éva

Moór Arthúr (1923–1985)

Moór Arthúr, a soproni egyetemisták legendás, szigorú, félelmetes számonkérő, de vitán felül korrekt és feltétlenül tisztelt professzora – „Artúr” – idén töltötte volna be 70. évét. Budapesten, 1923. január 8-án született. Tanári diplomáját 1947-ben szerezte a szegedi egyetemen, matematika-fizika szakon. Érdeklődési területe a Magyarországon akkor még alig vizsgált differenciál-geometria és a geometriai objektumok elmélete volt. A Bolyai János Matematikai Társulatnak 1948-tól, a Tensor Society-nek 1951-től volt tagja. Debrecenben 1953-tól dolgozott a Kossuth Lajos Tudományegyetem aspiránsaként; kandidátusi értekezését is ott védte meg három évvel később, 1956-ban. Szegedre költözve a József Attila Tudományegyetemen a Bolyai Intézet Geometria Tanszékén tanított. Akadémiai disszertációját 1964-ben védte meg, elnyerve így a „matematikai tudományok doktora” címet. Nem sokkal ezután, 1968. január 20-án kapta meg kinevezését Sopronba, egyetemünk matematika tanszékére.

Moór Arthúr igazi elméleti matematikus volt. Tudományát a nemzetközi élményben művelte, szakterületén ma is a világ legjobbjai között tartják számon. Hallgatóinak jó része alig-alig tudta követni szélesebb levezetéseit és a kijelölt matematikai célok megközelítésének hogyanját-mikéntjét. Mikor az összes tábla tele volt, pár lépést hátrált. Egy pillanat alatt végigfutotta a „csillag és kigyócska relációkkal” ékesített sorokat. Ilyenkor néha a homlokára csapott, és „jaj, de csacsi vagyok!” kiáltással a táblához sietve a kb. 10 m²-nyi dzsungelben egy-egy indexet átjavított. Emiatt azután többször kért bocsánatot. Egészen belepírult. Dermetlen néztük.

Gyakorlati, praktikus dolgokban viszont ő volt bizonytalan. Egyszer fél napot állt gondolataiba mélyedve a sorompónál, mert nem vette észre, hogy az elromlott. Előadásain lázasan kutatta az utat, amelyen lehozhatná valahogy a matematikát közénk, a földre. Szakmai gyakorlati példákat keresett, többnyire sikertelenül: „Az asztalhoz például – tisztelt kollégák – kell ugye 6–7 db fa(!) és egy marék (mondjuk 16 db) srófszeg(!)”. A matematika és a faipar közötti interdiszciplináris mezőn való ka-

Várjuk Önt is a fedélzeten!

Fly by Arthours!

(Karikatúra az 1984-es Horribile Dictu diákújságból.)

landozás itt egy kicsit megakadt, mert az elhangzottakat általános – bár tiszteletteljes! – nevetgélés, vihogás követte. Ő kíváncsi érdeklődéssel nézett ránk és derűsen – jókedvű a hallgatóság! – keresett másikat, még jobb példákat...

A diákok állandóan kifogásolták az „óriási, mérnökök számára abszolút fölösleges” tananyagot. Ebben azonban Moór Arthúr véten volt. Az egyetemre érkezve felkereste a tanszékeket és mindenhol megkérdezte: mely matematikai tételek szükségesek a tárgy oktatásához? Az anyagot ennek alapján állította össze, adta le és kérte számon kérhelhetetlenül.

Csak az legyen egyetemi polgár, aki idevaló – vallotta, ezzel is emlékeztetve iskolánk régi rangjára és elvét kivételt nem ismerve érvényesítette. Ez többször jelentett évfolyamfelezést...

Sokan csak erre emlékeznek, meg arra, hogy vizsgaidőszak végén már nagyon nehezen vette tudomásul a mi

„csacsiságainkat”. Pedig megpróbálta oldani a vizsgák feszült légkörét. „Tisztelt kollégám ne féljen tőle, nem ló az, nem rúg, nem harap! Persze – maga faiparos. Nem foglalkozik lovakkal.” A reszkető vizsgázók ettől még nem érezték magukat vidámabbnak.

Személyében maga a tudomány volt jelen és általa megérintett mindannyiunkat. Kevesen ismerték viszont a felvázolt kép mögött az embert, aki munkatársai szerint: kitűnő humorú, mindig segítőkész, nagyon becsületes, szakmai fedéltséget nem ismerő, a vitákat kedvelő volt, aki tudományán kívül szerette a sakkeladványokat, de még inkább a repüléssel kapcsolatos problémák vizsgálatát.

A Sopronban töltött 17 év alatt mintegy 1500 diák mérnökké nevelésében működött közre. Tudományos munkásságát száznál több tanulmánya, emlékévt viszont mi őriztük!

F. Nagy Györgyi – Szemerey Tamás

A Földművelésügyi Minisztériumban 1993. június 2-án tartott sajtótájékoztatón dr. Szabó János miniszter úr bejelentette, hogy megalakításra került az Erdészeti Hivatal.

Az Erdészeti Hivatal alakításának alapvető indokaként kiemelte, hogy mind nemzetközi, mind hazai vonatkozásban az erdők a közérdeklődés középpontjába kerültek. Ezt látszik igazolni az 1990. évi strasbourgi erdészeti felelős európai országok miniszteri konferenciája, az 1991. évi párizsi erdészeti világkongresszus, az 1992. évi riói környezetvédelmi világtalálkozó, valamint az 1993. évi helsinki erdészeti ügyekért felelős európai miniszterek konferenciája.

A hazai gazdasági változásokban az erdők birtoklásában érzékelhető tulajdonosi váltás jelentősen megnöveli az erdészeti igazgatás hatékony összefogásának fontosságát.

Az Erdészeti Hivatal alakításának folyamatában kiemelkedő szerepe volt az 1993. február 24-én rendezett I. Országos Erdész Gyűlésnek, melynek fővédője és nyitó előadója dr. Antall József miniszterelnök volt.

Az Erdészeti Hivatal vezetésére Dauner Márton fősztályvezető kapott megbízást elnöki cím használatával.

A tavaszi félév eseményei a középfokú erdészeti oktatási intézményekben

A második félév iskoláinkban a különböző megmérettetések féléve. A megmérettetés az iskolák tanulói keresztléve egy kicsit az iskolai oktató-nevelő munka megjelenése is. Azért „egy kicsit”, mert egy adott év „megmérettetés” diákjainak teljesítményei nem képviselhetik az adott iskola hosszabb távú megítélését!

A naplári év első hónapjában, január 29-én az erdészeti szakközépiskolák végzős növendékei számára az Országos Szakmai Tanulmányi Verseny (OSZTV) első fordulója volt. A versenyre érdemesnek jelölt tanulók írófás írásbeli dolgozatot készítettek. [Az ilyen versenydolgokat szerkezeti felépítése: egy komplex szakmai téma feldolgozása (esszé), illetve feladatlap megoldása.]

Az FM által felkért bíráló bizottság 18 tanuló dolgozatát minősítette úgy, hogy a második forduló résztvevője lehet. A második forduló 1993. március 26-án Barcsen zajlott, ideális feltételek mellett. A behívott 18 tanuló az esszében a „Környezetvédelmi erdők” témakört kapta, a feladatlapra a szakmai kérdések mellett matematika, fizika feladatok is voltak. A dolgozatok értékelése után az alábbi sorrend alakult ki:

1. Királymezei Viktor	Szeged
2. Vezse Péter	Szeged
3. Palkó Átilla	Szeged
4. Szabó Zsolt	Szeged
5. Zámbo Gábor	Szeged
6. Borka Róbert	Sopron

Az első három helyezett soproni továbbtanulás (EFE) esetén – felvételi vizsga nélkül, maximális pontszámmal kerülhet be az egyetemre. A helyezett további tanulók mentesülnek (az első hárommal együtt) a képesítővizsga elméleti tárgyaiból.

A szegedi Kiss Ferenc Erdészeti Szakközépiskola a névadó születése napján (április 24.), ahhoz kötődően iskolnapot szervezett ez évben április 23-án. Az iskolnap régi hagyomány felújítása, ez volt a kilencedik. E nap keretében az iskola tanulói előadásokat tartottak 9 szekcióban. Az idén 60 előadás hangzott el, s ez 76 diák tanórán túli

tevékenységét dicséri. (Az iskola tanulói létszáma 340 fő, előadó tanulók 76 fő, 22%.) A szekciónkénti legjobb előadók, előadások díjazásban részesültek.

Ekkor történik a bázis-erdőgazdaságok által meghirdetett szakmai pályázatok diákok által beadott pályamunkák díjazása is. A „Kiss Ferenc-napon” adományozza az iskola a Kiss Ferenc díjat a szakmai, tanulmányi munkája alapján az arra érdemesült legjobb tanulónak. Ebben az évben Kovács Zoltán bizonyult méltónak a díjra.

Ugyancsak e napon került sor a Kiss Ferenc Közérdékű Alapítvány kamataiból származó Kiss Ferenc-díj kiosztására. A kuratórium állásfoglalása alapján: Horváth Lászlóné, Mészáros Tiborné, Tihanyi Klára, Zsibók András részeseült e nemes elismerésben. A diákok az „Év legnépszerűbb tanára” címet adományozták Medvecz Gábor mérnökianárnak.

A hajdani Összetett Szakmai Honvédelmi Verseny (mely a KGST országok

közt nemzetközi is volt) folytatásaként tavaly a mátrafüredi Vadas Jenő Erdészeti Középiskola új tartalommal kezdeményezett elméleti-gyakorlati versenyt egyéni nevezéssel az V. éves technikusjelöltek számára (Vadas Jenő-kupa). E kezdeményezés folytatásaként a soproni Roth Gyula Erdészeti Szakközépiskola április 26–28-án rendezett versenyt (Roth Gyula-kupa). Ízelítőül a versenyszámokból: határazonosítás, motorfűrész szerelése, darabolás, gyéritéjelölés, komplex növényfelismerés, fakészlet-meghatározás, választékolás és számbavétel, lövés álló őzalakra. Az összetett verseny eredménye:

1. Zámbo Gábor	Szeged
2. Keszei István	Sopron
3. Bradács Ákos	Szeged

A Husqvarna cég magyarországi képviselője (Illés Gábor) a helyezetteknek értékes tárgyatulalmat adott át (motorfűrész, adapteres motorfűrész, fűnyíró). Jövőre Szeged lesz e verseny vendéglátója.

Milyen fenyők alkotják a füzerradványi védett fasort?

A „kutatásra” az serkentett, hogy különböző forrásokban más-más elnevezés szerepel:

– **Védett természeti értékeink.** Szerk.: Kopasz Margit, Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1978. 123. oldalon: *Pinus silvestris* var. *turfosa* Woerl.

– Gyulai Iván: **Védett természeti értékek Borsod-Abaúj-Zemplén megyében.** Miskolc, 1984. 55. oldalon: *Pinus silvestris*, „Virgata”.

– **TermészetBÜVÁR** 1992. 5. számában képaláírásaként feketefenyő (*P. nigra*). *Erdészeti körökben P. silvestris* ssp. *silvestris* var. *pannonica*-ként. Dr. Lenár György (Borsodi EFAG Hegyközi Erdészeti Igazgatóság) írásbeli tájékoztatása szerint: „A fasor egyik elpusztult egyedét az 1989. évben kivágtuk és támogatásban 136 évgyűrűt tudtunk megszámolni rajta. A feketefenyő pótlásként került a fasorba. A jelenlegi arány közöttük 129:70 a „Virgata” javára.”

„A szóban forgó fasor eredetileg a *Pinus silvestris* „Virgata” fajta egyedéből létesült. Ez a fajta Dél-Franciaországból származik, ahol az erdőállományokban – a populációból újra és újra kihaladva – szörványosan vadon is előfordul. Különleges alakjával, szabálytalanul kanyargó és szép színű ágrendszerével festői látványt nyújt. Egy kapatilis idős példánya a kastélypark egyik tisztásán szoliterként is megtalálható volt.” Schmidt Gábor, 1989. (Ezért azt ajánlja, hogy ezen idős példány megfelelő utódaiból váltsák le a feketefenyőket.

Stollmayer Ákosné

A négy erdészeti szakmunkásképző iskola tanulóinak megmérettetése – hagyományosan a *Szakma Kiváló Tanulója* versenyen történik.

Az iskolák osztályonként négy–négy tanulóval nevezhetnek. A végső elbírálásban az egyéni helyezések mellett a négyfős csapatok legjobb három tagjának eredményével csapatversenyt is értékelnek.

A verseny számai: írásbeli szakmai elmélet, szóbeli szakmai elmélet.

Gyakorlati feladatok: lánckímélő darabolás, gallyazás, állófa térfogatának szembecslése, fadöntés, tisztításjelölés, LKT-val való közelítés nehezített terepen, motorfűrészszerelés.

A feladatok maximális megoldásához képest 75%-os teljesítmény a jeles minősítésű szakmunkás bizonyítvány elnyerését jelenti.

Erre a versenyre a fennállásának 30. évfordulóját ünneplő szöcsénypusztai Erdészeti Szakmunkásképző Intézet rendezésében került sor május 10–12. között. A szép környezetben, jól előkészített verseny pályán (marcali erdészet területén) színvonalas, izgalmas verseny zajlott.

Végül is hét tanuló teljesítette a 75%-os szintet, s kapta meg a „jeles” szakmunkás bizonyítványt. Az első három helyezett a *Sühl* és *Husqvarna* képviselőtől értéktes tárgyjutalomban (motorfűrészek, adapterek), a felkészítő tanárnak pedig pénzjutalomban részesültek. Az első három helyezett:

<i>Fazekas Zsolt</i>	Ásotthalom,
<i>Gyermán András</i>	Ásotthalom,
<i>Grekša Zsolt</i>	Ásotthalom.

Felkészítő tanárunk az iskola szaktanári kollektívája segítségével *Mityók Tibor*. A tanulók természetesen verse-

nyeznek közismereti tárgyakból is – igen szép eredményekkel (pl. biológiából *Kitaihel Pál*-verseny, fizikából *Budó Ágoston*-verseny stb.) s nyerneket egyetemi felvételt, külföldi utazást.

Befejezésül az FM Tudomány-szervezési és Oktatási Főosztályhoz a szakoktatási intézmények által küldött bejelentések alapján a záróvizsgákra jelentkezők létszáma:

technikus képesítő vizsga, nappali tagozat	156
technikus képesítő vizsga, levelező tagozat	58
szakközépiskola érettségi, levelező	87
erdőgépész szakközépiskolai érettségi	39
erdőművelő-fakitermelő szakmunkás	137 fő.

Eszes Ferenc

Tisztelt szerkesztőség!

Termelőszövetkezetben ágazatvezetőként dolgoztam húsz évig. Sajnos múlt időt kell használni. A termelőszövetkezet felszámolás alatt áll. A beláthatatlan ideig elhúzódó kárpótlási ügyek miatt és azért is, mert nem kaptunk engedélyt fakitermelések végzésére, a tsz vezetősége feloszlatta az erdészeti ágazatot. Igaz 1800 ha-os erdőterületünk van.

Pillanatnyilag még állásban vagyok, de bármelyik nap munkanélkülivé válhatok. Az erdőbirtokossági társulások az idén még nem jönnek létre, ez számomra nyilvánvaló. A régi szervezeti keretek összcmlanak, de az újak nem jöttek létre.

Nagyon nehéz hónapok várnak rám és a hozzám hasonló helyzetben levő termelőszövetkezeti erdészekre. Ezért olvastam érdeklődve a „Felhívás alapítvány létrehozására erdész szakemberek támogatására” címmel közzétett hírt. Egyetérték és támogatom az „Alapítvány”-t. Nagyon valószínű, hogy szükségem lesz az Önök segítségére. Elsősorban az álláslehetőségek érdekelnek, de érdekelnek vállalkozások beindításával kapcsolatos kérdések is.

Ide jutottunk! Munkahelyi vezetőim nagyon könnyen elfelejtették, hogy az alapítványon belül az erdészeti ágazat hosszú éveken át a szövetkezet egyik eredményes területe volt.

Csak magunkra számíthatunk. Középfokú nyelvvizsgám van német nyelvből. Nem kívánok munkanélküli segélyen élni. Dolgoztam már külföldön is, fizikai állományban (erdőművelésben) Németországban. A család érdekében sok mindenre képes az ember. Egyelőre 4-6 hónapos időtartamra vállalnék munkát, mert jelenlegi munkahelyemet nem akarom feladni. A tsz. szolgálati lakásában lakom.

Szervezőmunkájukhoz sok sikert kívánok!

Öszinte nagyrabecsüléssel

Saródi Péter
erdőmérnök

Tisztelt Szervezők!

Az erdészeti szakemberek támogatására létesítendő „Alapítvány” céljával egyetérték. Létrehozását, működtetését anyagilag és erkölcsileg támogatom.

A közcélú alapítvány létrehozását 5000 Ft-tal, azaz: Ötezer forinttal támogatom. Köszönöm emberséges kezdeményezésüket.

Tisztelettel

dr. Váradi Géza
erdőmérnök, ny. vezérigazgató

Tisztelt Szerkesztőség!

Elnézésüket kérem a zavarásukért. Először is gratulálni szeretnék a színvonalas lapjukhoz. Már több éve olvasom az Önök lapját. Én is erdészeti szakember vagyok és tetszik a lapjuk. Egy dolgra szeretném felhívni a figyelmüket. Írnak erdészekről, mérnökökről stb., *de erdészeti fizikai munkásokról még nem nagyon találtam cikket*. Pedig igazán megérdemelnék, hiszen ők azok, akik kint vannak télen a kemény minuszokban és nyáron a 30–40°C-ban. Kemény fizikai munkát végeznek éppúgy a fakitermelők, mint az erdőápolók, és ezt mintegy havi 9–10 ezer nettóért, és a legtöbbszörben magas szakmaszeretet és szakértelem van. Sokuk megszállott ember (az erdők megszállottjai), akiknek az életük az erdő.

Tisztelettel

Mónus Gábor

Erdőárak, erdőpiac Ausztriában

Az erdőtulajdonosok cseréjénél az irodalom az erdő értékének megállapításához az összehasonlító eljárást ajánlja. A gyakorlatban csak a hagyományos számítási módok és ökoliszabályok kerülnek alkalmazásra.

Ennek okai a következők:

- gyakorlatilag nincs erdőpiac,
- ritkán adódik lehetőség az összehasonlításra,
- egyik erdő nem hasonlít a másikra,
- a talaj és állományérték elválasztása lehetetlen.

Egy 1992 őszén elfogadott disszertáció keretében kísérletet meg megvizsgálni, igazak-e ezek az okok:

7100 magánerdő-eladás adatait vizsgálták meg 1981–1990 között, valamint az osztrák államerdészet 1974–90 közötti 6880 darabos erdőforgalmát.

A következő feltételezések igazolódtak be:

- az erdő maximális és reálértéke növekedett, noha a reálérték csak minimális mértékben,
- az erdőérték és az egyes szövetségi államok között szignifikáns összefüggések vannak,
- a lakosság sűrűsége befolyásolja az erdőértéket és a forgalom nagyságát,
- az erdőterület nagyságának növekedésével az erdő m²-értéke csökken,

- az erdő értéke arányos a mezőgazdasági területek és építési telkek értékével (a mezőgazdasági területek mekközeliítően kétszeres, az építési telkek harmincszoros értékűek, mint az erdő).

Az erdő piacát az alábbiakkal lehet jellemezni:

- noha a piaci objektumok heterogénebbek, nem kisebb a homogenitási fok, mint az építési telkekénél,
- nem vagy alig szervezett,
- jogi (földtörvény) és gazdasági (tőkehiány) okok miatt korlátozott,
- az összes tőkéletlenséggel terhelt,
- kevésbé rugalmas.

Néhány adat a vizsgált forgalomból

Kivonatos ismertető, GFZ 1993 március

Év	Eladások száma	Ha	Átlagár	Max. ATS/m ²	Mín.ár ATS/m ²
1981	500	1 152 7952	9,09	50,00	1,20
1982	676	1 957 5242	11,11	60,40	0,70
1983	743	2 685 3120	11,95	38,00	1,40
1984	714	3 020 2490	12,13	54,10	0,90
1985	631	2 964 9766	12,03	60,00	0,50
1986	762	2 489 1357	12,15	52,60	0,70
1987	885	4 943 1162	11,01	66,30	0,50
1988	767	1 749 5388	13,18	174,00	0,90
1989	708	2 124 3389	13,90	80,00	0,90
1990	719	2 655 9370	13,57	90,40	1,20
Összesen	7105	25 742 9102	12,04	174,00	0,50

Gerhard Lindermann: Entwicklung und externe Bestimmungsgründen von Waldpreisen

(ÖFZ 1992. 9. Grundverkehr mit Waldflächen Ref.: dr. Anda István)

Példamutató erdőművelési szakosztályülés!

Zsúfolásig megtelt a Budai Edző- és Rekreációs Központ ebédlője, amikor *iff. dr. Solymos Rezső*, a Pilis Parkerdőgazdaság budapesti erdészetiének igazgatója munkatársaival bemutatta erdészetiüket, mely sajátos erdő- és állománygazdálkodást, közjóléti tevékenységet folytat.

Kivonatossan közöljük a közel száz szakember előtt elhangzott előadásokat.

Az időjárás kegyes volt a terepi bejárásához, mert a sűrűsödő fellegekkel egy-két csepp eső ijesztgette a bemuta-

tó állomásain végigsétáló szakembereket, bár győntető volt a vélemény, hogy egy kiadós eső sokat segítené volna a kefesúrn bükkújulat megmaradásán.

A délutáni szakmai fórum felkért előadóit megelőzően *Varga Béla*, a szakosztály elnöke, az ágazat időszerű kérdéseivel foglalkozott.

Ezt követően *Tarján Lászlóné* államtitkár, *KTM, dr. Csák Emőke*, a Fővárosi Önkormányzat Környezetvédelmi Bizottságának alelnöke, *Szabados János* igazgató, *ÁV.Rt., Dauner Márton*, az FM Erdészeti Hivatal elnöke,

Osvai András, a Pest megyei Önkormányzat Környezetvédelmi Bizottságának elnöke, *Kocsis László* kertészmérnök, közgazdász, a FŐKERT főigazgatója, a Fővárosi Önkormányzat Környezetvédelmi Bizottság állandó szakértője szólalt fel.

A vacsora után éjszakába nyúló beszélgetésen a kérdezők ismételt felvetések az FM-hez tartozó egységes államerdészet szakmai óhaját. Erre azonban a jelen helyzetben sem gazdasági, sem jogi lehetőség nincs.

A budapesti erdők a közjólét szolgálatában

Az ország üdültercdeinek 14%-a Budapest közigazgatási határán belül található, ami egyben azt is jelenti, hogy az itteni erdőket teljes egészében az üdülési, közjóléti funkcióknak megfelelően kezeljük.

A fővárosi erdőket a Pilis Állami Parkerdőgazdaság budapesti erdészete kezeli.

Az 1790-es birtokösszeírás szerint Buda város erdőterülete 1320 hektár volt. 1831-ben és 1854-55-ben ismerték fel először a két kolerajárvány idején az erdők egészségvédő hatásait, amikor a város tehetősebb polgárai a budai erdőkben kerestek menedéket a járvány elől. Az erdők egészségvédő szerepének felismerése megállította az erdők irtását. Közéleti személyiségek, írók, politikusok emeltek szót a város erdeinek érdekében. 1869-től 1885-ig minden kitermelést megtiltottak. Az első nagyobb fásítási program 1877-ben kezdődött. 1902-ig 200 ha erdőt telepítettek. A főváros erdeinek kezelésében jelentős változást hozott az 1879-es erdőtvény megjelenése. Az erdőtvény alapján a főváros utasítást adott ki rendszeres használati terv készítésére. Az üzemtervezést megelőző felmérés alapján a budai oldalon 1334 ha, a pesti oldalon 84 ha erdő volt, vagyis az egy lakosra jutó erdőterület 34 négyzetméter.

Az 1883-ban elkészült üzemterv jelentős faállomány-szerkezetátalakítást írt elő, mely a termőhelynek megfelelő, őshonos fafajokból álló faállványok visszaállítását tűzte ki célul mesterséges erdősítéssel. A Guckler Károly irányításával folyó állományátalakítási munkálatok nagy területű kitermelésekkel jártak együtt, ezért erős ellenállást váltottak ki a közvéleményben. Ennek hatására 1901-1911 között csak egészségügyi termelést végeztek, felemelték a vágásfordulót és előtérbe helyezték a természetes felújítást. Az elmúlt század végén megindult az erdők feltárasa, parkerdővé történő berendezése.

A két világháború felbecsülhetetlen károkat okozott a faállományokban - 1000 hektárnál több erdőt vágtak tarra -, ennek hatásait napjainkban is

érezzük. 1949-ben a budapesti erdők államerdészeti kezelésbe kerültek. Az Országos Erdészeti Főigazgatóság 1955-ben a főváros erdeit parkerdővé nyilvánította, csökkentették a fakitermelési előírásokat, külön fedezetet biztosítottak a parkerdei többletköltségek-re.

Az egyre fokozódó terhelés eredménye, hogy a budapesti erdőkben a 100 évesnél idősebb, mintegy 400 ha erdő közel kétharmada beteg, jelentős hányada kipusztult, természetes felújításra már nem alkalmas. A 694 ha 80-100 éves korú faállományokban még elviselhető a záródásihiány, ugyanakkor már látható, hogy ezek felújítását is a 140-160 éves vágásforduló ellenére célszerű lenne több helyen elkezdeni. Fiatalabb állományaink jobb állapotban vannak, mivel a nevelővágások sok esetben a száradék kitermelése miatt kedvezőbb képet mutatnak.

Ezek együttes eredményeként napjainkban a budai hegycsúcsokon mintegy 12 000 m³ lóban száradt, illetve már súlyosan beteg fa áll. A leglátogatottabb kirándulóhelyek és a fő közlekedési útvonalak mellett jelenleg 4-5 ezer m³ beteg, elhalt, vagy egyéb okok miatt veszélyessé vált fát kell kitermelni a

közeljövőben. Ennek a faanyagnak mintegy 75%-a ipari célra alkalmatlan, de közel 20-30%-ot jelent az a mennyiség, amely már tűzifának sem használható, ugyanakkor sok esetben a közjóléti szempontok miatt meg kell semmisíteni vagy el kell szállítani a területről.

A fakitermelés szigorú társadalmi kontroll mellett folyik, részben ennek köszönhető, hogy a szakmailag indokoltnál később kerülnek egyes erdőrészek kitermelésre. Az erdészeti területén végzett munka alig, vagy csak speciális eszközökkel gépesíthető.

Az erdei ökoszisztémák élő és élettelen alkotóelemei olyan komplexumot alkotnak, amelyre a nagyarányú önszabályozó képesség révén általában a stabilitás a jellemző. Abban az esetben, ha az alkotóelemek egymás közötti hierarchikus rendszerét olyan mértékű zavaró hatások érik, amelyeket az erdei ökoszisztéma az önszabályozás útján nem tud kiegyenlíteni, súlyos károk következhetnek be. Sajnos a biológiai egyensúly a budapesti erdőkben is jelentős mértékben megbomlott. A környezeti ártalmak mérséklése nélkül parkerdeink nem tarthatók fenn a megkívánt színvonalon.

Ijf. dr. Solymos Rezső

A közismerten hasznos földgiliszták - néhány fajtól eltekintve - általában érzékenyek a talaj savanyúságára. Angol és francia kutatók fiatal fenyőállományok alatti savanyú talajokat meszezték (tőzeget és barna erdőtalajt), mivel az alacsony pH érték miatt a földgiliszták gyakorlatilag hiányoztak ezekből a talajokból. Néhány kísérleti parcellába máshonnan gyűjtött földgilisztákat is telepítettek meszezés mellett, vagy anélkül. A kontroll parcellába se mesz, se giliszták nem kerültek. Egy év elteltével földgilisztát csak a meszezett parcellákban találtak, a legtöbbet ott, ahol meszezték és gilisztákat is telepítettek. Franciaországban például a földgiliszták egyedsűrűsége 5-ről 11-re emelkedett m²-enként, 6 db/m² volt a szomszédos lombos erdő alatt és 0 db/m² a meszezetlen lucos parcellákban. A meszezett parcellák állományainak magassági növekedése jobb volt, mint a kontroll állományoké, s ez a földgiliszták tápanyag-körforgalomra gyakorolt kedvező hatásának tudható be.

(Ecology and Management, 55. Ref.: Szemerey T.-né)

Erdőművelés egy világváros árnyékában

A Pilisi Állami Parkerdőgazdaság budapesti erdészetének erdőművelési munkái ugyanazon szakmai elveken alapulnak, mint az ország bármely más hasonló termőhelyű erdészeténél. E munkák végrehajtásában és azok költségeiben mégis jelentős eltérések tapasztalhatók. Ennek oka, hogy az általános érvényű szakmai elveket a helyi sajátos problémákkal egyeztetni kellett. A szakma és a társadalom igényei között olyan kényes egyensúlyt kell nap mint nap fenntartani, amely a gyakorlati élet próbáját is kiállja.

Mindezeknek az elvárásoknak és hatásoknak meg kell felelni. A gazdaság, a Budapesti Erdőtervezési Iroda és az erdészet vezetősége a szakmai kérdé-

sekre megoldásokat dolgozott ki. Az idén életbelépő erdőtervben ezeket a felzárkóztatási lehetőségeket lehetőségek szinten a következő 10 évre sikerült feloldani.

Ennek eredményeként:

– A budai oldalon sok helyen szálalóvágásos üzemmódot írunk elő, tehát folyamatosan több korú erdő van a területen.

– A felújító és tarvágások az eszték döntő többségében több lépcsőben hajthatók végre, kis területekkel.

– A pesti oldali akácokos helyécre egyik lehetőségként egyéb lombos erdő (pl. juharos, hársas, törökmogyorós stb.) hozható létre.

A lakosság így nagyobb kirándulóértékű erdőhöz jut. Ennek azonban mind

a faanyagból származó árbevétel-kiadás, mind az állományátalakítás többet jelentősége miatt jelentős ára van.

– A korábbi túltartás és a pusztulás miatt most az évtizedek alatt felhalmozott problémákhoz hozzá kell nyúlni. Ennek eredményeként több mint ötszörösére növekedik a véghasználati terület. Ezért 30 éven át 80 ha (redukált) területen kell évente véghasználatot végezni, hogy a korosztályviszonyok kedvezőbbé váljanak. Ennek gazdasági terhe óriási lesz az erdőfelújításban. Ezt felváltalni csak akkor lehet, ha az erdőfelújítás finanszírozása megoldódik.

Dobos Sándor

erdőművelési műszaki vezető

Az üdülőerdő-gazdálkodás és erdőművelés kapcsolata

Az erdőterületeken szemtől szembe érkező észrevételek kapcsán beszélgetést kezdeményeztünk, és szakmailag indokoltuk a kifogásolt tevékenységet, a jogosan kifogásolt hibákat korrigáltuk. Közönségkapcsolatunk szélesebb körű kiterjesztése érdekében megkerestük az önkormányzatokat és a médiákat, korrekciós tájékoztatást adtunk tevékenységünkről és a felmerült problémákról. Az erdővédelem hosszú távú megoldását az ifjúság környezet- és természetvédelmi szemléletének formálásában látjuk. Két és fél éve működik az évente több ezer gyermeket foglalkoztató ingyenes gyermekprogram az óvodák és iskolák számára. Reméljük, hogy ebben a fogékonny korban olyan érzelmi kötődés alakulhat ki, amely a természeti folyamatok, törvények és az erdőterületen végzendő tevékenységek ismeretével párosulva a természeti környezet értékeinek védelmét a felnövekvő nemzedék bármely tevékenységén keresztül is biztosítja.

A közönségkapcsolatok erősítésének következtében az önkormányzatokkal egy együttműködés alakult ki. Támogatásuk enyhítette a közjóléti feltételek szinten tartásának finanszírozási gondjait. Az ifjúsági programok feltételeinek megteremtését, mintaterületek kialakítását pályázatok elnyerése tette

lehetővé. Fontos eredmény, hogy ma már az igények és bírálatok mellett munkánkat elismerő telefonokat és leveleket is kapunk.

Egyre nagyobb mértékű az erdészek felelőssége az esztétikai igények figyelembevételét tekintve a kezelői tevékenység során. Az erdő nemcsak a természeti környezet egy darabja, de a benne sétáló ember számára megújuló teret rendszere ezernyi látképpel, annak elemeivel, formáival, színeivel. Ezért nagyon fontos, hogy a térbeli viszonyok harmonikusak, egyértelműek legyenek. Az erdő térformáló képi elemei egymást erősítő elv szerint szerveződjenek egységbe.

Az erdőkben a faállománnyal rendelkező területek és üres foltok, tisztások, vagy az eltérő korcsoportú állományok találkozásának horizontális jellemzői határozzák meg a hozzájuk tartozó függőleges térhatároló falak alakulását. Ezért az erdészeti térképző tevékenység szoros összefüggésben van az egységesen kezelt erdőrészekben végzett erdőnevelési munkákkal.

A véghasználatok során a szakmai szempontok mellett figyelembe véve az emberi térférőteltség törvényszerűségeit, olyan térformáló tevékenység végzendő, mely jobban szolgálja a természeti értékek szépségének élvezetét. A lakos-

ság ilyen igényének figyelembevételével az erdőgazdálkodási tevékenység könnyebben elfogadható.

Amennyiben az erdőfelújítások folyamán nagy összefüggő területek végvágása történik meg, a kialakított tér méretei túl nagyok. Nemcsak a tér érzékeléséhez szükséges áttekinthetőség vesz el, de a látogató nézőpontjából megbocsáthatatlan „erdőtűrés” történik. A laikus szemlélő számára erdőt a koros állományok jelentenek, a természeti törvények értelmében pedig több emberöltő szükséges ahhoz, hogy ugyanazon a területen hasonló korú faállomány jöjjön létre.

A jól vezetett sétaútról táru fel a legtöbb látvány a sétáló számára, ezért az esetleges új nyomvonal kialakításának vagy a meglévő környezet alakításának szempontjai is jelentősek.

Az erdő és társadalom kapcsolatának javítása hosszú távon eredményesebbé teheti a természeti értékek védelmét, kellemesebbé és emberibbé a városiak életét. E célok elérésének elengedhetetlen feltétele a különböző szakterületeken dolgozók folyamatos együttműködése.

Safcsák Judit
parkfenntartási
műszaki vezető

Vadgazdálkodás, fahasználat, fafeldolgozás a budapesti erdőszetnél

Erdőszetünknel a vadgazdálkodás hagyományos értelemben nem létezik. Fő feladat a vaddisznók létszámának állandó minimális szinten tartása. Erre két lehetőségünk van: az egyik a hagyományos, puskával történő létszámazás, eldugott völgyekben biztonságos szórókön. A másik módszer az élővadbefogás, amit sűrűn járt és lakott területeken végzünk, ez utóbbi a hatékonyabb módszer. Csak egy összehasonlító adat: az utóbbi négy évben 116 db vaddisznót lőttünk, és 781 db-ot fogtunk.

A vaddisznók komoly társadalmi konfliktusok okozói. Sajnos néha még balesetet is okoznak. Sok vaddisznó már nem az erdőben él, hanem gondozatlan külvárosi kertekben. Ezek a sűrű bozótosok a nappali fekhelyük és innen váltanak ki estőnként. Szerencsére az élővadbefogás hatékonyságának köszönhetően csökkent az állandó panaszos telefonbejelentések száma.

Erdőszetünk egy hosszabb távú program alapján elkezdte az előző években túlzottan magas vágásfordulóval kezelt erdők felújítását. A vágásfordulók túlzott eltolása az esetek nagy részében komoly problémát okozott. Elvesztettük a természetes felújítás lehetőségét. Előfordult, hogy 125 éves sarjcseserben növedékköszörítő gyérítést kellett végezni.

Ez olyan mértékű váltás volt a fahasználatban és természetesen a művelésben is, hogy az eddigi évi 5–7 ezer brm³ 12–15 ha véghasználati redukált területről 25 ezer brm³-re és mintegy 80 ha véghasználati redukált területre nő.

A mi öreg, rossz minőségű, túltartott és vékony, görbe nevelőválaszokból kikerülő fát hasznosító fahasználatunk csak úgy maradhat életképes, ha erdőfenntartási-járuelékmentességet tudunk kapni. A költségkímélő termeléseknek az alapja és kulcsa a kerületvezető erdősz. Az 6 munkáját kell minél jobban megbecsülni mind erkölcsileg, mind pedig anyagilag. Csak jó képességű és biztos anyagi háttérrel rendelkező erdőszekkel tudjuk végrehajtani hosszabb távú állományátalakítási és felújítási feladatainkat.

Erdőszetünk fahasználatához szervesen kapcsolódik szerep lehetőségekkel működő faiparunk. Szinte csak saját rossz minőségű ipari fánkat dolgozza fel és készíti belőle eladható terméket, valamint végzi a közjóléti tevékenységünk működéséhez elengedhetetlen padok, asztalok és játékok előállítását.

Szelcsányi György
fahasználati műszaki vezető

SZELEKOVSKY LÁSZLÓ

Eltűnt fasorok és erdősavok nyomában

„A nemzetnek az erdőben rejlő vagyona nemcsak jövedelmi tárgy, hanem a közjóléti egyik jelenlény tényezője.”

(Kaán Károly)

Mottója és vezérgondolata volt annak a megbeszélésnek, amelyet Békés megye Önkormányzati Hivatala és Medgyesegyháza Önkormányzata hívott össze tizenkét település képviselője, vadásztiárságok, erdőszek, egyének és társzakterületek részvételével Medgyesegyházán.

Békés megye 4,2%-os erdőállóságával az ország fában legszegényebb vidéke, mégis elsősorban nem az összefüggő erdő hiányzik az itt élőknek, hanem a melioráció és a nagyüzemi mezőgazdasági művelésre alkalmas táblák kialakításakor eltűnt fasorok és erdősavok hiánya a legfőbb, és ez okozza a legtöbb problémát. Eltűnésükkel megszűnt a tájvédelem, a településvédelem, növekedett a deflációs károk nagysága, többszörösére emelkedett az egészségügyi megbetegedések száma. A Körös–Maros által kialakított valamikori belvizes mocsaras táj gazdag vadállománya megtalálta a számára alkalmas élőhelyeket, a szaporodás feltételeit, ennek hiányában mára ez is eltűnt.

Nem a nosztalgia vezérel bennünket, hanem a jövőnké. Ha nem teszünk

többet az eddigieknél, tovább sivatagosodik a táj, romlanak az életfeltételek, romlik a Kaán Károly írta közjóléti, amelynek alakítója a fa, az erdő. Több vizet nehezen tudunk idehozni, fasort, erdősavot, egyáltalán, a fát annál inkább. Békés megyében az erdőszítésre szánt csekély állami támogatást a helyi szűkös erőforrások miatt sem tudták a települések igénybe venni. Ezen szeretnénk segíteni a fasorok és erdősavok visszatelepítésének lehetőségeiről tartott medgyesegyházi felhívásunkkal.

A megyében ez kb. az ötödrésze, s egyben a legkopárabb, fában legszegényebb területe. A felmérések szerint csak a csatornák, árkok hossza közel 100 km, amelynek egyik oldala betelepíthető fasorral, de ugyanígy az újonnan kialakított dűlők, dűlőutak szélei is. Nagy területű erdőszítésre valószínű a jövőben sem lesz lehetőség, de nálunk már ez is jelentős javulást hozhat, s az elsődleges hasznát jelentő közjóléti hatás mindenképpen a „területen marad”, az önkormányzatoké lesz. Ehhez szeretnénk a szükséges szakmai támogatást megadni, a pénzügyi lehetőségeket felkutatni, amelyben az önkormányzatok feladata a telepíthető fasorok, erdősavok lehetséges helyének kijelölése és a tulajdonosokkal történő egyeztetés. Minden további feladatot a Békés Megyei és a Medgyesegyházi Önkormányzati Hi-

vatal által alakított szervezőbizottság vállal fel (pályázat, költségvetés, csemete, munkagép beszerzés, irányítás, stb.).

Az önkormányzatok a legjobb akaratuk és erőfeszítésk ellenére sem tudtak komoly sikereket elérni az ilyenfajta erdőszítésben, tájfeljlesztésben. Ennek oka, hogy általában nem rendelkeznek szakemberrel, tájékozatlanok, s eddig a nagyüzemek kezében volt a döntés lehetősége. Az 1993 őszén induló fasorok, erdősavok visszatelepítésének záloga Medgyesegyháza térségében az a nagy érdeklődés, amely megnyilvánult az első összejövetelen.

Olyan tájformáló fasort és erdősavot akarunk, amely 20 évenként nem változik, maradánoó lesz, s a kialakult tájkép megtartó erővel fog bírni, ökológiai szerepe lesz a meghatározó és nem a gazdasági.

Célunk az egész megyére kiterjeszteni a hiányzó erdősavok és fasorok visszatelepítését, s ezzel is az alföldfejlesztési programot elősegíteni. Reménykedünk abban, hogy amíg az ember fát telepít, bízik a jövőben, bízik abban, hogy valamit még helyrehozhat. Hisszük *Bolza gróf*, a Szarvasi Arborétum alapítójának az utókor számára küldött üzenetét, miszerint „*az ember könnyen elpusztíthatja a természetet, de áldozatos munkájával újra is teremtheti azt*”.

Vélemények, elírások, hibák, tévedések, hiedelmek

Felcsúszol, hogy bizonyos határokon belül a szabad véleménynyilvánítás joga a szakírókat „is” megilleti. A szakírókat (néha lapunk hasábjain is) azonban egyre gyakrabban jelennek meg olyan írások, amelyek a szakmához méltatlanok, annak hitelét rontják. Ezek nem vélemények, hanem tájékoztatásnak, tévedésnek, elírásnak, szakszerűtlenségnek, hiedelmeknek vagy egyszerűen olyan félrevezetésnek tekinthető hibák, amelyek - az elkerülhetetlen sajtóhibák kivételével - „szerkesztői megjegyzés” nélkül nem jelenhetnek meg. Mivel (legalábbis jelen esetben) nem az írók kiállásáért törekszem, a hibákat a megjelenés helye, időpontja és az író (vagy nyilatkozó) nevének említése nélkül közlöm.

Írásom senki ellen nem irányul, de jó lenne a tényeket tényeknek tekinteni, amelyeknek nem sok közük van a véleményekhez, amelyeket viszont - még ha elfogadhatatlanok is - tisztelni kell. Felhozom például, hogy 1993-ban nem illik ezt írni: „Az ország fővárosából gépkocsival három óra alatt az ország mind a 26 vármegyéjének székhelye elérhető, ezért nincs szükség belföldi légitörlemre.” Ha - ismét csak például - erre azt mondom, hogy az író tévedésben van, még nem vagyok vármegye-elénes, még kevésbé a légitörlemet akadályozó közeg. Csúszol az állítom, hogy jelenleg ebben az országban egyelőre 19 megye van. Ezen felül van a három óra. Sajnos a „tévedések” elég gyakran a legilletékesebbek tollából, illetve szájából származnak. Tisztelettel kérem ezért az olvasót, hogy az alábbiakat ne véleménynyilvánításnak, hanem helyesbítésnek szíveskedjék tekinteni.

Lássuk ezek után a számomra legfeljebb eseteket:

1. Hazánk *erdőterülete* jelenleg nem egymillió 860 ezer hektár (bár ennyi lenne!), hanem csak 1700 ezer. Ha az erdőtelepítések a jelenlegi ütemben folytatódna, a fenti kiterjedésű erdőterületet csak 2026-ban érjük el. E vonatkozásban harminchárom éves tévedés nem engedhető meg.

2. Magyarország *erdősültsége* jelenleg nem húsz, hanem csak 18 százalé-

kos. A hiányzó két százalék teljesítéséhez 25-40 év szükséges. Az ilyen adatokat ugyanúgy nem célszerű kikerekíteni, mint pl. a ház- vagy telefonszámokat.

3. Az erdőket nem a pártállam, hanem még a „*békebeli koalíciós kormány*” *államosította* (az erdészek túlnyomó többségének nagy öröme). Pártállam jóval később lettünk (körülbelül az erdő államosítása utáni szerdai napon).

4. A II. József korabeli *tölgyerdők* (amelyek akkor az ország erdeinek 61%-át tették ki) *zömét* nem 1945-1990 között, hanem 1919 előtt, vagyis viszemelőleg az ötödik rendszerváltást megelőzően *irtották ki*.

5. Az *erdőgazdálkodás* nem a „vált rendszerben” került a *mezőgazdaság irányítása alá*. Az igazság ennek pont a fordítottja. Igaz, hogy csak 13 évig, de

éppen akkor került ki alóla. Előtte és azóta (mint napjainkban is) mindig a földművelésügy keretén belül működött. (1879 előtt az Udvari Kamara, vagyis a Pénzügyminisztérium felügyelte alatt állott.)

Jó tudni, hogy Magyarországon önálló erdőzeti főhatóság az elmúlt 1954-1967 közötti időszakban (az erdészek körében MALLERD (az erdészek körében mindig nagyon népszerű volt) nem volt főhatóság, egyébként azt is a földművelésügyi kormányzat felügyelte).

6. A jelenlegi *termelőszövetkezeti erdők túlnyomó többsége soha nem volt a közbirtokosságoké*, azok nagy részét az elmúlt 40 évben telepitették. Nem is lehetett, hiszen az összes közbirtokossági erdőterület nem volt több a jelenlegi termelőszövetkezeti erdők egyharmadánál-egynegyedénél.

„A magyar ERDŐTÖRVÉNY elé...”

A hadsereg letartóztathatja az illegális fakitermelőket Malajziában

A malakkai kabinet hozzájárult ahhoz, hogy a hadsereg letartóztassa és bíróság elé állítsa az illegális fakitermelőket.

A jelenlegi kidolgozás alatt lévő módosító javaslat az elfogadás után, a Nemzeti Erdőtörvényen keresztül felhatalmazza a katonaságot, hogy eljárjon az ilyen esetekben. A módosítások feljogosítják a hadsereget, hogy a szokásos kiképzési tevékenységük keretén belül letartóztassák az illegális fakitermelőket.

Az illegális fakitermelés aláássa az Erdészeti Minisztérium újraerdősítési programjait, mivel elmaradnak az erdősítések. Malajzia évente 8 milliárd RM-et (malajziai ringgit - 1 US \$ = 2,6 ringgit) veszít el az illegális fakitermelés miatt.

1988 és 1992 között több mint 2000 esetben észleltek illegális fakitermelést.

Az ipari miniszter szerint az illegális fakitermelőket akár 20 évre is bebörtönözhetik és maximum 500 000 RM-re büntethetik. A minimális börtönbüntetés 1 év. Jelenleg 10 000 RM vagy 3 évig terjedő börtönbüntetésre van lehetőség.

A hadsereg bevonása a törvény végrehajtásába nem csökkenti az ország védelmét és nem növeli a költségeket. A védelmi miniszter szerint a rendőrség segítségével kiképzéseket tartanak a letartóztatási eljárásokból és mivel ezt is beépítik a kiképzési tervbe, nem igényel pótlólagos költségeket. Az ellenőrzéshez helikoptereket és más eszközöket is felhasználnak, amiket a kommunista terroristák ellen is használtak. A katonáknak joguk lesz fegyverüket önvédelemre használni, ezt világos rendelkezések fogják szabályozni.

(New Sunday Times 1993. 4. 25. Malaysia. Ref.: Szedlák Tamás)

7. ZAGREB magyarul *Zágráb*.

8. A *fafaj* és a *fafajta* között körülbelül az a viszony (vagy a különbség), mint a szarvashéhn meg a házitehén között.

9. Az *őzike* magyarul inkább nevezhető vadon élő állatnak, mint *vadállatnak*. Igaz, hogy ez nem szakmai kérdés, csupán nyelvi finomság, de ha az őzikét vadállatnak tekintjük, akkor a nyuszi is az.

10. *Aggtelek nem a Bükkben, a Zagyva ártere pedig nem a Mátrában van.* (Legalábbis a legutóbbi időkhöz nem volt.)

11. Idézet: „Kaán Károly (1867–1940) természettudós, erdőmérnök, gazdaságtörténész, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, államtitkár. Hazánk legnagyobb erdőtelepítője... Mai erdeink nagy részét az ő irányításával ültették a század első évtizedeiben...” Ezzel szemben az a helyzet, hogy mai erdeink (helyesebben: erdőterületeink) nagy részét (mintegy kétharmadát) jószágos „Árpád apántól” örököltük (6 pedig Szvatopluktól), a többit pedig Kaán Károly halála után hoztuk létre. Kaán hivatali működése alatt az ország erdőterülete folyamatosan csökkent és 1924-ben bekövetkezett kényszerügydíjazása után 1925-ben érte el történelmünk során a legalacsonyabb értéket. *Kaán legnagyobb érdeme az volt, hogy a korábbi drasztikus erdőterület-csökkenés mértékét lelassította.* Mai erdeinkből a század első évtizedeiben szinte egy hektár (többet) sem keletkezett. A történelmi Magyarország területén a legszámottevőbb erdőterület-gyarapodást abban az időszakban a mai Szerbia területén Deliblat térségében hozták létre.

A fűtrétegek állandóan visszatérő oka kettős:

– Más a kezdeményezés, az irányítás, a javaslatétel és a megvalósítás.

– Erdőterület-gyarapodásnak (országosan) csak az tekinthető, amivel az erdőterület növekszik. Ha például Szegeden, illetve környékén erdőt telepítenek, az lehet az ott tevékenykedő Kiss Ferenc érdeme, de ha mondjuk Borsodban kétszer annyi erdőt kivágnak és ezzel az ország erdőterülete nem növekszik, hanem csökken, az államtitkár szempontjából az egyenleg negatív. Egy országos vezető ugyanis ugyanúgy felel a növekedésért, mint a csökkenésért. Ha a második világháború utáni erdősitéseket ugyanúgy vennék számba, mint azt Kaán Károly esetében

gyakran megteszik, az elmúlt száz fél évszázad alatt nem hatszáz ezer, hanem egymillió kétszáz ezer hektár új erdőt létesítettünk volna. Ilyen számítás alapján jelenleg az ország erdősitése megközelítené a harminc százalékot. (Az érdeklődők figelmébe ajánlom azt az emlékművet, amit közel két évtizeddel ezelőtt Kecskemét mellett az egy-milliomodik hektár erdősités emlékére létesítettek.)

Szerintem Kaán Károly megsértődne, ha tudomást szerezne arról, hogy néha miket „fognak rá”.

12. Hazánk erdőterülete soha nem lehetett 100 százalékos, az erdőterület a honfoglaláskor legfeljebb 40, időszámításunk kezdetekor pedig 60 százalék körül mozoghatott. Ha 100 százalékos lett volna, akkor a vízfelületekkel és sziklakapárokkal együtt (amelyeket nyilván nem fedhetett erdő) az ország teljes területének körülbelül 120 százalékat tette volna ki. Esetleg az utóbbiak „kilógtak” volna belőle.

13. A jelenlegi *akácok*, *nemesnyárasok* és *fenyvesek túlnyomó többségét* nem szakmai dilettantizmusból, vagy divathóbortból hoztuk létre, hanem *kényszerhelyzetben*. Az országot nem az

erdészek szárították ki, azt más szakmabeliek hajtották végre.

14. *Az erdő nem az egyetlen megújítható természeti erőforrás.* Megújulnak vagy megújíthatók még a napsugár, a talaj, a víz, a levegő, a szél, a föld melege, a gyepek, a nádas, az állatvilág, a mezőgazdaságban természetű növényfajták stb. Tulajdonképpen a természeti erőforrások 12 nagy csoportja közül *csupán az ásványvagyon nem újul meg.* Ilyen „körmonfont” megállapításokkal az erdészet szerepét nem lenne szabad „feltupírozni”. Egy ilyen „kijelentés” a laikusnak semmit sem mond, a szakember meg csak legyint rá, sajnálkozik, vagy elgondolkodik.

15. Az állami erdőrendezősek *legutóbbi átszervezése során nem tizenketted, hanem csak tíz erdőfelügyelőség alakult.* Ma is ennyi van. (Tizenkettő egyébként sohasem volt!)

16. Ha az ország területének az erdő csak 18 százaléka, ez nem jelenti azt, hogy az erdő a vadeltartó képességnek is csak 18 százalékát teszi ki, hiszen a vadászterületek az ország teljes területének csak 82 százalékát „foglalják” el. (Mivel a városok, strandok, gyárak, futballpályák stb. nincsenek bérbeadás és

Szó érte eleinket...

Szó érte eleinket az előkelő hangzású WOOD TECHN országos erdészeti találkozón, Sopronban, idén májusban. Legalábbis ezt olvasom az elhangzottakat rögzítő kiadvány 37. oldalán, az alulról harmadik bekezdés utolsó mondatában:

„Hazánk jelenlegi területén az erdőterület-csökkenés az első világháború után megszűnt, de az erdőterület a másodikik nem emelkedett.”

Ifjúkori emlékeim közül felmerül előttem először is Bugac, keletkezésének szemtanúja voltam, majd később a pilisi kopárásfásítás személyes élményként, majd később megismerkedhettem munkám során Pusztavaccsal, a Szeged környéki erdőtelepítésekkel – hogy csak a hirtelen eszembe jutottakat említsem. Mind–mind a két világháború közötti telepítés – erdőterületnövelés. De ha ezek nem azok, ugyan mit is szentesített volna a '23. évi alföldfásítási törvény, mire vonatkozott volna a '35. évi erdőtörvény „Közérdekű erdőtelepítések, fásítások” címe?

De nézzük a számokat. *Cholnoky* a Földrajzi és Statisztikai Atlasz I. Függelékében a megcsonkított Magyarországra vonatkozóan 1834 ezer hold erdőről tudósít. Ez 1076 ezer hektár. Ha a második világháború kezdetétől 1938-ra tesszük, erre az időpontra *Halász Aladár* a Magyar ERdészeti 1954–1979 c. műben 1106 ezer hektárnyi erdőt mutat ki. Ezek szerint az *erdő területe a két világháború között 30 ezer hektár, kerekén 5 normál-erdészeti nagyságban „emelkedett”.*

Pótlólag ajánlom ezt *Rakonczay Zoltán*. Vélemények, elírások, hibák, tévedések, hiedelmek c. összeállításába felvenni.

Jérôme René

ezeknek nincs is „vadeltartó képessége”) Így a „vadászható” területeknek az erdők 23 százalékát adják. Ha azonban azt is figyelembe vesszük, hogy az erdők egész évben adnak táplálékot, a mezőgazdasági területek nagy része pedig csak a vegetációs időszakban, akkor a „vadeltartó képesség” 55–60 százalékát az erdők teszik ki.

17. *Az ország erdőterületének 84 százaléka nem Trianon után, hanem Trianon következtében került mai határainkon kívülre és ez nem azt jelenti, hogy az erdőültetés 26 százalékról 12 százalékra csökkent. Az erdőültetés hazánk jelenlegi területén csak valamikor a trianoni békeszerződés előtt 70–80 esztendővel (a jobbágyfelszabadítás után, illetve a kiegyezés előtt) lehetett 26 százalékos. A mai országhatárokon belül az erdőültetés sajnos Trianon előtt is csak 12 százalék körüli volt. Akkor nem az erdőültetés csökkent drasztikusan, hanem az ország területe. A fenti megfogalmazásból egy angol vagy egy finn azt a következtetést vonja le, hogy hazánk jelenlegi területén az erdő a két világháború között felére csökkent. Az egykor Magyarországhoz tartozó Kárpátok erdőterületeit a mai erdőültetésbe ugyanúgy nem számíthatjuk bele, mint pl. az „Etelköz” erdeit.*

18. *Általában nemcsak az tekinthető állatnak, amely szőrös és amelynek négy lába van, ez inkább emlős állat. Természetvédelmi szempontból pl. a zsitakötő és a hangya is állat (ha nem is vadállat).*

19. *Nyugalmozott erdőmérnök nincs. Az erdőmérnök mint erdőmérnök, mindhalálig erdőmérnök marad (hacsak az oklevélét kibocsátó egyetem nem vonja vissza), nyugalomba csak erdőszervezőként, igazgatóként, főmérnöként vonul.*

A „beosztást”, a „munkakört”, az „alkalmazottat” nyugalmazhatják, de az oklevelet nem. Az „erdőmérnökség” nem beosztás, nem munkakör, nem rang, hanem képítés. A képítés nyugdíjazhatatlan.

20. *Az EFE, MMI, WWF, FMERSZ, TÁEG, ERTI, PÁP vagy KTM nem képítés, hanem munkahely (cgyben szervezet), a „költő” nem munkahely, hanem foglalkozás, az „erdőfelügyelő” nem munkahely, nem szervezet és nem foglalkozás, hanem beosztás, a „nyugdíjasság” pedig nem munkahely, nem foglalkozás, nem beosztás és nem is képítés, hanem állapot.*

21. *Egyik erdészszakutó írja: Tudomásom szerint a világ egyetlen országa vagyunk, amelyben nincs erdőrezervá-*

um. Én ismerek további négy ilyen országot: Andorrát, a Vatikánt, Szingapurt és Kuvaitot. Azt már csak mellesleg jegyeztem meg, hogy az ENSZ egyik szakosított intézményének (nyilván meghamisított) nyilvántartása szerint még további 163 erdőrezervátum nélküli ország lakói élik szomorú életüket.

22. *Az erdőfelügyelet és az erdőgazdálkodás nem a „szocializmusban” került egy minisztérium irányítása alá. Történelmünk során mindig együtt voltak, mint ahogy napjainkban is. Sőt most nemcsak a minisztérium, a főigazgatóság és a hivatal, hanem még a főosztály is azonos.*

23. *A napjainkban kiosztás alatt álló erdők döntő többségét nem visszaadják, hanem odaadják, mivel azok soha nem voltak azok tulajdonában, akik azokat „visszakapják”. Az „ösi juss” e tekintetben a legtöbb esetben nem több hangzatos szólamnál.*

24. *Nyilvánvalóan tévedés azt hinni, hogy üdülőtértelek csak az erdőknek van. Üdülni az erdőtől távolos tengerpartokon, tavak környékén, városokban, sőt egyes esetekben a füves pusztákon és a sivatagokban is lehet.*

Rakonczay Zoltán
(nyugalmozatlan) erdőmérnök

Nemzetközi Erdész Verseny

Unicum Cup '93. április 1–3.

Ez év tavaszán harmadszor került megrendezésre Sopronban a Nemzetközi Erdész Szakmai Verseny Unicum Cup 93. A szervezést a Fröccsöntő Sasok baráti társasága végézte a Nemzetközi Erdész Szakmai Verseny Alapítványba befolyt támogatásokból.

A meghívást 25 olyan külföldi egyetemre küldtük el, ahol felsőfokú erdészképzés folyik. Részvételüket a következő egyetemek jelezték: *Zürich, Göttingen, Bécs, Tarand, Brno, Ljubljana, Zólyom, Poznan, Varsó, Brassó, Lvov, Tartu.*

A lvovi és tartui csapat nem érkezett meg. A soproniakkal együtt így 12 csapat versenyzett, mert a pozsnaiakat két csapatot indítottak. A résztvevők március 31-én folyamatosan érkeztek. Este volt a megnyitó, itt dr. *Winkler András* rektor és dr. *Kosztika Miklós*, az Erdőmérnöki Kar dékánja köszöntötte a vendégeket.

Április 1-jén dendrometriában mérték össze a tudásukat a versenyzők. A mintaterület a hermeszi bükkösben volt, melynek fatörőgátát előzetesen teljes felvétellel határoztuk meg. Az első és talán a „legmérmőkibb” feladatban a varsós, a zólyomi és a brnoi csapat jeleskedett különösen, de a többiek is meglepően jól mérték.

A második napon vadgazdálkodásból és lövészetből adtak számot a résztvevők. A lőtérnek skeet és kispuska lövészet, a vadgazdálkodási gyűjteményben trófeabírálat és felismerési fel-

adat volt. Ezen a napon a soproni és a zólyomi csapat ért el kiemelkedő eredményt. Este a görbehalmi kocsmában volt vidám összejövetel, itt egyetemi noták közül többet énekelniünk felváltva a göttingeniekkel, hisz notáink közül ők is sokat ismertek (pl. Pápa és a szultán, Ergo bibámus).

Az utolsó napon túraverseny volt. A szállásról induló versenyzők 10 km-es úton különböző felismerési feladatokat kaptak, távolság- és magasságbecslést végeztek. A túra végén sorváltó és vadpörkölt várta őket.

A versenyrendkívül szoros volt. A végeredmény a három nap után: 1. Sopron, 2. Zólyom, 3. Ljubljana. Este eredményhirdetéssel egybekötött bankett zárta az eseményeket. A közvetlen, baráti hangulatban régi ismeretségek elevenedtek fel és új kapcsolatok alakultak ki. Úgy gondoljuk, hogy mindenki kellemes élményekkel térhetett haza Sopronból.

Szeretnénk hagyományt teremteni versenyyünkkel, hogy ily módon is tartsuk kapcsolatainkat és teremtünk újakat. Anyagi háttérünket biztosító alapítványunk folyamatosan működik. Kérjük és előre is köszönjük támogatásukat.

Számlaszámunk: Nemzetközi Erdész Szakmai Verseny Alapítvány 022-04372. Postabank és Takarékpénztár Rt. Soproni Területi Igazgatósága 9400 Sopron, Új utca 2.

Horváth János

Emlékezés Dr. W. Erteld professzorra

Kelet-Németország erdészeti szaklapjának áprilisi száma hozta hírlr Dr. Werner Erteld professzor tavaly október végén történt elhunytát. Kevesen vagyunk már, akik ezt személyes megdöbbenéssel fogadtuk, bár a második világháború utáni erdőgazdasági fellendülésünknek – erdőművelésünk „aranykorszakának” egyik elindítója volt.

Az erdőgazdálkodásunk fejlesztésére irányuló, emlékezetes 1954. évi kormányhatározat végrehajtására 1956-ban kiadott Erdőnevelési Utasítás megjelenése és gyakorlati megvalósításának megkezdése után 1959 őszén az Országos Erdészeti Főigazgatóság erdőnevelési elgondolásainkat nemzetközi nyilvánosságra hozta. Az MTA, az Erdőmérnöki Főiskola és egyesületünk közreműködésével, hazánkban kívül új más ország részvételével egyhetes konferencián vitatta meg erdőnevelésünk kérdéseit (Az Erdő, 1959. 11. sz.).

Ekkor ismertette Erteld professzor a számunkra mindig értékes német erdőnevelési, hozam-tani tudományos és gyakorlati eredményeket. Tehette és tette ezt nagy szakmai elkötelezettséggel, mint a berlini Humboldt Egyetem eberswalde-i erdészeti fakultása erdőhasználati és fatermestani tan-székének vezetője, szakterületének világszerte elismert kuta-

tója. Megjelent munkáival hatást gyakorolt ezen túlmenően is hazai fatermestani kutatásunk felélnkítésére, fejlesztésére.

Sajnos hamar megszakadt vele további kapcsolatunk. 1960-ban meg ő fogadta a magyar erdészek tífzónyi küldöttségét Eberswaldében, két évvel ezután vád alá helyezték, elítélték és csupán nagy nemzetközi elismertetésére, korábbi nemzeti díjas kitüntetésére tekintettel – kegyelemből – folytathatta erdészeti tevékenységét kerülve vezetői beosztásban...

Fegyelmi vizsgálatának legfőbb vádpontja volt, hogy a fakultás dékánjaként elmulasztotta a tanszemélyzet és a hallgatóság szocialista átnevelését. Neki rótták fel, hogy a „fal” felhúzása előtt többen nyugatra menekültek. Tudományos munkaterületre való visszaküldését több kísérlet után sem sikerült elérni, míg a rendszerváltozás során – 1990-ben – rehabilitációja a berlini Humboldt Egyetem rektora részéről megtörtént.

Halálhírének vétele alkalmával emlékezünk előadására, amit az erdőnevelési konferenciánkon tartott és a körülményekre, amelyek között az elmúlt korszakban dolgoznunk kellett.

Jérôme René

Nők az erdőgazdaságban – Norvégiában

Az erdőgazdaságoknak szükségük van a nők részvételére

Norvégia erdőgazdaságaiban csaknem kizárólag férfiak dolgoznak. Az erdészeti tulajdonosok szervezeteiben kevés nő vesz részt. Kevés nő dolgozik az erdészeti hivatalokban is. Mindennek ellenére egyre inkább hangoztatják, hogy a nők arányának emelése Norvégia erdőgazdálkodásának minden területén fontos lenne.

Más a helyzet a norvég környezetvédelmi mozgalmakról illetően. Ezek tagjainak több, mint a fele nő. Ezek a női tagok azonban nagyon kevés olyan nő-társakkal találkozhatnak, akik bármiféle tájékoztatást is képesek lennének nekik nyújtani az erdőről és az erdőgazdálkodásról. Pedig az ilyen információk segítségével lennének feloldható az olyan félreértések, amelyek a norvég erdőgazdálkodás ismeretének hiányából származnak.

Az a tapasztalat, amellyel a nők hagyományosan rendelkeznek, nagy érték lehetne az erdőgazdálkodás, ezen keresztül az egész társadalom részére.

Megváltozott a törvény

1985-ig csak 14 nő szerzett oklevelet a mezőgazdasági egyetem erdészeti fa-

kultásán, Asban, Norvégiában. A norvég erdészeti iskolákból mintegy 90 végzős nő került ki.

1985 tavaszán a norvég erdészeti iskolák dékánjai levélben fordultak a Mezőgazdasági Minisztériumhoz, rámutatva, hogy kevésnek találják az erdészeti oktatásban részt vevő lányok számát. Erre annak szem előtt tartásával mutat rá, hogy a norvég törvények megváltoznak és ennek következtében a jövőben az erdőtulajdonosok közel fele nő lesz.

A norvég törvényhozás szerint egy gazdacsaládban vagy az erdőtulajdonosok esetén a legidősebb fiúnak van első-sorban joga a tulajdon szüleitől való öröklésére. Ez a helyzet változott meg 1974-ben, amikor a törvény azt a legidősebb gyermek részére juttatta.

A törvény e megváltozása következtében a lányok ezrei találták magukat új helyzetben, mint lehetséges erdőtulajdonosok.

Az új törvény nem tetszett mindenkinek. Hosszú hagyomány ért ezzel véget, és az új helyzet számos lánnyal gondoltatta át igen komolyan, hogy átvegye-e a vagyont vagy se.

A Mezőgazdasági Minisztérium kampányt indít

1986-ban kampányt indítottak a lányok fokozott erdészeti beiskolázására. Ebben a mozgalomban részt vettek az erdőtulajdonosok szövetségei, a Mezőgazdasági Minisztérium, az ifjúsági szervezetek tagjai és maguk az erdészeti egyetem hallgatói is.

Új szervezetet alapítottak

Az erdészeti női vezetők, erdészek, női egyetemi hallgatók 1986. augusztus 24-i találkozáján életre hívták a *Nők az erdőgazdaságban* elnevezésű szervezetet. A szervezet fő célkitűzése a legkülönbözőbb korú nők érdeklődését felkelteni az iránt – és őket támogatni abban –, hogy vegyenek részt és csatlakozzanak az erdőgazdálkodás valamennyi ágazatához, hangsúlyozva a tagok közötti lojalitás és az együttműködés fontosságát.

A szervezet megéneként megalakított csoportokban működik és összesen 17 megyei szervezete van. Tagjainak létszáma napjainkban 600, beleértve a férfiakat és a támogató szervezeteket is.

A munkát elsősorban a tagok végzik szabad idejükben. Az ügyintéző személyzet létszáma igen kicsi. Mindössze egyetlen alkalmazott van.

A *Nők az erdőgazdaságban* szervezet fő célja az, hogy támogassa tagjait a már meglévő erdészeti intézményekkel való együttműködésben. A szervezetet nélkülözhetetlenné akarják tenni a jövőt illetően is.

Az iskolás gyermeket tájékoztatni kell

Az iskolákkal kapcsolatos együttműködést nagyon fontosnak tartják és ezt a tevékenységet előnyben részesítik. A *Nők az erdőgazdaságban* szervezet másik célja a fiatalság és a gyermekek tájékoztatása az erdőről már korai életaszakban, otthon és különleges családi erdei alkalmak keretében.

Keddeményezték, hogy a kerületekben szervezzenek külön alkalmakat a családok részére. A Mezőgazdasági Minisztériumot és számos mezőgazdasági szervezetet is felkérték arra, hogy lépjenek kapcsolatba és működjenek együtt a *Nők az erdőgazdaságban* szervezettel. Egy kis kiadványt is készítettek a „Hogyan készítsük elő a családi erdei találkozókat?” témakörben. A kiadvány és a gondolat nagy tetszést aratott.

A példakép: a női erdész

Norvégiában az erdőgazdaságokban túlnyomóan férfiak dolgoznak. A döntéseket férfiak hozzák. A tájékoztatást csak férfiak adják. Az újságokban, könyvekben vagy kiadványokban megjelenő képek csak férfiakat ábrázolnak. Az asszonyok elé ezért miniatúrát kell állítani, hogy erdészek legyenek.

Éppen ezért tartják fontosnak, hogy a közvéleményt kiadványok útján tájékoztassák és a tömegtájékoztatási eszközökön keresztül is sugározzanak híreket, beszámolókat. A Mezőgazdasági Minisztérium és az erdőbirtokosok szervezetei megkísérlik, hogy foglalkozzanak ezekkel a kívánalmakkal. A *Nők az erdőgazdaságban*, tanácsokkal látja el és kéri őket, hogy kiadványaikban mindkét nem képviselőire hivatkozzanak szemléltető anyagaikban. Ezenkívül női erdészek képeit is megküldik a kiadványoknak publikálásra.

Elsőbbséget a kooperációnak

A *Nők az erdőgazdaságban* növelni kívánja a nők arányát az erdészet valamennyi posztján. Mindkét nem részére lehetővé akarják tenni, hogy mindenütt együtt dolgozhassanak. A szervezet együttműködik a hatóságokkal, számos erdészeti szervezettel és intézménnyel abból a célból, hogy mindez megvalósuljon.

A Norvég Erdőtulajdonosok Szövetsége és a *Nők az erdőgazdaságban* mozgalom közös tervet dolgozott ki avégett, hogy növelje a nők – mint választott tagok – számát a Norvég Erdőtulajdonosok Szövetsége bizottságaiban.

Egy másik tervében a *Nők az erdőgazdaságban* együttműködik az Erdészeti Szaktanácsadói Szervezet Intézetével azzal a céllal, hogy növelje a gyakorlati tanfolyamokon, azaz az „aktív erdészet” szakterületén a nők arányát.

Politikai ambíciók

Norvégiában kifejezett politikai ambíció, hogy növeljék a nők arányát az

erdészet minden területén. Közel egy évvel ezelőtt egy, a kormány által életre hívott bizottság befejezte a mezőgazdasági politikáról készített jelentését és ennek része volt az erdőgazdasági politika is. A munka három éven át folyt. A bizottság neve: „*Alstadheimutvalget*”. A norvég parlament valószínűleg vitára tűzi ezt a jelentést.

Az „*Alstadheimutvalget*” az erdészeti politika jövőbeli céljai egyik legfontosabbikának tartja mindkét nem egyenjogúságát az erdészet területein. Gyökeres változásokra van szükség ennek megvalósításához.

A Mezőgazdasági Minisztérium kifejezte a *Nők az erdőgazdaságban* mozgalommal kapcsolatos véleményét:

„A norvég szervezetek családján belül egyedülálló és érdekes szervezet a *Nők az erdőgazdaságban*. A szervezet fő célkitűzése az, hogy a nőknek azonos jogokat adjanak, mint amelyekkel a férfiak rendelkeznek. Jogilag az egyenlőség helyzete teljesen világos, ennek ellenére a mindennapi életben még hosszú az út ennek eléréséig. Ez egyaránt vonatkozik a tulajdonok öröklési jogára, valamint arra, hogy a nők kapcsolódjanak be a hagyományos főként férfiak által művelt szakmákba.

A szervezet feladata napjainkban az, hogy számos szakmát a gyakorlatban is és egyenlő módon tegyenek hozzáférhetővé mindkét nem számára. Ennek megfelelően az erdészet olyan stratégiát kövessen, hogy a *szakma* mindenki számára megfelelő legyen.”

A szervezet tájékoztató anyagát fordította dr. Szőnyi László.

Köszönet!

Az 1993. március 25-én két vendégiskola (Miskolc, Piliscsaba) tanulóinak részvételével a fakitermelők nemzetközi szabályzatának alkalmazásával lebonyolított motorfűrész-kezelő technikai verseny támogatásáért ezúton is köszönetemet fejezem ki.

Az egyesületi támogatásból nemcsak az egyéni összetett verseny első három helyezetteje, hanem valamennyi résztvevő diák és vendég-tanár egyesületi bélyegzővel ellátott könyvet – a *Békly Albert* szerkesztette *Tölgy* c. művet – kaphatott ajándékba. Az egyesületnek ez a gesztusa is hozzájárulás volt egy szakmailag tartalmas, a résztvevőknek külsőségeiben is sokáig emlékezetesnek megmaradó rendezvény létrehozásához és lebonyolításához.

Ismételt köszönettel a vendégrésztvevők és az iskola nevében.

Simon László
igazgató
Mátrafüred

Az 1990-es tavaszi viharkároktól megriasztva Németországban előtérbe került a faállományok állékonyságának a növelése. Vonatkozik ez elsősorban a lucosokra, amelyeket eddig tárgyagosan üzemben kezeltek és nagy területen egykorúak. A foltosan vagy összefüggő részekben károsodottakban kézenfekvő a pótlás, vagy állományátalakítás folyamán az állékonyabb fajakkal való elegyítés. A károktól megkímélt olyan erdőrészekben, amelyekben továbbra is egyetlen lucostindokol a termőhely, egyetlen megoldás a belső szerkezet átalakítása. Ezt szerkezetmódosító gyérfékekkel érhetik el. Ilyent a Bajor-erdő nemzeti parkban már évtizedek óta erdeménnyel gyakorolnak.

(AFZ 1991. 13. Ref.: Jérôme R.)

ÚJFALVI SÁNDOR

Erdély régibb vadászatai

(Részlet a szerző 1854-ben írt könyvéből)

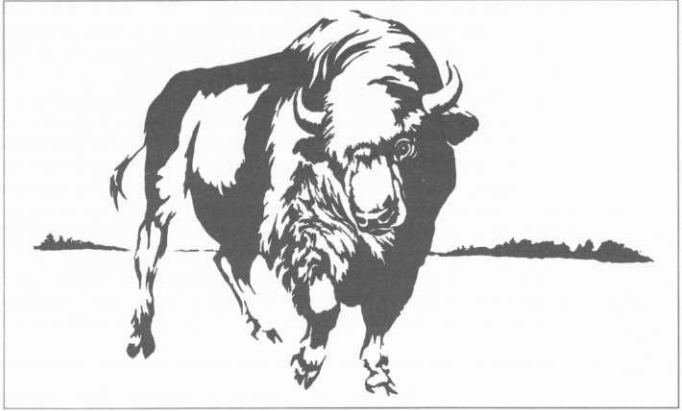
A fejedelmi fénykorban a bölény volt Erdély sivatagaiban a királyvad. Erre volt akkor a legkedveltebb vadászat. A szilaj állat megtámadása, könnyen ingerlékeny természete miatt, gyakran vést okozott; nem egyhamar adta meg magát, s ha halálra nem volt sebhedve, bosszút állott üldözőjén. Minthogy megtörése bizonyos vést nemével s nagy fáradsalmakkal járt, annál dúsabb élvezetet nyújtott a vadásznak.

Erdély harcfiai kevés pihenőóráikat, melyeket a német, török s tatárrali örökös küzdelmeik közt megnyerhettek, a bős bölényeli viaskodásra szentelték. Akkor nagy számmal kellett erdős vidékünkön tartózkodni. Apor Péternek a fejedelmi kor szababútorai leírásában gyakran előfordul, hogy a főbb urak gazdagon hímzett keretejű és tábori sátraikban a zsámoly bölénybőrrel sűrűn volt bevonva. A kisebb urak ágyul is bölénybőrrel használtak.

Az izmos, bátor állat kifejtette az ifjú leveinte bátorságát, s izmait megedzette, mint korunkban a vivoda. Az ifjú sarjadedék lelki s testi képességének elsőbb próbatéteit a bölényeli küzdelemmel fejté ki. Amiután osztán bátor hadfi is válhatott belőle. Ama tettűs korszaknak mindenképp edzett markokra s bátor lélekre volt szüksége. S voltak is; ellenkezőleg, mint elpuhult korunkban.

A bölény mogorva s magánosságot kedvelő természettel bír; távol az emberek zajától, a sivatag vadonokban tanayázott inkább magánosan, csakis az augusztusi fajzaskor kereste föl társát. A fajzás után újra különváltak. Rendes eledelül gyepet, télen át fűgyeget, famohát és varjúsátét, mind sovány eledelt használt. Mindamellel mégis többnyire kővér állapotban volt. S kővér, nagy teste mellett is a legsűrűs s egybenöt vességökön villámsebességgel tört át. Többnyire bősziúsége miatt a vadásznak igen jó célzását igénylé. Az akkori bátrabb vadászok, ha simább helyre szoríthatták, lóról, dárdával támadták meg, férfiasan, lovagiasan.

A bölénynek vastag, ruganyos bőre és a testét sűrűn behálózott vastag izmai miatt csak egyes kiváló részei voltak halálosan sebhettek: a fültő, vérhát, szív,

vese és vékonya. Máshol érve, csak bősziúsabb tette. Március végén két borjút ellett, melyeket ügyesen elrejtett, s meglelése a legfigyelmesebb kutatónak sem sikerült. Amiért bölényborjat nem is lehetett látni.

Akkor nagy bőségben kellett lenni, mert a Cibles, Ünökő, Rozsáj, Bucsésd, továbbá a Borgói-, Gyergyai- és Háromszéki-havasokon gyakran hallhatni most is Bivalbérc, Bivalészkas, Bivalkő és Bivalforrás tájnevezeteket. A székely a bölényt bivalnak nevezte. A román havasokon pedig Doszu Zimbruluj, Izvoru Zimbruluj, Valce Zimbruluj neveket; többnyire a legsivatagabb részeken. Román nyelven zimbra bölényt tesz. Az elkeresztelés valószínűleg az ott elejtett bölényről vagy az által a vadászatot ejtett valami baj után történt. Az én időmben is ahol valami nevezetesebb eset adta elő magát, alkalom szerint medve-, farkas- vagy szarvasbérnek vagy -fenéknek keresztelték, s mindmáiglan bírja nevét. Az említett havasokon még most is találnak bölényszarvakat. Egy, közelebből a borgói bérceken talált ilyen szarv vagyon birtokomban.

Az egész Európában csupán Litvániában létezik még, ahol a muszka cár egy 12 □ mérföld területen nagy tilalom alatt tartja fenn. Negyedébe a cár két élő bölényt szállított Bécsebe. Fölkerestem a schönbrunni állatkertben: nagyon

sovány s elmecsevészett állapotban találtam: annyira, hogy a leírás s képek után sehogy se ismertem volna ezekről bölényre. Test, termet, izmok, kihívó szilaj nézés, rugékony, sebes pattanás mind hiányoztak. A felügyelőtől megkértem a silányság ily szembetűnő okát, aki azzal menté magát, hogy nemrégén érkeztek a hosszú útról; a kalickában vergődés, enni nem akarás lesoványították, de úgy hiszi, hogy ha megszokják a rabságot, majd idővel csak helyrejönek. Később hallottam is, hogy kiépültek, s hogy a festményeken lévő bölényhez már jól hasonlítanak. Erdélyben az utolsó bölény 1762. október 8-án ejtettet el, a borgói Pláj magaslaton. Boldogult ipam jelen volt e vadászaton, melyet édesatyja, Doboka vármegyei alispány tartott. Borgó vidéke akkor a Bethlen grófok birtoka volt, később bánátusi kamarajóságokkal kicseréltetvén, határőrvidéki katonasággá változtatott. Az ipam késő vénségben, 86-ik évében halálozott el; mindvégig tiszta eszű, ép, egészséges ember volt, s utolsó éveiben is szenvedélyes vadász. Vadászskalandjairól nekem sokszor beszélgetett, s közte a bölényvadászatról nagy respektussal emlékezett, mindig megjegyezve, hogy a fenébb írt év után több bölényt Erdélyben nem láttak. E pedig jó kitermett tehén s hozzátéve 10-12 éves lehetett. Öt mázsát és 42 fontot

nyomott. A jó öregén kívül még két, nagyon koros román embertől mint élő tanúktól hallottam a bölényről. Századik évet közelíték mindketten, azért nagyon régi dolgokról szólhattak. A havasi ember testi erejét s külületének éberségét rendszeren fogytig megtartja. E két egyén is mindig tiszta ésszel s nagy egybefüggéssel beszélgetett. Borgói Gorzsa Juon híres vadással 1814-ben a Borgói-havasokon gyakran vadásztam. Hanyatlott évei dacára is csak úgy mászta a meredek bérceket, mint én, akkor még fiatal suhanc. Pihenőóráinkban elragadtatással beszélt a régiekről, főleg bölényeli kalandokról. Hat bölény elhullásán volt jelen, de megjegyzé, hogy egyike néhány vadászt megroncsolt. Lelkesedve tevő hozzá, hogy mostani medvevadászatunk, ha néha komolyabb jellemű is, de azokhoz képest csupa gyerekség. Most a vadász ló a medvére jökedviből, de a bölényre önfenntartásból lőtt: ha hibázott, életével lakolt. Je-

len volt ő is az ipam által beszélt utolsó bölény elejtésén, és ő is azt állítá, hogy ez volt Erdélyben e fajból az utolsó.

Továbbá egy Krizsán Aléxa nevű hasonló vén románt ismertem, aki régebb nagy vadász volt, de már elaggott kora nem engedte velünk fáradozni. Csakugyan östvénként kitántorgott tüzeink mellé, órákig hallgatók tőle a régi vadászatok érdekes s tiszta rajzait. Ez is tiszta eszű s következetes beszédű ember volt. A bölényről állítása a más két élő tanúval merőben talált.

A mi mostani vadászatainkról kicsinylőleg beszélt mind a kettő, csak gyermekiesnek inkább, de fáradságra méltónak nem tarták. „Egészen más volt hajdan a bölényre: oda szív s bátorság kellett. De meg is érdemli ám az utánjárás, mert ha kézre kerítheték, hetekig tartott az ízletes peccsenyéből. Oszteg nem is csak láblógatva s félvállról állott szembe akkor a vadász, mint a mostaniak; mert hiszen a mostani puskás becű-

lettel lőni se tud. De mitől is féltén most bórét?... Tán medvétől? Majd bizony! hiszen ezzel gyerekség elbánni. Legrosszabb esetben kiszökik előle, s azzal vége minden bajnak...”

A múlt század csendes, békés napjai az erdélyi embert a harctérről gazdasáta mellé szorították, s a mindinkább szaporodó népesség a termőföld hiányát erdőirtásokkal kényszerítette pótolgatni, az őserdők gyérülni kezdtek, továbbá marhával s kecskével mind beljebb hatoltak a vadonba, innen következett aztán, hogy a szilaj bölény nem férhetett meg az emberi zajos szomszédságban, s kényszerből odább vonult a szomszéd Kárpátok sivatagaiba. Mind a vad induról mondatik, hogy ahol Amerikában fehér ember mutatkozik, s az eke barázdát túr, onnan pusztulni kell a bennszülöttnek; a vörös arc nem fér meg a halvánnyal.

(Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1990.)

„Szabadságharc 1848–49” Alapítvány*

Az alapítvány tartós közérdekű célja:

A hazafias érzelmű nevelés.

Az 1848–49. évi szabadságharcos emlékek gyűjtése és megőrzése.

Az emlékgyűjtemény gyarapítása.

Állandó kiállítóterem építése és állandó kiállítás létrehozása.

Szabadságharcos emlékmű létesítése, felállítás.

Évente tizenkét érdemes diák és három felnőtt díjazása, jutalmazása március 15. napján, nemzeti ünnepünk alkalmából.

Illő megemlékezés minden évben az 1848–49. évi forradalom és szabadságharc hőseiről március 15-én és október 6-án.

A felsorolt célokat az Alapítvány a rendelkezésére bocsátott vagyon felhasználásával, az alapítók által 1899 óta ünnepi megemlékezéseken bemutatott gyűjtemény állandó kiállításával, az alapítók és az alapítványhoz csatlakozók közreműködésével és adományaival éri el.

Az alapítvány nyitott, ahhoz bárki és bármely természetes és jogi személy, illetőleg jogi személyiséggel rendelkező szervezet pénzbeli vagy természetbeni adománnyal, vagyonrendeléssel csatlakozhat.

E nyitott alapítványhoz csatlakozás esetén az adományozást az alapítvány ARANYKÖNYVE örökíti meg.

A L A P Í T Ó K

SZULYOVSKY IÁSZLÓ
kerületvezető erdész

SZULYOVSKY LÁSZLÓNÉ

SZULYOVSKY ÁKOS

„SZABADSÁGHARC 1848-1849” ALAPÍTVÁNY
6044 Kmét–Hetényegyháza NYÍRI ERDÉSZHÁZ
Bankszámla: 259-98937-10005 Adósz.: 18340765-1-03
Hetényegyházi takarékszövetkezet

* Lásd: Erdészeti Lapok 1991. április 127. oldal.

DR. KOLLWENTZ ÖDÖN

Közel fél évtized az alföldfásítás szolgálatában

Lesznyák József kollégánk szakmai hagyatékának elolvasása az alföldfásítással kapcsolatban olyan visszaemlékezéseket váltott ki bennem, amelyek azokról az évekről szólnak, amikor ő már az alföldfásítási munkáktól elválva magánmérnökként dolgozott és főleg erdőgazdasági üzemtervek készítésével foglalatoskodott. Léteket nagyon sokáig fásító maradt, szívve vissza-visszahúzta volt munkahelyére, a fásítókhoz gyakran bekopogott, melegen érdeklődött a fásítási munkák állásáról és a fásítók életéről. Ma is előttem van pirospozsgás mosolygós arca.

Abban az időben társadalmi törvény volt a munkába állás vagy áthelyezés alkalmával a hivatali kollégáknál teendő tisztelgő látogatás. Így ismerhettem meg *id. Béky Albertet*, aki a húszas években volt a debreceni M. Kir. Erdőgazdaság vezetője és akiben az alföldfásítás lelkes hívét ismerhettem meg. A 30-as évek közepén már közkezen forgott a Földművelésügyi Minisztérium Erdészeti Főosztálya által kiadott és a földbirtokok részére ingyenesen terjesztett, *id. Béky Albert* által írt *Utmutatás az Alföld fásításának munkájához* című könyvecskéje. Javában dült a gazdasági recesszió, amidőn a könyvecske megjelent. Az 1931-es kiadás előszavában a következőket írta: „... a fásítással szemben már megvan a jó akarat, sőt a legtöbb helyen a tettere való készség is, de ... sok helyt hiányzik a jó siker eléréséhez szükséges hozzáértés... ez indította a Földművelésügyi Minisztérium Erdészeti Főosztályát a munka megírására... Azzal a gondolattal és reménnyel vállalkoztam a munkára, hogy ... a jó elérésére ... közreműködhetek.”

Az a munka mindazon tudnivalókat tartalmazza, amit egy földbirtokosnak az alföldi erdősítésről és fásításról tudnia kellett. Ez a könyvecske az alföldfásítás katekizmusának tekinthető.

Krall János pedig akkor lett a debreceni erdőgazgatóság vezetője, amidőn a gazdasági válság múltfelében volt (1934), és a kormány az alföldfásításra már több pénzt adhatott, így az erdőgazgatóság ez zűl újból intenzíven tudott foglalkozni. Ekkor kerültek ismételt alkalmazásra az előzőleg anyagi okokból elbocsátottak és felvettek frissen végzett erdőmérnökök. Az erdőgazgatóságnál igazi kollegiális és baráti kapcsolat alakult ki, hirtova mindig más-más erdészcsaládnál tartották az erdészasszonyok, -lányok a „köldöket”, a férfiak egyidejűleg ugyanott a tarokkpartikat. Ugyanakkor a hivatalban példás volt a munkafegyelm.

Az erdőgazgatóság feladata: az erdőgazdálkodás irányítása. Debrecen város ugyanis 11 535,2 ha-os erdeit állami kezelésbe adta.

Ugyancsak állami kezelésben voltak a hajdúböszörményi városi erdők (1295 ha). A gazdálkodást az erdőgazgatóság hat erdőhivatali szervezettel (Debrecen, Nagycsere, Haláp, Bánk, Guth és Hajdúböszörmény) oldotta meg. Így központi feladat volt az erdőhivatalok gazdálkodásának az irányítása és ellenőrzése:

– A saját és az alföldfásítás részére szükséges csemeték megtermelése.

– A fásítási tervek megalkotása és a fásítások ellenőrzése Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár és Jász-Nagykun-Szolnok vármegyeekben.

– Erdőfelügyelőségei által az erdőbirtokosságokban és a magánerdőkben folyó gazdálkodás ellenőrzése.

– Erdőrendezősege által a hat erdőhivatal, továbbá azon erdők üzemterveinek elkészítése, amelyekre az erdőbirtokosoktól megbízást kaptak.

Az alföldfásító erdőmérnökök a téli hónapokat központi szolgálatban töltötték, amikor is az év folyamán végzett helyszínelési munka feldolgozását és a következő évre tervezett közsegék helyszíneléséhez szükséges munkarészek és térképek elkészítését, illetve pantografálását végezték. A hivatali munkaidő 8–14-ig tartott, ami intenzív munkával kellett ellátni, mert csak így volt megoldható a feldolgozási és az előkészületi munkák időbeni befejezése.

Hozzá kellett szokni az anyagtakarékossághoz is. Az irdoi fa győzőeszközökről vezetett, személyekre lebontott nyilvános biztositotta az irdoi és a rajzeszközök takarékos használatát.

Márciusban és novemberben rendszerint az ingyenesen kiadott csemeték felhasználásának, szakszerű elültetésének szűrőpróbaszerű ellenőrzése történt. Csak a tavaszi ültetési szezon befejezése után került sorra az egyes közsegék határainak helyszínelése.

Az ellenőrzések és a külső felvételi munkák gyorsabb végrehajtása végett keréppárral közlekedtek. A munkahely megközelítése céljából a közsegtől gyakran több tíz kilométerre kellett keréppároznia.

A kezdő erdőmérnököket az idősebb kollégák vezették be a munkába úgy, hogy néhány hétig együtt végezték a helyszínelést s csak ezután kaptak önálló feladatot. Ha a község határa nagy kiterjedésű volt, úgy a bejárást, a területet megosztva, ketten, esetleg hárman végezték azért, hogy a felvételezési munka a következő évre át ne húzódjon.

A lakosság tájékoztatása végett az előjáróság a munka megindulását az akkor szokásos módon (rendszerint a kisbíró kidobolta) tette közhírré.

A helyszínelés alkalmával a meglevő erdőket és fásorokat a munkatérképre be-

rajzolták, egyúttal a létesítendő erdőket és fásorokat is betervezték. A két világháború között végzett alföldfásítási munkákat sokan úgy értékelik, hogy kevés erdősítés történt. Ezzel kapcsolatban illik tudni, hogy akkor nem hatalmi szóval és állami költséggel létesültek az erdők, hanem az a birtokos terhet képezte, így főként meggyőzéssel kellett a fásítási kedvet felkeltetni. Ezt a pionírmunkát végezték az alföldfásítók, akik a helyszínelés alkalmával a föld- és a tanyatulajdonosokkal a személyes kapcsolatot keresték és ismergették a birtok fásítási tervét. Ez a megbeszélés rendszerint azt eredményezte, hogy a tervet a birtokos kívánásának megfelelően lehetett véglegesíteni, sőt a birtokos még a csemeteigénylő lapot is kitöltötte. Az természetes volt, hogy a nagyobb birtokokosok tanyáit koccintás nélkül elhagyni nem lehetett. Húvós időben ez forral borral történt, amit a Jászságban – a nagyobb hatás kedvéért – cseresznyepaprikával fűszereztek. Az ilyen tárgyalás után a helyszínelés folytatására erő már nem volt.

Azokat a birtokosokat, akiket a tanyájukon megtalálni nem lehetett, lakásukon kellett felkeresni. A munkát megkönnyítette, ha a családban előadó korú leány volt. A gazda megértőbb volt és jóval könnyebben lehetett közös nevezőre jumi. A családokkal a kapcsolat nem szakadt meg, mert az akkor szokásos családi összejövetelekre legtovább az a fásítók is meghívást kaptak.

A csemeteigénylések kiutalásáról az erdőgazgatóság gondoskodott. A csemeték szállítása főként vasúton, szakszerű csomagolásban a gazda kívánásának megfelelően őszel vagy a következő év tavaszán történt. A MAV a csemeteszállításnál kedvezményes taksát alkalmazott. A csemeték szállítási költsége a földbirtokost terhelte.

Kárpátalja és Erdély egy részének visszatérése után sem állt le az Alföld fásítása. Az alföldfásításnál alkalmazott erdőmérnökök egy részét Kárpátaljára és Erdélybe helyezték, csak a tervezési munkák csökkentek, a tényleges fásítási munkák nagyjából azonos ütemben folytatódtak. Ezért is került sor 1942-ben Béky Albert könyvecskéjének negyedik kiadására. Ennek előszavában a szerző írja: „Mint hogy a hegyvidéken lévő erdők az Alföldtől távol vannak... az Alföld fásítása továbbra is éppen olyan fontos és sürgős, mint eddig volt.” A fásítási munka töretlenségét igazolja Oroszi Sándor: Alföldfásítás a két világháború között című kandidátusi értekezésének erre vonatkozó adatai is.

Ez a visszaemlékezés talán kiegészíti és teljessé teszi Lesznyák József szakmai hagyatékát.

Keskeny ösvényen

Móttó: „Inkább túracipőre költés, mint patikára!”

Negyedszázados találkozóknál után ellenállhatatlan vágyat éreztem, hogy feleségemmel együtt végigmenjünk a Soproni-hegyvidéken, először szabadon, egészen Brennbergbányáig.

Magánügy, lehetne közbevetni, nekünk erdészeknek, akik hivatalból járjuk az erdőt, mit mondhat egy turistaút? Halkan azért mégis felhívom, különösen korosztályos kollégáim figyelmét, először a motómra. Elgondolkoztató lehet az is, hogy „munkahelyi ártalomként” jelentkezhethet az, hogy a hét végén már esetleg kedve sincs újra kimenni a családdal együtt az erdőbe.

Utunk mentén csak az erdő és a táj esztétikai élményét élveznénk legszívesebben, de az erdőgazdálkodás valóságát és mélységét is érintjük közben.

Örülünk neki, hogy a hetvenes években épült Béke-kilátó helyreállítás, a tartóoszlopok cseréje megkezdődött. Lekerül róla talán a felelősségelhárító alibimegoldás, a „Felmenni életveszély!” tábla. (Ugyancs van Várhelyen is.) Ha már egyszer felépültek ezek a szép alkotások, akkor úgy ma is jutnia kell erre a területre annyi pénznek, hogy a felújítások, állagmegóvások elvégezhetők legyenek.

El tudjuk képzelni, hogy milyen sziszifuszi munkát folytathatnak az üdülési rendeltetésű erdők gazdái, gondozói, hiszen az erdőt is elvársztja az agresszív igénytelenség, nyomában szemét, rombolás. Szomorú példáit láttuk ennek mi is. Várhelyen a kilátó villámhárítójának letépése, a zsindegy megbontása már akrobatikus, a fáról való leszállás előtti időket idéző ügyességet igényelt. A kelta sírkamra tetejének eltávolítása pedig a civilizálatlan barbár közösség öserejét mutatja meg újra. Ezeket az erőket mégis meg kell tudni állítani! Itt a keménységet, szigorot minden ép erkölcsi érzékű ember el tudja fogadni és támogatja.

Kénytelen vagyok egy kedvezőtlen szakmai benyomásról is beszámolni. Az Ultra-hegység Kőves-árokra dőlő nyugati oldalán, a piros jelzés mentén, nagy kiterjedésű EF, VF, B elegendő KTT-es állomány gyérítése után az erdő elretentő képet mutatott, különösen a tölgyeken keletkezett durva kezelési sebések miatt. Utalnom kell itt az erdővédelem alap-

jaira, az elsődleges károkokra, a fordócski kapukra. Anélkül, hogy maximalista elvont igénnyel lépni fel – mert tudni kell, hogy a visszamaradó fák minimális sérülése szinte kivédhetetlen a fakitermelési folyamatban –, azért hazánk legideálisabb klímájában, a Tanulmányi Erdőgazdaságnál – ha az elnevezést komolyan vesszük – még véletlenül sem fordulhat elő ilyesmi.

Talán megemlíthető még, hogy az erdészek munkáját az ilyen látványokon keresztül kedvezőtlenül ítélték meg a kívülállók is.

A konkrét helyszíntől eltekintve még néhány általános kérdés kapcsolódhat ide. Először az, ami a jelenleg alakuló erdővagyon-kezelő szervezetek, gazdaságok és a róluk leváló részek, a náluk vállalkozók munkakapcsolatát illeti. A csak profiúches, az erdőbe oda nem illő gépekkel betörő, a csak saját hasznát néző vállalkozó okozhat vissza nem fordítható károkat az erdőben. A jogi munkaszervezőkbe beépülnek-e követelményként a szakmai korlátok? Megkérdendő, hogy mennyire kidolgozott ezen károkozások ökonómiai értékelése? Kaphat-e ilyen segítséget a gazdálkodó most? Ez sürgős, újszerű feladatokat jelenthet a kutatás számára.

Általában az erdőállomány-értékelés problémája jelentkezik itt. Amikor majd időszakonként számba kívánjuk venni az erdővagyon értékét, az erdővel való gazdálkodást minősíteni akarjuk egy egység nélkül, akkor úgy érzem, igen nagy súlyt kell kapnia az erdővédelmi vonatkozásoknak, az erdő jelenlegi és jövőre kiható egészségi helyzetének, különösen az ember által befolyásolható erdő-egészségügyi mutatóknak. De azt hiszem, hogy itt már messzire mentem, ez már újabb menetet igényel.

Láttuk még, és dícsérni tudom az erdész-bányász barátság szimbólumaként a brennbergi búcsú napján, a technikai ifjúság és az erdőgazdaság által közösen helyreállított, aznap újra felavatott dr. Fehér Dániel-forrást, Görbehalom alatt. Az, hogy a víz éppen csak csöpögött belőle, érthetővé vált számunkra, mert augusztus végén többször csörgő avaron haladtunk.

Csuka Imre

Az erdőgazdálkodás mai céljai a német Sachsen-Anhalt tartomány készülő erdőtervényének terve szerint:

.....az erdőt gazdasági haszna és környezetalkotó jelentősége végett, amit különösen a természet háztartásának folyamatos teljesítménye, a klíma, a vízháztartás, a levegő tisztán tartása, a talaj termékenysége, a táj megjelenésének, az agrár- és infrastruktúra, valamint a népesség felüldülésének érdekében kifejti, meg kell őrizni területét, szükség szerint növelni és benne a rendszeres gazdálkodást tartamosan biztosítani kell.”

Az állami erdőre vonatkozó irányelveket a következőkkel vezeti be: „Az éveken át használati tervekkel meghatározott gazdálkodás után a jövőben természetközeli, az erdő sokrétű feladatainak megfelelő gazdálkodást kell bevezet-

ni. Állékony, ellenállóképes, fajokban és fakészletben gazdag, a természetes növekedési viszonyoknak megfelelő erdő a cél. Az ilyen erdő kedvező módon tesz eleget a vécse szemben a fatermesztés, a sokoldalú védelmi rendeltetések állította követelményeknek. A természetközeli erdőgazdasággal az ökonómiai és az ökológiai követelmények eredményesen, más gazdasági ágak számára pldaadó módon egyeztetetők össze. Amellett ügyelni kell arra, hogy az erdőknek gazdálkodáson kívüli szolgáltatásainak is ára legyen. A fatermesztésnek és annak az alapulvnek az elhanyagolása nélkül, hogy a gazdaságosság elve az erdő immateriális szolgáltatásaira is vonatkozik, az erdő védelmi és üdülési rendeltetésű kiemelt jelentőséget nyer.”

(DW 1993.2. Ref.: Jérôme R.)

Negyed évszázad globális erdőtelepítése a mérlegen (erdőtelepítés: politika, tervezés és fejlődés)

Szerkesztette A. Mather, Belhaven Kiadó, London, 1993.

A globális ökológiai problémák iránt érzékeny közvélemény figyelmének központjában az egyre gyorsuló erdőpusztítás áll. Sokkal kevesebb figyelmet fordítanak arra az erdőtelepítő tevékenységre, amely éppen a természetes erdőkre nehezedő nyomást hivatott kiváltani. A természet- és környezetvédők által sokat kritizált és lenézett erdőtelepítés pedig – minden elméletileg indokolható felvetés ellenére – nincs alternatívája a globális romlás megfékezésében.

A Mather könyvéből kiderül, hogy az erdőtelepítési tevékenységről nagyon nehéz globális áttekintést kapni, mert fogalmi statisztikai bizonytalanságok miatt még a fejlett országok adatai is alig egybevetethetők. Az bizonyos, hogy – éppen a természetes erdők fogyása hatására – az erdőtelepítés, az erdőültetvények létrehozása világszerte rohamosan növekvő jelentőséget kap. Az ültetvényes erdők területe 1965 és 1990 között például Brazíliában 0,5-ről 7,15 millió

ha-ra, Indiában 1-ről 14 millió ha-ra növekedett. Az ültetvénylétesítés üteme a 80-as évek végére csak a trópusokon mintegy 2 millió ha/év körül alakult. Globálisan az UNEP adatai szerint pedig mintegy 14,7 millió ha/év a mesterségesen létrehozott erdők területe. Papírforma szerint ez a terület alig marad el az erdőirtás évi ütemétől, amelyet 15-17 millió ha-ra becsülnek. Az összehasonlítás nehézsége abból adódik, hogy a „mesterségesen létrehozott” erdőterület-adatok ellenőrizhetetlen mértékben vonatkoznak egyszerre erdőtelepítésre és erdőfelújításra is. Emellett a statisztikák az erdőpusztítást rendre alá-, míg az erdőtelepítést fölébecsülik.

Mindezen hiányosság figyelembevételével valószínűsíthető, hogy csökkenő tendenciát mutat az erdőirtás és telepítés között tátogó szakadék. Afrikában és Ázsiában is lefékeződni látszik az erdőterület-fogyás, bár ezt egyértelmű adatokkal nem lehet alátámasztani. Az elmúlt 20 évet tekintve

Kell-e az erdőmérnöknek a pszichológia és a szociológia?

Amikor előtvestam Alma Materünk Társadalomtudományi Tanszék vezetőjének, dr. Lükő István kandidátus, tanszékvezető egyetemi docensnek mérnökök számára írott „Bevezetés a pszichológiába és a szociológiába” című 108 oldal terjedelmű és 1992-ben megjelent egyetemi jegyzetét, az jutott eszembe, hogy mennyivel kevesebb konfliktusom lett volna pályafutásom során a többségükben kisstílusú, igen középszerű, vezetésre alkalmatlan munkahelyi főnökeimmel, ha a pszichológia és a szociológia elemi ismereteinek birtokában lettem volna!

Igazán örülök annak, hogy az egyetemi tantárgyak között immár helyet kapott a pszichológia és a szociológia, még akkor is, ha akadnak, akik nem szimpatizálnak e tárgyak oktatásával. Dr. Lükő igen nehéz és elismerésre méltó feladatra vállalkozott, amikor a ma már szinte óceánná nőtt két tudomány tömör, közérthető és szakszerű foglalatát adta közre egyetemi jegyzetében. Bízom abban, hogy e két tárgy iránt a jövőben mind nagyobb bizalom, érdeklődés nyilvánul meg. A két tárgy közül különösen a szociológiát emelném ki, mert ez kulcs az ember, a társadalom, sőt az erdő job megértéséhez, az értelmiségű váláshoz és a nagy gondolkodót, Bibó Istvánt idézve „az

értelmiség örök emberi szerep” egyszerű feladatának megvalósításához is.

A szerző kiemeli, hogy a mérnöknek „társadalomtudományi szemléletmódra” (79. oldal) van szüksége, továbbá „a mérnökök számára sugallja azt a segítséget, amelyet a szociológia jelenthet a „láthatatlan” társadalmi sajátosságok „láthatóvá és mérhetővé tételében” (65. oldal). Egyetértek, sőt nagyon fontos és megszívlelendő figyelemfelhívásnak ítélem a szerző azon megállapítását, „hogy külföldön sokkal nagyobb jelentőséget tulajdonítanak a jövő erdőmérnökeinek felkészítésekor a filozófia, szociológia, jogi, erdészettörténeti és politikai, pszichológiai, vezetés-menedzsment ismeretek elsajátításának. Ezek nélkül ugyanis nem lehet hatékonyan, eredményes mérnöki tevékenységet végezni, mivel a szűk technokrata, ökonomista szemlélet akadályozza a rugalmas, szakmát és pályát is váltani tudó értelmiségi munkát és a szélesebb értelemben vett társadalmi fejlődést” (94. oldal). „Felértékelődik az értelmiség kulturároközvetítő szerepe a vallalaton, üzenem belül is.” (90. oldal)

A jegyzet gerincét két markáns blokk alkotja, az egyik a pszichológia és a szociálpszichológia, a másik a szociológia. A jövőben célszerű lenne

két témakört szétválasztani és külön-külön jegyzetben megjelentetni. A jegyzetben foglaltak elsajátítását segíti elő az egyes fejezetek sajátos felépítése. A fejezetek rövid összefoglaló, a fontos kulcsfogalmak csoportba gyűjtése, a vitakérdések és az irodalomjegyzék zárja. Dicséretes a szerző azon törekvése, hogy a legfrissebb szakirodalmat ajánlja, közöttük a tudományág neves és hazai művelőinek munkáit. Az egyes fejezeteknél említett szakmai példák kétségkívül a jobb megértést szolgálják. Ezekből lehetett volna több is. Az erdőtervezők körében végzett szociológiai vizsgálat említésén túlmenően a szerző bővebben szólhatott volna dr. Tóth Árpád vizsgálatáról, illetve annak eredményéről, amit az erdőmérnökök körében végzett.

Dr. Lükő István újszerű, korszerű és színvonalas jegyzete érdeklődésre tarthat számot nemcsak a hallgatóság, de a végzett mérnökök körében is.

Hadd zárjam a kitűnő egyetemi jegyzet méltatását a szerző gondolatával: „Az általános emberi és demokratikus társadalmi értékekre épülő értelmiség-képzésben helyt kell kapjon a pszichológia és a szociológia.” (6. old.)

A címben feltett kérdésre a válasz úgy vélem, egyértelmű: IGEN!

Dr. Csótónyi József

kontinensenként eltérő erdőterület-változási tendenciák figyelhetők meg. Míg Európában 2%-kal nőtt az erdőterület, Afrikában 2%-kal, Ausztráliában 4%-kal csökkent.

Egyelőre nehéz megjósolni, hogy a fejlődő országok képesek lesznek-e az erdőterület drasztikus csökkenését megállítani, és a területnövekedést mesterséges úton elérni, ahogy az az európai államokban a múlt század óta megfigyelhető. A népesség alakulása jelentős bizonytalanságot lényez. Jellemző, hogy a gyorsan gyarapodó népességű országokban a leggyorsabb az erdőfűtési üteme, de országok között nagy különbségek vannak, amiket a természeti tényezők mellett a politikai körülmények, azon belül az agrár- és az erdészeti politika alakulása befolyásolnak.

A. Mather könyve az erdőtelepítések regionális helyzetét kiválasztott országok példáján mutatja be, amely fejezeteket helyi felkért szerzők készítették el. Elsősorban azok az országok kaptak helyet a könyvben, amelyek jelentős eredményeket értek el az erdőtelepítésben. Európa térségéből öt, hagyományosan erdőtelepítő ország szerepel: Nagy-Britannia, Írország, Dánia, Spanyolország és Magyarország. A hazánkról szóló fejezet *Keresztesi Béla* munkája. Az Európán kívüli térséget Algéria, Kína, Chile, Új-Zéland, Ausztrália, Japán és az Egyesült Államok képviselik.

Kétségtelen, hogy minden egyes ország erdőtelepítési politikája, a mesterséges erdők szerepe és jelentősége más és más; különösen nehéz párhuzamot vonni a mérsékeltövi és a trópusi országok helyzete között. Önmagában az erdőtelepítés, a faültetvények létesítése nem garancia arra, hogy a természetes erdőterület zsugorodása megáll. Thaiföldön és Chilében is megfigyelhető, hogy a faültetvényeket a még megmaradt természetes erdők rovására hozzák létre, ezért inkább az erdőpusztításhoz, mint a helyzet stabilizálódásához járulnak hozzá. Nem segítenek a faültetvények akkor sem, ha az erdőket nem a faanyagnyerés, hanem az agrártermelés bővítése érdekében pusztítják. Hiába finanszíroznak pl. Ausztráliában erdőtelepítési programot akkor, amikor egyidejűleg az erdőterület csökkenése legelő- és szántóterület nyeresé érdekében tovább folyik.

Aktív telepítési politikára ösztönző körülmény az, ha az

erdőfogyás közvetlen fahiánnyal fenyeget. Erre példa Nagy-Britannia vagy Magyarország, a fejlődő országok köréből pedig Kína és Algéria. A fahiány várható súlyos következményeire vonatkozó, sokszor a telepítési programok politikai hátszelét megteremtő jóslatokat utólag megvizsgálva megállapítható, hogy azok sok esetben túlzóak voltak; ma már a faipar és fakereskedelem nemzetközivé válásával ez kevésbé tűnik nyomós érvnek.

Mindinkább előtérbe kerülnek ezzel szemben a környezetvédelmi és ökológiai megfontolások. Ezen belül egyre gyakrabban jelennek meg az erdő azon szerepének hangsúlyozása, hogy a globális felmelegedésben fontos szerepet játszó széndioxid tartós lekötését teszi lehetővé. Számos erdműtársaság fogott például nagyszabású erdőtelepítési programokba a fejlődő országokban vagy Kelet-Európában annak érdekében, hogy ellensúlyozza az általa kibocsátott szén-dioxid kedvezőtlen légköri hatását.

Az erdőtelepítések munkalehetőség-teremtő beruházásaként való kezelése nem mindig sikeres. Lényeges, hogy milyen típusú agrártervezéknységet vált fel és hogy sikerül-e a helyi lakosságot a telepítési munkákba bevonni. A legtöbb esetben a tapasztalatok inkább negatívak (Spanyolország, Chile, Portugália, Anglia). Egyedül Új-Zélandban mutatnak ki, hogy a korábban elnéptelenedő vidéki területeken az erdőtelepítések hatására az elvándorlás megállt.

A huszadik századi ültetvények többsége az eddigiekben ipari üzemi faellátásának biztosítására létesült. Az évszázad vége felé közeledve az „ipari” szemléletű erdőtelepítéseket – különösen a fejlett világban – egyre nagyobb ellen-szenvvel fogadják. Az európai típusú országokban a korábbiakhoz képest természetesebb erdőállományok létrehozása várható, az alkalmazott fajok között nagyobb lesz a lombos fajok aránya. A „poszt-indusztriális” erdőtelepítések terjedése egybeesik azzal a megfigyelhető tendenciával is, hogy míg korábban csak a leggyengébb minőségű földeket engedték át erdőtelepítésre, a mezőgazdasági túltermelés miatt az átengedett földek minősége javul, ami nagyobb lehetőséget kínál az erdművelőnek. Sajnos az ilyen telepítések létrehozása költségesebb, ezért egyéni vállalkozásra ezen a téren csak nagyvonalúbb állami támogatással lehet számítani. Az állam kivonulása az erdőtelepítés közvetlen irányító és kivitelező szférából egyébként általánosan megfigyelhető. A magánszektor helyettesítő szerepe viszont csak megfelelő ösztönzők alkalmazása esetén lehet sikeres. Úgy tűnik, az eddigiekben az erdészek sehol sem fordítottak elegendő figyelmet az erdőtelepítéssel összefüggő politikai, agrárpolitikai és szociális kérdésekre, pedig ez jövőbeni sikerességük záloga lehet.

Összességében A. Mather könyvéből némi reményt meríthetünk, hogy ha nem is minden országban, de a helyes gazdaságpolitikát folytató térségekben középtávon lefekezhető az erdők katasztrófális fogyása, még ha ezt egyelőre statisztikai adatokkal alátámasztani – az ismertett okokból – alig lehet. Magyar olvasóként örömmel kell nyugtázni, hogy Keresztesi akadémikus jóvoltából a hazai erdészet nemzetközi összehasonlításban is kimagasló eredményei széles körben ismertté válhattak az angolul olvasó, és Kelet-Európáról újszólóvalán semmit sem tudó világban.

Dr. Máttyás Csaba

Néhány ország erdőterületének változási trendje 1965–1989 között

Ország	Erdőterület (ezer ha)		Erdőterület-arány változása %	
	1965	1989	1965	1989
Nagy-Britannia	1 804	2 364	8	10
Írország	194	341	3	5
Magyarország	1 422	1 688	16	18
Spanyolország	11 616	15 850	27	31
Algéria	3 045	4 699	1	2
Ausztrália	133 700	106 000	18	14
Egyesült Államok	302 049	293 900	32	29
Világ összesen			33	31
Európa			31	33

Felsőfokú agrár-tankönyvek az ITSZB gondozásában

Az Erdészeti Lapok 1993. áprilisi számában, a „Könyvespolc” rovatban több helyen is említésre kerültek az agrár tankönyvek és hozzájuk kötődően az Intézményközi Tankönyvkiadási Szakmai Bizottság (a továbbiakban ITSZB) tevékenysége. Tekintettel arra, hogy elsősorban az egyetemi hallgatók tankönyvhöz jutásának kérdésében több pontatlan információ jelent meg, szükséges az ITSZB és az általa koordinált felsőfokú agrár tankönyvkiadás jelenlegi helyzetéről tájékoztatást adni.

1992 elején a földművelésügyi miniszter külön pénzalapot hozott létre a felsőfokú agrár tankönyvkiadás helyzetének javítására. Megalkototta továbbá – a pénzalap felhasználására és a tankönyvkiadással kapcsolatos szakmai kérdések eldöntésére – az Intézményközi Tankönyvkiadási Szakmai Bizottságát. Az ITSZB-ben a Földművelésügyi Minisztérium irányítása alá tartozó valamennyi főiskolai és egyetemi kar, valamint a minisztérium képviselti magát. A rendelkezésre álló pénzalap évente 15–20 tankönyv megjelenését teszi lehetővé, a könyvek terjedelmétől függően.

Az ITSZB gondozásában eddig megjelent felsőfokú tankönyvek a következők:

Szántóföldi növénytermesztés	szerk.	Bocz E.
Takarmányozás	szerk.	Schmidt J.
Farmgazdálkodás	ford.	Nemessályi Zs.
Talajtan		Stefanovits P.
Agrokémia és növényvédelemi kémia		Loch J. – Nosticzius Á.
A háziállatok diagnosztikai boncolása		Vetési F. – Mészáros M.
Élelmiszerekémia I.	szerk.	Gasztonyi K. – László R.
Dendrológia		Gencsi L. – Vancsura R.
Léleenyvésztők kézikönyve	szerk.	Hecker L. – Bodó I.
Talajvédelem és vízrendezés dombvidéken	szerk.	Thyll Sz.
Német–magyar növénytermesztési szakszótár	szerk.	Petrikás Á.-né
Angol–magyar növénytermesztési szakszótár	szerk.	Petrikás Á.-né
Francia–magyar növénytermesztési szakszótár	szerk.	Petrikás Á.-né

A sorozatban 1994 végéig – ha a kéziratok határidőre elkészülnek – a következő könyvek jelennek meg:

1993.

Hulladékhasznosítás		Vermes L.
Állattenyésztés I.	szerk.	Horn P.
Tejgazdaságtan	szerk.	Bedő S.
Mezőgazdasági géptan	szerk.	Szendrő P.
A biokémia alapjai	szerk.	Sajgó P.
Számvitel és pénzgazdálkodás	szerk.	Tóth P.
Földműveléstan	szerk.	Nyíri L.
Állattan	szerk.	Bakonyi G.
Háziállatok szülészete és szaporodásbiológiája		Harati J. – Zöldág L.
Állatorvosi belgyógyászat		Karsai E. – Vörös K.
Növényvédelmi állattan		Sáringner I. – Mészáros Z.
Háziállatok élettana és anatómiája	szerk.	Husvél F.
Mezőgazdasági és erdészeti meteorológia	szerk.	Szász G. – Tőkei L.
Genetika		Heszky L.
Spanyol–magyar növénytermesztési szakszótár	szerk.	Petrikás Á.-né
Orosz–magyar növénytermesztési szakszótár	szerk.	Petrikás Á.-né

1994.

Bevezetés az alkalmazott matematikába	szerk.	Kósa A.
Gyeggazdálkodás	szerk.	Vinczeffy I.
Agrobotanika	szerk.	Turcsányi G.
Matematikai módszerek az agrárgazdaságban	szerk.	Batos A. – Harmos Zs.
Élelmiszerhigiénia		Bíró G.
Közgazdaságtan	szerk.	Molnár J.
Mezőgazdasági alapismeretek		Hajós L.
Erdészeti termőhelyismeret		Szodfridt I.
Kertészet	szerk.	Cselótei L.
Növényvédelem	szerk.	Petróczi I.
Műszaki hótan		Beke J. – Vas A. – Szabó G.
Vadon termő és termesztett gyöngyövények	szerk.	Bernáth J.
Erdészeti fatermés- és faállomány-szerkezet	szerk.	Solymos R.
Állategészség	szerk.	Duduk V. – Egyri B. – Szovátay Gy.
Agrármarketing	szerk.	Lehota J.

Művelési élelmiszergyártás (Management Guide for microbiological quality c. könyv fordítása) ford. és szerk. Farkas J.

Agrárkémiai higiéné		Várnagy L.
Faipari műveletek	szerk.	Sitkai Gy.
Térképek és vetületek		Bácsatay L.

Mint látható, a sorozatban szűkebb szakterületünk az erdészet, a faipar és a geodézia – több könyvvel képviselteti magát (köszönnet érte a könyvírásra vállalkozó szakembereinknek), de számos alap- és alapotó tárgyú tankönyvet is eredményesen forgathatnak majd hallgatóink.

A tankönyvekhez minden agrár-felsőoktatásban tanuló hallgató kedvezményesen juthat hozzá, ami jelenleg az önköltségi ár 25% át jelenti. A különbséget az e célra elkülönített pénzalap fedezi. A könyveknek egyébként több ára van, nevezetesen

– hallgatói ár (az önköltségi ár 25%-a), amelyen az agrárfelsőoktatási intézmények graduális képzésben résztvevő hallgatói vásárolhatják a könyveket, az intézményeken belül, szigorú nyilvántartások vezetése mellett, minden hallgató könyvenként egy-egy darabot;

– ITSZB-én belüli önköltségi ár, amelyen az agrár-felsőoktatási intézmények posztgraduális képzésben résztvevő hallgatói, a főiskolák, egyetemek oktatói, kutatói és könyvtárai juthatnak hozzá a könyvekhez;

– bolti ár (a kiadói önköltségi ár kereskedelmi árrésszel növelt értéke), amelyen a könyvbolt-hálózaton keresztül bárki vásárolhatja az agrár tankönyveket. Például szakterületünkön kötődően a már megjelent Gencsi L. – Vancsura R.: Dendrológia című könyv – hallgatói ára 477 Ft

ITSZB-n belüli önköltségi ára 1908 Ft
– bolti ára pedig 3020 Ft (az árak 6% AFÁ-t tartalmaznak).

A könyv tehát a korábbi szám információival ellentétben, az erdő- és faipari mérnök-hallgatók számára – akik e könyvet tankönyvként használják – is megfizethető.

Egyes könyvek esetén – ha a forgalmazást a hivatalos könyvbolt-hálózaton kívüli szervezet elvállalja – a szakterület szakemberei a bolti árnál olcsóbban juthatnak hozzá a tankönyvekhez. Például a Gencsi L. – Vancsura R.: Dendrológia című könyv az Országos Erdészeti Egyesületen keresztül a bolti árnál lényegesen kedvezőbb áron elérhető. Várhatóan ez a lehetőség a további szakirányú könyveinknél is megmarad. Itt jegyzendő meg, hogy a tankönyvek végső árai nagymértékben függenek a példányszámtól, amelyet a könyvekre vonatkozó igényelmérések alapján állapítanak meg. Könyveink tehát olcsóbbak lesznek, ha azokat nagyobb

példányszámban tudjuk megjelentetni. Ezért, ha a különböző esztornákon, köztük az Erdészeti Lapokon keresztül is megjelenő igényfelmérésekkor szakembereink közül többen jelentkeznek, a könyveket olcsóbban vásárolhatjuk majd meg.

A Földművelésügyi Minisztérium által létrehozott pénzalap az agrár-felsőoktatás hallgatói számára olyan könyveket is elérhetővé tesz, amelyek nem az ITSZB gondozásában jelennek meg. Ilyen könyvek esetében az ITSZB mindig egyedi elbírálás alapján dönt. Szakterületinkhöz kötődően jelenleg folyik például a szintén a múlt lapszámban bemutatott Simon T.: A magyarországi edényes flóra határozója című könyv – amelyet a Tankönyvkiadó jelentetett meg

– tankönyvkénti elfogadtatása, amelyet az erdőmérnök hallgatók a közeljövőben szintén kedvezményes áron vásárolhatnak majd meg.

Biztató jeltel vannak annak, hogy az agrár felsőfokú tankönyvkiadásra jelenleg biztosított pénzalap folyamatosan és hosszú távon is rendelkezésre áll majd, és ezzel a tankönyvkiadás jelenlegi helyzete lényegesen javul, sőt néhány év múlva mindenki számára kielégítő lesz.

Dr. Horváth Béla,
az Erdőmérnöki Kar dékánhelyettese,
az ITSZB tagja

MEGJELENT

a Képtelen erdészetről

30 év – válogatott írásokban

képek sík és görbe tükörben, 90 oldalon.

Megrendelés: utánvétellel, egy példány 250 Ft + postaköltség

10 példány felett 10% kedvezmény.

Apatóczy István, 2092 Budakeszi, Pf.: 74.

Üzen az erdő

címmel jelent meg *Wentzely Dénes* elbeszéléseinek válogatott gyűjteménye. Aki olvasott már „Wentzely, az erdősz”-től, bizonyára nagy élvezettel veszi kézbe a Zalai Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság, a Balatonfelvidéki Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság és a HM Veszprémi Erdgazdaság támogatásával megjelent kötetet – ha még nem fogyott el.

Kedves Erdész, Vadász és természetet kedvelő Barátaim!

Hosszú tőprengés után szántam rá magamat, hogy gyerekkori emlékeimből, meg a 40 éves erdősz-vadász életemből, legtöbbször vidám, ó'kor szomorkás hangvételű elbeszéléseimnek egy csokrárt elküldjem Nektek.

Úgy érzem, hogy ebben a rohanó, embertpróbáló időben a favágók, meg a hajtók tűznek már az emléke is elhamvad bennünk!

Csak kesernyés füstje csípi még szemünket és attól könnyes.

Egy marék parázs kell, mert kihűlt hamuban fázik az ember!

Én ezekkel az elbeszéléscimmel szeretném felszítani azt a marék parazsat, hogy lelketek mélyén újra lobogva égjen az erdei tűz! Hogy melegítsen sok fagyos nappalon és világítson sok sötét éjszakában.

Nekem nincs se gazdag ösöm, se pénzes barátom, de még ilyen ismerősöm sincsen.

Csak a papír!

Arra írtam rá a szívemben őrzött régvolt, tegnapvolt erdei történeteket, amelyek Veletek is megtörténhettek, csak nem vettétek észre, vagy nem figyeltek rá! Az öregisten a tanúm, hogy összeszedett kis elbeszéléscimmel nem akartam én „babérokat aratni”! Csak azért szedtem össze őket, hogy

maradjon emléke egy vidám erdősz-vadász életnek. Mint erdősz, közvetlen erdőben élő, úgynevezett „tő-melletti” ember voltam hosszú éveken át.

Egyszerű emberek között éltem, de meg-megjeleniek vadászatok idején a „nagyok” is!

Volt közöttük uborkafára felkapaszkodott, de akadt tiszteltre méltó is!

Apámmal gyerekefjével részt vettem uradalmi nagyvadászatokon mint önálló loállásra állított „vadász” és sokszor voltam magasszintű miniszteri vadászatokon a 60-as, meg a 70-es években vadászattrendező, hajtásokat irányító – fuss ide, fuss oda – erdőszeti műszaki vezető.

Tehát van bennem mihez viszonyítani!

Írásaim között böngészve, úgy éreztem, hogy a „Távoli harangszó” hangulata fejezi ki a magányos erdősz-lakokban élő erdőszek-vadászok meghatóan tiszta emberségét.

Megvallom őszintén, azért írtam le ezt az igaz történetet, hogy rácsafoljak azokra a mendemondákra, amelyek az erdőszet basáskodó, embertelen és szolgalelkű uradalmi vagy kincstári cselédnek tüntették fel!

Vallom, hogy az erdőszek nagy része hivatásának: az ERDŐ és a VAD szeretőinek a büvöletében élt!

Én is ezekhez tartozónak érzem magamat!

A szerző

ROVATVEZETŐ:

WISNOVSZKY KÁROLY

Jegyzőkönyv

az 1993. március 25-én megtartott elnökségi ülésről

Jelen vannak: Varga Béla alelnök, Barátossy Gábor főtitkár, Wisnovszky Károly főtitkárh., Pápai Gábor, az SzB elnöke, dr. Marjai Zoltánné ügyv. titkár (késve érkezett): Schmotzer András elnök, Kertész József alelnök, dr.

Anda István az EB elnöke), és meghívottként Fröhlich András, Sere Ferenc a szegedi helyi csoporttól és Garamszegi István az egri helyi csoporttól.

Napirendi pontok:

1. A két helyi csoport tájékoztatója a csoportok munkájáról.
2. Alapszabály-módosítás (Barátossy Gábor főtitkár).
3. Munkaterv közlésénél hibák (Barátossy Gábor főtitkár).
4. Vadászati Kulturális Egyesület felvetése (Barátossy Gábor főtitkár).
5. Kitérítési javaslatok bekérése (Bedő, Kaán, MTESz).
6. Síverseny (Barátossy Gábor).
7. Tagdíjmelés (Barátossy Gábor).
8. Vándorgyűlési előkészületek (Wisnovszky Károly).
9. Helyi csoportokkal kapcsolati rendszer (Wisnovszky Károly).
10. Alapítvány állatalan erdész szakemberek támogatására (Kertész József).
11. Számítógépes tagnyilvántartási program (Wisnovszky Károly).

12. Helyi csoportok és szakosztályok igényelt költségeinek tárgyalása. OEE költségvetésének jóváhagyása.

13. Erdészeti találkozók – Sopron.

14. Erdészeti politika felsőszintű alakulása (Varga Béla).

15. Vadászati jog hasznosítása (Varga Béla).

Határozatok

ad. 2. Az alapszabály-módosításhoz: az áprilisi elnökségi ülésre főtitkár úr fogalmazza egy levelet, amelynek tartalmaznia kell, hogy az elnökség hol és miért tartja szükségesnek a módosítást.

ad. 4. Az elnökség felhatalmazza a főtitkár urat, hogy utasítsa el közös állásfoglalás kiadását.

ad. 6. Az elnökség úgy határozott, hogy 3 éven át 100-100 ezer forintot juttat – pályázat útján – az erdészeti szakközépiskolák sporteszköz vásárlására.

ad. 7. A titkári értekezlet meghívólevelében kérjük fel a HCS titkárait, hogy végezzenek véleménykutatást a tagdíj-emelésre vonatkozólag, mivel az Erdészeti Lapok ez évi költségei már meghaladják az 5 millió forintot.

ad. 10. A szándéknyilatkozatot az áprilisi Erdészeti Lapokban meg kell jelenteni.

ad. 12. Az elnökség a HCS-ok és Szakosztályok igényelt működési költségeit csökkentette. E módosítással az OEE 1993. évi pénzügyi tervét az elnökség jóváhagyta.

k. m. f.

Barátossy Gábor
főtitkár

Schmotzer András
elnök

Jegyzőkönyv

az 1993. április 20-án, a Somogyi EFAG-nál tartott elnökségi ülésről

Jelen vannak: Schmotzer András, Varga Béla, Kertész József, Barátossy Gábor, Wisnovszky Károly, Pápai Gábor, dr. Marjai Zoltánné és a vándorgyűlés rendezőbizottsága: Bóna József igazgató, Gémesi József gazd. igazgató, Pintér Ottó, a szerv. biz. elnöke, dr. Springár Ferenc, a HCS titkára, Göndöcs Gyula erd. igazgató, Szántó Gábor igazgató.

Napirend

1. A vándorgyűlés

a/ Szakmai program: téma és helyszín

b/ költségek

Részletes egyeztető tárgyalás után az elnökség a program és a résztvevői költségeket elfogadta.

Az elnökségi ülés további részén a vándorgyűlés szervezőbizottsága nem vett részt.

2. Tájékoztató az önálló Erdészeti Hivatal tervezett (lehetőséges) jogállásáról.

Határozat

ad 2. Az elnökség tagjai tudakozódnak a titkári értekezlet résztvevőitől (egynéi beszélgetések során), hogy – amennyiben az OEE-nek lehetősége lenne rá – kit ajánlanának hivatalvezetői beosztásba.

k. m. f.

jkv. Barátossy Gábor
főtitkár

Schmotzer András
elnök

A Sárospataki csoport 1993. május 14-én Révleányvár és Tiszacsérmely határában tartott rendezvényt. Szervező és házigazda a Sárospataki Erdészeti Igazgatóság, Pálmai István erdészeti igazgató, Matisz Ferenc erdőművelési műszaki vezető, Kababik József kerületvezető erdész, Tiszacsérmely; Vadon Gusztáv kerületvezető erdész, Révleányvár; Ferenc József erdőfelügyelő, Sárospatak.

Téma: Sík vidéki mesterséges erdőfelújítások problémái: kocsányos tölgyes-felújítások teljes talaj-előkészítéssel, részleges talaj-előkészítéssel és talaj-előkészítés nélkül, magaskőrös- és feketedió-felújítások teljes talaj-előkészítés után. Különösen szépek a feketedió-felújítások, melyeken 5 és 8 éves korban már tisztítást kell végezni. A tölgy és fekete dió magvetéssel kerül felújításra.

Mester László

Erdők a Közjóért Szakosztály

A szakosztály első összejövetelén az 1993. évi munkaterv megbeszélését követően a résztvevők nagy érdeklődéssel fogadták a Pápai Gábor által készített „Erdészportrék” sorozatból a „Soproni Egyetem 1956.” c. részletet. Ezt követően a tagok a szakosztály 1992. évi életéből, programjaiból vetítettek diaképeket és videofilmet.

A kihelyezett szakosztályülésen Ormos Balázs köszöntötte a megjelenteket, majd tájékoztatót adott a gazdaság helyzetéről. A kétnapos programban a TEG jó példáját mutatta a közjóléti erdőgazdasági tevékenység megvalósításának. Külön köszönet illeti Román Józsefet, aki a kihelyezett ülés programját összeállította, valamint Major Sándort, aki bemutatta a létesítményeket.

Baranyi Katalin
szakosztálytitkár

Pilisi helyi csoport, Visegrád

A bajnai erdészet területén rendeztük meg a hagyományos „jelölő” versenyt, mely most új versenyszámokkal is bővült. Az erdőművelési-erdőnevelési kijelölések mellett fatömegbecslést is végeztek a résztvevők, valamint értékelniök kellett a termőhely és a faállomány kapcsolatát is.

Az egyéni verseny első három helyezetteje:

1. Jávor György, Szentendre
2. Dankó Miklós, Budakeszi
3. Cseh János, Pilismarót

A csapatverseny győztesei:

1. Budapesti erdészet,
2. Pilisszentkereszti erdészet,
3. Gödöllői erdészet.

Köszönet illeti a bajnai erdészet munkatársait a színvonalas rendezésért.

A verseny résztvevői a baróti erdész-emlékhelyen megemlékeztek az elhunyt kollégákról.

Baranyi Katalin

Az OEE szombathelyi helyi csoportja és az erdészet szakosztály közös rendezvényt tartott Szombathelyen, illetve a Kőszegi-hegységben.

Szombathelyen *dr. Major Antal* ny. egyetemi tanár Diváld Adolf életéről és munkásságáról tartott előadást. Külön is kitért az ország hajdani első erdészeének emberi magatartására, illetve a minisztériumból történő távoztása után vele szemben kialakult ellenséges indulatokra. Itt az idő – vélté az előadó –, hogy Diváld munkásságát elfogulatlanul, a tettek alapján ítéljük meg.

A második előadást *Szovják Jenő* ny. erdőmérnök a Vas megyei erdő- és fafeldolgozás történetéről tartotta. A Szombathelyi Állami Erdőgazdaság egykori erdőiről, illetve a vállalat jogelődjeiről szóló előadását személyes élményekkel egészítette ki, tette élénké.

A két előadást több hozzászólás és élénk vita követte, amelyben *dr. Kovács János, dr. Király Pál, Mészáros Gyula, Kronecker József és Czímber Béla* vettek részt. A nézetek főleg akörül ütköztek, hogy az erdészettörténeti szakosztály és maga az OEE miként tudná segíteni a mai erdészeti politika kialakítását és megvalósítását.

A szombathelyi tanácskozás *dr. Pethő József* gazdaságigazgató és *dr. Oroszi Sándor* szakosztályelnök részavárával ért véget. A szakosztály nevében az elnök megköszönte a helyi csoport és a gazdaság vezetőségének a szombathelyi meghívást, vendéglátást.

Ébőd után a Kőszegi-hegységben folytatódott a program. A társaságot *Czímber Béla* főmérnök kalauzolta végig a hegység nevezetes helyein.

Dr. Oroszi Sándor

Dr. Fatalin Gyula úr, igazgató
Zalaegerszegi Erdőfelügyelőség

FELMENTÉS

Értesítem, hogy a Zalaegerszegi Erdőfelügyelőségnél fennálló közszolgálati jogviszonyát öregségi nyugdíjnyújtására tekintettel – a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. számú 17. § (1) bekezdésének *f/* pontja alapján – az 1993. május 16. napjától számított hat havi felmentési idővel 1993. november 15. napjára szóló felmentéssel megszüntetem. Ezzel egyidejűleg a tv. 31. § (2) bekezdése alapján az igazgatói megbízását visszavonom.

A tv. 18. § (3) bekezdése alapján felmentési idejének teljes tartamára az 1993. május 16. napjától az 1993. november 15. napjáig mentesítem Önt a munkavégzés alól.

Kérem, hogy munkakörét az utolsó, munkavégzéssel töltött napján közvetlen munkahelyi helyettesének adja át. Járandóságait és közszolgálati jogviszonyáról szóló igazolást a Zalaegerszegi Erdőfelügyelőségen átvenni szíveskedjék.

Budapest, 1993. május 6.

Dauner Márton
főosztályvezető

Az erdőfeltárási szakosztály 1993. május 25-26-án 30 fő részvételével a Somogyi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság területén tartotta évi második ülését.

A kihelyezett ülés megnyitására az erdőgazdaság központjában Kaposvárról került sor. Az erdőgazdaság nevében *Vízvári István* köszöntötte a szakosztályt, majd *Pintér Ottó* fahasználati osztályvezető rövid áttekintés ismertetőt adott az erdőgazdaságról, annak jelenlegi feladatairól és problémáiról. *Fekecs Lajos* osztályvezető a műszaki kérdésekről, kiemelten a közel 200 km hosszú erdőfeltárási burkolt úthálózat fenntartási helyzetéről adott tájékoztatást. Az utóbbi években ezen úthálózat fenntartására fordított összeg 16,7 millió forintból (1987) 1,5 millió forintra (1992) csökkent. Sajnos az erdőfeltárási fejlesztése pénzügyi okok miatt évek óta szünetel.

Igy a kétnapos szakosztályi ülés programja a meglévő úthálózat fenntartási kérdéseit ölelte fel. Bejárásra kerültek a Tótfalu-Simonfa és a Nádasd-Tótfalu, valamint a Ropoly-Kardosfa-Zselickisfalud erdészeti utak. A fokozódó pénzügyi nehézségek ellenére – nemcsak a fejlesztésnél, az útfenntartásnál is – a szakosztály a bejárat utcai műszaki állapotát megfelelően találta, fenntartva azon véleményét, hogy a közeljövőben a műszaki és forgalmi szempontból indokolt, megfelelő nagyobb ráfordítás elmaradása esetén az útpályák rohamos tönkremenetelével kell számolni. A feltárási továbbfejlesztése a korszerű erdőgazdálkodás feltételeinek biztosítása végett a somogyi erdőekben változatlanul alapvető feladat.

A szakmai programot befejezéséért a szennai faluműzeum és a tókaji parkerdőben lévő sportlövő centrum megtekintése egészítette ki. A szakosztályülés helyi megszervezés-

séért, gondos előkészítéséért és a baráti fogadtatásért a Somogyi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaságnak, kiemelten *Fekcs Lajos* műszaki osztályvezetőnek a szakosztály köszönetét fejezi ki.

Bognár István
szakosztályvezető

7

Az Országos Erdészeti Egyesület balassagyarmati helyi csoportja rendezvényét *Szabó Ferenc*, a helyi csoport elnöke nyitotta meg, kiemelve a téma fontosságát, majd átadta a szót az előadónak. Az előadó – *Szabados János* – az ÁV Rt. szerkezeti felépítéséről, majd ezen hierarchiában az ő helyéről (vállalati alkalmazotti) és feladatáról (a 19 erdőgazdaság vagyonának védelme) tartott ismertetőt. Elmondta, hogy szakmai vonalon a nyugat-európai államerdészetekhez hasonló szakmai szervezetet kellett volna létrehozni. Példának az osztrák államerdészetet mutatta be, ahol 1000 ha erdő 2 főt tud tartani, nálunk ez a hányados a létszámszokkenések után 4,2 fő/1000 ha. Miután az államerdészetet létrehozó törvény nem jelent meg, napvilágra került viszont a jogerőre emelt privatizációs törvény (LIII/1992), illetve az ennek végrehajtását tükröző 126/92. sz. Korm. rendelet, tehát ezt kellett követni. Ennek értelmében a tartósan állami tulajdonban maradó vagyon őrzője az ÁV Rt. Továbbiakban a megjelenő kincstári törvény határozta meg a mintegy 800-900 cha erdőterület tulajdonosát. Jelenleg tehát az állam megtestesítője az ÁV Rt. Az ÁV Rt. az erdő tényleges üzemeltetésére még biztos módszerrel nem rendelkezik.

Hozzászólások

1. *Kovács Zs.*: Miért okoz gondot az erdőgazdaságok üzemeltetésében lévő elsődleges faipar? Az Rt. elnevezés is gondot okoz!

Válasz: A faipar leválasztása igen lassú folyamat, ennek oka nemcsak a tőkehiány, hanem az is, hogy a kapacitás többszöröse az alapanyagának. Az Rt. elnevezés tényleg nem a klasszikus jelentést tartalmazza, példa erre, hogy a máramarosi erdőket is annak idején a „Latorca” Rt. kezelte.

2. *Korbonskiné*: Erdőgazdaságunk áttekinthetősége a sok gazda (erdőgazdaság + természetvédelem + honvédség + vadászat) miatt reménytelen.

Válasz: Jelenleg az erdő tulajdonosa még nincs meghatározva; jogásdok szerint az ÁV Rt., az FM államtitkár szerint az FM.

3. *Gyürky J.*: Nyugaton a politikai döntést erős szakmai előkészítés előzte meg. Félt, hogy amíg piacorientált az elképzelés, szakmailag nem fognak helyesen eljárni.

Válasz: Az erdőtervénynek igen sok, egyéb jogszabályhoz kell szervesen kapcsolódnia. Szakmai előírást kell biztosítani a magántulajdonba került erdőkhöz is, melynek költségterítése igenis politikai kérdés, mivel a magánosok közérdeket sértő károkat okozhatnak.

4. *Haraszti Gy.* Pénz arra van, amire valamely lobby kiharcolja a pénzt (valamely ok miatt úgy tűnik, az erdészek nem jó politikusok).

Válasz: A lobby nem azon múlik, hogy van-e parlamenti képviselőjük.

5. *Vendel F.*: Van-e működő Rt.?

Válasz: Csak a HM-nél, ahol jól működik, de eddig is jó volt. Az Rt. nem rendelkezhet szabadon nyereséggel, csak a tulajdonos jóváhagyása, döntése után. A termelt pénz egy része az elmaradtakat megsegítésére szolgál (az ÁV Rt.-n belül van a „Szerecsenjáték” Rt. is).

6. *Szima Gy.*: Mikorra várható az „Ipoly” Rt. kimondása, tud-e az ÁV Rt. a fűrészüzemek értékesítésében segíteni, mi lesz a műszaki bázisban rejlő vagyonnal?

Válasz: Az Rt.-vé alakítás folyamatos, az „Ipoly” Rt. kb. június végére kész lesz. A fűrészüzemekkel kapcsolatban a vagyonpolitikai irányelvek fognak dönteni, a műszaki bázisról az igazgatótanács dönt a későbbiekben.

7. *Gyürky J.*: A gazdaságtalanságot a törvények okozták, melyek nem az élethez igazodtak (pl. rontott erdők radikális átalakítása).

Válasz: Eretnek, mert kimondja, hogy az erdő nem az erdészé, hanem a kirándulósé, aki érzi, hogy miatta raktuk rendbe az erdőt. Tehát az állami erdőnek – kincstári szinten – meg kell maradnia, és nemcsak azért, hogy az erdészeknek biztos munkahelye legyen.

8. *Kovács Zs.*: Sajnos nem a bakancsos turistákkal van a baj, ezért célszerű lenne végre az erdőtervényt, mint alaptörvényt megalkotni és ehhez kellene kapcsolni a többieket. Hogyan képzelhető el, hogy az Rt. vezetőségének bérét termeljék meg a bruttó 9–13 eFt-ot kereső erdészek?

Válasz: A törvénykezés hol lassú, hol gyors. Az igazgatóság létszáma minimális, bérük megállapodás kérdése. Az irányítást nem végzi, hanem írásos határozatokat hoz a „segítésre” politikailag, kereskedelmileg stb.

Kondor Endre: Jelenleg már folyik az igazgatósági tagokkal az egyezkedés, ezen tárgyalásokon azonban nem a pénz dominál.

9. *Lévárdi Gy.*: Mi lesz a tartósan veszteséges erdőgazdaságok sorsa?

Válasz: Nem a vállalatnak, hanem a tevékenységnek kell megmaradnia, garanciavállalással segít az ÁV Rt. Ha felszámolás következne be, az ÁV Rt. „kivásárlással” olyan szervezetet alakít ki, mely gazdaságosan tud működni. A jelenlegi elképzelés szerint az erdészetek és a kerületek megmaradnak.

10. *Sipos F.* Jogutód-e az ÁV Rt.?

Válasz: Teljeskörűen.

11. *Kondor E.*: Ellentét a központi és az egységek között, tudja-e az ÁV Rt. az erdészetet külön működtetni?

Válasz: Az ÁV Rt. nem foglalkozott ezzel, hiszen 19 erdőgazdaságot kell működtetnie. Ehhez van – a 160 ÁV Rt.-s vállalat viszonylatában – 120 fős szakembergárda.

12. *Haraszti Gy.*: Hol tart az Országos Erdészeti Hivatal megalakítása és hogyan illeszthető az átmeneti időszakba?

Válasz: Dr. Szabó János szerint a hivatal 1993. május 1-jén feláll!

13. *Korbonskiné*: Az erdőfenntartási alap szétosztása problémát okozott, és ezután?

Válasz: Disztingvál alapképzés szükséges a kitermelendő fa értékesíthetőségének függvényében. Osztalékelvonással az alap növelhető.

14. *Kenyeres L.*: Mi a helyzet az ingatlanok forgalmazásával?

Válasz: Az ÁV Rt. feladatába nem illik bele.

A helyi csoport elnöke megköszönte az előadást és a megnyugtatónak tűnő válaszokat.

Egyebekben a helyi csoport titkára ismertette követendő példaként a mecseki erdészek felhívását: 7–7 db emlékfűltetésére a honfoglalás és államalapítás 1100 éves évfordulójának tiszteletére.

Ezt követően a központi előadás véget ért.

Zorot Györgyné
helyi csoport titkár

Az 1993-as Madarak és Fák Napját az OEE Csongrád megyei csoportja, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület helyi csoportja, a József Attila Tudományegyetem Fűvészterje és a Szegei Vadspark közösen rendezte. Ez alkalommal ingyenes belépő, természetvédelmi kiállítás (Kiss Ferenc Erdészeti Szakközépiskola), madártani előadás és bemutató (Erdészeti Szakközépiskola, Ásotthalom) csalogatta az érdeklődőket.

A Bajor Erdészeti Egyesület és az Országos Erdészeti Egyesület szervezésében, Németország szövetségi kormányzatának a támogatásával Nürnberg központtal a magyar erdőgazdálkodás 18 vezetője egyhetes szakmai szemináriumon vett részt. A rendezvény alkalmával 14 magas rangú bajor állami erdészeti és üzemi vezető tartott előadásokat, illetve vezetett a terepi bemutatókat. Az alkalomról a német sajtó részére tájékoztató közleményt adtak le. Ennek szövege az alábbi:

Sajtóközlemény

A Magyar Országos Erdészeti Egyesület elnökének, Schmotzer Andrásnak a vezetésével 20 erdészeti magas rangú vezető tanulmányozza a nagy bajor állami erdészeti igazgatást.

A Bajor Erdészeti Egyesület a Bajor Állami Erdészeti Igazgatás és a Német Szövetségi Köztársaság támogatásával az elmélet és a gyakorlat kérdéseiről egyhetes, átfogó programot dolgozott ki. A magyar erdőgazdaság vezetői az erdészeti tervezés és annak gyakorlati megvalósítása, világos bajor koncepciója iránt nagy érdeklődést mutatnak.

A megbeszélések súlypontjai az alábbiak:

- erdőgazdasági politika és az erdőtvény,
- területrendezés és erdészeti funkció - tervezés,
- erdőgazdálkodás szervezete és vezetésének irányelvei,
- pénzügyi és munkaerő-tervezés az erdőgazdálkodásban,
- termőhelyfeltárás és erdőrendezés,
- kutatás és fejlesztés az erdőgazdálkodásban,
- tanácsadás a magán- és testületi erdőkben.

A tervezés ökológiai és ökonómiai koncepcióinak gyakorlati megvalósításait a német és a spessarti erdőgazdálkodások területén mutatták be.

A Bajor Erdészeti Egyesületet hálás köszönet illeti azért, hogy a szakterületi előadásokhoz a legilletékesebb előadókat mozgósította.

A rendezvény alkalmas volt arra, hogy Magyarország és Bajorország Erdészeti Egyesületei között a jó baráti kapcsolatok tovább bővíljenek. Az alkalommal a bajor fél háláját is kívánta kifejezni azért a nagyszerű fogadtatásért, amelyben a Bajor Erdészeti Egyesület szakmai kirándulásán résztvettek a megelőző évben Magyarországon részesítettek.

MÓDOSULT

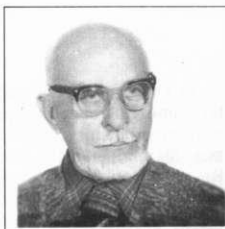
A munkaterv szerint október 28-ra tervezett választmányi ülés november 25-én csütörtökön lesz a Fő u. 68-ban.

Egy életpályá, mely maga a történelem...

Kovács Nagy Zsigmond emlékére

(rendhagyó nekrológ)

Az OEE debreceni csoportja nevében szomorú szívvel tudatjuk az erdészek nagy családjával, hogy **Kovács Nagy Zsigmond** gyémántdiplomás erdőmérnök, erdőtanácsos, ny. erdőrendezési felügyelő Debrecenben, 1993. március 28-án, életének 93. évében elhunyt.

Életpályája jelképe lehetne a századunk viharait átélte édesz emberi és szakmai küzdelmének, helytállásának.

Kidőlt közülünk egy viharvert, sokat megérett öreg tölgy. Eltávozott korunk egy nagy öregje, aki e mozgalmas századnak tanúja lehetett. Újból csökkent azoknak az erdészeknek a száma, akik tanúfaként álltak e század viharait.

Kovács Nagy Zsigmond 1901-ben, a nagy hajdú fészekben, Hajdúböszörményben született. Dédnagyapja hajdú pandúr komisszár (ma talán a rendőrkapitányhoz áll legközelebb), aki a „hajdúk főkapitánya” rangos címért is versenyre kelhetett. E fegyverrel harcoló hajdú ősköltől örökölte a magyar haza szeretetét és a szegények, a bajbajutottak igazságának védelmét. Bátran vallja, hogy az embernek csak egy igazi rangja lehet az életben, amelyet a haza, a közösség érdekében vezet munkája által szerez meg magának.

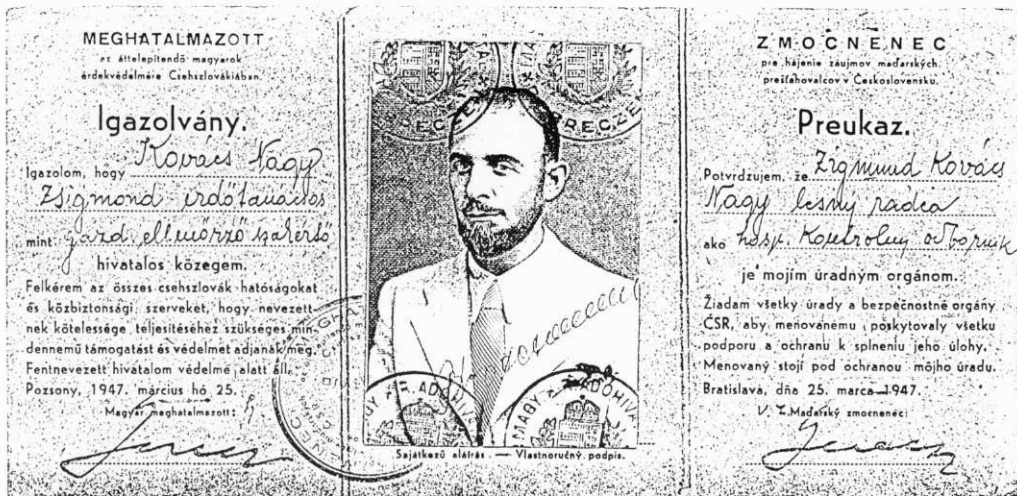
A református főgimnáziumban alapozza életrajzát, majd 1920-ban a soproni Erdőmérnöki Főiskolára iratkozik. Itt mint „hajdúkapitánynak” igen sok dolga akad. Sopronban is „rendet kell tartani”. S ő mindig szívesen vonul „hadba”, ha a főiskolások isteni fényben tündöklő tekintélyének kell nyomatékolat adni. Szerette a selmeci főiskolás hagyományokra épülő vidám életet. „Nem ér rá” vizsgálni, így az első szigorlatát csak 1926/27-ben teszi le. Utána a rá jellemző rohammal veszi be a tudomány várát. Oklevelét 1929-ben szerzi meg, de szerez mellé egy másik diplomát is:

„Alulírott a legjobb lelkiismerettel, a tiszta igazságnak megfelelően tanúsítom, hogy Kovács Nagy Zsigmond erdőmérnök kollégám, 1921. évi december hónapban Sopron és vidékén lezajlott osztrák-magyar népszavazás alkalmával, a felsőbb megbízásra általam alakított és vezetett magyar propaganda terjesztésére és az osztrák agitáció elhárítására hivatott csoportban, az előkészítés megindításának első napjától a megnyert eredmény őrzésének az utolsó napjáig önként vállalt szolgálatot teljesített.

Ez a 7 tagú csoport, megbízatása természetéből kifolyólag, a legkényesebb, egyszersmind legveszélyesebb, vérdíjazatot is követelő akciókat eredményesen hajtotta végre, s hogy az így történhetett, abban Kovács Nagy Zsigmondnak, egy emberre eső részen jóval felülmenőleg volt érdeme, mert a legveszélyesebb feladatokra mindig első sorban, önként vállalkozott, s a 24 óránkénti pihenőt igénybe soha ne véve, elejétől végig, éjjel-nappal, minden erejével szolgálta a magyar ügyet.

Debrecen, 1938. március 18-án.

Suhajda Károly
m. kir. erdőmérnökgyakornok

„Alulírott, mint a Bányászati és Erdészeti Főiskola Ifjúsági Körének az 1921/22. évben választott elnöke és a nyugat-magyarországi felkelés, valamint az ezt követő soproni népszavazás idején az ifjúság vezetője, a legjobb tudomásom szerint tanúsítom, hogy a fentiekben foglaltak a valóságnak megfelelnek.

Kovács Nagy Zsigmond akkoriban önfeláldozó magatartásával hazája ügyének fel nem bűsülhető szolgálatot tett és minden igaz hazafi nagyrabecsülését érdemelte.

Kelt Budapesten, 1938. évi március hó 21-én.

Leicht Ottó
kir. közalapítványi erdőtanácsos”

Eddig az idézet.

Végzése után 1929-ben a nagy gazdasági világválság éven nehez elhelyezkedési lehetőségekkel kell megküzdenie. Útépítéshez kerül fizikai munkásként, igaz pár nap múlva már mint vezető mérnök folytatja a Debrecenből kivezető Diószegi út építését. Végre 1930 nyarán sikerül erdészeti szakmájában elhelyezkednie. Felveszik a debreceni erdőgazgatósághoz, „napszámber mellett ideiglenesen alkalmazott alföldfásító erdőmérnöknek”. Ebben a minőségben – amelyet önéletrajzában „törvényen kívüli lator” helyzetéhez hasonlít – nyolc évig dolgozik. Nehéz anyagi körülmények között neveli 3 gyermekét; első feleségét fiatalon elveszíti. Ennek ellenére lelkesen gyalog vagy kerékpáron járja a fátlan vidéket. Alföldfásítási tervet készít Kisvárdától Sarkadig, Fehérgyarmattól Törökszentmiklósig. Az erdész legnehezebb, legkisebb jövedelmet adó, de legszebb hivatását végzi: erdőt termesz, erdőt teremt a fátlan Alföldön. Évtizedek múlva erről a nem kis erőfeszítést igénylő munkáról így emlékezik: „Örülök, hogy a honfoglalással egyenértékű országfásítás munkájában résztvehettem.” Igen rangos az a névsor, akikkel ebben az alkotóközösségben Debrecenben együtt dolgozott: Balás Emil, Burdás János, Babós Károly, Botos Mihály, Rőczei Géza, Maróthy László, Papolczy József, Suhayda Károly, Petri János, Donáth Aladár, Pammer Dezső, Bakó Gyula, ifj. Béky Albert, Blaskó Pál, Kollwentz Ödön, Héjj János, Lesznyák József, Rainiss Béla, Zavacky Tivadar, Gábor Ferenc, Bortnyák István, Tóth József, Abonyi István.

1938-ban 37 éves korában nevezik ki erdőmérnök-gyakornoknak, 1939-ben pedig segéd-erdőmérnökké, egyben a nagycseri erdőhivatal vezetőjévé.

Őt kemény háborús év következik, rendes, rendkívüli és kényszerhasználattal a vezetése alatt álló hivatal erdőterületén. Munka- és igaerőhiánnyal küzdve mégis kiváló eredményeket ér el, melyeknek elismeréseként rövidesen megkapja a főmérnöki kinevezést.

Ez időben 5 erdőhivatalt is vezet egyszerre a háborús létszámnehézségek miatt, de munkáját így is kifogástalanul látja el. Szigorúan gátat vet az ez időben elharapódzó erdei legeltetéseknek. Az, hogy mit jelentett a legeltetés a civis város ősi birtokán, azt csak az tudja, aki itt élt. Az erdőtervény 1935. évi vitáján Vasáry József polgármester a parlamentben a legeltetés törvénybe iktatása ellen emigrál: „Debrecen város erdős pusztarészein (Erdőpusztákon) a királyi Kúria, és a magyar királyi belügyminisztérium által 67.532/IV–1888. szám alatt jóváhagyott határozata alapján, a kaszálórészek közt fekvő felnőtt városi erdőségekben ... a legeltetés iránti szolgalmi jog ... a debreceni lakosok javára ... a teleshatalny betétben belekebeleztek” (bejegyezték). Az erdőtervény nem tiszteli a szolgalmi jogot, így Kovács Nagy Zsigmond teljesíti kötelességét, a legeltetők ellen több ezer feljelentést tesz. Mégis 1945-ben joghátrány nélkül igazolják, mivel egyetlen vád sem merül fel ellene. Őt év alatt megismerték az otlakók, hogy a közös városi erdőt körömszakadtáig és tiszta kézzel védte. A kisembereket, szegényeket viszont minden bajukban támogatta és felkarolta. Emberségből mindig jelesre vizsgázott.

1945 után a tiszadobi Andrassy-birtokon az erdő államosítását végzi. Felettese az Állami Erdőhivatal megszervezésével bízza meg. Ő ennek a feladatnak maradéktalanul eleget tesz, igen nehéz körülmények között ellenáll az emberek rövidlátó, kastélyi és erdőnt nem kímélő rombolásának. Ezzel igen sok ellenséget szerez.

Hazaszeretete és igazságérzete újra a legnehezebb gátakra vezérli. 1947-ét frunk, túl vagyunk a második vesztes világháborút lezáró párizsi békeszerződésen. A győztesek kényük-kedvük szerint packáznak a bűnösnek kikiáltott nemzetekkel. A szlovákok legalábbis ezt teszik. S ha volt ennek a

szerencsétlen országnak az életében, ennek az elárvult nemzetnek a sorsában egy olyan jogos közérdek, amelyik helytállást, hűséges kötelelességteljesítést kívánt a nemzet tagjaitól, ennek szolgálatában Kovács Nagy Zsigmond mindig élen járt. Természetes, hogy ott van Pozsonyban. A szlovák-magyar lelketlen lakosságcsere-nél az áttelepítési kormánybiztosság kötelékében mint gazdasági szakértő működik. Foggal-körömmel védi a földönfutóvá tett honfitársait. A törvényerőre emelt jogtiprások dzsungelében harcol a védtelenek oldalán. (Erről kapott igazolványa is kordokumentum.)

Később, 1948-tól a műszaki ügyosztály vezetője, majd helyettes igazgatóként az erdőgazdálkodás szakvezetője lesz. Ez időben intézkedéseivel és szakmai utasításaival fejleszti az akkoriban nagyon elhanyagolt erdőművelést, erdőfelújítást és e szakágazatokhoz kapcsolódó csemetenevelést. Eközben az egyre növekvő létszám elhelyezéséhez megszerzi Debrecenben a Hunyadi utcai romházat és annak székház-za történő újjáépítésében tevékenyen közreműködik.

1949 tavaszán felsőbb utasításra részt vesz a Nyírségi Erdőgazdasági Nemzeti Vállalat megszervezésében és annak vezérigazgató-helyettesévé nevezik ki. Az itt töltött csaknem másfél esztendő alatt erdőnevelési és -ápolási kísérleteket állít be és a fásítás gépesítését szorgalmazza.

1950-ben a szabadszállási, 1952-től pedig már a kecskeméti erdőgazdaság erdőművelési előadója. Itt az erdősítek mélyforgatásos talaj-előkészítése mellett tör lándzsát.

Kiváló munkája elismerésül 1953 tavaszán a kecskeméti erdőgazdaság főmérnökévé nevezik ki, ahol 1955 tavaszáig teljesít szolgálatot. Ez időben több cikke jelenik meg az „Erdő”-ben az alföldfásításról, az erdősítek gépesítéséről, a nyírségi homoki erdősítekről. Az ERTI-vel szoros kapcsolatot tart, tudományos munkatársnak invitálják. Nem vállalja – haza akar jönni.

Ez a vágya 1955 tavaszán teljesül, amikor Debrecenben kinevezik erdőrendezési felügyelőnek. Mint felügyelő példás rendet tart birtokpolitikai téren és éberem őrködik az üzemtervek előírásainak szakszerű betartásán. Mint társszerző részt vállal a Magyar nyárfatermesztés című szakkönyv megírásában. A nyárák bakhátas telepítése fejezetnek ő a szerzője. Hajdú-Bihar megyei munkájának utolsó felvonása az akác terjeszkedésének visszaszorítása, a gyenge termőhelyeken fenyővel történő leváltása.

Az 1957-ben megkapott káderlapon újabb bűneire derül fény: „Politikailag nem azok közé tartozik, akikre számítani, támaszkodni lehet. Az ellenforradalom alatt tevékenységet fejtett ki annak érdekében, hogy régi kisnyugdíjasok ügye rendezve legyen. Ebből a célból segített összehívni a régi erdőmérnököket és egyéb nyugdíjasokat, akik között igen sok deklasszált elem is volt. Nyilvánvaló, hogy a népi demokratikus rendszerrel szemben fenntartásai vannak, és azok közé tartozik, akik szívesen vettek volna valamiféle rendszerváltást.”

Kovács Nagy Zsigmond egyike volt azon keveseknek, akik nem tévedtek el a teóriák, az izmusok útvesztőiben, önálló véleményük volt, amit a pártállam nehezen viselt el. E kihívásokra ő egy emberöltő eredményes munkájával válaszolt. A nagycserei, a Hajdú-Bihar megyei és a Duna-Tisza közti homokvidék erdei tanúságot tehetnek arról a mérhetetlen, szinte rajongásig menő szeretetről, amivel az alföldfásítás, erdősítek iránt viseltetett. 1968-ban ment nyugdíjba.

Emlékét nemcsak a munkája nyomán létesült erdők őrzik, hanem az a sok gyakorlati tapasztalat, tudás, amely – rajta keresztül – annyi erdésznek, fiatalabb kollégának jutott osz-

tályrészül. Én is e szerencsések közé tartozom. Másfél évtizedig volt felügyelőm, tanítómesterem. Mint tapasztalt szakértő erdőművelőtől tanultuk a magyar haza és az erdőszakma szeretetét. Megtanultuk tőle, hogy az élet és ezen belül az erdőszeti szakma nehézségei előtt soha nem szabad meghátrálnunk. Erdészközösségünk nevében mondok köszönetet mindenért és igaz szívvel kívánunk nyugodalmat.

Élete utolsó éveiben boldog, hogy megélhette a rendszerváltást.

Búcsúzásként – erdőszahagyományaink szerint – jelképesen elhelyezem az erdő ágaiból font emlékezés koszorúit Zsiga bácsi örök nyughelyén. Ezentúl már a debrecenai Nagyerdő évszázados tölgyfái vigyázzák örök álmát.

Debrecen, 1993. május 7.

Dr. Szemerédy Miklós

E havi számunk szerzői

Anda István	erdőmérnök	Visegrád
Bartha Dénes	EFE	Sopron
Csötönyi József	MOSZ	Budapest
Csuka Imre	ETI	Debrecen
Dobos Sándor	PÁP	Budapest
Eszes Ferenc	tanár	Szeged
Göbölös Antal	felügyelő	Kecskemét
Horváth Béla	EFE	Sopron
Horváth János	EFE	Sopron
Jérôme René	erdőmérnök	Budapest
Kalmár János	Földt. Int.	Budapest
Kádár Zsombor	erdőmérnök	Marosvásárhely
Kollwenz Ödön	erdőmérnök	Pécs
Kovács Gábor	EFE	Sopron
Magyar Lajos	ERTI	Kecskemét
Mátyás Csaba	EFE	Sopron
F. Nagy Györgyi	EFE	Sopron
Nyerges Éva	Erfaterv Kft.	Budapest
Pápai Gábor	OEE	Budapest
Purger Zoltán	Erdőváll Rt.	Zalaegerszeg
Rakk Tamás	VERGA	Veszprém
Rakonczay Zoltán	EFE	Sopron
Retkes M. László	ny. műsz. vez.	Kecskemét
Safcsák Judit	PÁP	Budapest
Stefan A. Wocher	erdőmérnök	Németország
Stollmayer Ákosné	tanár	Budapest
Ifj. Solymos Rezső	PÁP	Budapest
Szántó Gábor	felügyelő	Kaposvár
Szelcsányi György	PÁP	Budapest
Szelekovszky László	term. felügyelő	Békéscsaba
Szemerédy Tamás	EFE	Sopron
Szendreiné Koren Eszter	ERTI	Budapest
Szodfridt István	EFE	Sopron
Szommer József	PÁP	Visegrád
Szönyi László	erdőmérnök	Budapest
Takács László	EFE	Sopron
Telegdy Pál	ERDŐSZÖV	Monor
Temesi Géza	KTM TvH	Budapest
Tóth Zoltán	EFE	Sopron
Walitzky Zoltán	Madártani Egy.	Budapest